

Banca Națională a Moldovei

Bd. Grigore Vieru nr.1, MD-2005 Chișinău
Tel.: (373 22) 409 006, Fax: (373 22) 220 591

Nr. 07-01202/6/1608

"30" aprilie 2014

Domnului Igor CORMAN

**Președinte al Parlamentului
Republicii Moldova**

Stimate Doamne Președinte,

În conformitate cu art.69 al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei Vă remitem alăturat Raportul anual pentru anul 2013, care conține:

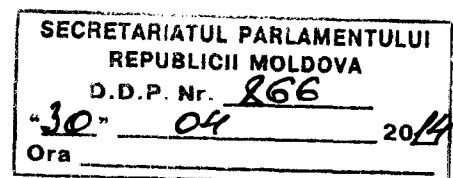
- a) raportul asupra situației economice a statului în anul 2013;
- b) raportul asupra activității și operațiunilor Băncii Naționale a Moldovei în anul 2013;
- c) darea de seamă financiară a Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2013, confirmată de auditorul extern.

Anexă: 1 exemplar

Cu respect,

Dorin DRĂGUȚANU

Guvernator

Raport anual

2013

Notă

Raportul a fost întocmit în baza celor mai recente date statistice deținute de Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică, Ministerul Economiei și de Ministerul Finanțelor.

De asemenea, au fost selectate informații statistice furnizate de către organismele internaționale și de băncile centrale ale statelor vecine.

Calculul unor date statistice a fost efectuat de Banca Națională a Moldovei.

Toate drepturile sunt rezervate. Reproducerea publicației este interzisă, iar utilizarea datelor în diferite lucrări este permisă numai cu indicarea sursei.

*Banca Națională a Moldovei
Bulevardul Grigore Vieru nr. 1,
MD-2005, Chișinău
tel.: (373 22) 409 006
fax: (373 22) 220 591*

ISBN 978-9975-4353-0-7
ISBN 978-9975-4490-9-0

© Banca Națională a Moldovei, 2014

Cuvânt înainte

Anul 2013 a fost unul de turnură pentru economia mondială. Economia zonei euro a ieșit din recesiune, iar economia SUA a demonstrat semne viguroase de redresare. Restrângerea treptată a programului de stimulare monetară a Sistemului Rezervelor Federale a stimulat ieșiri de capital din unele țări emergente, ceea ce a pus sub presiune valutele din țările afectate. În aceste condiții, unii din principalii noștri parteneri comerciali s-au confruntat cu dificultăți în asigurarea stabilității macroeconomice.

Economia Republicii Moldova și-a revenit rapid după declinul din anul 2012, cauzat de seceta severă. Produsul intern brut a crescut în anul 2013 cu 8.9 la sută față de anul precedent. Redresarea agriculturii, deprecierea moderată a monedei naționale și stabilizarea consumului intern au contribuit substanțial la creșterea economică.

Pentru prima dată în istoria Republicii Moldova rata anuală a inflației, măsurată prin indicele prețurilor de consum, s-a încadrat pe durata a patru ani consecutivi în palierul de o singură cifră. În ultimii doi ani inflația s-a situat în apropierea țintei de 5.0 la sută. Inflația medie anuală a fost în anii 2012 și 2013 de 4.6 la sută.

Conduita politicii monetare pe parcursul anului 2013 a fost afectată de persistența riscurilor dezinflaționiste, care puteau împinge inflația, pe o perioadă îndelungată, sub limita de jos a intervalului de variație de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta

inflației de 5.0 la sută. Accentuarea climatului dezinflaționist a avut la bază diminuarea creșterii economice a principalilor parteneri comerciali, reducerea prețurilor internaționale la produsele alimentare, precum și scăderea semnificativă a prețurilor la petrol. Riscul de temperare a cererii interne a generat provocări suplimentare pentru BNM.

Evaluând riscurile existente și prognozele inflației, BNM a promovat în anul 2013 o politică monetară stimulative. În luna aprilie 2013, BNM a redus rata dobânzii de politică monetară cu 1.0 puncte procentuale, până la nivelul minim istoric de 3.5 la sută. Diminuarea ratei de bază a influențat evoluția ratei medii la creditele noi acordate în moneda națională, care în anul 2013 a constituit 12.26 la sută, cu 1.08 puncte procentuale sub nivelul anului 2012.

În vederea contracarării presiunilor dezinflaționiste, precum și în scopul asigurării consolidării rezervelor valutare ale statului, BNM a intervenit pe piața valutară internă sub formă de procurări de dolari SUA. Activele oficiale de rezervă s-au majorat cu 305.6 milioane dolari SUA, sau cu 12.2 la sută față de finele anului 2012. La sfârșitul anului 2013, soldul activelor oficiale de rezervă a constituit 2820.6 milioane dolari SUA, acoperind circa 4.8 luni de import. Creșterea rezervelor internaționale a fortificat rezistența economiei Republicii Moldova la potențialele șocuri externe.

Pe parcursul anului 2013, BNM a gestionat ferm excesul de lichidități din sectorul bancar, prin operațiuni de sterilizare, asigurând funcționarea adecvată a pieței monetare și menținând echilibrul dintre stabilitatea prețurilor și relansarea economiei naționale.

În anul 2013, volumul creditelor și depozitelor în sectorul bancar a crescut în ritmuri susținute, deși neuniform. Capitalizarea și lichiditatea băncilor a rămas la niveluri confortabile, iar ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor s-a diminuat.

Lipsa de transparență a structurii acționarilor băncilor și guvernarea corporativă slabă în sectorul bancar rămân a fi principalele provocări pentru BNM. În anul 2013 a fost îmbunătățit cadrul juridic cu privire la identificarea acționarilor efectivi ai băncilor, în vederea eliminării din sistem a acționarilor netransparenți și a persoanelor interpușe. Cooperarea strânsă cu alte instituții ale statului și buna funcționare a sistemului judiciar sunt factori determinanți în atingerea acestui deziderat.

În final, doresc să menționez că încadrarea inflației în intervalul de variație de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută

---

a fost posibilă și prin ancorarea așteptărilor inflaționiste, prin intermediul intensificării activităților de comunicare și educație financiară cu diferite grupuri-țintă.

Vă mulțumim pentru susținere!

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'D. Drăguțanu', is centered on the page.

Dorin Drăguțanu

Guvernator

Cuprins

Sumar	4
1 Economia mondială în anul 2013	9
2 Situația economică a Republicii Moldova în anul 2013	15
2.1 Sectorul real	15
2.2 Evoluția inflației	23
2.3 Sectorul public	29
2.4 Evoluția sectorului extern al economiei naționale	31
2.5 Evoluția și structura datoriei externe a Republicii Moldova	38
3 Activitatea Băncii Naționale a Moldovei în anul 2013	41
3.1 Realizarea politicii monetare și valutare în anul 2013	41
3.2 Rezultatele politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2013	54
3.3 Piața monetară	60
3.4 Piața valutară	68
3.5 Activitatea Băncii Naționale a Moldovei în calitate de agent fiscal al statului	81
3.6 Reglementarea și supravegherea activității băncilor	82
3.7 Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei pentru anii 2013-2017	92
3.8 Sistemul de plăți	96

3.9	Sistemul informatic de raportare către Banca Națională a Moldovei	104
3.10	Tehnologia informației	105
3.11	Operațiuni cu numerar	107
3.12	Auditul intern	110
3.13	Colaborarea internațională a Republicii Moldova . .	112
3.14	Activitatea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei	121
3.15	Activitatea legislativă în anul 2013	121
3.16	Personalul Băncii Naționale a Moldovei și perfecționarea profesională	132
3.17	Analiza situației financiare a BNM pentru anul 2013	134
A	Tabele	149

Lista acronimelor

AID	Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ASA	Alocarea Strategică a Activelor
BCE	Banca Centrală Europeană
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIRD	Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNR	Banca Națională a României
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova
BNU	Banca Națională a Ucrainei
BSCEE	Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est
BT	Bonuri de trezorerie
CBN	Certificate ale Băncii Naționale a Moldovei
CDN	Sistemul de compensare cu decontare pe bază netă
CHIBID	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei moldovenești de la alte bănci
CHIBOR	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei moldovenești altor bănci
CNT	Capital normativ total
CSI	Comunitatea Statelor Independente
DBTR	Sistemul de decontare pe bază brută în timp real
DST	Drepturi speciale de tragere (XDR)
ECF	Facilitatea de Creditare Extinsă
EFF	Facilitatea de Finanțare Extinsă

EUR	Moneda unică europeană
FIDA	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agriculturii
FINREP	Cadrul de raportare financiară
FMI	Fondul Monetar Internațional
FOB	franco la bord
IPC	Indicele prețurilor de consum
IPPI	Indicele prețurilor producției industriale
MDL	Leul Moldovenesc
OS	Obligațiuni de stat
PIB	Produsul intern brut
REPO	Acord de comercializare a valorilor mobiliare cu condiția răscumpărării lor la o dată determinată și la un preț anumit
SAPI	Sistemul automatizat de plăți interbancare
SIC	Sistemul de înscriere în conturi a valorilor mobiliare
SIRBNM	Sistemul Informatic de Raportare către Banca Națională a Moldovei
SIRF	Standardele Internaționale de Raportare Financiară
SUA	Statele Unite ale Americii
TVA	Taxa pe valoarea adăugată
UAH	Hrivna ucraineană
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolarul SUA
VMS	Valori Mobiliare de Stat
XBRL	Formatul prezentării datelor utilizat pentru formarea și remiterea rapoartelor în formă electronică
ZLSAC	Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană

Sumar

Mediul extern

Anul 2013 a fost unul de turnură pentru economia mondială, evidențiindu-se mai multe schimbări structurale care au consolidat noile tendințe de evoluție în concordanță cu situația macrofinanciară mondială existentă. Printre evenimentele cele mai importante în derularea cursului economiei mondiale în anul 2013 au fost ieșirea economiei zonei euro din recesiune, inițierea retragerii treptate din programul de stimulare monetară al Sistemului Rezervelor Federale (SRF) și politica Băncii Japoniei privind deprecierea yenului japonez. Acestea au constituit baza transferurilor de capital de pe piețele emergente spre cele avansate, astfel determinând în cea de-a doua jumătate a anului deprecierea valutelor în majoritatea economiilor emergente. Evoluția în medie ușor negativă a prețurilor la nivel mondial a reprezentat o altă circumstanță ambiguă, întrucât în unele economii emergente aceasta nu a fost suficientă pentru a diminua ritmurile înalte ale inflației, dar suficientă pentru a periclita exporturile de materie primă, conducând la dezinflație și uneori la deflație în unele economii avansate, ceea ce a permis continuarea politicilor monetare stimulative. O altă problemă care persistă din anii precedenți o reprezintă ratele înalte ale șomajului în unele economii, astfel atât producția, cât și consumul evoluând sub nivelul potențial.

Evoluții ale activității economice

Economia Republicii Moldova a revenit în forță în anul 2013 după declinul din anul 2012 cauzat de secetă. În anul 2013, PIB a înregistrat o creștere de 8.9 la sută comparativ cu anul 2012. Creșterea economică a fost mai pronunțată în a doua jumătate a anului, în trimestrele III și IV înregistrându-se ritmuri de 12.9 și, respectiv, 11.2 la sută, evoluție determinată, în cea mai mare parte, de contribuția impunătoare din partea sectorului agricol. Totodată, creșterea economică a fost susținută de deprecierea monedei naționale pe parcursul anului 2013 în raport cu valutele principalilor parteneri comerciali prin canalul exporturilor și al consumului intern. Majorarea venitului disponibil, dar și evoluția din agricultură a generat o avansare a consumului gospodăriilor populației de 6.5 la sută în anul 2013. Formarea brută de capital

fix a înregistrat o dinamică mai modestă (3.3 la sută), în timp ce consumul administrației publice s-a contractat cu 0.8 la sută comparativ cu anul 2012. Dinamica pronunțată a agriculturii a avut un impact considerabil și asupra exportului net, creșterea exporturilor devansând semnificativ creșterea importurilor. În anul 2013 s-a consemnat majorarea populației economice active și diminuarea ratei șomajului.

Evoluția inflației

În anul 2013, Banca Națională a Moldovei a creat condițiile necesare pentru încadrarea inflației în interiorul intervalului de ± 1.5 puncte procentuale de la 5.0 la sută, țintă pe termen mediu conform Strategiei politicii monetare a BNM. În primele 4 luni ale anului 2013, ca urmare a presiunilor dezinflaționiste din partea cererii agregate, ritmul anual al inflației s-a plasat în banda inferioară a intervalului de variație, înregistrând în medie valoarea de 4.4 la sută. În lunile mai și iunie 2013, ritmul anual al inflației a intrat în banda superioară a intervalului, înregistrând valorile de 5.7 și respectiv 5.5 la sută, odată cu intensificarea presiunilor inflaționiste cauzate de prețurile la produsele alimentare pe fundalul unei recolte modeste în anul 2012, precum și de schimbarea procedurii de evidență a produselor cu caracter puternic sezonier de către BNS. În lunile de vară, datorită unei recolte bogate de fructe și legume, inflația anuală a revenit în banda de jos a intervalului de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută, coborând în luna iulie până la valoarea minimă de 3.7 la sută. Ulterior, în a doua jumătate a anului, ritmul anual al inflației a conturat o traiectorie ascendentă, revenind în proximitatea țintei inflației și înregistrând valoarea de 5.2 la sută către finele anului 2013, pe fundalul tendinței de depreciere a monedei naționale față de valutele principalilor parteneri comerciali. Totodată, inflația de bază s-a plasat pe tot parcursul anului 2013 în banda inferioară a intervalului de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută, ca urmare a unei cereri agregate modeste.

Promovarea politicii monetare

Conduita politicii monetare pe parcursul anului 2013 a fost afectată de complexitatea balanței riscurilor, cu prevalarea celor de natură dezinflaționistă. Consolidarea climatului dezinflaționist a avut la bază diminuarea creșterii economice în principalele țări

parteneri comerciali, reducerea prețurilor internaționale la produsele alimentare pe fondul condițiilor agrometeorologice favorabile pentru recolta din anul 2013, precum și scăderea semnificativă a prețurilor la petrol.

Astfel, BNM a continuat să promoveze o politică monetară cu caracter stimulativ care a avut drept scop prevenirea intensificării presiunilor dezinflaționiste și evitarea riscului plasării inflației sub limita inferioară a intervalului de variație de la ținta de 5.0 la sută, reducând rata dobânzii de politică monetară în luna aprilie cu 1.0 puncte procentuale, până la nivelul de 3.5 la sută (ultima modificare fiind aplicată pe 2 martie 2012), respectiv, modificându-se rata dobânzii la creditele overnight de la 7.5 la sută până la 6.5 la sută și rata dobânzii la depozitele overnight de la 1.5 la sută la 0.5 la sută. În cadrul ședințelor ce au urmat, BNM a decis menținerea la același nivel a ratei dobânzii de politică monetară până la finele anului 2013, deciziile fiind compatibile cu perspectiva consolidării riscurilor dezinflaționiste, concomitent cu redresarea treptată a economiei.

Decizia a avut drept scop ancorarea anticipațiilor inflaționiste prin prisma consolidării perspectivelor de menținere a ratei inflației în interiorul intervalului de variație de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută.

Setul de instrumente ale politicii monetare utilizat de BNM corespunzător cadrului operațional în vigoare s-a dovedit a fi în continuare adecvat cerințelor de implementare a regimului de țintire a inflației.

Sub influența unui exces sporit de lichiditate, în anul 2013 activitatea de vărsare de lichidități a Băncii Naționale a Moldovei poate fi caracterizată drept una secundară, rolul principal, analogic anului 2012, continuând să revină operațiunilor de sterilizare a excesului de lichidități de pe piață.

Regimul de funcționare a facilităților permanente (depozite și credite overnight) stabilit pentru anul 2013 a permis băncilor gestionarea eficientă a lichidităților proprii și a oferit Băncii Naționale a Moldovei un plus de flexibilitate în realizarea politicii monetare.

În anul 2013, mecanismul rezervelor obligatorii a exercitat în continuare funcția de control monetar aflată în strânsă corelație cu cea de gestionare a lichidității de către BNM.

Menținerea normei de constituire a rezervelor obligatorii la nivelul de 14.0 la sută din baza de calcul a fost argumentată de

pasivitatea pieței monetare interbancare, având ca scop ameliorarea indicatorilor cantitativi și calitativi ai acesteia și îmbunătățirea mecanismului de transmisie.

Gestionarea fermă a lichidităților din sistemul bancar, prin operațiuni de sterilizare, a urmărit asigurarea funcționării adecvate a pieței monetare, menținând echilibrul dintre stabilitatea prețurilor și relansarea economiei naționale.

BNM a intervenit pe piața valutară internă pe parcursul anului 2013 în calitate de cumpărător de valută străină, în vederea reducerii presiunilor dezinflaționiste și asigurării încadrării ratei anuale a inflației în interiorul intervalului de variație de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută, precum și cu scopul asigurării consolidării rezervelor valutare ale statului. Deși gradul de acoperire a vânzărilor nete de valută străină către persoanele juridice prin oferta netă de valută străină de la persoanele fizice nu a fost uniform pe tot parcursul anului, se remarcă faptul că în general, în 2013, piața valutară internă a fost saturată de lichidități în valută străină. Pe lângă excedentul de ofertă de valută față de cererea de valută, drept factor de generare a surplusului de valută a fost fluxul net pozitiv aferent creditelor și investițiilor, comparativ cu 2012. În contextul acestor evoluții, precum și în limitele politicii monetare promovate pe parcursul anului 2013, BNM a absorbit surplusul de valută străină prin procurarea excesului de valută de pe piața valutară interbancară în sumă de 304.6 milioane dolari SUA.

La finele anului 2013, activele oficiale de rezervă s-au cifrat la 2820.6 milioane dolari SUA, majorându-se cu 12.2 la sută față de finele anului 2012 și acoperind circa 4.8 luni de import (în 2012 acoperind 4.7 luni de import).

Sistemul bancar

Capitalul de gradul I al sectorului bancar a atins valoarea de 7919.3 milioane lei, majorându-se comparativ cu finele anului 2012 cu 1008.0 milioane lei (14.6 la sută). La situația din 31 decembrie 2013 mărimea capitalului de gradul I al băncilor corespundea capitalului minim necesar (norma ≥ 200 milioane lei), cu excepția unei bănci.

Creșterea capitalului de gradul I a fost determinată de obținerea veniturilor pe parcursul anului 2013 în mărime de 1020.2 milioane lei și efectuarea emisiunii de acțiuni de către 4 bănci în sumă de

568.7 milioane lei din contul aporturilor suplimentare în mijloace bănești ale subscriitorilor de acțiuni. Concomitent, s-a majorat mărimea calculată, dar nerezervată a reducerilor pentru pierderi la active și angajamentele condiționale cu 386.2 milioane lei sau cu 15.8 la sută (care micșorează mărimea capitalului de gradul I). De menționat că, pe parcursul anului 2013, 5 bănci au achitat dividende în sumă de 191.3 milioane lei.

Media coeficientului suficienței capitalului ponderat la risc pe sector la 31 decembrie 2013 se menține în continuare la un nivel înalt – 23.4 la sută și indică un grad confortabil de siguranță a băncilor. Comparativ cu 31 decembrie 2012, indicatorul menționat s-a micșorat cu 0.9 puncte procentuale din contul creșterii investițiilor. La situația din 31 decembrie 2013 acest indicator a fost respectat de către toate băncile.

Activele au constituit 76184.0 milioane lei, majorându-se față de finele anului 2012 cu 18015.5 milioane lei (31.0 la sută). Creșterea activelor a fost determinată atât de sporirea datoriilor cu 16597.3 milioane lei (34.5 la sută), cât și de majorarea capitalului (SIRF) cu 1418.2 milioane lei (14.2 la sută).

Ponderea creditelor neperformante (substandard, dubioase și compromise) în totalul creditelor s-a micșorat cu 2.9 puncte procentuale față de finele anului 2012, constituind 11.6 la sută la 31 decembrie 2013.

În anul 2013, rentabilitatea activelor și rentabilitatea capitalului băncilor licențiate au înregistrat valoarea de 1.6 la sută și respectiv 9.4 la sută, fiind în creștere față de finele anului 2012 cu 0.8 puncte procentuale și respectiv cu 5.1 puncte procentuale.

Marja netă a dobânzii a constituit 3.9 la sută la 31 decembrie 2013, în scădere cu 1.2 puncte procentuale comparativ cu finele anului 2012.

Lichiditatea pe termen lung a sectorului bancar la situația din 31 decembrie 2013 a constituit 0.7, iar lichiditatea curentă - 33.8 la sută. Ambii indicatori au fost respectați de către toate băncile.

Capitolul 1

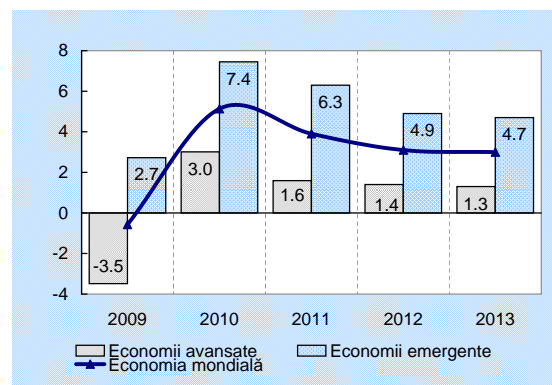
Economia mondială în anul 2013

Anul 2013 a fost unul de conjunctură pentru economia mondială, cu multe schimbări structurale care au consolidat noile tendințe de evoluție în concordanță cu situația macrofinanciară mondială. Printre evenimentele cele mai importante în derularea cursului economiei mondiale în anul 2013 au fost ieșirea economiei zonei euro din recesiune, inițierea retragerii treptate din programul de stimulare monetară al Sistemului Rezervelor Federale (SRF) și deprecierea yenului japonez de către Banca Japoniei. Acestea au constituit baza transferurilor de capital de pe piețele emergente în cele avansate, determinând în a doua jumătate a anului deprecierea valurilor în majoritatea economiilor emergente. Evoluția în medie ușor negativă a prețurilor la nivel mondial a generat apariția unor circumstanțe ambigue, întrucât în unele economii emergente acestea nu au fost suficiente pentru a diminua ritmurile înalte ale inflației, dar suficiente pentru a periclita exporturile de materie primă, conducând la dezinflație și uneori la deflație în unele economii avansate, ceea ce a permis continuarea politicilor monetare stimulative. O problemă care persistă din anii precedenți rămâne a fi ratele înalte ale șomajului în unele economii, astfel atât producția, cât și consumul au evoluat sub nivelul potențial.

Pe ansamblu, FMI estimează creșterea **economiei mondiale** în anul 2013 în medie cu 3.0 la sută, în anul 2012 înregistrându-se 3.1 la sută. În anul 2013, economiile avansate și cele emergente au înregistrat în medie un ritm anual de creștere de 1.3 și 4.7 la sută respectiv, în ambele cazuri acesta fiind mai mic comparativ cu anul 2012. Dacă pentru majoritatea economiilor avansate anul 2013 a însemnat sfârșitul perioadei de declin, pentru unele economii emergente acesta a consemnat cea mai semnificativă temperare a activității economice de după criza din 2008-2009 (Graficul 1.1).

Statele Unite ale Americii au înregistrat în anul 2013 o creștere medie a produsului intern brut de 1.9 la sută (Graficul 1.2). Comparativ cu valoarea anului 2012 (2.8 la sută), temperarea ritmului activității economice este vizibilă și explicată prin consecințele reducerii cheltuielilor publice în contextul acordurilor privind majorarea plafonului îndatorării și a reducerii contului curent pe fundalul aprecierii dolarului SUA. În anul 2013,

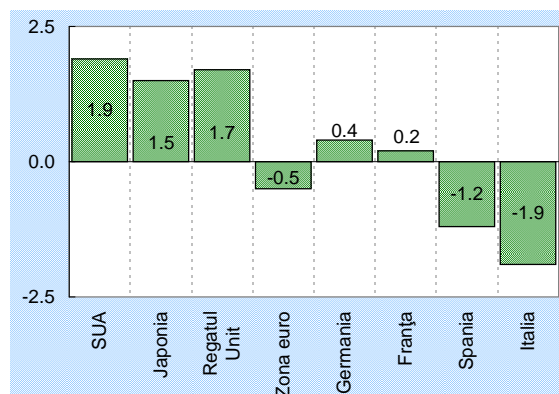
Graficul 1.1: Ritmul mediu anual de creștere a economiei mondiale (%)

Sursa: FMI, World Economic Outlook Update – ianuarie 2014

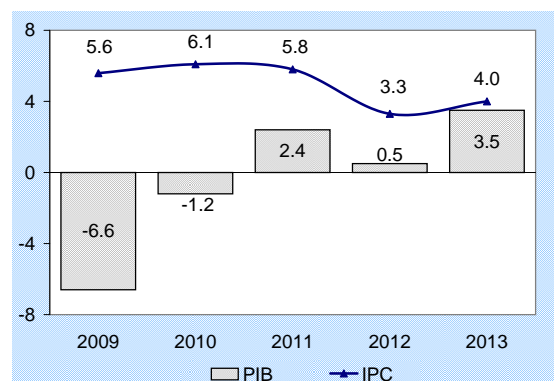

Graficul 1.2: Ritmul mediu anual de creștere în economiile avansate în anul 2013 (%)

Sursa: Eurostat

Graficul 1.3: Ritmul mediu anual de creștere a PIB și IPC în România (%)

Sursa: Institutul Național de Statistică al României

economia SUA a fost marcată de inițierea retragerii treptate din programul de stimulare monetară a SRF prin diminuarea volumului activelor procurate, în condițiile în care ritmul anual al inflației a oscilat de la o lună la alta sub nivelul de 2.0 la sută, iar rata șomajului s-a diminuat de la 7.9 la sută, în luna ianuarie 2013, la 6.7 la sută, în luna decembrie 2013. De asemenea, neaprobarea bugetului de stat de către Congresul SUA în luna octombrie 2013 a condus la blocarea alocațiilor fiscale și la intrarea în șomaj a angajaților din sfera bugetară. După săptămâni de discuții, pe 17 octombrie, Congresul SUA a ajuns la un numitor comun privind reducerea cheltuielilor bugetare, iar limita plafonului de îndatorare a fost majorată din nou.

În anul 2013, cursul economiei **zonei euro** s-a derulat la coticura dintre recesiune și recuperare, înregistrând în medie o diminuare a produsului intern brut de 0.5 la sută (Graficul 1.2). În **Uniunea Europeană**, produsul intern brut în anul 2013 a crescut cu 0.1 la sută. În a doua jumătate a anului, economia zonei euro a început să se recupereze încet, dar stabil, progresele fiind vizibile nu doar în cazul Germaniei și Franței, dar și în unele țări confruntate cu criza datoriilor suverane în ultimii ani. Sustenabilitatea recuperării zonei euro a avut la bază reformele din ultimii ani care, deși de multe ori au fost subiect de critică, și-au demonstrat eficacitatea în timp. De asemenea, exporturile au contribuit semnificativ la avansarea economică, în condițiile în care cererea internă a fost limitată sub povara datoriilor publice și private și a fragmentării sistemului financiar. Totodată, pe parcursul anului 2013 inflația în zona euro a fost relativ joasă, ceea ce a determinat BCE să diminueze în lunile mai și noiembrie rata de politică monetară cu câte 0.25 puncte procentuale, până la nivelul de 0.25 la sută. De asemenea, economia **Regatului Unit** a fost susținută de înlesnirea condițiilor de creditare, produsul intern brut majorându-se în anul 2013 cu 1.7 la sută (Graficul 1.2).

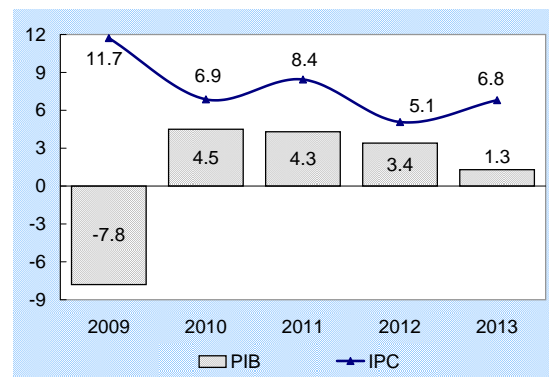
Economia **României**, în a doua jumătate a anului 2013, a avut o evoluție spectaculoasă, înregistrând în trimestrul III și IV ritmuri anuale de creștere a produsului intern brut de 4.1 și 5.2 la sută, respectiv. Pe ansamblu, în anul 2013, economia României a crescut cu 3.5 la sută (Graficul 1.3). Pe lângă contribuția substanțială a sectorului agricol bazată pe recolta bogată datorată condițiilor agrometeorologice favorabile, economia românească a excelat la capitolul exporturi și prin relevanță producția industrială a crescut semnificativ. Reducerea prețurilor la produsele alimentare a dus la diminuarea relativ bruscă a inflației: în ianuarie 2013 ritmul anual al inflației a fost de 6.0 la sută, iar în decembrie 2013 acesta a înregistrat 1.6 la sută. Presiunile dezinflaționiste puternice au determinat BNR să micșoreze pe parcursul anului 2013 rata de politică monetară, de la 5.25 la 4.0 la sută, astfel contribuind la stimularea creditării.

În anul 2013, produsul intern brut al **Federației Ruse** s-a majorat cu 1.3 la sută, ceea ce a fost cu mult sub rezultatul de 3.4 la sută înregistrat în anul 2012. Temperarea economiei ruse este explicată prin reducerea cererii, cauzate de o combinație de factori externi și interni de natură ciclică și structurală. Aici putem menționa dependența semnificativă a Rusiei de exporturile de petrol și gaze naturale, iar prin expunerea la volatilitatea prețurilor, aceasta a fost defavorizată în anul 2013, când prețurile la petrol au fost relativ mai joase comparativ cu anii precedenți. Un alt factor a fost diminuarea investițiilor, generată atât de situația macroeconomică internă, cât și de transferul capitalului de pe piețele emergente spre cele avansate. Consumul, principalul motor de creștere în trecut, s-a extins într-un ritm mult mai lent decât în anii precedenți, iar exporturile au crescut nesemnificativ. Nivelul înalt al inflației a constituit un impediment pentru Banca Centrală a Federației Ruse în utilizarea instrumentelor monetare în scopul sporirii creditării, nivelul ratei de bază de 8.25 la sută menținându-se nemodificat din luna septembrie 2012. În anul 2013, în Federația Rusă prețurile de consum au crescut în medie cu 6.8 la sută comparativ cu anul 2012, contribuții semnificative având prețurile la produsele alimentare și la servicii (Graficul 1.4).

Condițiile nefavorabile ale mediului extern și amânarea reformelor interne în Ucraina au dus la un declin în activitatea economică în primele trei trimestre ale anului 2013. Contrar, în trimestrul IV, 2013 s-a înregistrat o creștere anuală pozitivă a produsului intern brut de 3.7 la sută, datorată unei recolte bogate, anul 2013 încheindu-se în stagnare (Graficul 1.5). Cererea externă redusă pentru metale și produse de inginerie au cauzat scăderea producției industriale în anul 2013 cu 4.3 la sută comparativ cu anul 2012. Cererea internă a fost susținută parțial de consumul intern, însă ritmul de creștere a acestuia a fost relativ redus în comparație cu anul 2012. De asemenea, cu excepția ultimelor două luni ale anului 2013, economia ucraineană s-a aflat în deflație, din cauza declinului prețurilor interne la produsele alimentare, a amânării ajustărilor tarifelor și a politicii valutare. Banca Națională a Ucrainei (BNU) a menținut pe parcursul anului 2013 cursul oficial de schimb UAH/USD la nivelul de 7.9930 hrivne ucrainene pentru 1 dolar SUA, astfel încât la sfârșitul anului 2013 rezervele valutare ale BNU s-au diminuat până la 20416.0 milioane dolari SUA.

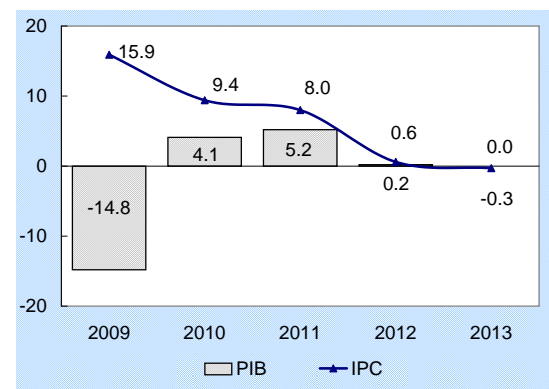
Anul 2013 s-a remarcat prin volatilitatea puternică a **pieței valutare**, fapt ce a cauzat turbulențe în unele economii emergente. Îmbunătățirea datelor statistice privind evoluția economiei SUA a determinat Sistemul Rezervelor Federale să pregătească și să inițieze procesul de retragere din programul de stimulare monetară, astfel **dolarul SUA** s-a apreciat treptat

Graficul 1.4: Ritmul mediu anual de creștere a PIB și IPC în Federația Rusă (%)

Sursa: Serviciul Federal de Statistică al Federației Ruse

Graficul 1.5: Ritmul mediu anual de creștere a PIB și IPC în Ucraina (%)

Sursa: Serviciul de Stat de Statistică al Ucrainei

Tabelul 1.1: Aprecierea (-)/deprecierea (+) medie a valutelor în anul 2013

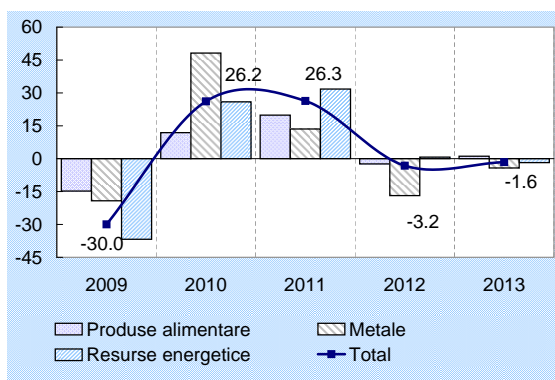
	EUR	USD
Economii avansate		
euro	-	-3.3
dolar SUA	3.3	-
franc elvețian	2.1	-1.2
lira sterlină	4.7	1.4
yen japonez	26.5	22.3
Economii emergente și în curs de dezvoltare		
leu moldovenesc	7.5	4.0
rubla rusească	6.0	2.4
hrivna ucraineană	3.3	0.0
leu românesc	-0.9	-4.3
rubla bielorusă	10.0	6.5
lira turcească	9.5	5.9
zlot polonez	0.3	-3.0
yuan chinezesc	0.7	-2.5
rupia indiană	13.6	9.7
peso argentinian	24.6	20.3

Sursa: Eurostat, paginile web a Băncilor Centrale, calcule BNM

începând cu luna iunie 2013. De asemenea, **moneda unică europeană** s-a apreciat semnificativ comparativ cu alte valute, în special în a doua jumătate a anului 2013, la aceasta contribuind îmbunătățirea situației macroeconomice a zonei euro și reducerea esențială a efectelor negative generate de criza datoriiilor suverane. Deși, diminuarea de 2 ori pe parcursul anului 2013 a ratei de bază de către BCE ar fi putut constitui o sursă de depreciere a monedei unice europene, aparent impactul a fost unul insignifiant comparativ cu alți factori. În anul 2013 moneda unică europeană s-a apreciat în medie cu 3.3 la sută față de dolarul SUA. Totodată, politicile Băncii Japoniei de depreciere a yenului japonez pentru sporirea atractivității exporturilor au generat creșterea în medie cu 26.5 și 22.3 la sută a parității yenului japonez față de euro și dolarul SUA (Tabelul 1.1).

Schimbările semnificative pe piețele valutare ale principalelor monede de circulație internațională au determinat mobilizarea capitalului de pe piețele emergente spre cele avansate și prin urmare deprecierea monedelor unor economii emergente. Valutele care au înregistrat depreciere majore în anul 2013 sunt peso argentinian (cu 24.6 la sută față de euro și 20.3 la sută față de dolarul SUA), rupia indiană (cu 13.6 la sută față de euro și 9.7 la sută față de dolarul SUA) și lira turcească (cu 9.5 la sută față de euro și 5.9 la sută față de dolarul SUA). **Rubla rusească**, de asemenea a fost afectată de ieșirile masive de capital, însă la deprecierea rublei rusești a mai contat și situația precară a economiei ruse. Astfel, rubla rusească s-a depreciat în medie cu 6.0 la sută față de euro și cu 2.4 la sută față de dolarul SUA. În anul 2013, **hrivna ucraineană** s-a depreciat în medie cu 3.3 la sută comparativ cu euro, iar față de dolarul SUA s-a menținut stabilă, ceea ce a cauzat diminuarea semnificativă a rezervelor valutare a BNU. Evoluția pozitivă a exporturilor în România în anul 2013 a determinat aprecierea **leului românesc** cu 0.9 la sută comparativ cu euro și cu 4.3 la sută comparativ cu dolarul SUA. Totodată, de menționat că procesul de depreciere a monedelor economiilor emergente a continuat și în primele luni ale anului 2014 (Tabelul 1.1).

Graficul 1.6: Ritmul mediu anual de creștere a indicilor prețurilor mondiale (%)

Sursa: FMI

Evoluția **prețurilor internaționale la materiile prime** a fost temperată de cererea mondială redusă în combinație cu alți factori de conjunctură în sensul diminuării, fapt ce a determinat apariția presiunilor dezinflaționiste și chiar deflaționiste în mai multe economii. Pe ansamblu, prețurile internaționale la materiile prime au scăzut în anul 2013 în medie cu 1.6 la sută comparativ cu anul 2012, volatilitatea fiind una modestă comparativ cu anii precedenți (Graficul 1.6). Prețurile internaționale la produsele alimentare au prezentat o volatilitate sporită – creșterea în baza cererii sporite din economiile emergente fiind contrabalansată de

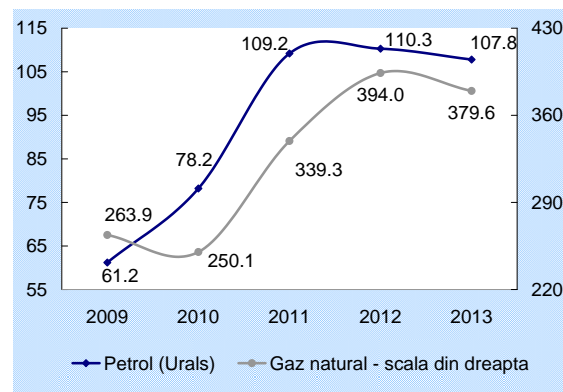
diminuarea prețurilor la produsele agricole, ca urmare a înregistrării unei recolte bogate comparativ cu anul 2012. În special, în a doua jumătate a anului 2013 prețurile la produsele alimentare au avut un trend puternic negativ, dar ca urmare a evoluției acestora din primele trimestre ale anului ritmul mediu anual de creștere a prețurilor la produsele alimentare a constituit 1.1 la sută comparativ cu anul 2012. Prețurile internaționale la metale au scăzut în anul 2013 în medie cu 4.2 la sută comparativ cu anii precedenți, ceea ce a prejudiciat semnificativ bugetele economiilor emergente dependente de exportul metalelor. Cererea redusă pentru metale a fost cauzată de diminuarea producției industriale în mai multe economii importante. Prețurile la resursele energetice au scăzut în anul 2013 în medie cu 1.8 la sută, în mare parte datorită reducerii riscurilor geopolitice. Un alt factor, care a determinat diminuarea prețurilor la resursele energetice, dar și la alte active care se tranzacționează în dolari SUA, a fost aprecierea dolarului SUA, ceea ce a redus din atractivitatea achiziționării activelor tranzacționate în această valută.

Ca urmare a prelungirii contractului de achiziție a gazelor naturale din Federația Rusă pentru anul 2013, prețul mediu de achiziție a gazelor naturale a fost de 379.6¹ dolari SUA pentru 1000 m³, cu 3.7 la sută mai puțin în raport cu prețul mediu din anul 2012 (Graficul 1.7).

Prețul mediu al petrolului de marca Urals în anul 2013 a fost de 107.8 dolari SUA/ baril, ceea ce reprezintă o reducere cu 2.3 la sută comparativ cu prețul mediu în anul 2012 (Graficul 1.7). Comparativ cu anii anteriori, volatilitatea prețului petrolului pe piețele internaționale a fost una relativ modestă drept urmare a diminuării semnificative a riscurilor, ceea ce a permis reducerea primei de risc și respectiv stabilizarea prețului conform contrabalansării cererii și ofertei mondiale de petrol. Factorii pozitivi ai formării prețului petrolului în anul 2013 au fost statisticile satisfăcătoare privind evoluția economiilor avansate și menținerea la niveluri înalte a importurilor de petrol în China. Deprecierea dolarului SUA a constituit unul din factorii principali ai diminuării prețului petrolului. De asemenea, comparativ cu anii precedenți, tensiunile geopolitice din Orientul Mijlociu și Africa de Nord s-au mai redus, iar Iranul a reînceput dialogul cu marile puteri privind reluarea exporturilor de petrol.

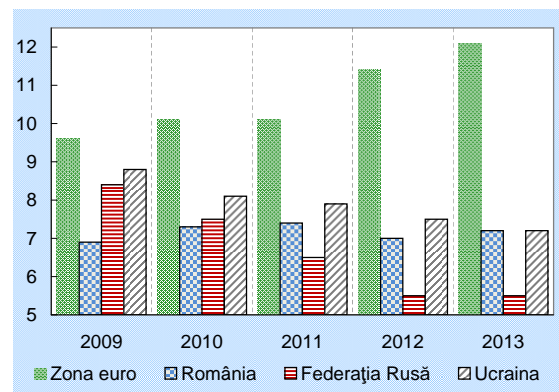
Ratele înalte ale șomajului în economiile avansate rămân a fi un impediment în avansarea economiei mondiale. Pe parcursul anului 2013, rata șomajului în zona euro a oscilat în medie în jurul valorii

Graficul 1.7: Evoluția prețurilor la gazele naturale (USD/1000 m³) și petrol (USD/baril)

Sursa: Bloomberg, calcule BNM, Moldovagaz

Graficul 1.8: Rata medie a șomajului în zona euro și economiile vecine (%)

Sursa: Eurostat, Comitetul de Statistică al Ucrainei, Serviciul Federal de Statistică al Federației Ruse

¹Moldovagaz

de 12.1² la sută, situația pe țări-membre modificându-se neesențial. În anul 2012, rata medie a șomajului în zona euro a fost de 11.4 la sută. În economiile principalilor parteneri comerciali, situația pe piața forței de muncă nu s-a schimbat semnificativ, rata medie a șomajului fiind de 7.2 la sută în România, 5.5 la sută în Federația Rusă și 7.2 la sută în Ucraina (Graficul 1.8).

---

²Eurostat, seria ajustată sezonier

Capitolul 2

Situația economică a Republicii Moldova în anul 2013

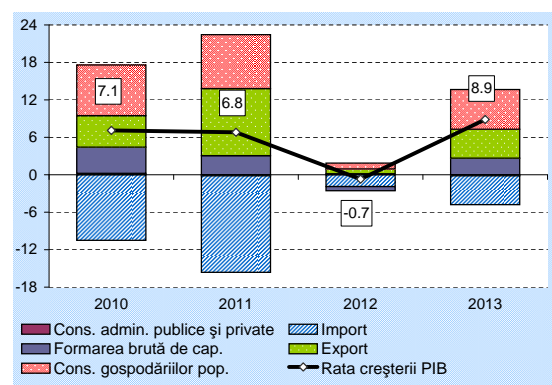
2.1 Sectorul real

Produsul intern brut

Economia Republicii Moldova a revenit în forță în anul 2013, după declinul din anul 2012 cauzat de secetă. Conform datelor operative de la BNS, în anul 2013, PIB a înregistrat o creștere de 8.9 la sută comparativ cu anul 2012, fiind cea mai mare creștere anuală din istoria Republicii Moldova. În prima jumătate a anului creșterea economică a fost relativ modestă, înregistrându-se în trimestrele I și II valori de 3.5 și, respectiv, 6.1 la sută. Materializarea efectelor pozitive din sectorul agricol a determinat o activitate economică mai intensă în a doua jumătate a anului, consemnându-se în trimestrele III și IV ritmuri anuale de 12.9 și, respectiv, 11.2 la sută. Evoluția pozitivă a activității economice pe parcursul anului 2013 a fost favorizată într-o anumită măsură și de deprecierea monedei naționale în raport cu valutele principalilor parteneri comerciali prin canalul exporturilor și al consumului intern.

Din perspectiva utilizărilor (Graficul 2.1), evoluția activității economice pe parcursul anului 2013 a fost determinată în cea mai mare parte de revigorarea cererii interne, drept efect al majorării venitului disponibil al populației, dar și al evoluției pozitive a sectorului agricol. Deprecierea în termeni anuali a leului moldovenesc față de valutele principalilor parteneri comerciali prin suprapunere cu înregistrarea unui volum record de remiteri a contribuit esențial la majorarea venitului disponibil al populației. Totodată, revigorarea agriculturii după seceta din anul 2012 a impulsionat consumul de bunuri și servicii în natură, astfel pentru anul 2013 s-a consemnat o creștere de 10.8 la sută a acestuia. Prin urmare, factorii respectivi au contribuit la majorarea consumului final al gospodăriilor populației în anul 2013 cu 6.5 la sută, generând o contribuție de 6.2 puncte procentuale la evoluția PIB. În același timp, consumul final al administrației publice s-a diminuat cu 0.8 la sută, contribuția acestui subcomponent la evoluția PIB a fost însă una neglijabilă. Deși semnificativ mai mic decât cel din partea consumului privat, impactul din partea

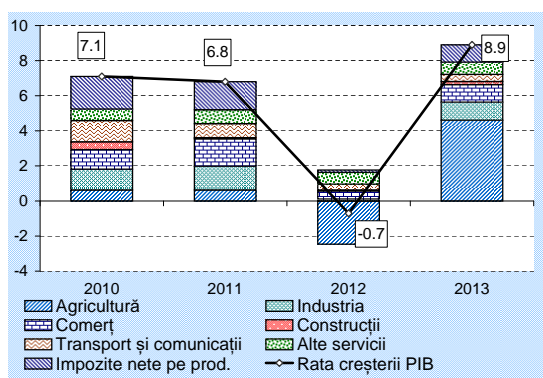
Graficul 2.1: Contribuția componentelor cererii la creșterea PIB (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

investițiilor asupra dinamicii PIB a fost unul sesizabil (2.7 puncte procentuale) și s-a datorat preponderent evoluției pozitive din partea componentei variația stocurilor. Formarea brută de capital fix a înregistrat o creștere mai mică (3.3 la sută), generând o contribuție de doar 0.8 puncte procentuale. Exportul net a avut un impact neutru la dinamica PIB în anul 2013, spre deosebire de anii precedenți în care contribuția a fost puternic negativă. În acest sens, exportul de bunuri și servicii a înregistrat o creștere de 10.7 la sută, generând o contribuție pozitivă de 4.7 puncte procentuale care practic a compensat contribuția negativă cauzată de creșterea de 5.5 la sută a importurilor.

Graficul 2.2: Contribuția sectoarelor economiei la creșterea PIB (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Pe categorii de resurse (Graficul 2.2), evoluția pozitivă din partea tuturor sectoarelor economiei a fost practic umbrită de dinamica accentuată din partea agriculturii. Astfel, în perioada ianuarie - decembrie 2013 valoarea adăugată brută din agricultură s-a majorat cu 41.0 la sută, generând o contribuție de 4.5 puncte procentuale la evoluția PIB. Totodată, revigorarea agriculturii a contribuit și la crearea unor premise favorabile pentru dezvoltarea industriei. În acest sens, valoarea adăugată brută din industrie a sporit cu 7.4 la sută, contribuind la majorarea PIB cu 1.0 puncte procentuale. Creșterea valorii adăugate brute din industrie a fost determinată preponderent de majorarea volumului producției în industria prelucrătoare și cea extractivă cu 8.8 și 24.3 la sută, respectiv. În același timp, în sectorul energetic s-a consemnat o diminuare de 3.0 la sută. Ca rezultat, valoarea adăugată aferentă sectorului de bunuri s-a majorat cu 22.1 la sută, generând o contribuție de 5.5 puncte procentuale la dinamica PIB. În același timp, valoarea adăugată brută aferentă serviciilor a consemnat o creștere mai mică (de 4.0 la sută), în cea mai mare parte, datorită evoluției „comerțului” și a „transporturilor și comunicațiilor” care au crescut cu 7.3 și 3.8 la sută, respectiv. Construcțiile au determinat o contribuție mai scăzută la dinamica PIB (0.2 puncte procentuale) după o creștere de doar 5.1 la sută. Totodată, impozitele nete pe produse în anul 2013 s-au majorat cu 6.0 la sută comparativ cu anul 2012, generând astfel o contribuție de 1.0 puncte procentuale la evoluția PIB.

Consumul populației

În anul 2013, ritmul anual al consumului final al gospodăriilor populației s-a accelerat până la valoarea de 6.5 la sută, după creșterea neînsemnată de 1.0 la sută în anul 2012. Totuși, evoluția anuală a acestuia este semnificativ inferioară celei din anii 2010 și 2011.

Evoluția ascendentă a ritmului anual al consumului final al gospodăriilor populației în anul 2013 a fost determinată

preponderent de creșterea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor. Acestea s-au majorat cu 7.4 la sută, contribuind astfel la formarea ritmului anual al consumului final al gospodăriilor populației cu 4.1 puncte procentuale, reprezentând un impact net superior celor generate de alte subcomponente (Graficul 2.3). Spre deosebire de anii 2011 și 2012 în care consumul în formă naturală a avut contribuții negative la dinamica ritmului anual al consumului populației, în anul 2013 aportul acestui subcomponent a fost unul pozitiv. În anul 2013, ritmul anual de creștere a consumului în formă naturală a constituit 10.8 la sută, generând o contribuție de 1.7 puncte procentuale la formarea ritmului anual de creștere a consumului final al gospodăriilor populației (Graficul 2.3). Evoluția respectivă s-a datorat preponderent creșterii volumului producției globale agricole. Totodată, cheltuielile pentru procurarea serviciilor au consemnat o dinamică anuală superioară celei din anul 2012, dar semnificativ inferioară față de anii 2010 și 2011, acestea s-au majorat cu 2.8 la sută, generând astfel o contribuție de 0.7 puncte procentuale.

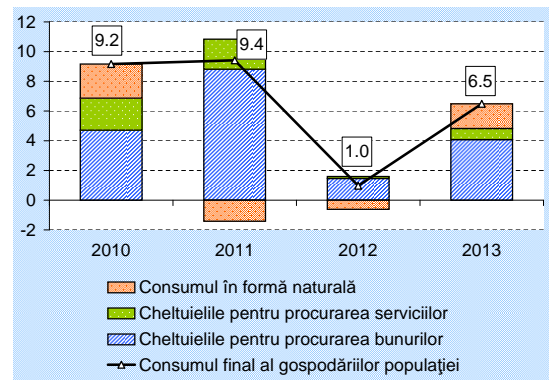
Accelerarea dinamicii anuale a consumului gospodăriilor populației a fost susținută, după cum a fost menționat mai sus, de impactul unei recolte semnificative din anul 2013, dar și de creșterea venitului disponibil al populației. În acest sens, sursele de finanțare a consumului populației au cunoscut o evoluție pozitivă pronunțată pe parcursul anului 2013 (Graficul 2.4), majorându-se cu 7.7 la sută (cu 1.9 puncte procentuale peste creșterea din anul 2012). Aceste evoluții pozitive au fost determinate preponderent de creșterea remiterilor și a fondului de salarizare. Creșterea volumului remiterilor, exprimate în lei, a fost amplificată și de deprecierea cursului oficial mediu de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA cu 4.0 la sută în anul 2013 în comparație cu anul 2012. Evoluția creditelor noi acordate și a plăților aferente asigurărilor sociale au generat contribuții pozitive la dinamica surselor de finanțare a consumului, însă acestea au fost net inferioare celor generate de creșterea fondului de salarizare și a remiterilor.

Investiții

În anul 2013, formarea brută de capital fix a crescut cu 3.3 la sută față de anul 2012. Acest ritm de creștere a fost susținut de majorarea cheltuielilor pentru construcții cu 6.4 la sută, în timp ce cheltuielile pentru mașini și utilaje și componenta „altele” s-au contractat cu 1.8 și, respectiv, cu 2.6 la sută.

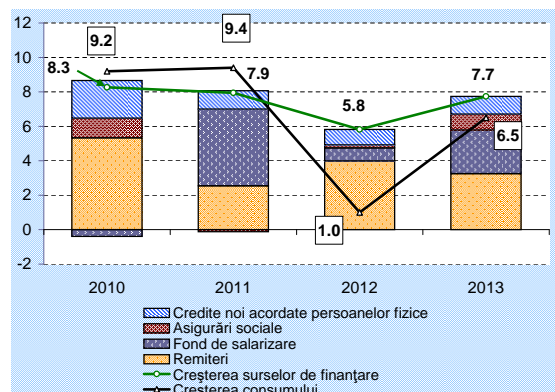
Volumul investițiilor în active materiale pe termen lung în anul 2013 a înregistrat o creștere de 2.3 la sută față de anul 2012 (Graficul 2.5). În funcție de tipurile de mijloace fixe, investițiile

Graficul 2.3: Contribuția componentelor (p.p.) la creșterea consumului final al gospodăriilor populației (%)

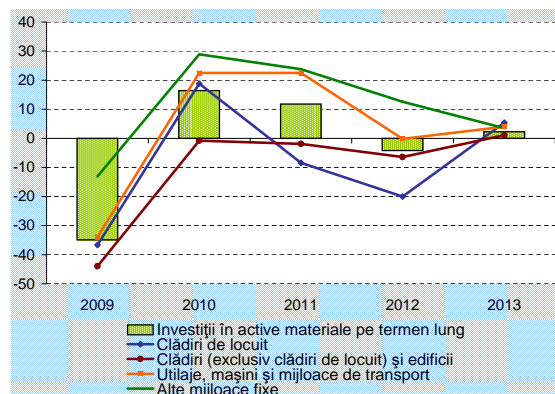
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.4: Contribuția surselor de finanțare (p.p.) asupra creșterii reale a consumului gospodăriilor populației (%)

Sursa: BNS, calcule BNM

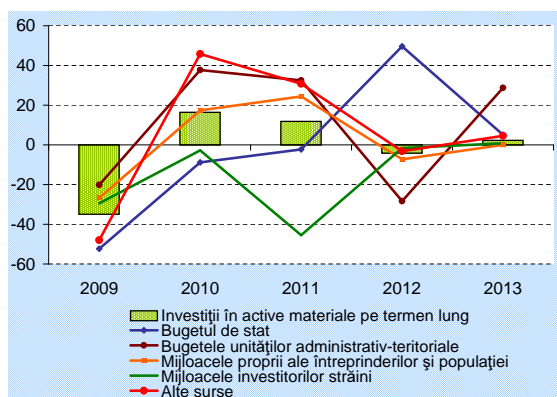
Graficul 2.5: Investiții în active materiale pe termen lung pe tipuri de mijloace fixe (% față de perioada similară a anului precedent)

Sursa: BNS, calcule BNM

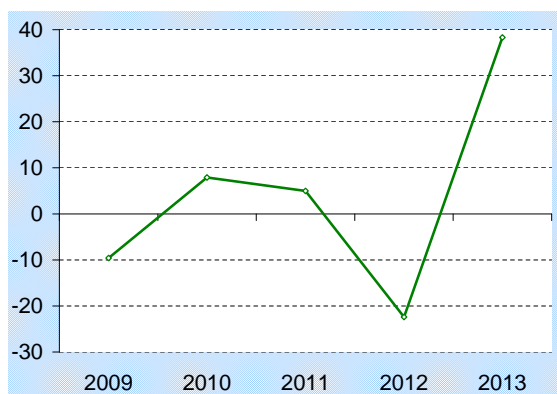

Graficul 2.6: Investiții în active materiale pe termen lung pe surse de finanțare (% față de perioada similară a anului precedent)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.7: Producția globală agricolă (% față de anul precedent)

Sursa: BNS

în clădiri de locuit și componenta „utilaje, mașini și mijloace de transport” s-au majorat cu 5.4 și 4.0 la sută respectiv. Investițiile în clădiri nerezidențiale au înregistrat un ritm de creștere mai scăzut (1.1 la sută).

Din perspectiva surselor de finanțare pentru asigurarea necesităților investiționale (Graficul 2.6), cheltuielile din contul bugetelor unităților administrativ-teritoriale și al bugetului de stat au crescut cu 28.7 și 5.1 la sută față de anul 2012. Totuși, cea mai importantă sursă de finanțare a investițiilor (67.2 la sută) o reprezintă mijloacele proprii ale agenților economici și ale populației, care, însă, a înregistrat o creștere nulă față de anul 2012. Sursele din străinătate au înregistrat o creștere de 0.8 la sută, celelalte surse au consemnat o majorare de 4.6 la sută.

Producția agricolă

După diminuarea pronunțată din anul 2012 a volumului producției globale agricole, în anul 2013 indicatorul analizat s-a majorat cu 38.2 la sută comparativ cu anul 2012 (Graficul 2.7). Această evoluție a fost determinată de creșterea volumului producției vegetale cu 61.8 la sută, ca urmare a condițiilor meteorologice favorabile. Totodată, volumul producției animaliere a înregistrat o creștere mult mai mică, de 0.7 la sută.

Majorarea volumului producției vegetale în perioada de referință a fost influențată în principal de creșterea recoltei de porumb pentru boabe (2.5 ori), de grâu (2.0 ori), de floarea soarelui (66.6 la sută), de sfeclă de zahăr (59.5 la sută), precum și a celei de soia (34.4 la sută). În același timp, creșterea modestă a volumului producției animaliere a avut loc ca urmare a unor ritmuri slabe de creștere a producției de lapte (1.4 la sută), de vite și păsări (0.9 la sută), care au fost atenuate de diminuarea producției de ouă cu 0.8 la sută.

Producția industrială

După diminuarea volumului producției industriale din anul 2012, în anul 2013 s-a consemnat o revigorare a acestui sector. Ritmul anual de creștere a volumului producției industriale s-a majorat în termeni reali cu 6.8 la sută. Sporirea volumului producției industriale a fost determinată preponderent de creșterea volumului producției în industria extractivă și cea prelucrătoare cu 22.2 și 7.9 la sută, respectiv. Totodată, în sectorul energetic s-a consemnat o diminuare a volumului producției industriale cu 4.3 la sută. În industria prelucrătoare cele mai semnificative majorări au fost înregistrate în următoarele activități industriale: „producția de mașini și aparate electrice” (31.1 la sută), „industria metalurgică”

(29.9 la sută), „producția altor produse din minerale nemetalifere” (21.9 la sută) și „industria chimică” (19.0 la sută).

Transportul de mărfuri

În anul 2013, întreprinderile de transport feroviar, auto, fluvial și aerian au transportat cu 26.2 la sută mai multe mărfuri comparativ cu anul 2012 ca urmare a creșterii volumului de mărfuri transportate prin toate modalitățile de transport, cu excepția celui aerian. De menționat că, în trimestrul IV, 2013 s-a înregistrat o intensificare a ritmului anual de creștere a transportului de mărfuri (Graficul 2.8), constituind 37.7 la sută, cu 8.5 puncte procentuale superior celui din trimestrul III, 2013. Totodată, înregistrarea pe parcursul ultimelor șase luni a unor ritmuri anuale pronunțate de creștere a transportului de mărfuri a fost determinată în principal de revigorarea agriculturii după seceta din anul 2012, fapt ce a contribuit la creșterea volumului transportat de cereale și produse de panificație.

Comerțul intern

În anul 2013, volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul a înregistrat o majorare de 3.1 la sută față de anul 2012. Totodată, comerțul cu servicii a consemnat o creștere în termeni anuali mai pronunțată, de 10.7 la sută.

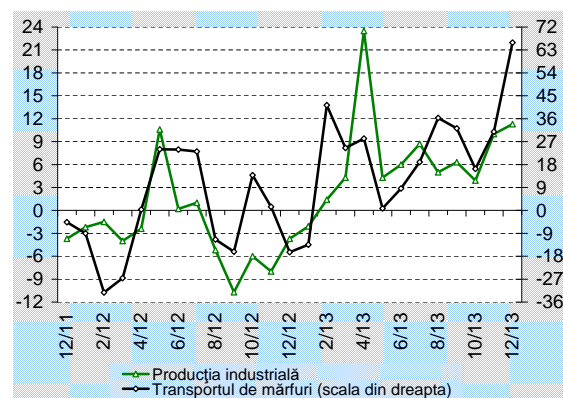
De menționat că, în primele nouă luni ale anului 2013 ritmul anual al volumului cifrei de afaceri aferente comerțului cu amănuntul a oscilat în jurul valorii nule, iar în ultimele trei luni ale anului s-a accelerat esențial (Graficul 2.9), înregistrând în trimestrul IV, 2013 un ritm mediu de 8.1 la sută. Această accelerare a ritmului anual a fost influențată în principal de intensificarea comerțului cu amănuntul al autovehiculelor, al produselor alimentare în magazine specializate, al produselor farmaceutice și de parfumerie. Totodată, ritmul anual al volumului comerțului cu servicii prestate populației a înregistrat o evoluție deosebită de cea a comerțului cu bunuri. Astfel, ritmul anual al comerțului cu servicii a înregistrat practic pe tot parcursul anului ritmuri net superioare celor aferente comerțului cu bunuri.

Comerțul extern³

După o evoluție negativă în anul 2012, în anul 2013 atât ritmul anual al exporturilor, cât și cel al importurilor au revenit în banda

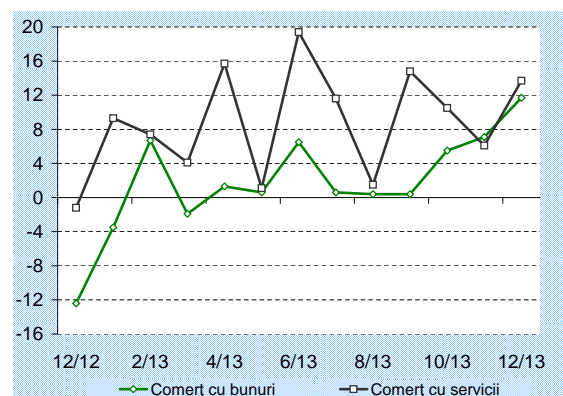
³S-au utilizat datele trimestriale cu privire la evoluția comerțului extern al Republicii Moldova, exprimate în mii dolari SUA.

Graficul 2.8: Evoluția în termeni reali a producției industriale și a transportului de mărfuri (% față de perioada similară a anului precedent)

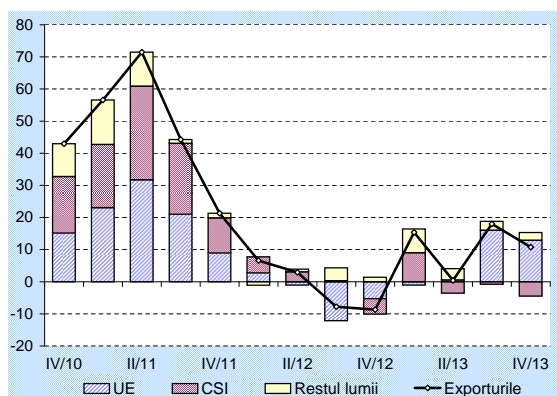
Sursa: BNS

Graficul 2.9: Evoluția comerțului intern (% față de perioada similară a anului precedent)

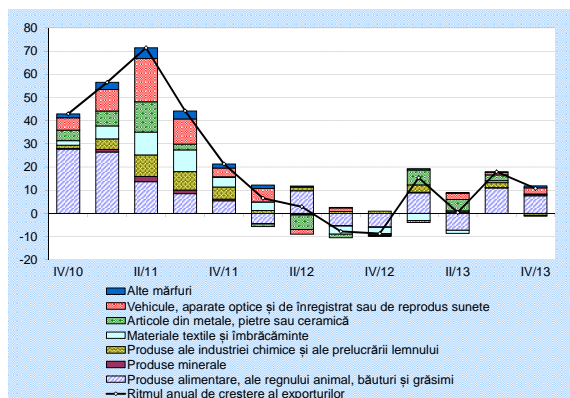
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.10: Evoluția ritmului anual al exporturilor (%) și contribuția pe categorii de țări (p.p.)

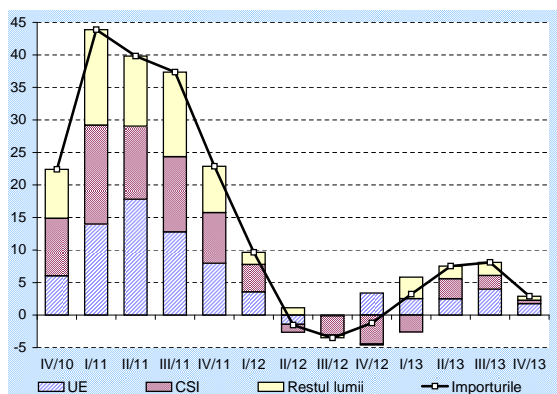
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.11: Evoluția ritmului anual al exporturilor (%) și contribuția subcomponentelor pe grupe de mărfuri (p.p.)

Sursa: BNS

Graficul 2.12: Evoluția ritmului anual al importurilor (%) și contribuția pe categorii de țări (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

pozitivă, consemnând valori semnificative, însă net inferioare celor din anii 2010 și 2011. Evoluția exportului de mărfuri a fost susținută în principal de revigorarea agriculturii, după seceta pronunțată din anul 2012, iar cea a importurilor - de revigorarea cererii interne, drept efect al majorării venitului disponibil al populației.

Ritmul anual de creștere a exporturilor (exprimate în dolari SUA) în anul 2013 a constituit 11.0 la sută, cu 13.5 puncte procentuale superior nivelului din anul 2012. Analizând repartitia trimestrială a exporturilor pe categorii de țări se conturează că în primul trimestru al anului 2013 ieșirea din palierul negativ al ritmului anual al exporturilor a fost susținută în principal de creșterea exporturilor către țările incluse în grupa Restul lumii⁴ și a celor din CSI. Totodată, în a doua jumătate a anului s-a consemnat o modificare a structurii exporturilor. Astfel, exporturile destinate țărilor UE au reprezentat motorul accelerării ritmului anual, generând o contribuție medie de 14.4 puncte procentuale (Graficul 2.10). Pe de altă parte, în ultimele nouă luni ale anului exporturile destinate țărilor CSI au înregistrat ritmuri negative de creștere. Astfel, dinamica respectivă a fost condiționată în principal de diminuarea în termeni anuali a volumului exporturilor destinate Federației Ruse și Republicii Kazahstan.

Analizând evoluția ritmului anual al exporturilor pe grupe de mărfuri (Graficul 2.11), se evidențiază că dinamica ascendentă a ritmului anual al exporturilor în anul 2013 a fost condiționată în principal de majorarea exporturilor de „produse alimentare, ale regnului animal, băuturi și grăsimi”, drept urmare a revigorării agriculturii după seceta pronunțată din anul 2012. Totodată, contribuții pozitive la evoluția ritmului anual al exporturilor au fost generate și din partea grupelor „articole din metale, pietre sau ceramică”, „produse ale industriei chimice și ale prelucrării lemnului” și „vehicule, aparate optice și de înregistrat sau de reproducere sunete”.

În anul 2013, volumul mărfurilor importate s-a majorat cu 5.4 la sută în comparație cu anul 2012. Similar ritmului anual al exporturilor, cel al importurilor a părăsit în trimestrul I, 2013 palierul negativ, consemnând o traiectorie ascendentă până în trimestrul III, ca în ultimul trimestru al anului să se tempereze până la nivelul de 2.9 la sută (Graficul 2.12). Totodată, în perioada de referință dinamica ritmului anual al importurilor a fost influențată în principal de majorarea importurilor din țările UE și a celor din grupa Restul lumii. Importurile din țările CSI au avut o evoluție neomogenă, generând atât contribuții negative, cât și pozitive la dinamica ritmului anual al importurilor.

⁴Restul lumii – țările care nu fac parte din UE și CSI

Pe grupe de mărfuri (Graficul 2.13), dinamica ascendentă a ritmului anual al importurilor a fost influențată în principal de creșterea importurilor de „produse ale industriei chimice și ale prelucrării lemnului”, „vehicule, aparate optice și de înregistrare sau de reprodus sunete” și „articole din metale, pietre sau ceramică”. În același timp, majorarea semnificativă a volumului producției agricole în a doua jumătate a anului 2013 a contribuit la diminuarea cererii față de produsele agroalimentare externe. Drept efect, în perioada analizată importul de „produse alimentare, ale regnului animal, băuturi și grăsimi” au generat o contribuție negativă la dinamica ritmului anual, spre deosebire de prima jumătate a anului 2013, când contribuția acestei grupe se poziționa în banda pozitivă.

Piața muncii

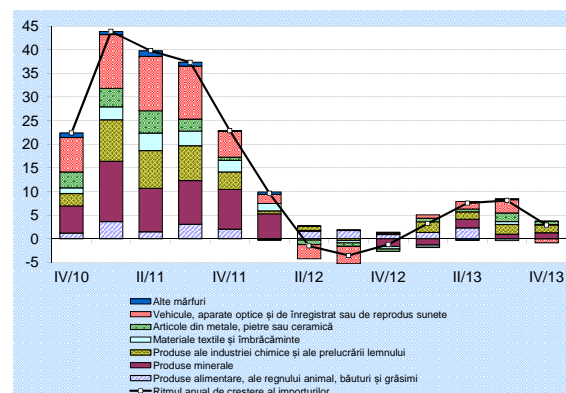
Forța de muncă

Condițiile pe piața muncii au evoluat pozitiv în anul 2013, ameliorarea climatului a fost conturată de indicatorii oferți de BNS. Pe parcursul anului 2013, dinamica anuală a numărului populației ocupate a avut o tendință crescătoare, cu o ușoară temperare în trimestrul IV, 2013. Astfel, pe de o parte, ritmul anual de creștere a numărului populației ocupate s-a majorat de la 0.6 în trimestrul I, 2013 până la 4.3 la sută în trimestrul III, 2013, iar în trimestrul IV, 2013 ritmul de creștere a constituit 2.4 la sută (Graficul 2.14). Pe de altă parte, numărul de șomeri a urmat traiectoria descendentă pe tot parcursul anului 2013, astfel în trimestrul IV, 2013 acesta a fost cu 22.1 mii persoane inferior celui din trimestrul IV, 2012. Ca rezultat, rata șomajului a constituit 4.1 la sută, fiind cu 1.8 puncte procentuale mai mică față de perioada corespunzătoare a anului 2012 (Graficul 2.15). În anul 2013 rata medie a șomajului a constituit 5.1 la sută, fiind cu 0.5 puncte procentuale inferioară celei din anul 2012. Toate acestea, pe parcursul anului 2013 au condus la creșterea populației economice active în medie cu 1.8 la sută (în termeni anuali). Totodată, un alt semnal pozitiv pe piața forței de muncă în anul 2013 a fost diminuarea numărului persoanelor descurajate în a-și găsi un loc de muncă până la 19.3 mii de la 27.4 mii în anul 2012.

Conform datelor furnizate de ANOFM⁵, în anul 2013 numărul persoanelor concediate a scăzut cu 29.0 la sută față de media perioadei anului 2012, iar numărul locurilor de muncă vacante identificate s-a majorat cu 16.3 la sută.

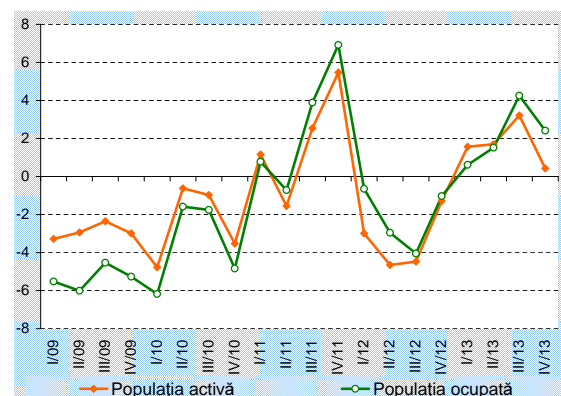
Cifrele ajustate sezonier prezintă o diminuare continuă a ratei șomajului și o creștere continuă a ratei de ocupare pe parcursul

Graficul 2.13: Evoluția ritmului anual al importurilor (%) și contribuția subcomponentelor pe grupe de mărfuri (p.p)

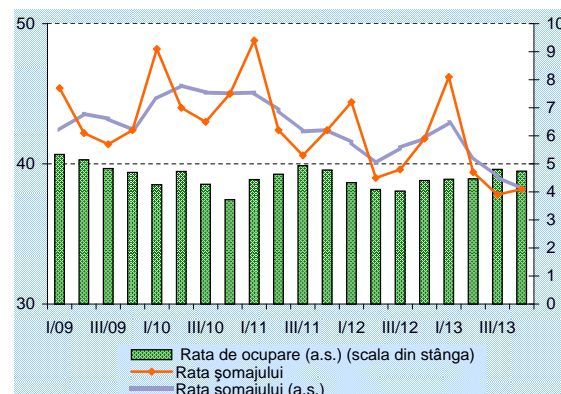
Sursa: BNS

Graficul 2.14: Populația activă și ocupată (% față de perioada similară a anului precedent)

Sursa: BNS, calcule BNM

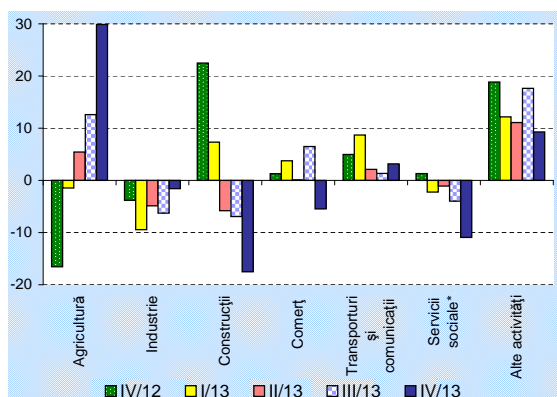
Graficul 2.15: Evoluția ratei șomajului și a ratei de ocupare (%)

Sursa: BNS, calcule BNM

⁵ Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

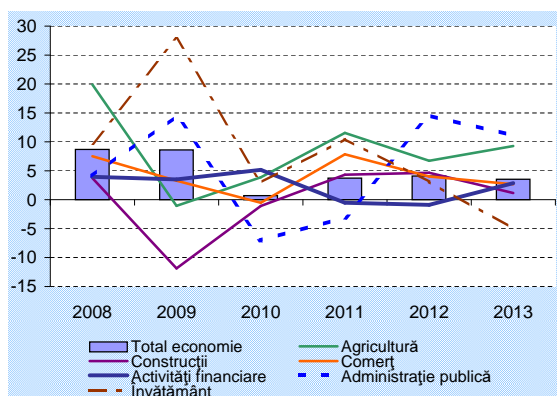
Graficul 2.16: Populația ocupată pe activități ale economiei naționale (% față de anul precedent)

Sursa: BNS, calcule BNM

*excepție fac „alte activități cu servicii colective, sociale și personale”

Graficul 2.17: Salariul mediu real* (% față de anul precedent)

Sursa: BNS, calcule BNM

*deflatat cu IPC

anului 2013. Astfel, rata șomajului s-a micșorat de la 6.1 în trimestrul I, 2013 până la 4.1 la sută în trimestrul IV, 2013, iar rata de ocupare a crescut de la 38.9 la sută până la 39.5 la sută în trimestrul IV, 2013 (Graficul 2.15).

În anul 2013, conform distribuției după activitățile din economia națională, concentrarea cea mai mare a populației ocupate se atestă în sectorul agricol, a cărei pondere a constituit 28.8 la sută. Numărul populației ocupate în acest sector a crescut cu 11.4 la sută față de anul 2012 (Graficul 2.16). Majorarea numărului populației ocupate în anul 2013 se atestă și în sectoarele: „alte activități” cu 12.3 la sută, „transporturi și comunicații” cu 3.8 la sută și „comerț” cu 1.0 la sută. Cele mai vizibile scăderi față de anul 2012 s-au înregistrat în sectoarele: „construcții”, „industrie” și „servicii sociale (cu excepția altor activități de servicii colective, sociale și personale)”. Totodată, în sectorul „construcții” se atestă cea mai mică concentrare a numărului populației ocupate (5.5 la sută).

Veniturile salariale

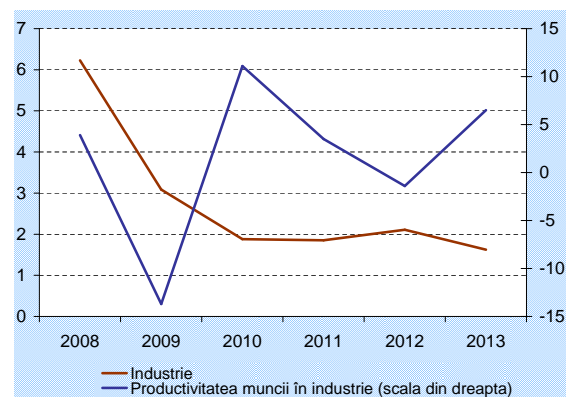
În anul 2013, salariul mediu al unui lucrător în economia națională a constituit 3765.1 lei, majorându-se cu 8.3 la sută față de anul 2012. În termeni reali s-a înregistrat o creștere de 3.5 la sută față de anul 2012. Dinamica anuală a salariului mediu real în economie în anul 2013 a fost determinată preponderent de contribuțiile pozitive din partea sectoarelor: „tranzacții imobiliare”, „administrația publică”, „comerț”, „construcții” și „alte activități de servicii colective”. Pe de altă parte, aceste contribuții au fost atenuate de contribuția negativă din partea domeniului învățământului.

În perioada de referință ritmul anual de creștere a salariului mediu real din domeniul administrației publice s-a situat al doilea an consecutiv în teritoriu pozitiv, însă acesta este mai mic decât în anul 2012 (cu 3.4 puncte procentuale), atingând valoarea de 11.1 la sută. Dinamica anuală a acestuia a fost impulsionată de câteva decizii ale Guvernului Republicii Moldova luate pe parcursul anului 2013 de majorare a salariilor angajaților bugetari din administrația publică. În sectorul comerțului ritmul anual de creștere a salariului mediu real a constituit 2.7 la sută, fiind inferior cu 1.3 puncte procentuale față de anul 2012. Ritmul anual de creștere a salariului mediu real din sectorul agricol a constituit 9.3 la sută comparativ cu anul 2012, pe fundalul majorării producției agricole. În sectorul construcțiilor s-a conturat o perspectivă favorabilă determinată de accelerarea activității în construcții în anul 2013, ceea ce a condus la majorarea numărului mediu de salariați cu un quantum mai mic, decât cel al majorării fondului de

salarizare, determinând astfel un ritm anual de creștere a salariului mediu real de 1.1 la sută.

Retribuțiile în termeni reali primite de angajații instituțiilor de învățământ au consemnat o diminuare de 5.0 la sută în termeni anuali, fapt determinat de micșorarea salariilor din învățământul secundar tehnic și profesional. De remarcat că, începând cu 1 ianuarie 2013 instituțiile superioare de învățământ au trecut la autofinanțare. Astfel, această modificare a contribuit la reclasificarea salariilor aferenți învățământului superior, de la sectorul bugetar la cel real. Prin urmare, această modificare a contribuit la temperarea ritmului anual de creștere a salariului mediu real din sectorul bugetar în comparație cu anul 2012. De atenționat că, în sectorul învățământului sunt antrenați și cei mai mulți salariați (18.0 la sută). În valoare nominală, salariul din domeniul activităților financiare este cel mai mare pe economie, în anul 2013 ritmul de creștere a salariilor în acest sector a constituit 2.9 la sută în termeni reali. În perioada de referință, dinamica anuală a salariului mediu real din sectorul industrial a coborât ușor sub media de 2.0 la sută, înregistrată în ultimii trei ani, constituind 1.6 la sută. În același timp, productivitatea muncii în industrie a urcat în teritoriu pozitiv, consemnând valoarea de 6.5 la sută (în termeni anuali), fapt determinat de majorarea producției industriale cu 6.8 la sută față de anul 2012.

Graficul 2.18: Salariul mediu real în industrie (% față de anul precedent)

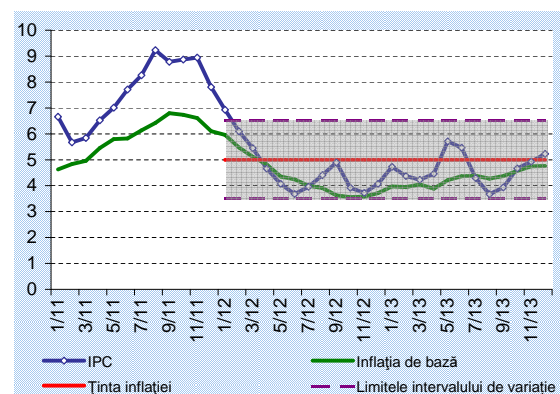
Sursa: BNS, calcule BNM

2.2 Evoluția inflației

Indicele prețurilor de consum

În anul 2013, Banca Națională a Moldovei a creat condițiile necesare pentru încadrarea inflației în intervalul de ± 1.5 puncte procentuale de la 5.0 la sută, țintă pe termen mediu conform Strategiei politicii monetare a BNM. De menționat că, inflația s-a menținut în intervalul respectiv din februarie 2012. Astfel, în primele 4 luni ale anului 2013, ca urmare a presiunilor dezinflaționiste din partea cererii agregate, ritmul anual al inflației s-a plasat în banda inferioară a intervalului de variație, înregistrând în medie valoarea de 4.4 la sută. În lunile mai și iunie 2013, ritmul anual al inflației a intrat în banda superioară a intervalului, înregistrând valorile de 5.7 și respectiv 5.5 la sută, odată cu intensificarea presiunilor inflaționiste, cauzate de prețurile la produsele alimentare pe fundalul unei recolte mici în anul 2012, precum și de schimbările procedurii de evidență a produselor cu caracter puternic sezonier de către BNS.

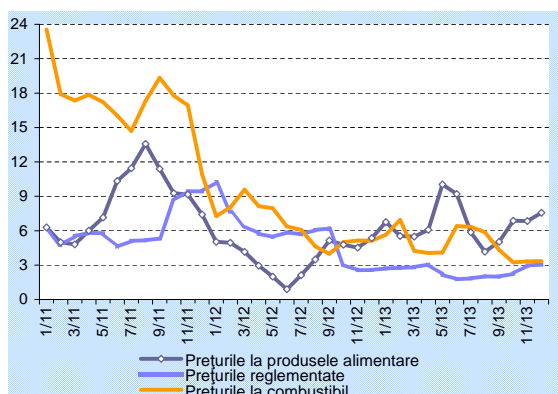
Graficul 2.19: Ritmul anual al IPC și al inflației de bază (%)

Sursa: BNS, calcule BNM

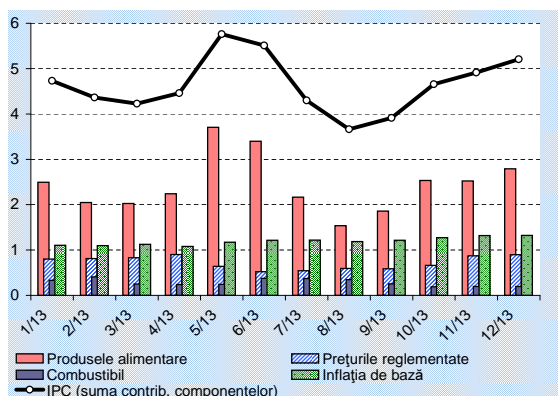
În lunile de vară ca urmare a unei recolte bogate de fructe și legume, inflația anuală a revenit în banda de jos a intervalului de

Graficul 2.20: Ritmul anual al subcomponentelor inflației (%)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.21: Evoluția inflației anuale și contribuția subcomponentelor (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută, coborând în luna iulie până la valoarea minimă de 3.7 la sută, fiind doar cu 0.2 puncte procentuale superioară limitei de jos a intervalului menționat. Ulterior, în a doua jumătate a anului, ritmul anual al inflației a conturat o traiectorie ascendentă, revenind în proximitatea țintei inflației și înregistrând valoarea de 5.2 la sută către finele anului 2013, pe fundalul tendinței de depreciere a monedei naționale față de valutele principalilor parteneri comerciali.

În același timp, inflația de bază s-a plasat pe tot parcursul anului 2013 în banda inferioară a intervalului de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută, ca urmare a unei cereri agregate slabe. Totuși, aceasta a consemnat o traiectorie ușor ascendentă, determinată în cea mai mare parte de deprecierea monedei naționale față de valutele principalilor parteneri comerciali.

În structura pe componente, în luna decembrie 2013 cea mai mare creștere față de luna decembrie 2012 a fost consemnată la prețurile la produsele alimentare (7.6 la sută), urmate de cele la mărfurile nealimentare (4.6 la sută) și la servicii (cu 2.9 la sută).

La formarea ratei inflației medii anuale în anul 2013 cel mai mult au contribuit prețurile la produsele alimentare (în medie cu 2.4 puncte procentuale) (Graficul 2.21).

Prețurile la bunurile și serviciile aferente inflației de bază au adus un aport de circa 1.2 puncte procentuale, în timp ce prețurile la serviciile reglementate au determinat o contribuție de 0.7 puncte procentuale. Prețurile la combustibil au generat cel mai mic aport (0.3 la sută) la dinamica medie anuală a inflației în anul 2013.

Indicele inflației de bază

Pe parcursul anului 2013 ritmul anual al inflației de bază a cunoscut o traiectorie ascendentă, majorându-se de la 4.0 la sută în luna ianuarie până la 4.8 la sută în luna decembrie, în principal ca urmare a creșterii treptate a contribuțiilor pozitive din partea unor componente, ca: încălzăminte, confecții, materiale de construcții, articole de sanitărie, igienă și cosmetică. Majorarea acestora s-a datorat în cea mai mare parte deprecierei în termeni anuali a monedei naționale față de valutele principalilor parteneri comerciali, care a avut un caracter mai pronunțat în a doua jumătate a anului 2013. Astfel, în luna decembrie 2013 în comparație cu decembrie 2012 s-a înregistrat o depreciere de 7.0 la sută a cursului oficial mediu de schimb a leului moldovenesc în comparație cu dolarul SUA și de 11.6 la sută față de moneda

unică europeană. Efectul acestei depreciere a fost însă atenuat de cererea agregată, care în anul 2013 nu a exercitat presiuni inflaționiste semnificative.

Către finele anului 2013 (decembrie), ritmul anual al inflației de bază a fost determinat în cea mai mare parte de creșterea prețurilor la „confecții”, „încălțăminte”, „materiale de construcții” și „tigarete” cu 6.1, 5.6, 4.7 și 7.6 la sută, respectiv (Graficul 2.22). Contribuții semnificative, dar de intensități mai reduse, au fost determinate de creșterea cu 4.6, 3.9 și 3.4 la sută comparativ cu decembrie 2012 a prețurilor la componentele „detergenți”, „articole de sanitarie, igienă și cosmetică”, precum și „alimentație publică”.

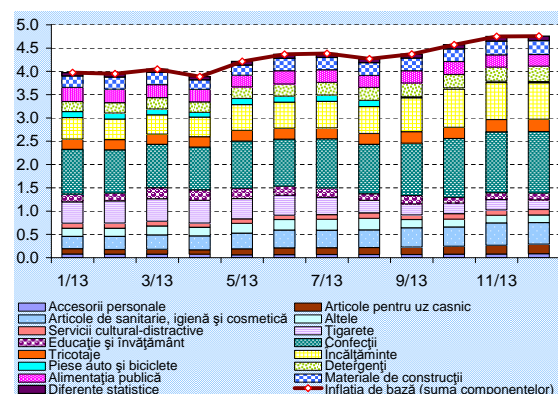
Creșterea prețurilor la produsele de tutun s-a produs din cauza majorării și schimbării structurii accizelor la țigări (în ianuarie și august), al căror efect a fost dispersat pe parcursul întregului an. Creșterea prețurilor la celelalte grupe de bunuri și servicii menționate a fost determinată de majorarea costurilor, drept efect al deprecierei monedei naționale față de valutele principalilor parteneri economici, precum și a efectelor secundare ale majorării prețurilor la combustibili și la produsele alimentare.

Prețurile la produsele alimentare

Evoluția ritmului anual al prețurilor la produsele alimentare pe parcursul anului 2013 a fost caracterizată de oscilații pronunțate, atât în direcția majorării, cât și viceversa. Astfel, în primele patru luni ale anului 2013 acesta a oscilat în jurul valorii de 6.0 la sută, ca în luna mai să se accelereze pronunțat, până la nivelul de 10.0 la sută. Această evoluție a fost condiționată în principal de modificarea procedurii de reflectare a prețurilor la produsele cu caracter puternic sezonier⁶. De menționat că, această accelerare a ritmului anual de creștere a prețurilor la produsele alimentare nu reprezintă o intensificare a presiunilor inflaționiste, ci un efect statistic.

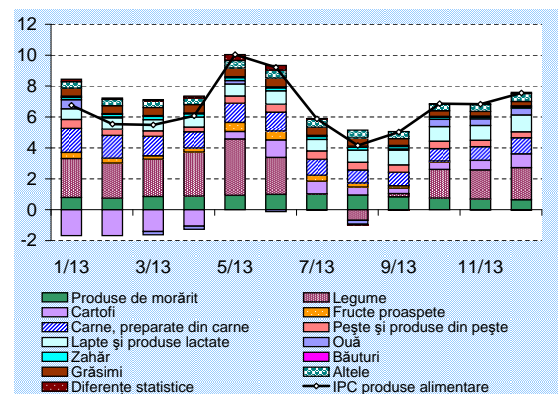
După accelerarea pronunțată a ritmului anual al prețurilor la produsele alimentare din ultimele luni ale trimestrului II, în trimestrul III s-a consemnat o temperare pronunțată a acestuia, înregistrându-se un nivel mediu de 5.0 la sută. Evoluția descendentă înregistrată pe parcursul trimestrului III s-a datorat preponderent diminuării prețurilor la legumele proaspete (Graficul 2.23), în urma înregistrării unei oferte bogate de aceste produse pe piață. Totodată, în trimestrul III, 2013 a fost sesizată o

Graficul 2.22: Contribuția componentelor la dinamica anuală a inflației de bază (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.23: Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor la produsele alimentare (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

⁶De regulă, produsele cu caracter puternic sezonier sunt produsele care nu sunt disponibile spre cumpărare în anumite anotimpuri ale anului (cartofi noi, cireșe, căpșuni, pomușoare, pepeni verzi și galbeni etc.).

intensificare a presiunilor dezinflaționiste generate de prețurile internaționale la produsele alimentare.

După temperarea pronunțată a ritmului anual al prețurilor la produsele alimentare pe parcursul trimestrului III, 2013, în trimestrul IV, 2013 s-a consemnat o accelerare a ritmului anual al prețurilor la produsele alimentare. Astfel, acesta s-a poziționat la nivelul de 7.1 la sută, fiind cu 2.1 puncte procentuale superior celui din trimestrul III, 2013. Această dinamică a fost condiționată, în principal, de înregistrarea unor ritmuri pronunțate de creștere a prețurilor la legumele proaspete, cartofi, lapte și produsele lactate. Deși condițiile meteorologice pe parcursul anului 2013 au fost în general favorabile pentru dezvoltarea și cultivarea produselor agricole, producția de legume și cartofi a consemnat o evoluție sub așteptări. Conform datelor BNS, în anul 2013 în comparație cu anul 2012 (an secetos) s-a înregistrat o majorare a producției de cartofi cu 31.5 la sută, iar a celei de legume cu 28.8 la sută, însă aceste creșteri nu au fost suficiente pentru a reveni cel puțin la nivelul anului 2011⁷. Astfel, în anul 2013 recolta de cartofi a fost inferioară celei din anul 2011 cu 31.9 la sută, iar cea de legume proaspete - cu 19.3 la sută.

Majorarea prețurilor la produsele alimentare a fost influențată și de consemnarea în ultimele zile ale lunii septembrie și în prima jumătate a lunii octombrie a unor condiții meteorologice atipice, ceea ce a defavorizat procesul de colectare, păstrare și comercializare a legumelor proaspete și a cartofilor. Totodată, în trimestrul IV, 2013 s-a evidențiat o diminuare a contribuțiilor din partea grupelor: produse de morărit, fructe proaspete, grăsimi și zahăr (Graficul 2.23). Această dinamică se datorează înregistrării unei recolte bogate de produse cerealiere și fructe în anul 2013.

Prețurile mondiale la produsele alimentare s-au diminuat cu 1.6 la sută în anul 2013 în comparație cu anul 2012, atenuând într-o anumită măsură creșterea prețurilor la produsele alimentare pe plan intern. Pe de altă parte, presiunile dezinflaționiste generate de dinamica prețurilor internaționale la produsele alimentare au fost estompate de deprecierea cursului oficial mediu de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA cu 4.0 la sută în anul 2013 în comparație cu anul 2012.

Prețurile reglementate

Ritmul anual al prețurilor reglementate a avut o traiectorie ușor ascendentă în primele luni ale anului 2013, majorându-se de la 2.7 la sută în luna ianuarie până la 3.1 la sută în luna aprilie.

⁷<http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4304&parent=0>

Această evoluție a fost determinată preponderent de revizuirea tarifelor la transportul urban din municipiul Bălți în luna aprilie 2013. Ulterior, în lunile mai și iunie ritmul anual al acestora a înregistrat o diminuare accentuată, până la valoarea de 1.8 la sută, ca urmare a dispariției treptate din măsura anuală a efectului majorării tarifului la energia electrică din mai 2012. După acest episod, prețurile reglementate au avut o evoluție relativ stabilă până în luna octombrie, ritmul anual al acestora oscilând în jurul valorii de 2.0 la sută (Graficul 2.24).

Spre sfârșitul anului 2013, creșterea prețurilor reglementate s-a accelerat în termeni anuali până la valoarea de 3.0 la sută, ca urmare a majorării tarifului la transportul public în orașele Orhei și Comrat, dar și a creșterii contribuției pozitive din partea prețurilor la medicamente pe fundalul deprecierei monedei naționale din a doua jumătate a anului 2013.

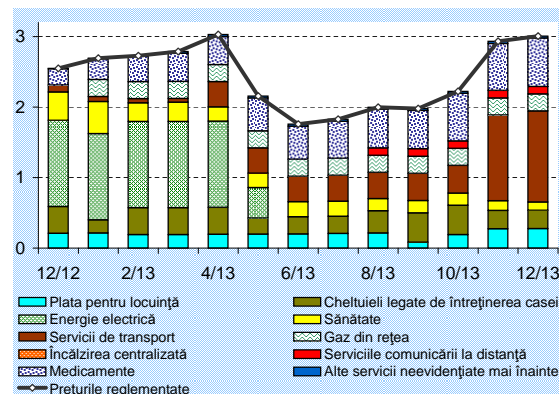
Pe lângă factorii menționați, dinamica pozitivă a prețurilor reglementate pe parcursul anului 2013 a fost susținută de contribuția din partea componente gaz din rețea, ca urmare a majorării cotei TVA pentru gazul natural din luna ianuarie 2013 de la 6.0 la sută până la 8.0 la sută.

În luna decembrie 2013, ritmul anual al prețurilor reglementate a fost determinat în cea mai mare parte de contribuțiile pozitive din partea prețurilor la serviciile de transport, comunal-locative și medicamente, care s-au majorat cu 15.8, 1.5 și 4.2 la sută, respectiv, comparativ cu decembrie 2012. Majorarea cheltuielilor comunal-locative a fost determinată de creșterea plății pentru locuință cu 3.7 la sută, a tarifului la apeduct și canalizare cu 6.9 la sută și a gazului din rețea cu 1.8 la sută.

Prețurile la combustibil

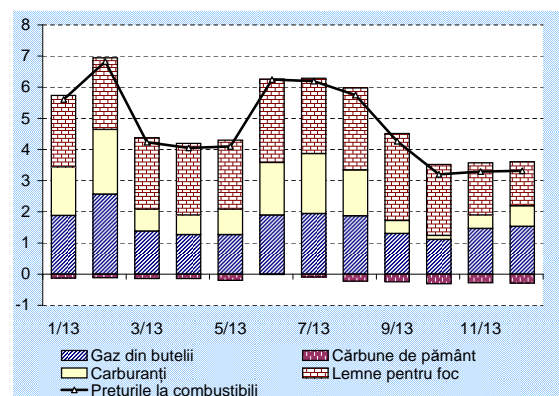
Evoluția ritmului anual al prețurilor la combustibili în prima jumătate a anului 2013 s-a caracterizat printr-o volatilitate sporită. Astfel, în primele două luni ale anului 2013 acesta a consemnat o accelerare până la nivelul de 6.9 la sută, ca în luna martie să coboare pronunțat până la nivelul de 4.2 la sută (Graficul 2.25). Dinamica ascendentă a ritmului anual al prețurilor la combustibili s-a datorat în principal majorării prețurilor carburanților la pompă și a gazului din butelii, ca urmare a creșterii prețului de import, dar și a majorării cotei accizului aferent produselor petroliere cu 11.0 la sută și a cotei TVA de la 6.0 la sută până la 8.0 la sută pentru gazul din butelii. Totodată, temperarea bruscă din luna martie 2013 și accelerarea pronunțată a ritmului anual al prețurilor la combustibili din luna iunie au fost influențate de impactul efectului de bază.

Graficul 2.24: Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor reglementate (p.p.)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.25: Contribuția componentelor la creșterea anuală a prețurilor la combustibil (p.p.)

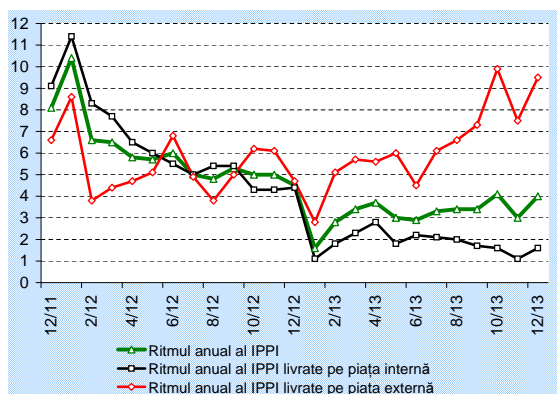
Sursa: BNS, calcule BNM

Evoluția prețurilor la combustibili în a doua jumătate a anului 2013 a înregistrat o dinamică descendentă, astfel în luna decembrie s-a consemnat un ritm anual de 3.4 la sută, cu 3.0 puncte procentuale inferior celui din luna iunie. Temperarea acestuia a fost determinată în cea mai mare parte de dispariția presiunilor din partea prețurilor la carburanți. Totodată, pe parcursul trimestrului IV, 2013 s-a evidențiat o diminuare continuă a contribuției din partea subgrupeii „lemne pentru foc”, datorită timpului mai cald în lunile noiembrie-decembrie 2013 față de perioada similară anului 2012, ceea ce a contribuit la menținerea unei cereri mici față de resursele respective.

Prețurile în industrie

În anul 2013 ritmul anual al indicelui prețurilor producției industriale a consemnat o traiectorie ascendentă, majorându-se de la 2.6 la sută în trimestrul I, 2013 până la valoarea de 3.7 la sută în trimestrul IV, 2013. Evoluția respectivă a fost influențată în exclusivitate de creșterea prețurilor la produsele livrate pe piața externă, în contextul în care ritmul anual al IPPI livrate pe piața internă în trimestrul IV, 2013 s-a diminuat cu 0.3 puncte procentuale comparativ cu cel din trimestrul I, 2013 (Graficul 2.26).

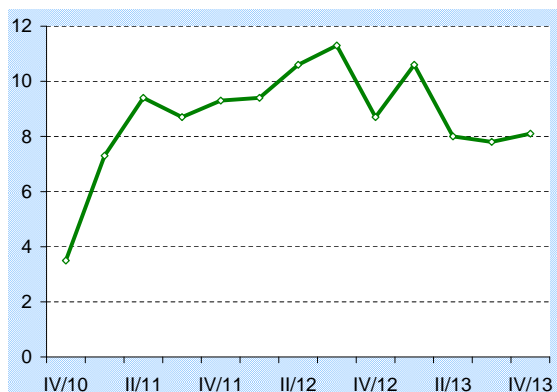
Graficul 2.26: Ritmul anual al IPPI (%)

Sursa: BNS

Totodată, la finele anului 2013 ritmul anual al IPPI a constituit 4.0 la sută. În structură, în luna decembrie 2013 cea mai mare creștere în termeni anuali a fost înregistrată la prețurile din cadrul industriei prelucrătoare, care s-au majorat cu 5.0 la sută. Prețurile din industria extractivă și cele din sectorul energetic s-au diminuat cu câte 2.4 la sută. De menționat că, pe parcursul perioadei noiembrie 2012 – decembrie 2013, prețurile la produsele livrate pe piața externă au depășit constant prețurile produselor furnizate pe piața internă (Graficul 2.26), fapt argumentat prin deprecierea în termeni anuali a monedei naționale față de valutele principalilor parteneri comerciali în perioada respectivă.

Graficul 2.27: Evoluția indicelui prețurilor în construcții (%), față de perioada similară a anului precedent)

Sursa: BNS

Prețurile în construcții

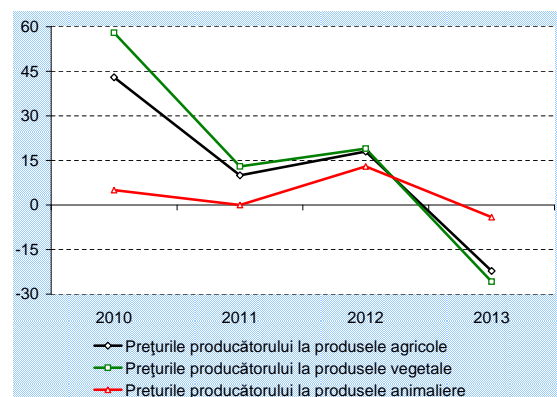
După accelerarea până la valoarea de 10.0 la sută în trimestrul I, 2013 ritmul anual al prețurilor în construcții a avut o evoluție relativ stabilă până la sfârșitul anului 2013, oscilând în jurul valorii de 8.0 la sută (Graficul 2.27). În structura economiei naționale în trimestrul IV, 2013 cele mai mari creșteri față de trimestrul IV, 2012 au fost înregistrate în următoarele sectoare: „agricultură” (10.6 la sută), „electroenergetică” (10.0 la sută), „industria prelucrătoare” (9.2 la sută), „construcția de locuințe” (8.1 la sută) și în „alte construcții” (7.9 la sută).

Prețurile producătorului la produsele agricole

În anul 2013, prețurile producătorului la produsele agricole s-au diminuat cu 22.2 la sută în comparație cu cele din anul 2012. Această evoluție a fost determinată preponderent de diminuarea prețurilor la produsele vegetale (minus 25.8 la sută), în timp ce prețurile la produsele animaliere au înregistrat o diminuare mai redusă (minus 4.1 la sută) (Graficul 2.28).

Evoluția prețurilor la produsele vegetale a fost determinată preponderent de micșorarea prețurilor la „floarea soarelui” (minus 39.0 la sută), „porumb” (minus 35.1 la sută), „struguri” (minus 28.3 la sută), „grâu” (minus 24.4 la sută) și „fructe și pomsușoare” (minus 20.6 la sută). Astfel, diminuarea prețurilor la produsele sus-menționate a fost determinată de consemnarea unei recolte bogate de aceste produse în anul 2013, după seceta pronunțată din anul 2012. De remarcat că, în anul 2013 creșterea anuală a prețurilor la cartofi a constituit 66.0 la sută, spre deosebire de anul 2012, când s-a înregistrat o diminuare a prețurilor cu 47.2 la sută.

Graficul 2.28: Prețurile producătorului la produsele agricole (% față de anul precedent)

Sursa: BNS

2.3 Sectorul public

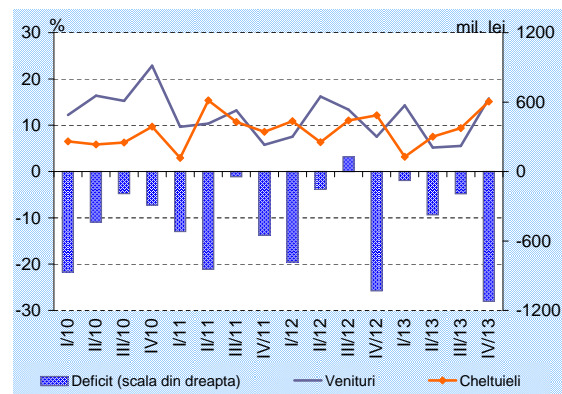
Anul 2013 a fost unul favorabil pentru economia națională, creșterea economică s-a datorat în cea mai mare parte evoluției impresionante a sectorului agricol după un an secetos, conform datelor preliminare creșterea produsului intern brut a constituit 8.9 la sută față de anul 2012. În anul 2013, indicatorii bugetului public național confirmă optimizarea administrării fiscale, ca rezultat veniturile publice s-au majorat, iar deficitul bugetar s-a încadrat în limitele admisibile.

Conform informației prezentate de Ministerul Finanțelor, în anul 2013, dinamica colectării veniturilor la bugetul public național a consemnat o diminuare ușoară a ritmurilor anuale de creștere, până la 10.1 la sută (față de 11.2 la sută în anul 2012), constituind 36908.5 milioane lei (Graficul 2.29).

Raportate la datele PIB, în anul 2013, veniturile colectate s-au diminuat cu 1.2 puncte procentuale față de anul 2012, constituind 37.0 la sută.

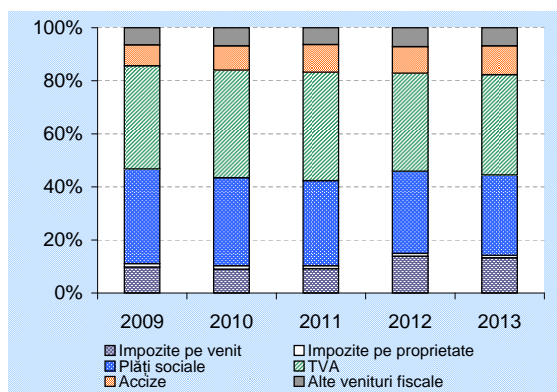
Similar perioadelor precedente, veniturile fiscale au deținut cota majoră de 87.2 la sută în cuantumul veniturilor publice sau cu 1.1 puncte procentuale mai mult față de anul 2012. În anul 2013

Graficul 2.29: Indicatorii bugetului public național

Sursa: Ministerul Finanțelor, calcule BNM

Graficul 2.30: Dinamica structurii veniturilor fiscale

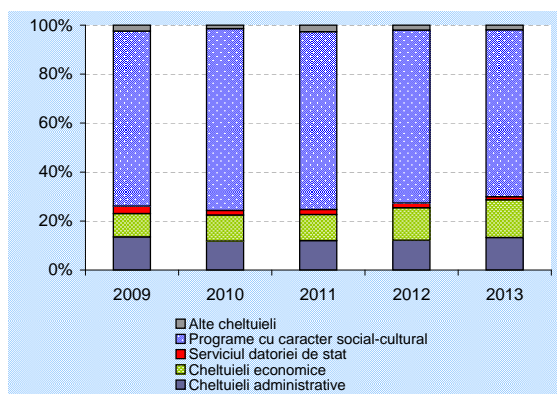

Sursa: Ministerul Finanțelor, calcule BNM

s-au constatat ritmuri de creștere de 14.1 și, respectiv, 21.2 la sută pentru veniturile din TVA și din accize cu mult peste nivelul creșterilor de 2.0 și, respectiv, 8.5 la sută înregistrate în anul 2012. Deși creșterea componentelor a fost mai mare, în continuare s-a atestat dependența veniturilor bugetului public de consumul gospodăriilor casnice, taxele indirecte constituind 55.5 la sută în totalul veniturilor fiscale. Ponderea impozitelor directe s-a diminuat în anul 2013 cu 1.4 puncte procentuale, până la 44.5 la sută, fiind determinată în mare parte de diminuarea contribuției impozitelor pe venit cu 0.6 puncte procentuale (Graficul 2.30). Plățile sociale (contribuțiile de asigurări sociale obligatorii de stat și primele de asigurări medicale) au sporit în medie cu 8.9 la sută.

Pe parcursul anului de raportare, Republica Moldova a beneficiat de suport financiar pentru susținerea bugetului sub formă de granturi externe în sumă de 2037.6 milioane lei sau cu 28.7 la sută mai mult față de anul 2012 și granturi interne în sumă de 36.0 milioane lei (cu 33.5 la sută sub nivelului anului 2012). Asistența oferită de către organizațiile financiare internaționale și țările donatoare constituie o contribuție importantă pentru recuperarea economică și implementarea reformelor necesare pentru modernizarea și relansarea Republicii Moldova.

Graficul 2.31: Distribuția sectorială a cheltuielilor publice

Sursa: Ministerul Finanțelor, calcule BNM

Cheltuielile bugetului public național în anul 2013 au avut o dinamica descendentă, consemnând un ritm anual de creștere de 9.4 la sută față de cel din anul 2012 (10.1 la sută), valoric cumulând 38673.1 milioane lei. Majorarea volumului cheltuielilor a fost condiționată preponderent de creșterea cheltuielilor alocate asigurării și asistenței sociale cu 1087.5 milioane lei mai mult ca în anul 2012 cu 9.4 la sută, transporturilor, gospodăriei drumurilor, comunicațiilor și informaticii - cu 584.8 milioane lei sau cu 27.9 la sută, ocrotirii sănătății - cu 477.1 milioane lei sau 10.0 la sută etc.

În structura cheltuielilor, programele cu caracter social-cultural au beneficiat de cele mai multe resurse – 68.2 la sută din total, deși ponderea acestora s-a redus față de anul 2012 cu 2.4 puncte procentuale (Graficul 2.31). În perioada de raportare, cea mai importantă modificare a fost înregistrată la cheltuielile acordate economiei naționale – 15.4 la sută, acestea sporind cu 2.1 puncte procentuale față de anul 2012. Alte cheltuieli importante au ținut de sectoarele administrative – 13.3 la sută, acestea fiind destinate unor ramuri precum serviciile de stat cu destinație specială, justiția, apărarea națională etc.

Cheltuielile publice, raportate la PIB, în anul 2013 au constituit 38.7 la sută sau cu 1.5 puncte procentuale mai puțin decât în anul 2012.

În anul 2013 executarea bugetului public consolidat s-a soldat cu un deficit de 1764.6 milioane lei, în scădere cu 4.0 la sută anual. Raportat la PIB, acest deficit reprezintă 1.8 la sută sau cu 0.3 puncte procentuale mai puțin față de anul 2012 (Graficul 2.32).

La sfârșitul anului 2013 datoria de stat a Republicii Moldova a constituit 23521.6 milioane lei, modificându-se în sensul creșterii cu 2336.8 milioane lei sau cu 11.0 la sută comparativ cu începutul anului. Datoria a fost constituită din datoria de stat externă – 71.6 la sută și cea internă – 28.4 la sută. În anul 2013 soldul datoriei de stat externe exprimată în valută s-a majorat cu 44.6 milioane dolari SUA, constituind la finele perioadei de referință 1290.2 milioane dolari SUA. Datoria de stat externă s-a majorat și ca valoare exprimată în lei moldovenesti față de începutul anului cu 12.1 la sută, totalizând 16845.8 milioane lei la sfârșitul lunii decembrie 2013. Datoria de stat internă a înregistrat valoarea de 6675.8 milioane lei, depășind valoarea de la începutul anului cu 516.9 milioane lei, echivalentul unei creșteri cu 8.4 la sută. Această componentă a datoriei a fost formată din VMS emise pe piața primară în valoare de 4426.1 milioane lei, VMS convertite – 2063.4 milioane lei și VMS pentru asigurarea stabilității financiare emise în sumă de 186.3 milioane lei. În anul 2013 pentru serviciul datoriei de stat de la bugetul public național au fost utilizate mijloace bănești în sumă de 492.6 milioane lei (cu 26.1 la sută mai puțin comparativ cu anul 2012), dintre care 62.2 la sută au fost destinate datoriei de stat interne, iar 37.8 la sută din resurse au revenit serviciului datoriei de stat externe.

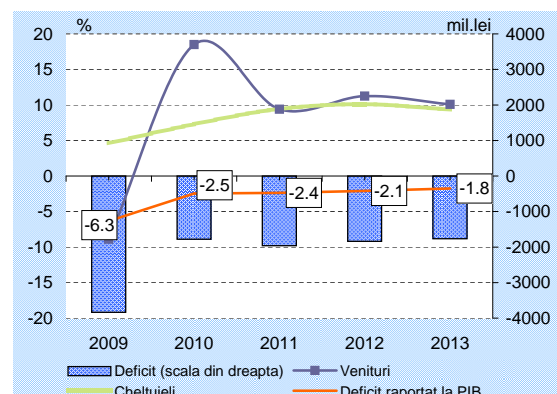
La sfârșitul anului 2013, datoria de stat ca pondere în PIB a fost de 23.6 la sută, situându-se cu 0.5 puncte procentuale sub nivelul anului 2012. Această diminuare a fost determinată de reducerea datoriei de stat externe raportate la PIB cu 0.2 puncte procentuale, până la 16.9 la sută și a datoriei de stat interne ca pondere în PIB cu 0.3 puncte procentuale, până la 6.7 la sută (Graficul 2.33).

2.4 Evoluția sectorului extern al economiei naționale

În anul 2013 înviorarea relațiilor internaționale ale Republicii Moldova a fost determinată în special de creșterea economiei naționale (PIB real s-a majorat cu 8.9 la sută) și de climatul pozitiv economic stabilit în principalele țări-partenere.

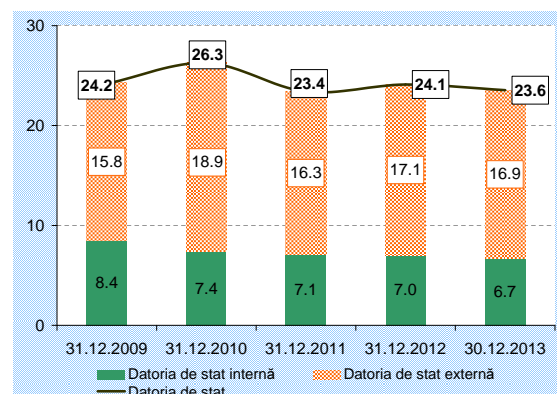
Contul curent a înregistrat un deficit în valoare de 384.67 milioane dolari SUA, în scădere cu 22.3 la sută comparativ cu

Graficul 2.32: Evoluția deficitului bugetului public național

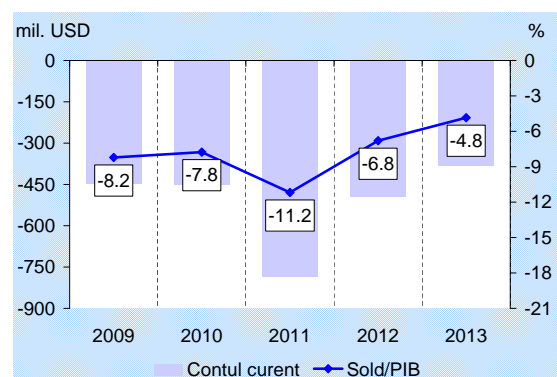
Sursa: Ministerul Finanțelor, calcule BNM

Graficul 2.33: Datoria de stat ca pondere în PIB (%)

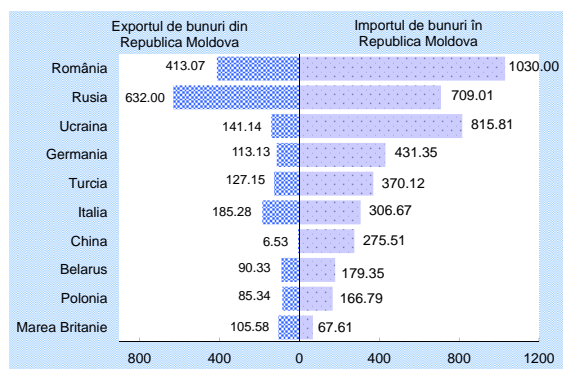
Sursa: BNM

Graficul 2.34: Contul curent - componente principale (mil. USD)

Sursa: BNM

Graficul 2.35: Principali parteneri comerciali ai Republicii Moldova în anul 2013 (mil. USD)

Sursa: BNM

anul 2012. Reducerea deficitului a fost determinată de un ritm de creștere a exporturilor (10.9 la sută) superior ritmului de creștere a importurilor (5.8 la sută), precum și de creșterea excedentului cumulat la venituri și transferuri, care a acoperit deficitul comerțului exterior cu bunuri și servicii în proporție de 87.1 la sută. Raportul dintre deficitul contului curent și PIB a constituit 4.8 la sută, în scădere cu 2.0 puncte procentuale față de anul 2012. (Tabelul A.1, Graficul 2.34).

Volumul comerțului exterior cu bunuri și servicii a constituit 9978.85 milioane dolari SUA, majorându-se cu 7.6 la sută comparativ cu anul 2012. Gradul de acoperire a importurilor de bunuri și servicii cu exporturi s-a majorat cu 2.2 puncte procentuale și a constituit 54.0 la sută. Deficitul comerțului exterior cu bunuri și servicii a însumat 2981.13 milioane dolari SUA, cota acestuia în PIB constituind 37.6 la sută.

Conform statisticii BNS⁸, principalele piețe de desfacere pentru bunurile din Republica Moldova au fost Rusia, România, Italia, Ucraina, Turcia, Germania, Marea Britanie, Belarus, Polonia și Elveția (Graficul 2.35).

Exporturile de bunuri au însumat 2399.03 milioane dolari SUA, majorându-se cu 11.0 la sută pe seama creșterii exporturilor în țările Uniunii Europene, cu 12.5 la sută, precum și a exporturilor din categoria alte țări, cu 52.0 la sută. De menționat că livrările către țările CSI s-au diminuat cu 0.4 la sută.

Structura pe categorii de bunuri a exporturilor prezintă o pondere semnificativă a livrărilor de *produse agroalimentare*, care reprezintă 41.2 la sută din totalul exporturilor. Valoarea acestora s-a majorat cu 12.4 la sută pe seama creșterii de 3.3 ori a exporturilor de *cereale* și de 66.8 la sută a exportului de *seminte și fructe oleaginoase*. Exporturile de *băuturi alcoolice* s-au majorat cu 7.6 la sută. De menționat diminuarea cu 25.7 la sută a exporturilor de băuturi alcoolice în Rusia din cauza restricțiilor impuse de către Rusia la importul de băuturi alcoolice din Republica Moldova.

Printre alte categorii cu ponderi semnificative în totalul exporturilor se numără: *materialele textile și articole din acestea* – 330.55 milioane dolari SUA, *mașini și aparate* – 316.50 milioane dolari SUA (din care: *fire, cabluri și alte conductoare electrice* –

⁸Datele BNS sunt bazate pe cele vamale și nu includ ajustările la comerțul exterior cu bunuri operate de către Direcția bilanța de plăți a Băncii Naționale a Moldovei, cum ar fi exporturile / importurile efectuate de persoane fizice, reparații de bunuri, bunuri procurate în porturi de către cărauși etc. Importurile sunt evaluate în prețuri CIF, repartiția pe țări a acestora fiind după principiul țării de livrare. BNS prezintă importul după principiul țării de origine.

213.10 milioane dolari SUA), *metale comune și articole din acestea* – 123.84 milioane dolari SUA.

Principalii furnizori de bunuri pentru Republica Moldova au fost: România, Ucraina, Rusia, Germania, Turcia, Italia, China, Belarus, Polonia, Ungaria.

Conform clasificării după Marile Categorie Economice (Graficul 2.36), 47.1 la sută din totalul importurilor reprezintă bunuri intermediare, utilizate la fabricarea altor bunuri (ponderea în total majorându-se cu 0.2 puncte procentuale comparativ cu anul 2012); 28.7 la sută revin bunurilor de consum (+0.1 puncte procentuale), iar 10.5 la sută – bunurilor de capital (-0.6 la sută).

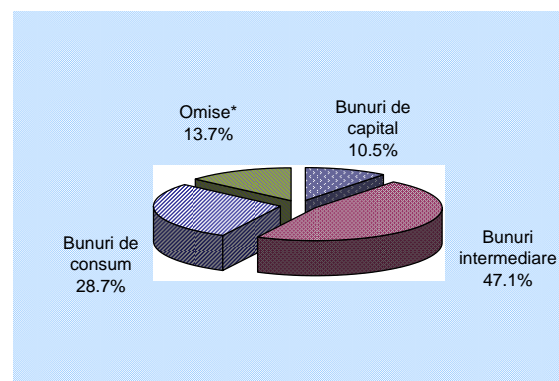
În structura importurilor (prețuri CIF), ponderea majoră - 22.9 la sută - revine în continuare *produselor minerale*, acestea însumând 1256.49 milioane dolari SUA, din care: *uleiuri din petrol sau din minerale bituminoase* – 620.42 milioane dolari SUA; *gaz de sondă și alte hidrocarburi gazoase* – 457.78 milioane dolari SUA. Importul de *produse energetice și electricitate* a însumat 1145.73 milioane dolari SUA (prețuri FOB), majorându-se cu 4.5 la sută comparativ cu anul 2012 (Graficul 2.37). Volumul fizic al *gazului natural importat* a constituit 1031.16 milioane m³, cu 5.9 la sută mai puțin comparativ cu anul 2012. Energia electrică a fost importată în totalitate din Ucraina, volumul importat s-a majorat cu 72.1 la sută, până la 1455.77 milioane kw/h, iar valoarea a crescut cu 75.8 la sută, până la 100.28 milioane dolari SUA.

Alte categorii cu ponderi semnificative în import sunt: *mașini și aparate* - 15.3 la sută, *produse agroalimentare* – 14.3 la sută și *produse ale industriei chimice* – 11.4 la sută.

Balanța serviciilor a înregistrat o diminuare a deficitului de la 21.08 milioane dolari SUA în anul 2012, până la 2.55 milioane dolari SUA în 2013 (Tabelul A.2). Serviciile internaționale au înregistrat un sold pozitiv cu țările restului lumii (49.41 milioane dolari SUA), însă cu țările CSI balanța serviciilor a rămas deficitară (-51.96 milioane dolari SUA).

Valoarea serviciilor prestate nerezidenților a fost de 1028.69 milioane dolari SUA (în creștere cu 9.9 la sută), din care 39.9 la sută - servicii de transport, 22.0 la sută - servicii de călătorii și 13.4 la sută servicii de comunicații. Valoarea serviciilor acordate de către nerezidenți a însumat 1031.24 milioane dolari SUA (în creștere cu 7.7 la sută), serviciile de transport deținând 38.6 la sută, de călătorii – 33.6 la sută și de comunicații – 5.0 la sută din totalul importurilor de servicii.

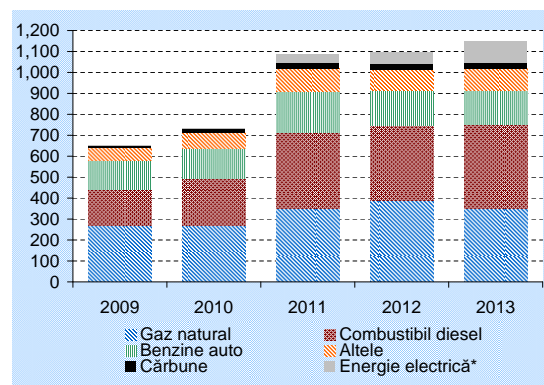
Graficul 2.36: Structura importurilor de bunuri pe Mari Categorie Economice în anul 2013

Sursa: elaborat în baza datelor BNS

*automobile pentru transportul pasagerilor, combustibili pentru acestea, alte bunuri nespecificate în altă parte

Graficul 2.37: Importurile de produse energetice și electricitate, dinamică anuală, mil. USD, prețuri FOB

Sursa: BNM

*import net

În anul 2013, balanța serviciilor de transport s-a îmbunătățit semnificativ, înregistrând un excedent în valoare de 12.11 milioane dolari SUA. În totalul serviciilor de transport, o pondere de 65.5 la sută revine serviciilor de transportare a mărfurilor, 23.9 la sută – transportului de pasageri, restul revenind serviciilor auxiliare de transport.

Micșorarea deficitului balanței serviciilor a fost determinată și de faptul că exportul a depășit importul pentru unele servicii internaționale: serviciile de comunicații – sold pozitiv de 86.20 milioane dolari SUA; alte servicii de afaceri - 24.66 milioane dolari SUA și servicii de informatică și informaționale - 22.45 milioane dolari SUA.

Serviciile de călătorii prestate nerezidenților au însumat 226.21 milioane dolari SUA, din care ponderea majoră de 71.9 la sută revine călătoriilor personale, pe când cele primite de la nerezidenți în valoare de 346.44 milioane dolari SUA au fost determinate de călătoriile de afaceri (cu o pondere de 50.9 la sută).

Excedentul **veniturilor** s-a majorat cu 5.4 la sută pe seama creșterii veniturilor din munca prestată de către rezidenți patronilor nerezidenți (Tabelul A.3). Intrările de venituri au fost în creștere cu 10.3 la sută, iar ieșirile – cu 29.9 la sută.

Veniturile din investiții s-au soldat cu ieșiri nete în valoare de 191.03 milioane dolari SUA, cu 31.6 la sută mai mari comparativ cu anul 2012, în principal datorită creșterii cu 11.5 la sută a dividendelor plătite investitorilor străini și cu 24.4 la sută a dobânzilor către plată.

Transferurile curente au înregistrat un excedent în valoare de 1711.75 milioane dolari SUA, în creștere cu 6.3 la sută comparativ cu anul 2012 (Tabelul A.4).

Excedentul înregistrat la transferurile curente a fost determinat de transferurile personale, intrările fiind în creștere cu 11.3 la sută.

Valoarea *veniturilor din muncă* împreună cu *transferurile personale* primite de peste hotare a fost evaluată la 1975.72 milioane dolari SUA, majorându-se cu 10.6 la sută față de anul 2012. Raportate la PIB, compensarea pentru muncă și transferurile personale primite de peste hotare au constituit 24.9 la sută, în creștere cu 0.4 puncte procentuale față de anul 2012.

Republica Moldova a primit de la organisme internaționale și guvernele străine 326.10 milioane dolari SUA în formă de granturi

și asistență tehnică, înregistrându-se o majorare cu 11.6 la sută față de anul 2012.

Contul de capital și financiar în anul 2013 a înregistrat intrări nete de capital în valoare de 296.20 milioane dolari SUA, în scădere cu 29.5 la sută (Graficul 2.38).

Contul de capital s-a soldat cu ieșiri nete în sumă de 44.72 milioane dolari SUA (mai mari față de anul 2012 cu 32.3 la sută), determinate în mare parte de transferurile persoanelor care pleacă pentru a se stabili cu trai permanent peste hotare.

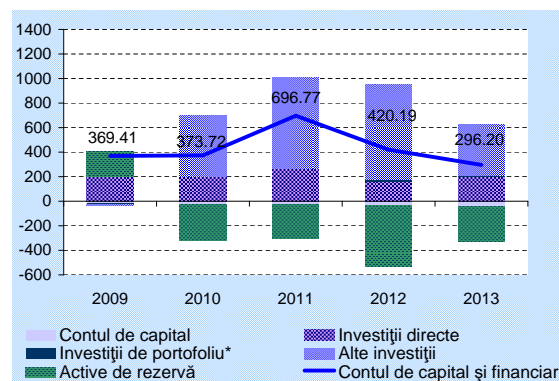
Excedentul **contului financiar** a însumat 340.92 milioane dolari SUA, ceea ce reflectă intrări financiare nete cu 24.9 la sută mai mici decât în anul 2012 (Tabelul A.5).

Investițiile străine directe (ISD) au înregistrat un flux net de 203.08 milioane dolari SUA, în creștere cu 30.7 la sută față de anul 2012 (Tabelul A.5).

Fluxul net al **investițiilor străine directe în economia națională** a constituit 231.31 milioane dolari SUA (Tabelul A.6). Intrările au însumat 348.05 milioane dolari SUA, din care 183.86 milioane dolari SUA - în capital social, iar 154.77 milioane dolari SUA reprezintă împrumuturile intragrup. În sectorul bancar, pe parcursul anului 2013, s-au emis acțiuni în valoare de 32.64 milioane dolari SUA, ceea ce a determinat în cea mai mare parte majorarea de 2.7 ori a intrărilor în capitalul social la acest sector comparativ cu anul 2012. S-au redus însă cu 23.6 la sută intrările în capitalul social a altor sectoare. Ieșirile de capital aferente investițiilor nerezidenților în Moldova au înregistrat 116.74 milioane dolari SUA, fiind determinate în special de rambursările conform orarului de împrumuturi contractate anterior de la investitorii de peste hotare în sumă de 75.99 milioane dolari SUA, ceea ce reprezintă 65.1 la sută din totalul ieșirilor. Efectiv au fost achitate însă 70.32 milioane dolari SUA, restul majorând arieratele. Au fost oferite împrumuturi investitorilor străini direcți de către agenții economici rezidenți - în valoare de 18.36 milioane dolari SUA. Retragerile de capital social s-au diminuat cu 65.9 la sută comparativ cu anul 2012.

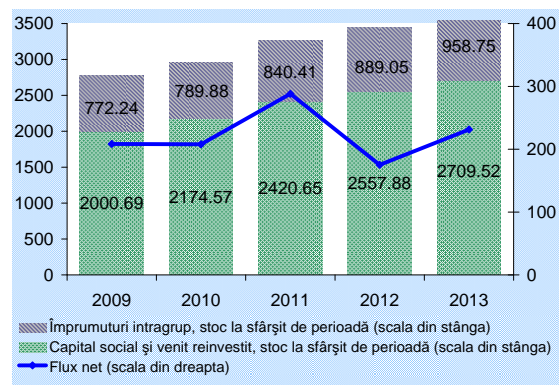
Stocul de investiții străine directe la situația din 31 decembrie 2013 a atins 3668.27 milioane dolari SUA, în creștere cu 6.4 la sută comparativ cu cel de la finele anului 2012 (Graficul 2.39). Acesta este compus din *participații la capitalul social și venit reinvestit* - 2709.52 milioane dolari SUA (73.9 la sută din total) și *împrumuturi intragrup* (alt capital) - 958.75 milioane dolari SUA (26.1 la sută). Stocul de investiții străine directe în capitalul social al

Graficul 2.38: Contul de capital și financiar, componente principale (mil. USD)

Sursa: BNM
* inclusiv derivate financiare

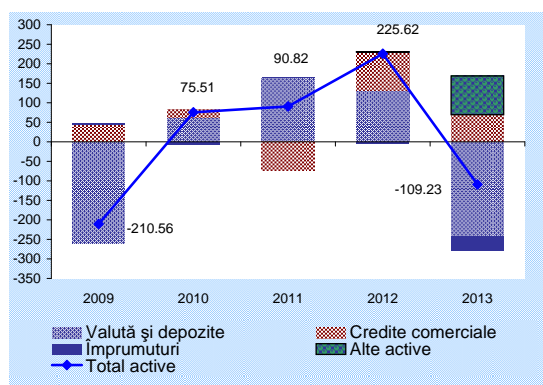
Graficul 2.39: Investițiile străine directe în economia națională* (mil. USD)

Sursa: BNM
*stocuri calculate conform principiului costului istoric

sectorului bancar a fost influențat de vărsările de capital din Italia, Germania și de retragerea investițiilor de către investitorii din Olanda (parțial reclasificarea unei părți la investiții de portofoliu). Majorarea cu 7.2 la sută comparativ cu finele anului 2012 a stocului de investiții străine directe în capitalul social al altor sectoare a fost determinată de intrările din Turcia, Rusia, Olanda și Italia. În capitalul social acumulat, investitorilor din țările UE le-a revenit în continuare ponderea majoră – 52.2 la sută, celor din țările CSI – 11.4 la sută, iar celor din alte țări – 36.4 la sută. Principalii investitori străini sunt din Italia, Rusia, Germania, Olanda, România, Cipru, SUA.

Graficul 2.40: Alte investiții – active financiare, fluxuri nete (mil. USD)

Sursa: BNM

Notă: (-) creștere

Fluxul *investițiilor directe peste hotare* ale rezidenților Republicii Moldova pe parcursul anului 2013 a înregistrat valoarea netă de -28.25 milioane dolari SUA, ceea ce reprezintă o creștere de 42.7 la sută comparativ cu anul 2012 (Tabelul A.6).

Investițiile de portofoliu au înregistrat intrări nete în valoare de 9.71 milioane dolari SUA, determinate de procurarea de către nerezidenți a acțiunilor băncilor rezidente - 14.00 milioane dolari SUA.

Derivatele financiare au înregistrat intrări nete în valoare de 0.11 milioane dolari SUA, determinate de swap urile valutare efectuate de băncile licențiate.

Alte investiții s-au soldat cu intrări financiare nete în valoare de 411.86 milioane dolari SUA în descreștere cu 46.9 la sută comparativ cu anul 2012.

Majorarea cu 109.23 milioane dolari SUA a *creanțelor externe (activelor)* (Graficul 2.40 a fost determinată de creșterea activelor în formă de *valută și depozite* ale băncilor licențiate (445.99 milioane dolari SUA), în timp ce activele în formă de valută și depozite ale agenților economici din alte sectoare s-au diminuat cu 205.69 milioane dolari SUA. La această majorare a contribuit și creditarea netă a nerezidenților de către agenții economici rezidenți din alte sectoare (37.93 milioane dolari SUA). Micșorarea activelor în formă de *credite comerciale* reprezintă livrări de importuri plătite în avans și repatriere de mijloace din export, evaluate în bază netă constituie 69.26 milioane dolari SUA, iar diminuarea *altor active* în sumă de 99.60 milioane dolari SUA a fost determinată de închiderea obligațiilor nerezidenților apărute ca urmare a cesiunii unor datorii din sectorul bancar. La finele anului 2013, activele în formă de *valută și depozite* ale băncilor licențiate au fost în mare parte în dolari SUA, ponderea lor atingând 64.2 la sută, în timp ce ponderea activelor în euro,

care a constituit 51.2 la sută în anul 2012, s-a diminuat cu 19.9 puncte procentuale până la 31.3 la sută.

Angajamentele față de nerezidenți (pasivele) s-au majorat pe parcursul anului 2013 cu 521.09 milioane dolari SUA în bază netă (Graficul 2.41), fiind determinate în principal de creșterea depozitelor nerezidenților în băncile licențiate autohtone (226.12 milioane dolari SUA), de tragerile nete de împrumuturi în sumă de 185.74 milioane dolari SUA, precum și de creditele comerciale oferite de către partenerii străini agenților economici rezidenți (57.61 milioane dolari SUA).

Fluxurile financiare aferente împrumuturilor externe repartizate pe sectoare sunt prezentate detaliat în tabelul A.7. Valorificarea de împrumuturi externe de către toate sectoarele a însumat 769.38 milioane dolari SUA, în descreștere cu 27.3 la sută comparativ cu anul 2012, din care: pe termen lung – 690.97 milioane dolari SUA, pe termen scurt - 78.41 milioane dolari SUA.

Banca Națională a Moldovei a rambursat în anul de referință 21.61 milioane dolari SUA din împrumuturile FMI contractate anterior. Guvernul a valorificat împrumuturi în sumă totală de 100.76 milioane dolari SUA, în special de la Asociația Internațională pentru Dezvoltare (31.75 milioane dolari SUA), Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (18.44 milioane dolari SUA), Banca Europeană de Investiții (21.61 milioane dolari SUA), Banca pentru Dezvoltare a Consiliului Europei (9.28) și de la alți creditori, rambursările efectuându-le la termen, în suma de 64.06 milioane dolari SUA.

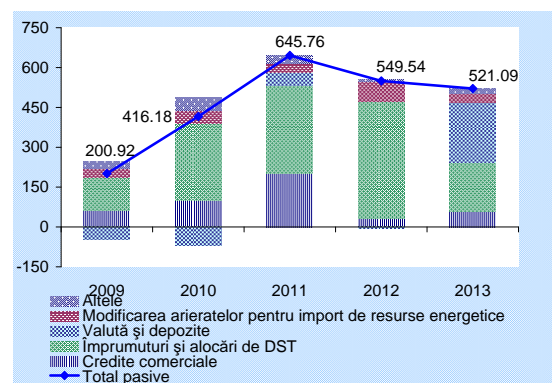
Tragerile nete de împrumuturi externe efectuate de bănci și agenții economici din alte sectoare pe parcursul anului 2013 au constituit 668.62 milioane dolari SUA.

Băncile licențiate au împrumutat din exterior 269.76 milioane dolari SUA, din care împrumuturile pe termen lung au deținut o pondere de 81.2 la sută. Rambursările au însumat 231.30 milioane dolari SUA, micșorându-se cu 17.8 la sută față de anul 2012.

Agenții economici din alte sectoare au valorificat împrumuturi din exterior în sumă de 398.86 milioane dolari SUA. Spre rambursare conform orarului au fost preconizate 266.67 milioane dolari SUA, dintre care s-au achitat 256.28 milioane dolari SUA, restul majorând arieratele.

Angajamentele față de nerezidenți în formă de valută și depozite ale băncilor licențiate s-au majorat în anul 2013 cu 226.12 milioane dolari SUA. La finele anului 2013 pasivele în valută și depozite au

Graficul 2.41: Alte investiții – pasive financiare, fluxuri nete (mil. USD)

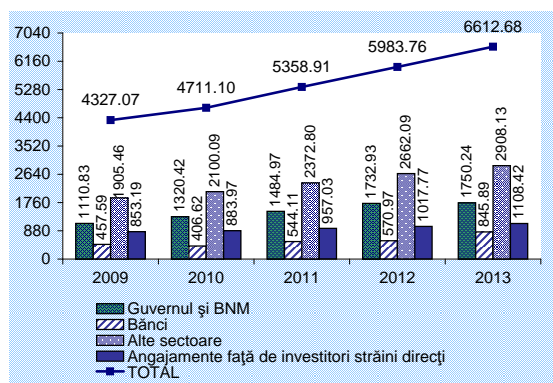

Sursa: BNM

fost în cea mai mare parte în dolari SUA, cu o pondere de 77.8 la sută, în creștere comparativ cu finele anului 2012 (22.9 puncte procentuale). De menționat scăderea semnificativă a ponderii pasivelor în euro, până la 15.8 la sută (față de 30.4 la sută la sfârșitul anului 2012). Pasivele în ruble rusești s-au diminuat până la 2.5 la sută (față de 6.9 la sută în 2012).

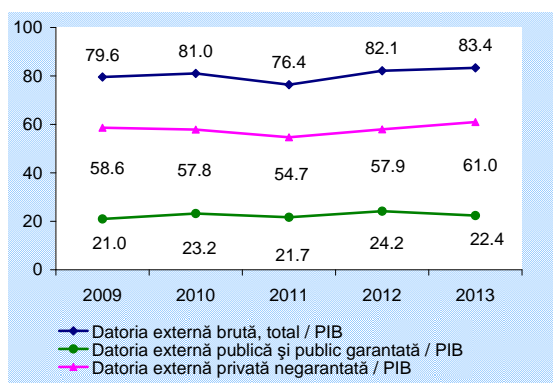
Alte pasive (arierate și alte angajamente neonorate la termen) s-au majorat cu 51.62 milioane dolari SUA în valoare netă, fiind determinate de creșterea arieratelor agenților economici din alte sectoare (în special pentru importul de resurse energetice)

Graficul 2.42: Datoria externă, la sfârșitul perioadei, prezentare sectorială (mil. USD)

Sursa: BNM

Graficul 2.43: Evoluția raportului dintre datoria externă și PIB (%)

Sursa: BNM

La 31 decembrie 2013, stocul *activelor oficiale de rezervă* ale statului a atins valoarea de 2820.63 milioane dolari SUA, în creștere cu 12.2 la sută comparativ cu finele anului 2012. Majorarea a fost determinată de tranzacțiile efective în valoare 283.84 milioane dolari SUA (evaluate la rata medie trimestrială) și de alte fluxuri de reevaluare (schimbări de preț, fluctuația ratei de schimb a valutelor originale față de dolarul SUA) ce au însumat 21.79 milioane dolari SUA.

2.5 Evoluția și structura datoriei externe a Republicii Moldova

Datoria externă brută a Republicii Moldova s-a majorat pe parcursul anului 2013 cu 628.92 milioane dolari SUA (cu 10.5 la sută) și a constituit 6612.68 milioane dolari SUA la 31 decembrie 2013 (Tabelul A.8, Graficul 2.42).

Pe sectoare instituționale datoria externă este repartizată după cum urmează: alte sectoare – 44.0 la sută (44.5 la sută la finele lui 2012), sectorul guvernamental – 19.7 la sută (2012 – 21.2 la sută), angajamentele față de investitorii străini direcți – 16.8 la sută (17.0 la sută pentru 2012), sectorul bancar – 12.8 la sută (2012 – 9.5 la sută), autoritățile monetare – 6.7 la sută (7.8 la sută - 2012).

La 31 decembrie 2013, angajamentele pe *termen lung* au însumat 4291.41 milioane dolari SUA (+6.0 la sută) și au fost constituite din: împrumuturi de la investitorii străini direcți în proporție de 23.1 la sută, alte împrumuturi pe termen lung – 72.7 la sută și alocări de DST – 4.2 la sută.

Datoria externă pe *termen scurt* a înregistrat valoarea de 2321.27 milioane dolari SUA (+19.9 la sută) ce cuprinde: credite

comerciale (constituite în majoritate din facturi neachitate la termen și avansuri primite) – 45.3 la sută, datoria istorică pentru importul de resurse energetice – 23.3 la sută, arierate (angajamente neonorate la scadență la serviciul împrumuturilor externe atât pe termen lung, cât și pe termen scurt) – 10.5 la sută, conturi și depozite bancare ale nerezidenților în băncile licențiate din Republica Moldova – 16.0 la sută, împrumuturi pe termen scurt – 4.6 la sută, precum și alte angajamente – 0.3 la sută.

La sfârșitul anului 2013, *datoria externă publică și public garantată* a înregistrat 1744.92 milioane dolari SUA (+0.7 la sută), iar cea *privată negarantată* – 4837.76 milioane dolari SUA (+14.6 la sută), (tabelul A.9).

Împrumuturile și alocările de DST la finele anului 2013 au deținut ponderea majoră de 70.2 la sută în totalul datoriei externe brute, înregistrând valoarea de 4642.33 milioane dolari SUA, din care 38.2 la sută sunt ale sectorului public (datoria BNM, datoria de stat directă și datoria privată asumată de stat în urma executării garanțiilor, datoria corporațiilor publice și unităților administrativ-teritoriale), iar 61.8 la sută revin împrumuturilor contractate de agenții economici din sectorul privat, inclusiv în cadrul creditării intragrup (tabelul A.10).

Pe parcursul anului 2013 Republica Moldova a beneficiat în continuare de sprijinul organizațiilor internaționale, Guvernul și unitățile administrativ-teritoriale valorificând 100.76 milioane dolari SUA pentru proiecte finanțate din surse externe.

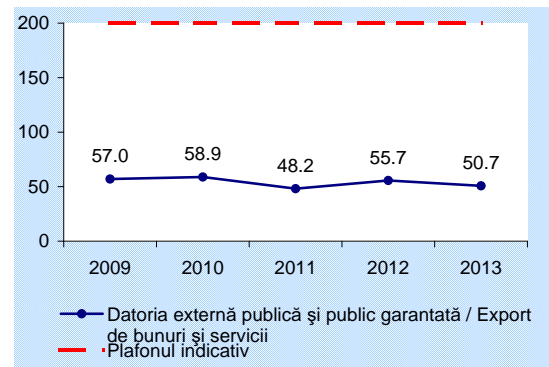
Datoria de stat externă față de *creditorii multilaterali* la 31 decembrie 2013 a constituit 1107.08 milioane dolari SUA, ponderea majoră în soldul datoriei de stat externe deținând-o: BIRD și AID – 51.4 la sută, FMI – 29.6 la sută; BEI – 7.8 la sută, FIDA – 5.8 la sută. Angajamentele față de creditorii bilaterali au constituit 179.54 milioane dolari SUA, din care 39.0 la sută revin Guvernului Rusiei.

Indicatorii sustenabilității datoriei externe

Pe parcursul anului 2013, raportul dintre datoria externă brută și PIB a constituit 83.4 la sută, majorându-se cu 1.3 puncte procentuale (Graficul 2.43). Datoria externă publică și public garantată a Republicii Moldova nu a depășit plafonul de 50.0 la sută din PIB⁹, atingând nivelul de 22.4 la sută.

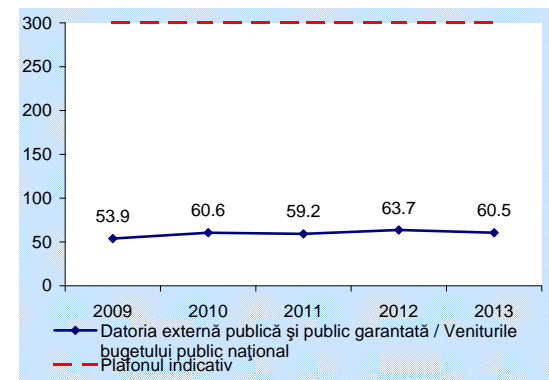
⁹Plafone indicative în baza scorului CPIA (Country Policy and Institutional Assessment) elaborat de Banca Mondială. În anul 2012, indicele IDA resource

Graficul 2.44: Raportul dintre datoria externă publică și public garantată și exporturile de bunuri și servicii (%)

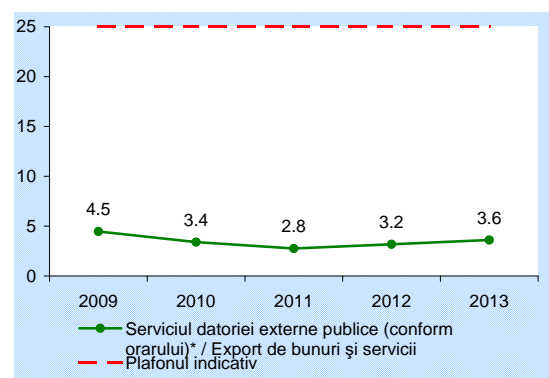
Sursa: BNM

Graficul 2.45: Raportul dintre datoria externă publică și public garantată și veniturile bugetului public național (%)

Sursa: BNM

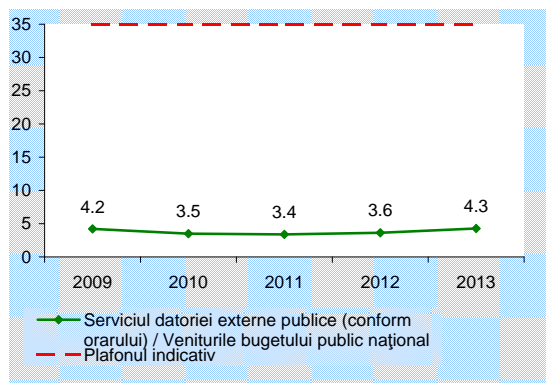
Graficul 2.46: Raportul dintre serviciul datoriei externe publice* și exporturile de bunuri și servicii (%)

Sursa: BNM

*inclusiv serviciul împrumuturilor private garantate și asumate de stat

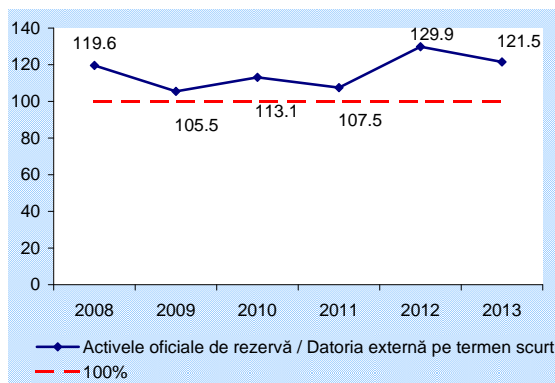
Graficul 2.47: Presiunea serviciului datoriei externe publice* asupra finanțelor publice (%)

Sursa: BNM

*inclusiv serviciul împrumuturilor private garantate și asumate de stat

Graficul 2.48: Gradul de acoperire a datoriei externe pe termen scurt prin active oficiale de rezervă (%)

Sursa: BNM

Raportată la exporturile de bunuri și servicii realizate în 2013, datoria externă publică și public garantată a constituit 50.7 la sută, micșorându-se cu 5.0 puncte procentuale față de anul 2012 pe fundalul creșterii exporturilor (Graficul 2.44).

Datoria externă publică și public garantată, în creștere comparativ cu finele anului 2012 cu 0.7 la sută, a înregistrat diminuări în raport cu veniturile bugetului public național, de la 63.7 la sută în anul 2012, până la 60.5 la sută în anul 2013 (Graficul 2.45).

Serviciul angajamentelor publice, conform acordurilor, se situează în ultimii șapte ani sub nivelul de 5.0 la sută din volumul de bunuri și servicii exportate (Graficul 2.46).

Presiunea serviciului datoriei externe publice asupra finanțelor publice a rămas scăzută (4.3 la sută din veniturile bugetului public național), înregistrând pe parcursul anului o creștere ușoară - cu 0.7 puncte procentuale (Graficul 2.47).

Gradul de acoperire a datoriei externe pe termen scurt cu activele oficiale de rezervă ale statului a constituit 121.5 la sută, în scădere cu 8.4 puncte procentuale față de anul 2012 (Graficul 2.48).

allocation al Republicii Moldova a constituit 3.8, astfel plafoanele s-au stabilit la nivelul: 50 la sută pentru raportul dintre datorie și PIB, 200 la sută pentru raportul dintre datoriei și exporturi, 300 la sută pentru raportul dintre datorie și veniturile bugetului, 25 la sută pentru raportul dintre serviciul datoriei și exporturi și 35 la sută pentru raportul dintre serviciul datoriei și veniturile bugetului.

Capitolul 3

Activitatea Băncii Naționale a Moldovei în anul 2013

3.1 Realizarea politicii monetare și valutare în anul 2013

În conformitate cu prevederile *Legii nr.548–XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, BNM este banca centrală a Republicii Moldova*, fiind persoană juridică publică autonomă care stabilește și promovează politica monetară și valutară în stat. Pe parcursul anului 2013 BNM a activat în concordanță cu prevederile Strategiei politicii monetare pe termen mediu, aprobată de către Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei la 27 decembrie 2012.

Conform strategiei, pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor BNM a stabilit ținta continuă a inflației, măsurată prin indicii prețurilor de consum, publicat lunar de către Biroul Național de Statistică (BNS), la nivel de 5.0 la sută cu o posibilă deviere de ± 1.5 puncte procentuale.

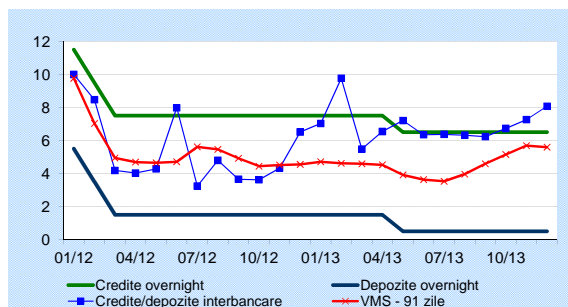
Cuantificând situația macroeconomică, tendințele și estimările indicatorilor macroeconomici pe termen mediu, perspectivele inflației pe termen scurt și mediu în condițiile eventualelor incertitudini și provocări din perioada de referință, precum și în scopul ancorării presiunilor dezinflaționiste, Banca Națională a Moldovei a promovat pe parcursul anului 2013 o politică monetară cu caracter stimulat în condițiile unei cereri agregate reduse. Ca rezultat, inflația s-a plasat pe tot parcursul anului 2013 în intervalul de variație de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută.

Implementarea și promovarea politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2013

În vederea realizării obiectivului fundamental al BNM au fost utilizate instrumentele de piață deschisă – instrumentul principal

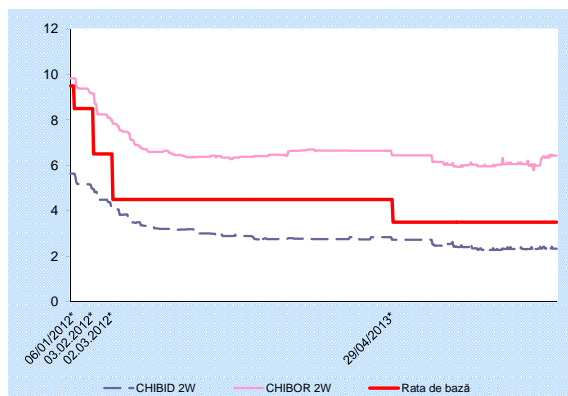

Graficul 3.1: Evoluția lunară a coridorului ratelor dobânzilor (%)

Sursa: BNM

Graficul 3.2: Evoluția ratelor de referință pe piața interbancară și a ratei de bază a BNM (%)

Sursa: BNM

*data modificării ratei de bază

de politică monetară, precum și instrumentele auxiliare - facilitățile permanente, norma rezervelor obligatorii și intervențiile pe piața valutară.

Condițiile pe piața monetară au fost dirijate de BNM prin stabilirea de către Consiliul de administrație a indicatorului principal pentru piața monetară interbancară pe termen scurt – **rata de bază**.

În cadrul celor trei ședințe de politică monetară, desfășurate în perioada ianuarie – martie 2013, Consiliul de administrație al BNM a decis să mențină rata dobânzii de politică monetară la nivelul de 4.50 la sută anual. Însă, prevalarea tendințelor dezinflaționiste au impus necesitatea diminuării în luna aprilie a ratei de bază, aceasta fiind redusă cu 1.0 puncte procentuale, până la nivelul de 3.5 la sută (Graficul 3.1). În ședințele ce au urmat, BNM a decis menținerea ratei dobânzii de politică monetară până la finele anului 2013, deciziile fiind compatibile cu perspectiva consolidării dezinflației, concomitent cu redresarea treptată a economiei.

După o perioadă de stabilitate relativă, înregistrată în primele patru luni ale anului, rata dobânzii aferentă valorilor mobiliare de stat (VMS) cu scadența de 91 zile s-a înscris pe un trend descendent la începutul lunii mai, ca urmare a diminuării de către BNM a ratei dobânzii de politică monetară. Valoarea consemnată în luna iulie (3.53 la sută) a constituit nivelul minim înregistrat în anul 2013. Însă în perioada imediat următoare, rata dobânzii a revenit pe un trend ascendent, atingând randamentul maxim în luna noiembrie (5.69 la sută) și situându-se pe un palier superior ratei de bază.

Rata medie a dobânzii la credite/depozite interbancare pe parcursul anului 2013 a evoluat în intervalul de 5.48 – 8.07 la sută anual și a avut o tendință instabilă în prima jumătate a anului, înregistrând atât fluctuații ascendente, cât și descendente, plasându-se pe un trend ascendent începând cu luna august.

Rata de referință interbancară CHIBOR 2W s-a menținut în general stabilă pe tot parcursul anului, fluctuând în apropierea limitei superioare a coridorului format de ratele dobânzilor la facilitățile permanente oferite de banca centrală. Ca urmare a acestei evoluții, rata dobânzii CHIBOR 2W înregistrată la finele perioadei a fost ușor inferioară celei consemnate în ultima zi a anului 2012, constituind 6.43 la sută (Graficul 3.2).

Instrumentele de politică monetară

Adecvarea condițiilor monetare reale în sens larg din perspectiva obiectivului politicii monetare s-a realizat prin intermediul politicii

ratei dobânzii, susținută de gestionarea oportună a lichidității de către banca centrală; în cadrul căreia, rolul principal au continuat să-l dețină operațiunile de piață deschisă, facilitățile permanente și mecanismul rezervelor minime obligatorii.

Setul de instrumente ale politicii monetare utilizat de BNM corespunzător cadrului operațional în vigoare s-a dovedit a fi în continuare potrivit cerințelor de implementare a regimului de țintire a inflației.

Operațiunile de piață deschisă

Banca Națională a desfășurat operațiunile de piață deschisă conform calendarului elaborat pentru anul 2013, publicat pe pagina web-oficială a BNM, anunțând atât operațiuni de drenare a surplusului de lichiditate din sistemul bancar prin vânzarea certificatelor BNM (CBN), cât și operațiuni de vărsare a lichidităților prin intermediul licitațiilor REPO de cumpărare a valorilor mobiliare de stat.

Vânzări de certificate ale BNM

Întrucât în perioada de referință poziția netă a lichidității băncilor a consemnat doar valori pozitive, Banca Națională a Moldovei a acționat în general din poziția de debitor net al sistemului bancar.

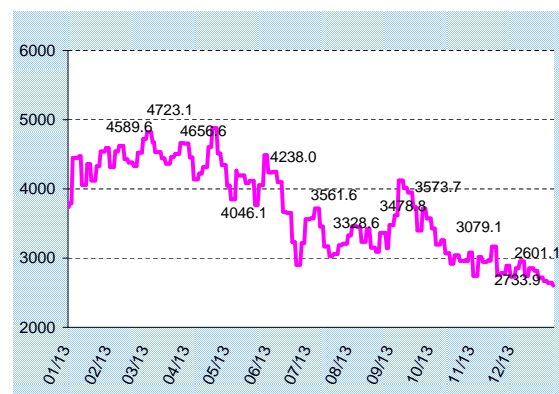
Pe parcursul anului au fost derulate 105 licitații de vânzare a certificatelor BNM cu anunțarea ratei maxime a dobânzii echivalente cu rata de bază, BNM acceptând integral ofertele participanților.

Ca urmare a faptului că ratele dobânzilor solicitate în cereri au fost egale cu rata maximă anunțată la licitații, certificatele BNM au fost vândute la o dobândă echivalentă cu rata de bază a BNM.

Soldul mediu al operațiunilor de sterilizare s-a situat la un nivel ușor inferior celui înregistrat în anul 2012 (minus 36.2 milioane lei), constituind 3713.8 milioane lei (Graficul 3.3).

Pe ansamblul anului 2013, rata medie ponderată a operațiunilor de sterilizare a constituit 3.89 la sută anual, față de 5.05 la sută înregistrată în anul 2012, efect obținut ca rezultat al diminuării ratei de bază. Acest fapt a influențat nivelul costului suportat de BNM pentru sterilizarea excesului de lichiditate în direcția diminuării, de la 193.2 milioane lei în anul 2012 până la 145.0 milioane lei în anul 2013.

Graficul 3.3: Soldul operațiunilor de sterilizare (milioane lei) efectuate de BNM în anul 2013

Sursa: BNM

Operațiuni REPO de cumpărare a valorilor mobiliare de stat (VMS)

Conform calendarului plasat pe pagina web-oficială a BNM a anunțat săptămânal operațiuni REPO de cumpărare a VMS pe termen de 28 zile la rata fixă: rata de bază plus o marjă de 0.25 puncte procentuale. Operațiunile au fost desfășurate prin intermediul licitațiilor, volumul de lichiditate furnizat a constituit 0.3 milioane lei, cererea băncilor fiind satisfăcută integral.

Activitatea de creditare

În condițiile unui exces sporit de lichiditate, activitatea de creditare a Băncii Naționale în anul 2013 este caracterizată drept una secundară, rolul principal revenind în continuare operațiunilor de sterilizare.

Datoria creditoare a băncilor licențiate față de Banca Națională a Moldovei la situația din 31 decembrie 2013 a constituit 194.4 milioane lei, fiind reprezentată prin creditele acordate băncilor pentru protejarea integrității sistemului bancar (186.3 milioane lei) și creditele acordate în anii 1992-2002 pentru creditarea cooperativelor de construcție a locuințelor (8.1 milioane lei) (Tabelul A.11.)

Comparativ cu finele anului 2012, datoria creditoare a băncilor față de Banca Națională a Moldovei s-a diminuat cu 95.7 milioane lei, sau cu 33.0 la sută. Micșorarea soldului s-a produs ca rezultat al achitării tranșelor scadente din creditul acordat Băncii de Economii S.A. pentru protejarea integrității sectorului bancar (minus 93.1 milioane lei) și a creditelor acordate pentru creditarea cooperativelor de construcție a locuințelor (minus 2.6 milioane lei).

Facilitățile permanente

În anul 2013 regimul de funcționare a facilităților permanente (depozite și credite overnight) stabilit de Banca Națională a oferit băncilor un plus de flexibilitate în gestionarea eficientă a lichidităților proprii.

Ratele dobânzii la facilitățile permanente au continuat să constituie un coridor simetric în jurul ratei de bază a BNM, parametrul acestui coridor menținându-se la nivel de 6 puncte procentuale pe ansamblul întregului an. Concomitent cu rata de bază, ratele dobânzilor la facilitățile permanente în anul 2013 au fost reduse o singură dată cu câte un punct procentual, fiind stabilite începând cu 29 aprilie 2013 la nivelul de 0.5 și 6.5 la sută anual, respectiv.

Facilitatea de credit overnight.

Excedentul de lichiditate urmărit în sistemul bancar în anul 2013 a influențat interesul băncilor pentru facilitatea de credit. Astfel, aceasta a fost solicitată doar pe parcursul lunilor august și decembrie de un număr limitat de bănci, care n-au reușit să-și adapteze pe deplin modul de gestionare a lichidităților.

Suma creditelor overnight acordate de BNM în luna august s-a cifrat la 10.0 milioane lei, indicând un sold mediu zilnic de 0.3 milioane lei. În luna decembrie băncile au apelat la facilitatea de credit overnight în sumă totală de 1192.5 milioane lei, constituind un sold mediu zilnic de 58.5 milioane lei.

Facilitatea de depozit overnight.

Pe ansamblul anului 2013, toate băncile au plasat la Banca Națională a Moldovei depozite overnight, demonstrând o capacitate bună de gestionare a lichidităților proprii.

Frecvența apelurilor la facilitatea de depozit a urmat, în linii mari, un model similar pe durata tuturor perioadelor de menținere a rezervelor obligatorii în lei moldovenești: sumele plasate overnight de bănci la BNM s-au situat la niveluri relativ inferioare la începutul perioadei, sporind ulterior, pe măsură ce băncile își îndeplineau obligația de menținere a rezervelor obligatorii. Astfel, facilitatea de depozit fiind utilizată de către bănci, cu preferință la finele perioadelor de menținere a rezervelor obligatorii.

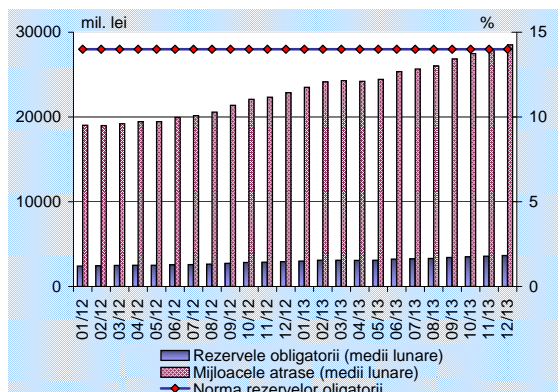
Volumul depozitelor overnight plasate de bănci la Banca Națională a Moldovei în anul de referință a însumat 58512.0 milioane lei, ceea ce indică un sold mediu zilnic de 229.1 milioane lei, puțin inferior (cu 0.6 milioane lei) celui înregistrat în anul 2012. La situația din 31 decembrie 2013 soldul depozitelor overnight plasate de bănci la BNM a constituit 128.0 milioane lei.

Creditul intraday

Pe parcursul anului 2013 un număr restrâns de bănci au apelat sporadic și la creditul intraday, acordat de către BNM în cadrul facilităților de credit pentru asigurarea efectuării plăților curente în termen.

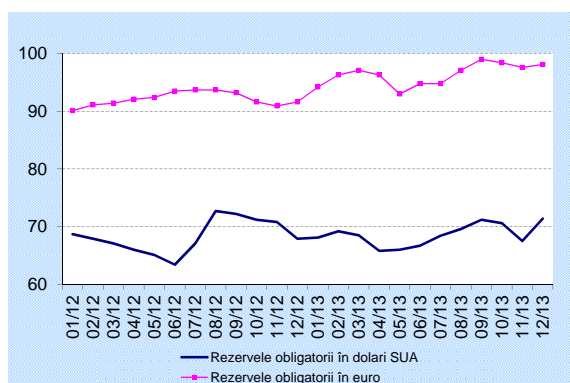
Creditul intraday a fost utilizat preponderent în scopul efectuării în termen a decontărilor pentru valorile mobiliare de stat și certificatele BNM procurate la licitații pe piața primară.

Graficul 3.4: Evoluția mijloacelor atrase în lei moldovenesti, a rezervelor obligatorii în lei moldovenesti și a normei rezervelor obligatorii în anul 2013

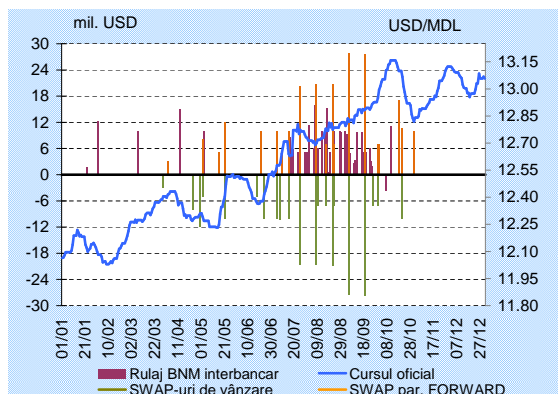
Sursa: BNM

Graficul 3.5: Evoluția rezervelor obligatorii în USD și EUR pe parcursul anilor 2012-2013 (milioane)

Sursa: BNM

Graficul 3.6: Evoluția cursului oficial de schimb MDL/USD și volumul tranzacțiilor zilnice ale BNM în anul 2013

Sursa: BNM

Funcționarea mecanismului creditului intraday a constituit o măsură eficientă pentru gestionarea riscurilor de lichiditate în cadrul sistemului de plăți.

Rezervele obligatorii

Mecanismul rezervelor obligatorii a continuat să exercite funcția de control monetar aflată în strânsă corelație cu cea de gestionare a lichidității.

Pe parcursul anului 2013 caracteristicile regimului rezervelor obligatorii au rămas neschimbate, norma rezervelor obligatorii constituind 14.0 la sută din baza de calcul.

Ca urmare a creșterii mijloacelor atrase supuse rezervării, suma rezervelor obligatorii în lei moldovenesti a sporit treptat pe parcursul anului 2013, până la valoarea de 3650.1 milioane lei în ultima perioadă de menținere a rezervelor obligatorii a anului, în creștere cu 25.1 la sută față de perioada similară de menținere din anul 2012 (Graficul 3.4).

Rezervele obligatorii în valută străină, atât cele în dolari SUA, cât și cele în euro, pe ansamblul anului 2013 au înregistrat o tendință generală de creștere. La situația din 31 decembrie 2013 suma rezervelor obligatorii în valută străină ale băncilor a constituit circa 71.4 milioane dolari SUA și 98.1 milioane euro, fiind superioare celor înregistrate la 31 decembrie 2012 cu 5.2 și 7.1 la sută, respectiv (Graficul 3.5).

În baza art. 17 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 578-XIII din 21 iulie 1995, în scopul diminuării costului activelor bancare, Banca Națională pentru mărimea rezervelor obligatorii ce depășește 5.0 la sută din mijloacele atrase plătește o dobândă, a cărei sumă în anul 2013 a constituit 24.6 milioane lei. Ca urmare a diminuării ratei dobânzii la depozitul overnight, aplicate pentru remunerarea rezervelor obligatorii în lei moldovenesti, cheltuielile suportate de BNM la acest articol s-au micșorat comparativ cu anul 2012 de circa 1.5 ori.

Intervențiile pe piața valutară internă

În anul 2013 Banca Națională a Moldovei a cumpărat valută străină în sumă netă de 304.6 milioane dolari SUA. Totodată, pe parcursul anului de referință au fost efectuate operațiuni swap de vânzare în sumă de 246.1 milioane dolari SUA, inclusiv 182.0 milioane în dolari SUA și 48.0 milioane în euro. Totodată, soldul maxim al operațiunilor swap pe parcursul anului 2013 a fost înregistrat la sfârșitul lunii septembrie, constituind 24.0 milioane dolari SUA și 8.0 milioane euro. De menționat că, în anul 2013 majoritatea operațiunilor swap reprezintă prelungirea swap-urilor încheiate anterior pe o perioadă de 14 zile (Graficul 3.6).

Comunicarea și transparența politicii monetare

Activitatea de comunicare a Băncii Naționale a Moldovei pe parcursul anului 2013 a continuat să răspundă obiectivului băncii centrale de asigurare și menținere a stabilității prețurilor în contextul regimului de țintire directă a inflației. În aceste condiții, BNM a crescut semnificativ frecvența și intensitatea comunicării cu diferite categorii de public-țintă, în scopul asigurării unei informări corecte cu privire la deciziile și acțiunile sale, contribuind astfel la eficacitatea și credibilitatea politicii monetare.

În vederea asigurării transparenței și informării prompte a publicului larg asupra deciziilor de politică monetară, BNM a publicat, lunar, în ziua desfășurării ședințelor Consiliului de administrație al BNM cu privire la politica monetară, comunicatele de presă care vizau nivelul ratei de bază și al rezervelor minime obligatorii, precum și factorii și premisele care au stat la baza luării acestor decizii.

Consolidarea procesului de comunicare s-a realizat prin publicarea comunicatelor de presă cu privire la evoluția inflației, care conține informație cu privire la evoluția inflației și a componentelor acesteia, perspectivele inflației, precum și provocările la care este supus procesul inflaționist în contextul menținerii stabilității prețurilor.

În scopul evaluării eficienței politicii monetare, pe parcursul anului 2013, BNM a publicat trimestrial Raportul asupra inflației, care conține o analiză a situației macroeconomice, o previziune pe termen mediu (2 ani) a inflației și a indicatorilor macroeconomici principali, precum și analiza riscurilor în atingerea țintei cantitative.

În același timp, în scopul realizării prevederilor Strategiei politicii monetare pe termen mediu, din a doua jumătate a anului 2013, Raportul asupra inflației dispune de un capitol nou care conține rezumatele proceselor-verbale ale ședințelor Consiliului de administrație cu privire la promovarea politicii monetare și reflectă voturile membrilor Consiliului de administrație. În acest sens, rezumatele vor fi publicate după șase luni de la data adoptării deciziei, astfel Raportul asupra inflației nr. 3 din luna august 2013 conține rezumatul ședinței Consiliului de administrație din 31 ianuarie 2013.

Pentru asigurarea unei mai bune înțelegeri a valorii inflației prognozate, au fost organizate conferințe de presă cu participarea

guvernatorului BNM și a reprezentanților mass-media în ziua publicării Rapoartelor asupra inflației, în cadrul cărora au fost explicate situația și perspectivele mediului economic extern alături de evoluția economiei autohtone, care au fundamentat prognoza pe termen mediu.

Urmărind asigurarea transparenței politicii monetare, BNM a sporit frecvența și intensitatea mesajelor adaptate diferitelor grupuri-țintă prin diverse canale de comunicare din perspectiva rolului autorității monetare în educarea financiară.

Astfel, în anul 2013 BNM a organizat o sesiune interactivă găzduită de Colegiul Financiar-Bancar din Chișinău cu participarea elevilor din anii III și IV, precum și a cadrelor didactice de specialitate ale colegiului. Acțiunile desfășurate în cadrul sesiunii au constat din două conferințe interactive ce au avut loc pe data de 3 octombrie și 7 octombrie 2013 cu tema „Activitatea Băncii Naționale a Moldovei” și respectiv „Politica monetară a Băncii Naționale a Moldovei”.

Conferința din 3 octombrie 2013 a avut ca obiectiv îmbunătățirea gradului de cunoaștere și înțelegere a activității băncii centrale la nivelul mediului de specialitate, a misiunii, viziunii și a valorilor acesteia, precum și a impactului deciziilor de politică monetară ale Băncii Naționale asupra economiei naționale. Conferința cu tema „Politica monetară a Băncii Naționale a Moldovei” din 7 octombrie 2013 a vizat politica monetară a BNM prin prisma obiectivului fundamental al BNM de asigurare și menținere a stabilității prețurilor, a regimurilor de politică monetară cu menționarea avantajelor și dezavantajelor acestora, precum și a instrumentelor de politică monetară, specificând eficacitatea acestora în funcție de evoluția piețelor.

Totodată, discuțiile s-au centrat pe dinamica inflației în funcție de coridorul de variație a țintei inflaționiste și pe măsurile întreprinse de BNM în vederea atingerii obiectivului fundamental, precum și pe aspectele definatorii ce stau la baza procesului decizional în cadrul BNM în materie de politică monetară, informând publicul despre istoria, preocupările și provocările BNM.

Printre instrumentele cu eficiență ridicată utilizate în comunicare se distinge pagina web-oficială a BNM, prin intermediul căreia BNM diseminează în timp real o paletă largă de informații și mesaje, asigurând astfel o transparență sporită a activității instituției. În anul 2013 pagina web-oficială a BNM a fost dezvoltată prin extinderea ariei de informații concomitent cu îmbunătățirea formei de prezentare a acestora.

În scopul realizării prevederilor *Legii nr. 239-XVI din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional și ale Regulamentului privind asigurarea transparenței în procesul de elaborare și adoptare a deciziilor Băncii Naționale a Moldovei*, BNM a continuat în 2013 să asigure participarea autorităților publice centrale și locale, instituțiilor financiare, precum și a cetățenilor la procesul decizional prin prisma secțiunii de pe pagina-web oficială „*Consultări publice*”.

Banca Națională a Moldovei a continuat în anul 2013 procesul de consolidare a activității de comunicare pe componenta informării publice directe a persoanelor prin soluționarea corespondenței scrise adresate BNM. Solicitățile de informații de interes public și petițiile primite au fost soluționate prompt și transparent și au vizat în principal aspectele ce țin de evoluția ratei de bază în perioade determinate de timp și similitudinea sintagmelor rata de bază și rata de refinanțare.

BNM va acorda și în continuare o importanță majoră comunicării, conștientizând faptul că atingerea obiectivelor comunicării va conduce la sporirea eficienței activității instituției și la o percepție pozitivă a acesteia din partea societății.

Activitatea de cercetare, analiză și prognoză

În anul 2013, pentru fundamentarea deciziilor de politică monetară, Banca Națională a Moldovei a continuat procesul de consolidare și dezvoltare a cadrului de *analiză, prognoză și cercetare*. Activitățile au ținut, în mod prioritar, teme strâns legate de îndeplinirea obiectivului fundamental al BNM. În acest sens, Departamentul politică monetară și cercetări a constituit, în mod tradițional, principală subdiviziune generatoare de analize, prognoze și cercetări aferente politicii monetare.

În anul 2013, în scopul cuantificării tendințelor inflaționiste pe termen mediu în Republica Moldova, în cadrul BNM a fost efectuat un studiu cu privire la *măsurile alternative ale inflației de bază*. Studiul abordează problema efectelor tranzitorii asupra creșterii prețurilor și posibilitățile de identificare a inflației cauzate de factori monetari. În acest sens, pentru a obține un indicator care ar măsura tendințele reale ale inflației pe termen mediu, s-au luat în considerare diferite măsuri ale inflației de bază și s-au studiat principalele avantaje și dezavantaje ale acestora. Astfel, deși sunt mai des folosite de băncile centrale care implementează regimul de țintire a inflației, măsurile inflației de bază calculate prin metoda excluderii anumitor componente

prestabilite, care sunt determinate de factori externi, de deciziile unor autorități centrale sau care au avut un comportament foarte volatil în trecut, prezintă unele dezavantaje și pot oferi uneori o viziune incompletă cu privire la presiunile inflaționiste cauzate de factorii monetari. O alternativă pentru metoda excluderii sunt metodele statistice de determinare a inflației de bază, cum ar fi metoda *mediei trunchiate* și metoda *medianeii ponderate*. În cazul acestor măsuri, componentele excluse diferă în fiecare perioadă, iar criteriul de excludere este determinat de anumite proprietăți statistice, și anume cât de departe se află componentul respectiv de tendința centrală într-o anumită perioadă și nu conține niciun substrat economic. Prin urmare, în cadrul studiului a fost elaborată metodologia de calcul a inflației de bază cu ajutorul mediei trunchiate și a medianei ponderate pentru prețurile din Republica Moldova. Aceste măsuri alternative prezintă o informație utilă cu privire la tendințele inflaționiste din economie, ce ar putea fi omisă de măsurile inflației de bază tradiționale și merită a fi considerate ca o sursă adițională de informație în procesul decizional pentru a orienta creșterea prețurilor pe termen mediu în coridorul țintei.

Totodată, în anul 2013 la BNM s-au efectuat cercetări cu privire la modificarea gradului de *persistență a inflației* pe parcursul timpului. Pentru băncile centrale gradul de persistență a inflației prezintă o importanță deosebită, deoarece de această proprietate a inflației depinde intensitatea și momentul efectuării măsurilor de politică monetară pentru a readuce inflația la țintă în cazul unor devieri existente sau anticipate. În cadrul studiului s-a estimat gradul de persistență a inflației prin exprimarea acesteia ca un proces univariat autoregresiv, dar și prin studierea proprietății inflației de a reveni la media sa de echilibru de termen lung. Ambele proceduri au dezvăluit un grad de persistență mai mare al inflației de bază comparativ cu inflația totală. În același timp, s-a determinat modul în care persistența inflației s-a modificat în ultimii patru ani, de când se atestă o valoare medie mai mică a acesteia comparativ cu perioada 2000-2008. Astfel, se observă o creștere a gradului de persistență a inflației în ultima perioadă.

În scopul consolidării capacității de analiză și prognoză a activității economice pe parcursul anului 2013 în cadrul BNM a fost elaborată *metodologia indicelui sentimentului economic și a indicatorilor de confidență*. În acest sens, indicele sentimentului economic și indicatorii de confidență prezintă o informație esențială pentru monitorizarea economică, prognozarea pe termen scurt și cercetarea economică. În plus, aceștia sunt folosiți pe larg în detectarea punctelor de cotitură în cadrul ciclului economic, reprezentând instrumente complementare statisticii oficiale, care deseori e disponibilă doar după perioade

îndelungate de întârziere. Indicele sentimentului economic și indicatorii de confidență sunt calculați în baza datelor sondajelor mediului de afaceri și ale consumatorilor.

Pe parcursul anului de raportare s-au investigat termenii de *efecte de runda a doua* (engl. *second round effects*) și *efecte secundare* (engl. *secondary effects*) în contextul evoluției prețurilor. De multe ori acești termeni sunt confunțați cu ușurință chiar și de experți economici, deși denotă diferite fenomene economice.

Efectele secundare sunt definite ca efecte nedorite, ca urmare a acțiunilor economice care se dezvoltă mai încet, în timp ce evenimentul s-a consumat. O altă abordare a termenului de efecte secundare, în contextul evoluției prețurilor, ca rezultat al majorării acestora, efectele secundare se răsfrâng asupra activității economice. Potrivit unor autori efectele secundare pot fi împărțite în două categorii:

Efectele indirecte prezintă schimbările în vânzări, venituri, ocuparea forței de muncă etc. survenite în cadrul unui sector al economiei sau în sectoarele conexe bunului sau serviciului al cărui preț a fost supus majorării.

Efectele induse sunt determinate de creșterea vânzărilor în cadrul sectorului economiei, ce generează sporirea cheltuielilor gospodăriilor casnice din veniturile obținute în sectorul economic și sectoarele conexe.

Efectele de runda a doua sunt considerate efecte ca urmare a majorării salariilor survenite ca rezultat al creșterii bruște a prețurilor la materia primă. Aceasta va conduce la o inflație ridicată, astfel încât autoritățile monetare vor reevalua ratele dobânzilor spre majorare, pentru menținerea stabilității prețurilor. Efectul de runda a doua în contextul evoluției prețurilor este fenomenul ce apare ca urmare a inflației din trecut și creează valuri inflaționiste în economie. În contextul investigației termenului de efecte de runda a doua, un rol special revine *spiralei inflaționiste* care este definită ca efectul unui șoc asupra unei variabile macroeconomice care aflându-se în corelație și interdependentă cu nivelul prețurilor se stimulează reciproc.

Modelarea remiterilor în cazul Republicii Moldova a reprezentat o altă tentativă de studiu pentru perioada de referință. În procesul de tranziție a Republicii Moldova la economia de piață, remiterile au devenit o parte componentă și, oarecum, necesară în evoluția economiei moldovenești. Importanța acestora, atât pentru economia națională, cât și pentru fiecare dintre beneficiarii de remiteri, a crescut treptat, actualmente fiind o sursă sigură de

sustinere a consumului intern și a investițiilor. La rândul său, dependența mare a cererii față de volumul banilor remiși, a contribuit la expunerea și mai profundă a economiei naționale la efectele schimbătoare ale economiei mondiale, ale economiilor unde lucrează emigranții din Republica Moldova. Evoluția economiilor țărilor din zona euro și a Federației Ruse, în special, a pieței forței de muncă și a activității economice per ansamblu, reprezintă factori care nu pot fi neglijați în analiza interdependenței dintre evoluția indicatorilor macroeconomici interni și externi. Remiterile sunt o parte importantă în procesul evoluției economiei Republicii Moldova și au un puternic efect asupra economiei naționale, influențând cei mai importanți indicatori macroeconomici interni, precum consumul și investițiile. Cunoașterea factorilor ce determină evoluția remiterilor și în special a factorilor externi permite analiza și prognozarea acestora, astfel fiind un element necesar în elaborarea proiectelor și politicilor macroeconomice. În urma studierii factorilor și a combinației care redă cel mai bine tendința de evoluție a volumului remiterilor din Republica Moldova, putem concluziona că, acesta depinde semnificativ de evoluția economiilor țărilor în care activează migranții, reprezentată de ritmul de creștere a produsului intern brut al Italiei și al Federației Ruse.

Un alt subiect de investigație a fost *transmisia de la rata de bază la ratele pieței cu amănuntul*. Scopul de bază propus a fost identificarea principalelor caracteristici ale mecanismului de transmisie monetară și anume, transmiterea impulsurilor politicii monetare asupra ratelor dobânzilor la credite și depozite, precum și timpul real de reacționare. Analiza practico-teoretică pune în evidență faptul că formarea canalelor tradiționale de transmisie a impulsurilor monetare se află într-o fază incipientă. Progresul continuu al mecanismului de transmisie al canalului ratei dobânzii duce la diminuarea importanței canalului cursului de schimb. Actualmente, canalul ratei dobânzii, ca parte componentă a mecanismului de transmisie al politicii monetare, acționează mai mult prin intermediul ratelor nominale de dobândă, nivelele reale fiind mai puțin relevante.

Pe parcursul anului de referință s-au efectuat cercetări asupra *creșterii PIB potențial*, precum și estimarea acesteia prin metode alternative. Scopul de bază a fost estimarea creșterii PIB potențial prin aplicarea mai multor metode - *metoda trendului liniar*, *metoda filtrului univariat Hodrick-Prescott*, *metoda filtrului univariat Band-Pass*, *metoda filtrului multivariat Kalman* și în final *metoda de estimare prin intermediul funcției de producție*. Totuși, estimările efectuate prin diferite metode cu specificații diferite oferă concluzii similare privind dinamica și valorile ritmului de creștere a PIB potențial pentru perioada analizată. Valoarea medie a ritmului de

creștere a PIB potențial din trimestrul I, 2002 până în trimestrul III, 2012 se încadrează în intervalul de 4.1 – 4.5 la sută. În acest context, putem afirma că toate metodele utilizate pentru estimarea valorilor neobservabile privind PIB potențial produc rezultate similare, cu excepția metodei de estimare prin intermediul funcției de producție, care ilustrează o accelerare permanentă a ritmului de creștere al PIB potențial.

În anul 2013 au fost inițiate mai multe proiecte de cercetare care sunt încă în derulare. Unul din acestea abordează *nivelul optim al inflației* pentru Republica Moldova. Subiectul este tratat din două puncte de vedere, teoretic și empiric. Alte două proiecte începute vizează estimarea *efectului Balassa-Samuelson*, precum și determinarea *echilibrului ratei reale efective de schimb*.

În același timp, pentru a consolida gradul de precizie a tehnicilor și modelelor econometrice utilizate în cadrul prognozei pe termen scurt a activității economice și a inflației, în anul 2013 a fost continuată activitatea de *reestimare a legăturilor* dintre indicatorii macroeconomici interni și externi, luând în calcul cele mai recente date.

În aceasta ordine de idei, în scopul optimizării procesului de prognoză pe termen scurt a inflației, pe parcursul anului 2013 au fost analizați factorii care influențează evoluția prețurilor carburanților și cărbunelui de pământ în Republica Moldova. Au fost prezentate câteva modele econometrice ce permit cuantificarea acestor factori, dar și prognoza pe termen scurt a *prețurilor carburanților și cărbunelui de pământ*. Drept efect, utilizarea acestor modele a contribuit la îmbunătățirea calității analizelor și a prognozelor aferente acestor subcomponente ale IPC.

Pentru a putea înțelege mai bine gradul de deschidere a economiei, dar și dependența de produsele externe, pe parcursul anului 2013 s-a efectuat un studiu în care s-a abordat această problemă. Pentru început s-a propus elaborarea unei *analize a importurilor* Republicii Moldova pe categorii de mărfuri. Analiza a permis identificarea principalelor categorii de produse importate, ca ulterior să se identifice factori care au influențat cererea pentru aceste produse. Pe baza factorilor identificați au fost estimate câteva modele econometrice, care ulterior au fost utilizate pentru efectuarea prognozei pe termen scurt a importurilor. Totodată, pentru diminuarea abaterilor aferente prognozei pe termen scurt a importurilor s-a utilizat o prognoză combinată, la baza căreia au stat prognozele efectuate prin intermediul mai multor modele.

Pe parcursul perioadei de referință *bazele de date* au fost, în continuare, supuse unei restructurări cu scopul optimizării atât a

activităților curente, cât și a celor de cercetare. Deși consolidarea și dezvoltarea bazelor de date sunt în continuă derulare, rezultatele obținute în această direcție sunt sesizabile și contribuie pozitiv la fluidizarea analizelor, prognozelor și cercetărilor. Posibilitățile pe care le oferă acestea sunt, totuși, constrânse de faptul că sunt gestionate doar la nivelul unei singure subdiviziuni a instituției (Departamentului politică monetară și cercetări), resursele disponibile în acest sens fiind limitate. În perspectivă, această deficiență urmează a fi eliminată prin implementarea unor soluții la nivel de bancă.

În anul de referință, experții BNM au participat la diferite *evenimente științifice* precum seminare, conferințe etc. De asemenea, colaboratorii implicați în procesul de analiză și prognoză aferent politicii monetare au publicat articole, studii și alte cercetări în reviste de specialitate.

3.2 Rezultatele politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2013

Dintre multiplele realizări pe parcursul ultimilor ani, de menționat diminuarea treptată a ratei anuale a inflației care s-a situat patru ani consecutiv pe palierul de o singură cifră, iar pe durata a 23 luni s-a plasat în interiorul intervalului de variație de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută.

Conduita politicii monetare pe parcursul anului 2013 a fost afectată de complexitatea balanței riscurilor, cu prevalarea celor de natură dezinflaționistă. Consolidarea climatului dezinflaționist a avut la bază diminuarea creșterii economice în principalele țări parteneri comerciali, reducerea prețurilor internaționale la produsele alimentare pe fondul condițiilor agrometeorologice favorabile pentru recolta din anul 2013, precum și scăderea semnificativă a prețurilor la petrol.

Astfel, BNM a continuat să promoveze o politică monetară care a avut drept scop prevenirea intensificării presiunilor dezinflaționiste și evitarea riscului plasării inflației sub limita inferioară a intervalului de variație de la ținta de 5.0 la sută, reducând rata dobânzii de politică monetară în luna aprilie, cu 1.0 puncte procentuale, până la nivelul de 3.5 la sută (ultima modificare fiind aplicată pe 2 martie 2012), respectiv, modificându-se rata dobânzii la creditele overnight de la 7.5 la sută până la 6.5 la sută și rata dobânzii la depozitele overnight de la 1.5 la sută la 0.5 la sută. În cadrul ședințelor ce au urmat, BNM

a decis menținerea ratei dobânzii de politică monetară până la finele anului 2013, din perspectiva consolidării riscurilor dezinflaționiste concomitent cu redresarea treptată a economiei.

Decizia din luna aprilie a urmărit adaptarea mediului economic intern la instabilitatea și incertitudinea aferente situației macroeconomice externe. Un alt scop a fost stabilizarea cererii interne, ceea ce nemijlocit avea să creeze premise pentru moderarea presiunilor dezinflaționiste în intervalul de variație al acestora și asigurarea unui ansamblu coerent de condiții monetare reale menite să consolideze convergența ratei inflației către obiectivul stabilit pe termen mediu, precum și susținerea în continuare a procesului de creditare, impulsionând astfel cererea internă.

În scopul asigurării unui ansamblu adecvat de condiții monetare menite să realizeze convergența ratei inflației către obiectivul stabilit pe termen mediu în contextul impulsivității cererii interne prin prisma susținerii creditării economiei reale, Banca Națională a Moldovei a menținut ratele rezervelor minime obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și valută la nivelul de 14.0 la sută pe tot parcursul anului 2013.

Decizia respectivă a avut drept scop ancorarea anticipațiilor inflaționiste prin prisma consolidării perspectivelor de menținere a ratei inflației în interiorul intervalului de variație de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută.

Gestionarea fermă a lichidităților din sistemul bancar, prin operațiuni de sterilizare, a urmărit asigurarea funcționării adecvate a pieței monetare, menținând echilibrul dintre stabilitatea prețurilor și relansarea economiei naționale.

Dinamica indicatorilor monetari

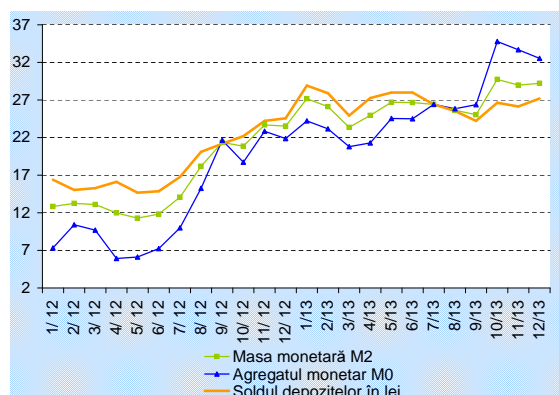
Pe parcursul anului 2013, indicatorii monetari s-au menținut pe un trend ascendent. De menționat că, în ianuarie - septembrie 2013, ritmul de creștere al masei monetare a fost în medie de 22.0 la sută în termeni anuali, însă în perioada octombrie-decembrie creșterea deja a constituit în medie 26.2 la sută. Comportamentul tuturor agregatelor monetare pe parcursul anului 2013 a fost similar.

Masa monetară

În ianuarie-decembrie 2013 *masa monetară (M2)*¹⁰ a crescut cu 29.2 la sută comparativ cu creșterea de 23.5 la sută înregistrată

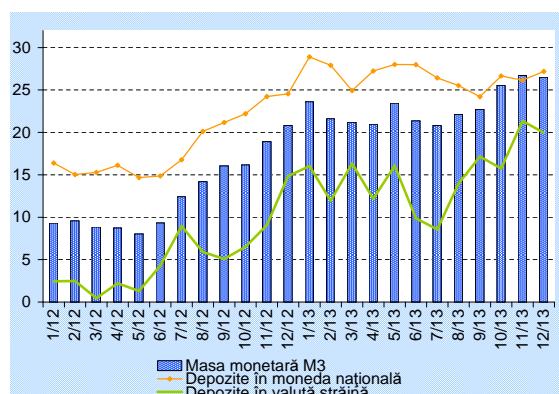
¹⁰Masa monetară M2 include banii în circulație (M0), depozitele în lei moldovenești și instrumentele pieței monetare.

Graficul 3.7: Evoluția componentelor masei monetare M2 (% creștere față de luna similară a anului precedent)

Sursa: BNM

Graficul 3.8: Dinamica principalelor componente ale masei monetare M3 (% creștere față de luna similară a anului precedent)

Sursa: BNM

în anul 2012 (Graficul 3.7). Dinamica M2 a consemnat o creștere pe parcursul întregului an, în special, ritmurile de creștere s-au amplificat în perioada octombrie-decembrie, înregistrând cea mai mare ascensiune de 29.7 la sută în luna octombrie 2013. Componentele masei monetare M2 au înregistrat evoluții pozitive, depozitele în moneda națională majorându-se cu 27.2 la sută față de anul 2012 și banii în circulație - cu 32.5 la sută.

Astfel, depozitele în moneda națională în anul 2013 au consemnat o creștere inferioară celei a M0 cu 5.3 puncte procentuale, însă la majorarea agregatului M2 depozitele în moneda națională au contribuit cu 5893.0 milioane lei, în timp ce banii în circulație - cu 4309.7 milioane lei.

Evoluția depozitelor în lei a consemnat o creștere uniformă, cu ritmuri mai accelerate în prima jumătate a anului, înregistrând un maxim de 28.9 la sută în luna ianuarie 2013. Banii în circulație au evoluat pozitiv pe parcursul întregului an, ritmul de majorare a acestora sporind în lunile octombrie-decembrie 2013 și atingând în octombrie maximumul de creștere de 34.8 la sută.

În același timp, **masa monetară (M3)**¹¹ a înregistrat o majorare de 26.5 la sută, ritmul de creștere fiind mai mare decât cel consemnat în 2012, când acesta a constituit 20.8 la sută (Graficul 3.8).

Deprecierea cursului leului moldovenesc față de moneda unică europeană și dolarul SUA pe parcursul anului 2013 a contribuit la o creștere de 20.0 la sută a depozitelor în valută străină (recalculate în lei moldovenești), în timp ce creșterea acestora în dolari SUA pentru aceeași perioadă a constituit 10.8 la sută.

Ponderea depozitelor la termen în totalul depozitelor în lei la finele lunii decembrie 2013 a constituit 65.3 la sută, fiind în diminuare cu 0.7 puncte procentuale față de finele lunii decembrie 2012.

Volumul total al depozitelor la termen în moneda națională atrase de bănci pe parcursul anului 2013 a înregistrat o scădere de 2098.5 milioane lei, sau 9.5 la sută. Diminuarea acestora s-a datorat scăderii față de anul 2012 a volumului depozitelor la termen atrase de la persoanele juridice cu 2723.6 milioane lei (28.4 la sută). Totodată, volumul depozitelor la termen atrase de la persoanele fizice a crescut cu 625.2 milioane lei (5.0 la sută).

Pe parcursul anului 2013, volumul depozitelor la termen în valută străină a înregistrat o dinamică descendentă. Exprimată în dolari

¹¹Masa monetară M3 include masa monetară M2 și depozitele în valută străină ale rezidenților exprimate în lei moldovenești.

SUA, depozitele în valută s-au diminuat cu 267.6 milioane dolari SUA (19.3 la sută), exprimate în lei acestea s-au redus cu 2705.3 milioane (16.1 la sută) ca urmare a reducerii volumului depozitelor noi atrase de la persoanele fizice cu 1380.1 milioane lei (11.7 la sută) și a volumului celor atrase de la persoanele juridice - cu 1325.2 milioane lei (26.5 la sută).

O evoluție negativă a înregistrat și volumul depozitelor la vedere în moneda națională, acesta s-a diminuat cu 38027.5 milioane lei, sau cu 28.6 la sută pe parcursul anului de referință ca rezultat al diminuării volumului depozitelor în lei moldovenesti la vedere atrase atât de la persoanele juridice (33.2 la sută), cât și de la persoanele fizice (8.5 la sută).

O tendință similară s-a observat și la depozitele la vedere în valută recalculat în lei. Pe parcursul anului 2013, volumul acestora s-a diminuat cu 50285.8 milioane lei, sau cu 74.4 la sută, fapt datorat scăderii volumului depozitelor la vedere în valută atrase de la persoanele juridice cu 77.8 la sută, precum și a volumului celor atrase de la persoanele fizice - cu 51.5 la sută față de anul 2012.

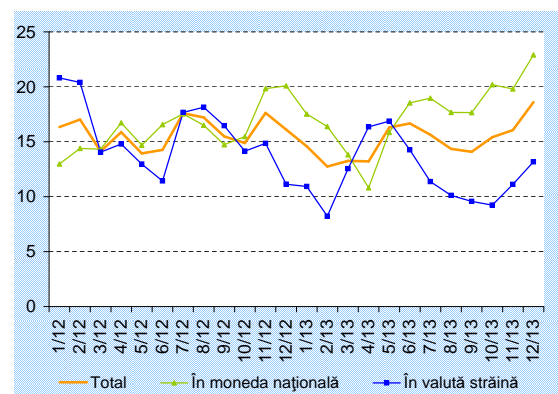
Piața creditelor

În anul 2013, **soldul total al creditelor acordate în economie** s-a majorat cu 18.6 la sută față de anul 2012, creștere superioară celei din anul 2012 (16.1 la sută). Această majorare a fost determinată preponderent de evoluția componentei în moneda națională (22.6 la sută). Totodată, ritmul de creștere a componentei în valută străină a fost unul mai temperat (13.2 la sută). Dinamica soldului creditelor acordate a fost influențată de diferiți factori, printre care și condițiile favorabile ale ofertei creditelor noi cu rata dobânzii în continuă descreștere atât pentru sectorul privat, cât și pentru populație. De menționat că și scăderea costurilor aferente creditelor noi a potențat cererea de credite în perioada de referință (Graficul 3.9).

La finele anului 2013, soldul creditelor acordate persoanelor juridice a consemnat un ritm pozitiv de creștere de 18.4 la sută, fiind bazat pe majorarea mai accentuată a componentei în moneda națională (23.1 la sută), cea în valută străină înregistrând un ritm mai modest (13.2 la sută). Dinamica soldului creditelor acordate populației (Graficul 3.10) a înregistrat la finele anului 2013 o creștere de 20.0 la sută, fiind rezultatul efectului bazei, datorită modificării metodologiei de calcul la finele anului 2012¹².

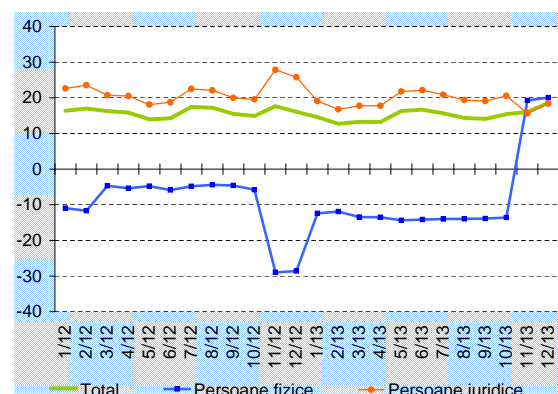
¹²Conform Instrucțiunii cu privire la modul de completare de către băncile licențiate a Raportului privind statistica monetară care a fost modificată și completată prin Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr.243 din 23 octombrie 2012, în vigoare din 1 noiembrie 2012.

Graficul 3.9: Evoluția creditelor în economie (% creștere față de luna similară a anului precedent)

Sursa: BNM

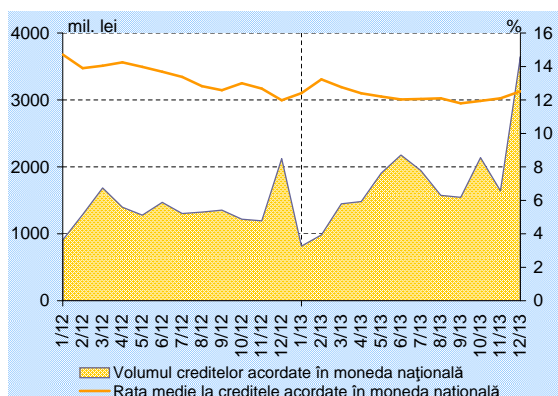
Graficul 3.10: Soldul creditelor acordate în economie (% creștere față de luna similară a anului precedent)

Sursa: BNM

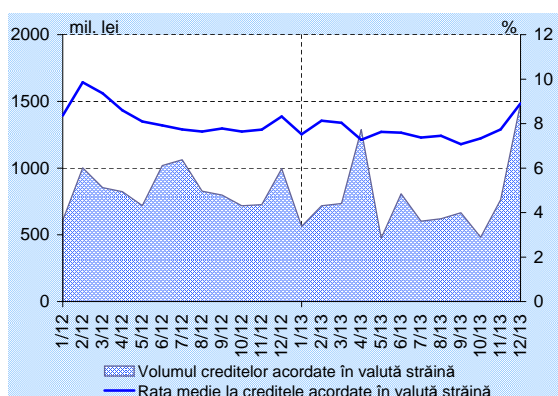

Graficul 3.11: Dinamica volumului și a ratelor medii la creditele noi acordate în moneda națională

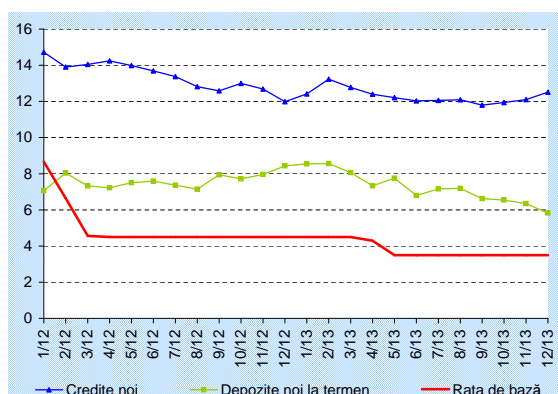
Sursa: BNM

Graficul 3.12: Dinamica volumului și a ratelor medii la creditele noi acordate în valută străină

Sursa: BNM

Graficul 3.13: Ratele medii ale dobânzilor în MDL (%)

Sursa: BNM

Evoluția creditelor noi acordate

În anul 2013, evoluția creditelor noi acordate a consemnat o dinamică pozitivă, constituind 30504.5 milioane lei, în creștere cu 14.3 la sută. Cererea de credite a fost influențată pozitiv de ratele dobânzilor, care au fost în continuă scădere pe parcursul anului 2013, de activitatea economică mai accentuată, de situația din sectorul agricol mai favorabilă. Totodată, evoluția pozitivă a fost caracteristică doar creditelor acordate în moneda națională, al căror volum a crescut cu 28.8 la sută față de anul 2012, constituind 21300.8 milioane lei, volumul creditelor în valută străină a scăzut cu 9.3 la sută, constituind 9203.7 milioane lei (Graficul 3.11).

În anul 2013, volumul creditelor în moneda națională acordate persoanelor juridice s-a majorat cu 30.4 la sută, până la 16986.1 milioane lei, constituind 79.7 la sută din totalul creditelor în lei moldovenești. Creditele acordate populației, deși dețin o pondere mică în volumul total de creditare, au înregistrat o creștere accentuată, de 22.7 la sută față de anul 2012, până la nivelul de 4314.7 milioane lei.

Creditele în valută străină acordate persoanelor juridice au înregistrat o scădere de 9.9 la sută, până la 8936.0 milioane lei (Graficul 3.12). Persoanelor juridice le-au revenit 97.1 la sută din creditele eliberate, dinamica acestora fiind influențată de finanțarea operațiunilor comerciale externe. Persoanelor fizice le-au revenit numai 2.9 la sută din volumul total de credite acordate în valută străină, totodată acesta a înregistrat un ritm de creștere anual pozitiv de 13.1 la sută, până la 267.7 milioane lei.

Ratele dobânzii și mecanismul de transmisie a politicii monetare

În condițiile ajustării ratei de bază de către Consiliul de administrație al BNM, ratele dobânzilor practicate de bănci în relațiile cu clienții au înregistrat o tendință stabilă de scădere atât la credite, cât și la depozite, fiind practic în continuă descreștere încă din anul 2010 (Graficul 3.13)

Rata medie la creditele noi acordate în moneda națională în anul 2013 s-a plasat cu 1.08 puncte procentuale mai jos decât valoarea anului 2012, la nivelul de 12.26 la sută. Această tendință s-a menținut pe ambele categorii de clientelă. Astfel, rata la creditele acordate persoanelor fizice s-a diminuat cu 1.67 puncte procentuale, constituind 13.62 la sută, iar cea a persoanelor juridice – cu 0.90 puncte procentuale, până la nivelul de 11.91 la sută. În același timp, în luna decembrie 2013 rata dobânzii la

creditele noi acordate în lei moldovenești a atins nivelul de 12.51 la sută, iar rata în valută străină au constituit 8.91 la sută.

Totodată, rata medie pentru anul 2013 a randamentelor la plasamentele bancare la termen în moneda națională s-a micșorat cu 0.37 puncte procentuale, atingând nivelul de 7.23 la sută (Graficul 3.14). Rata medie la depozitele persoanelor juridice s-a micșorat cu 0.40 puncte procentuale, constituind 4.55 la sută, în timp ce rata la depozitele persoanelor fizice a fost în scădere cu 0.99 puncte procentuale, până la nivelul de 8.62 la sută.

Pe parcursul anului 2013, rata medie a dobânzii la depozitele în moneda națională s-au micșorat stabil de la 8.55 la sută în luna ianuarie până la nivelul minim istoric de 5.82 la sută înregistrat în decembrie 2013. În perioada de referință, rata dobânzii la depozitele în valută străină a avut o evoluție mai stabilă, încadrându-se în coridorul de 4.2 - 4.8 la sută și atingând nivelul de 4.51 la sută în luna decembrie 2013.

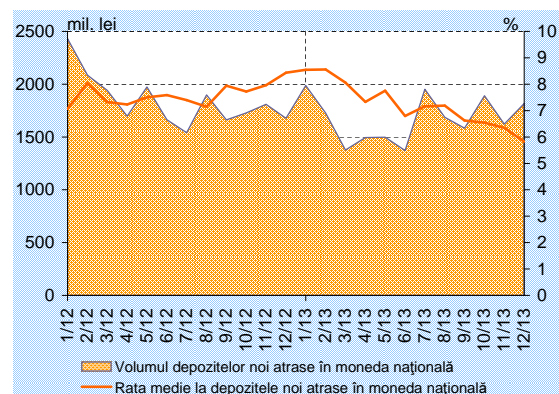
Similar evoluției depozitelor, trendul ratelor pentru creditele noi acordate a fost unul descendent pe parcursul anului 2013. Astfel, rata maximă a dobânzii la creditele acordate în moneda națională a constituit 13.23 la sută în luna februarie 2013, iar în luna septembrie a atins valoarea minimă istorică de 11.79 la sută. Evoluție asemănătoare, cu unele abateri moderate, a fost caracteristică și pentru ratele dobânzilor la creditele noi acordate în valută străină. Astfel, în primele nouă luni ale anului 2013 ratele s-au micșorat până la minima de 7.07 la sută în luna septembrie, după care în ultimul trimestru și-au schimbat trendul, înregistrând în luna decembrie 2013 rata maximă de 8.91 la sută.

În valută străină, rata medie anuală a dobânzii la depozitele plasate la termen s-a majorat cu 0.12 puncte procentuale față de anul 2012, constituind 4.41 la sută în anul 2013 (Graficul 3.15). Această tendință crescătoare a fost caracteristică pentru toate segmentele de clienți, rata pentru persoanele juridice fiind de 3.94 la sută, mai mare cu 0.11 puncte procentuale, iar pentru persoanele fizice, constituind 4.58 la sută, sau cu 0.09 puncte procentuale mai mult față de anul 2012.

Rata medie anuală ponderată a dobânzii la creditele noi acordate în valută străină a constituit 7.77 la sută în anul 2013, comparativ cu 8.28 la sută în anul 2012, evoluție datorată ambelor segmente de clientelă.

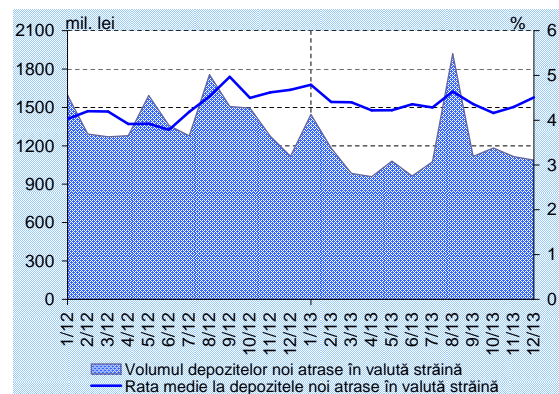
În anul 2013, condițiile favorabile, lichiditatea excesivă și diminuarea riscurilor creditării au permis băncilor licențiate să contribuie la micșorarea marjei bancare.

Graficul 3.14: Dinamica volumului și a ratelor medii la depozitele la termen atrase în moneda națională

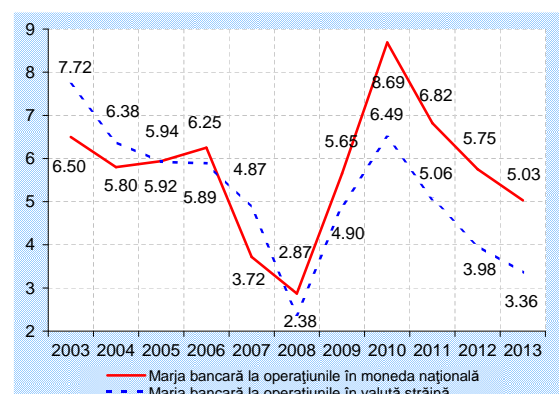
Sursa: BNM

Graficul 3.15: Dinamica volumului și a ratelor medii la depozitele la termen noi atrase în valută străină

Sursa: BNM

Graficul 3.16: Evoluția marjei bancare la operațiunile în moneda națională și în valută străină (p.p.)

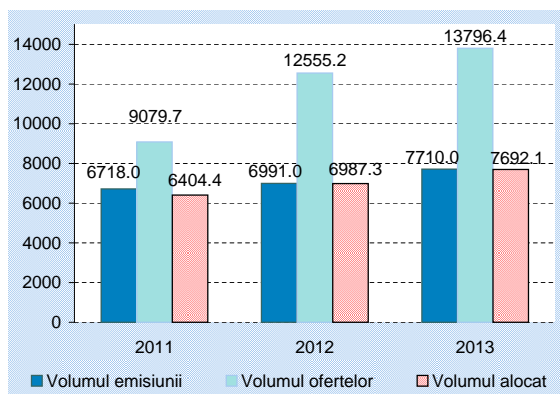

Sursa: BNM

Micșorarea marjei bancare (diferența dintre ratele medii la credite și la depozite) s-a produs din contul evoluției ratelor anuale atât la depozitele noi atrase, cât și la creditele noi acordate. Condițiile mai atractive la acordarea creditelor în sectorul real, dar și inițiativa băncilor licențiate de a atrage mai multe depozite noi au marcat anul 2013 și au influențat direct modificarea marjei.

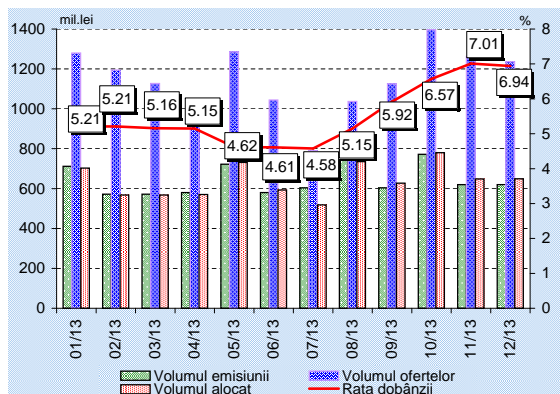
Astfel, marja bancară aferentă operațiunilor în moneda națională s-a diminuat cu 0.72 puncte procentuale, până la nivelul de 5.03 puncte procentuale, iar cea asociată tranzacțiilor în valută străină a constituit 3.36 puncte procentuale, sau cu 0.62 puncte procentuale mai puțin comparativ cu cea înregistrată în anul 2012 (Graficul 3.16).

Graficul 3.17: Indicatorii cantitativi ai pieței primare a VMS (milioane dolari SUA)

Sursa: BNM

Graficul 3.18: Dinamica lunară a valorilor mobiliare de stat la licitațiile pe piața primară în anul 2013

Sursa: BNM

3.3 Piața monetară

Piața primară a valorilor mobiliare de stat

Acționând ca agent fiscal al statului în organizarea plasării și deservirii valorilor mobiliare de stat în formă de înscriere în conturi, Banca Națională a Moldovei în anul 2013 a organizat 168 licitații de plasare a titlurilor de stat.

Ca urmare a necesității de majorare a finanțării deficitului bugetar pentru anul 2013 din contul surselor interne, Ministerul Finanțelor a sporit gradual oferta de valori mobiliare de stat pentru plasare prin licitații, oferta săptămânală spre plasare de bonuri de trezorerie (BT) evoluând de la 140.0 milioane lei la 152.0 milioane lei, cea a obligațiunilor de stat (OS) rămânând la nivelul anului 2012 – de 12.0 milioane lei. De asemenea, intenția Ministerului Finanțelor de a majora perioada medie de maturitate a VMS emise pe piața primară a determinat și modificarea structurii BT emise în direcția sporirii volumului BT cu scadența de 182 și 364 zile, și reducerea lentă a volumului ofertei BT cu scadența de 91 zile.

Cererea de titluri de stat a consemnat maximul istoric de 13796.4 milioane lei. Totuși, raportul dintre volumul ofertelor depuse și volumul anunțat spre plasare a rămas la nivelul anului 2012, cererea de titluri fiind conjunctural alimentată de volumul relativ mai ridicat al VMS scadente.

Volumul titlurilor de stat pus în circulație (7692.1 milioane lei) a fost mai mic decât cel anunțat spre plasare de Ministerul Finanțelor

(7710.0 milioane lei), ca urmare a plasării parțiale a volumului anunțat la unele licitații (Graficul 3.17).

În graficul 3.18 este prezentată dinamica lunară a indicatorilor pieței primare a valorilor mobiliare de stat pe parcursul anului 2013.

Rata medie a dobânzii aferentă valorilor mobiliare de stat (VMS) cu scadența de până la un an plasate pe piața primară a rămas relativ stabilă în debutul anului cu o tendință ulterioară de diminuare până în luna iulie (înregistrând minima de 4.58 la sută), ca rezultat al reducerii de către BNM a ratei dobânzii de politică monetară la finele lunii aprilie. Traectoria acestei rate s-a inversat în perioada imediat următoare, atingând maxima de 7.01 la sută în luna noiembrie.

Creșterea randamentelor aferente VMS a stimulat ușor interesul investitorilor nebankari pentru VMS. Deși valoarea VMS procurate de investitorii nebankari a crescut comparativ cu anul 2012 cu 36.1 milioane lei, înregistrând 501.5 milioane lei, cota acestora în volumul total emis s-a diminuat marginal, constituind 6.5 la sută. Procurări de VMS de către investitorii nerezidenți pe parcursul anului 2013 nu au fost înregistrate.

Pe parcursul anului 2013, Ministerul Finanțelor a oferit spre plasare prin licitații bonuri de trezorerie cu scadența de 91 zile, 182 zile și 364 zile și obligațiuni de stat cu maturitatea de 2 ani.

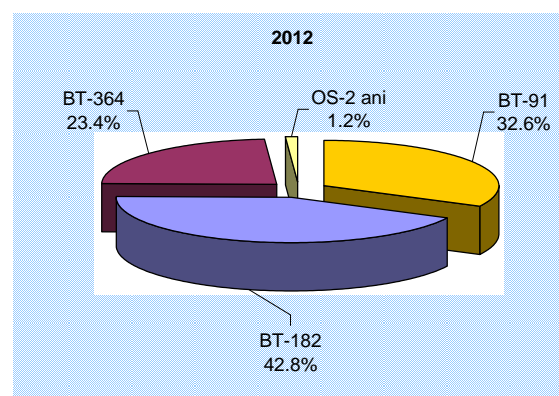
Bonurile de trezorerie cu maturitatea de 6 luni au fost unul din plasamentele cu cea mai mare pondere – 42.6 la sută, urmate de cele cu scadența la 12 luni, care au înregistrat o pondere de 28.9 la sută. Cota obligațiunilor de stat cu dobândă flotantă cu termenul de circulație de 2 ani în totalul VMS emise s-a diminuat comparativ cu anul 2012 (Graficul 3.20).

Punerea în circulație a unui volum mai mare de BT cu scadența de 364 zile și diminuarea celor cu scadența de 91 zile a determinat majorarea scadenței medii a titlurilor nou emise de la 202 zile în anul 2012 până la 212 zile în anul 2013 (Graficul 3.21).

La ultimele licitații de VMS ale anului 2013 ratele medii ale dobânzilor au înregistrat valori de 5.49, 7.02 și 7.81 la sută anual pentru scadențele de 91, 182 și 364 zile corespunzător, fiind superioare cu 0.91, 2.09 și 1.87 puncte procentuale, respectiv, valorilor consemnate la finele anului 2012.

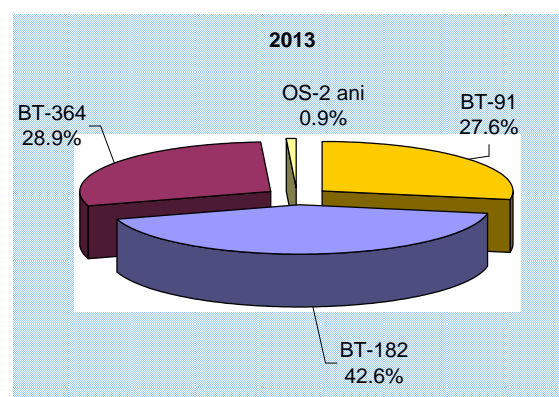
Rata medie anuală a dobânzii la valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an adjudecate în 2013 s-a diminuat,

Graficul 3.19: Structura emisiunilor de VMS în diviziune pe tipuri în anul 2012

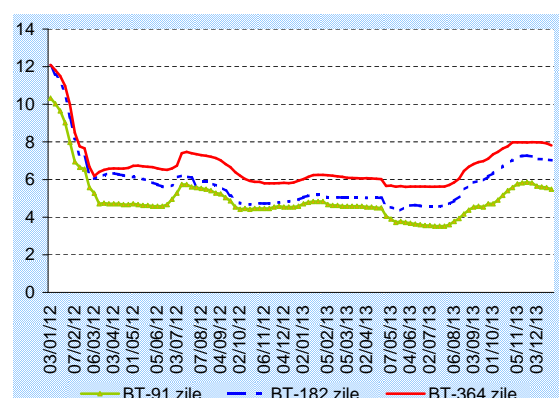
Sursa: BNM

Graficul 3.20: Structura emisiunilor de VMS în diviziune pe tipuri în anul 2013

Sursa: BNM

Graficul 3.21: Dinamica ratelor nominale ale dobânzilor la VMS (%)

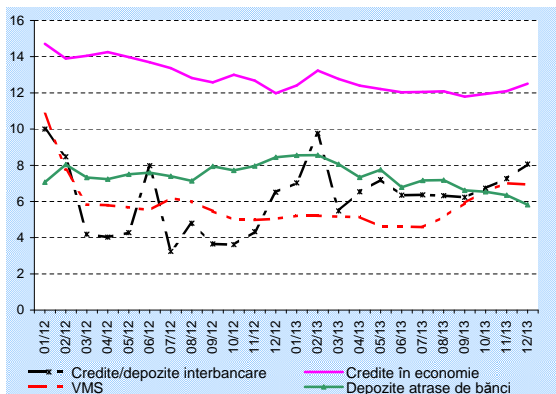

Sursa: BNM

înregistrând 5.54 la sută anual comparativ cu 6.09 la sută anual în anul 2012.

Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat comercializate pe parcursul ultimilor doi ani la licitațiile pe piața primară, în diviziune pe scadențe, sunt prezentate în tabelul 3.1.

Graficul 3.22: Evoluția ratelor dobânzilor (%)

Sursa: BNM

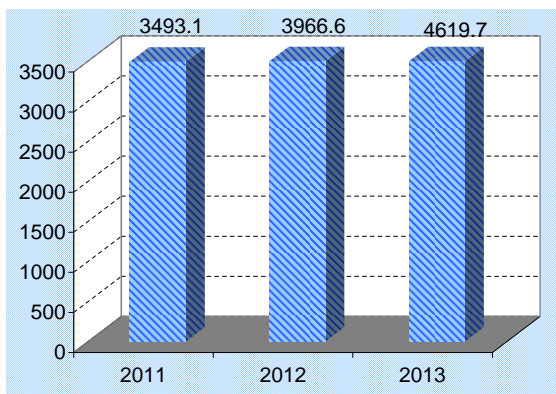
Tabelul 3.1: Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat pe scadențe (%)

	Anul 2012	Anul 2013
BT 91 zile	5.41	4.54
BT 182 zile	6.16	5.55
BT 364 zile	6.92	6.60
OS 2 ani	5.89	6.56

Sursa: BNM

Notă: Pentru obligațiunile de stat sunt prezentate ratele efective ale dobânzilor.

Graficul 3.23: Dinamica volumului de VMS în circulație la finele perioadei (milioane lei)

Sursa: BNM

Pe parcursul primelor nouă luni ale anului 2013, analogic perioadei similare a anului 2012, ratele dobânzilor aferente valorilor mobiliare de stat s-au situat sub nivelul dobânzilor oferite de bănci la depozite. Însă, la începutul trimestrului IV acestea au devansat dobânzile oferite de bănci la depozite și s-au menținut în această poziție până la finele anului (Graficul 3.22).

Volumul valorilor mobiliare de stat, plasate pe piața primară prin intermediul licitațiilor și subscrierilor, aflate în circulație la 31 decembrie 2013, a consemnat 4619.7 milioane lei la valoarea nominală (Graficul 3.23). La prețul de vânzare – cumpărare acesta a constituit 4426.1 milioane lei, înregistrând o creștere de 610.0 milioane lei la finele anului gestionar față de finele anului 2012. Din VMS aflate în circulație la 31 decembrie 2013, cele cu scadența reziduală până la trei luni constituiau 38.83 la sută, până la 6 luni – 31.19 la sută, până la 12 luni – 27.70 la sută și până la doi ani – 2.28 la sută.

Piața secundară a valorilor mobiliare de stat

În anul 2013, randamentele medii aferente operațiunilor de vânzare - cumpărare pe piața secundară s-au înscris pe un trend lent descendent, începând din luna ianuarie (5.18 la sută) până în luna august (3.86 la sută), iar la sfârșitul anului au manifestat o tendință crescătoare (de la 6.00 la sută în septembrie până la 6.49 la sută în ultima lună a anului). Pe ansamblul anului 2013, randamentul mediu a constituit 4.86 la sută, inferior cu 0.81 puncte procentuale față de anul 2012.

Volumul sporit al procurărilor pe piața primară de către investitorii principali – băncile licențiate, care mențin VMS până la scadență în portofoliile sale investiționale și excesul de lichiditate în sistemul bancar au determinat starea de pasivitate a pieței secundare a valorilor mobiliare de stat. În aceste condiții, volumul tranzacțiilor cu valorile mobiliare de stat pe piața secundară s-a redus înregistrând în anul de raportare 29.4 milioane lei față de 98.1 milioane lei din anul 2012.

În ceea ce privește structura tranzacțiilor, s-a urmărit scăderea cotei de participare a investitorilor nebancari în volumul total al VMS tranzacționate și, respectiv, creșterea cotei tranzacțiilor de tipul bancă-bancă până la 83.1 la sută, față de 44.2 la sută în anul 2012. Interesul participanților pieței secundare a fost îndreptat spre VMS cu maturitatea reziduală sub un an, și anume în intervalul de la 28 până la 91 de zile, a căror pondere a constituit 60.2 la sută din volumul total al tranzacțiilor realizate cu VMS.

Dinamica volumului și evoluția ratei medii ponderate a dobânzii în comparație cu anul 2012 este reprezentată în graficul 3.24.

Cota de deținere medie pe an a VMS până la scadență de către investitorii corporativi și instituționali (întreprinderi mixte, instituții de microfinanțare, companii de asigurare) în anul 2013 a constituit 2.3 la sută, ponderea cea mai mare le-a revenit companiilor de asigurare.

Piața monetară interbancară

Pe parcursul anului 2013, piața monetară interbancară a cunoscut o evoluție spectaculoasă datorită creșterii volumelor creditelor/depozitelor interbancare, care au constituit aproape întreg volumul tranzacțiilor de pe această piață.

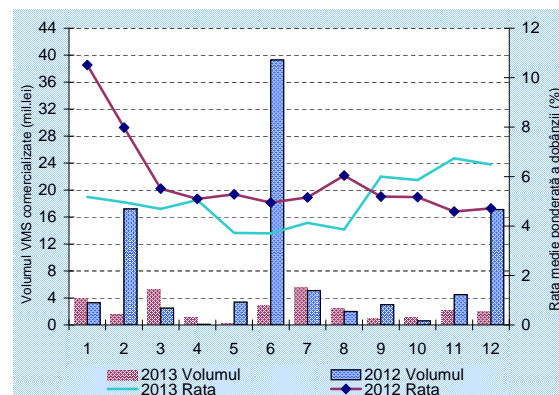
Tranzacțiile pe piața secundară a valorilor mobiliare au însumat doar 0.1 la sută din total, iar operațiuni REPO cu valori mobiliare între bănci, analogic anului 2012, n-au fost înregistrate.

Piața creditelor/depozitelor interbancare

Pe ansamblul anului 2013, piața creditelor/depozitelor interbancare a cunoscut o amplificare semnificativă, valoarea tranzacțiilor înregistrând un trend în creștere continuă, în special în a doua parte a anului. Începând cu luna iulie volumul lunar al tranzacțiilor a întrecut valoarea de 4.0 miliarde lei, menținându-se peste acest nivel până în luna noiembrie, după care, în luna decembrie, a fost înregistrat maximul istoric de 6764.0 milioane lei. Suma totală a creditelor/depozitelor interbancare s-a ridicat în anul de raportare până la 37467.4 milioane lei, în creștere față de anul 2012 de 12.3 ori.

Majorarea succesivă a volumului tranzacțiilor în anul 2013 a avut loc pe fondul cererii sporite de lichiditate pe termen scurt consemnat la unele din băncile licențiate, care au împrumutat mijloace din piață preponderent cu scadența overnight (61.0 la sută din total) la rate exagerat de înalte.

Graficul 3.24: Dinamica indicatorilor pe piața secundară

Sursa: BNM

În aceste circumstanțe, pe parcursul anului 2013 ratele dobânzilor medii lunare la creditele/depozite interbancare au avut o tendință de creștere, menținându-se în zona superioară a coridorului ratelor dobânzilor, iar în unele luni devansând limita de sus a acestuia.

În anul 2013, rata medie lunară a dobânzii a variat între minima de 5.48 la sută anual (martie) și maxima de 9.76 la sută anual (februarie), iar rata medie anuală a constituit 6.88 la sută.

Comparativ cu anul 2012, rata medie anuală a dobânzii la creditele/depozitele interbancare a crescut cu 1.42 puncte procentuale, plasându-se peste limita de sus a coridorului ratelor de dobândă ale BNM cu 0.38 puncte procentuale.

Creșterea ratelor dobânzilor a reflectat agravarea condițiilor de menținere a lichidității la băncile care au împrumutat pe piața interbancară.

Termenul mediu ponderat al tranzacțiilor încheiate între bănci în anul 2013 a alcătuit 7 zile, fiind inferior celui consemnat în anul 2012 cu 10 zile. Micșorarea termenului a fost cauzată de amplificarea tranzacțiilor cu scadența minimă a pieței.

Un eveniment favorabil pentru dezvoltarea pieței creditelor/depozitelor interbancare s-a produs la finele anului 2013, când prin Hotărârea Consiliului de administrație nr.222 din 21 noiembrie 2013 a fost aprobat *Regulamentul cu privire la funcționarea pieței monetare interbancare în moneda națională* (în vigoare din 29 noiembrie 2013). Regulamentul stabilește principiile, regulile și termenii de bază ai pieței monetare interbancare, atribuțiile și responsabilitățile participanților.

În baza prevederilor regulamentului nominalizat, tranzacționarea mijloacelor pe piața interbancară are loc exclusiv prin intermediul sistemului de tranzacționare din cadrul platformei unice de tranzacționare furnizată de compania Bloomberg.

Modalitatea de tranzacționare implementată a oferit Băncii Naționale posibilitatea monitorizării în timp real a evoluției condițiilor pieței monetare interbancare și a acordat un plus de manevrabilitate în realizarea politicii monetare.

Ratele dobânzilor de referință pe piața monetară interbancară

Curba ratelor de referință CHIBOR/CHIBID (cotații orientative ale ratelor dobânzilor la plasarea/atragerea pe piața interbancară

a mijloacelor bănești în moneda națională) au fost mai puțin sensibile la ajustarea ratei de bază a BNM.

Randamentele CHIBOR/CHIBID s-au menținut stabile pe parcursul primelor patru luni ale anului și au înregistrat o mișcare descendentă la începutul lunii mai, ca urmare a diminuării ratei de bază a BNM, însă amplitudinea diminuărilor fiind mai redusă comparativ cu cea a ratei de bază. În restul anului 2013 s-au menținut în general stabile, înregistrând sporadic ușoare modificări în ambele sensuri.

Ca urmare a acestor evoluții, cotațiile CHIBOR 2W și CHIBID 2W s-au diminuat ușor (cu 0.27 și, respectiv, cu 0.42 puncte procentuale) comparativ cu valorile consemnate la finele anului 2012. La situația din 31 decembrie 2013 cotația CHIBOR 2W a înregistrat 6.43 la sută, iar cotația CHIBID 2W – 2.34 la sută anual (Graficul 3.2).

Activitatea dealerilor primari pe piața valorilor mobiliare de stat

Pe parcursul anului 2013 pe piața valorilor mobiliare de stat au activat 11 dealeri primari, care, în conformitate cu acordurile cu privire la îndeplinirea funcțiilor de dealer primar pe piața VMS încheiate cu BNM, au contribuit la plasarea titlurilor de stat pe piața primară și la asigurarea lichidității lor pe piața secundară.

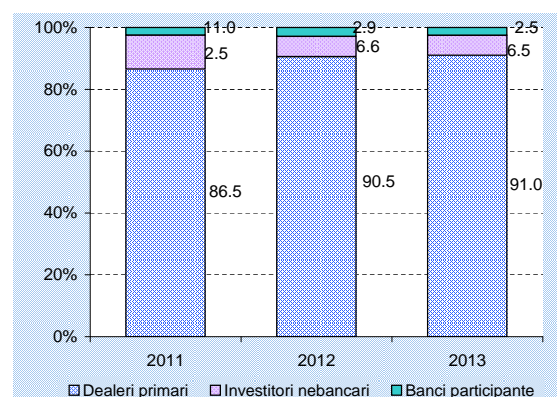
Volumul cererilor depuse de către dealerii primari la licitațiile de plasare a titlurilor de stat în anul 2013 a constituit 13253.2 milioane lei și a crescut cu 1330.8 milioane lei (11.2 la sută) față de anul 2012.

Pe ansamblul anului 2013, dealerii primari au procurat valori mobiliare în volum de 7500.0 milioane lei, ceea ce constituie 97.2 la sută din oferta Ministerului Finanțelor (în anul 2012 acest indicator a constituit 94.0 la sută).

Din volumul total de titluri de stat adjudecate, 91.0 la sută (6998.5 milioane lei) au fost procurate de către dealerii primari în nume și din cont propriu, volumul VMS procurate de către investitorii nebankari marcând o creștere ca valoare absolută și o diminuare marginală ca pondere în volumul alocat (Graficul 3.25).

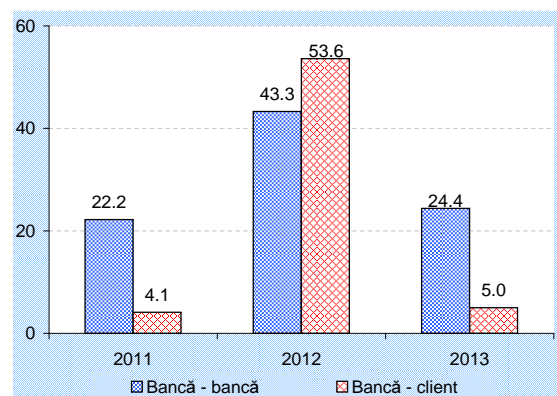
În anul 2013, activitatea dealerilor primari pe piața secundară a valorilor mobiliare de stat a scăzut considerabil, îndeosebi privind tranzacțiile de tipul bancă-client, care au înregistrat un volum de 5.0 milioane lei (17.0 la sută din volumul total al tranzacțiilor cu valorile mobiliare de stat) față de 53.6 milioane lei (54.6 la sută) în anul 2012 (Graficul 3.26).

Graficul 3.25: Structura procurărilor VMS la licitațiile de piață primară în diviziune pe categorii de participanți

Sursa: BNM

Graficul 3.26: Tranzacțiile de vânzare-cumpărare efectuate de către dealerii primari pe piața secundară (milioane lei)

Sursa: BNM

Evidența valorilor mobiliare în sistemul de înscrieri în conturi la BNM

Sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare (SIC) administrat de Banca Națională a Moldovei este un sistem de depozitare și decontare a valorilor mobiliare emise de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și a celor emise de către Banca Națională.

Prin intermediul SIC se asigură executarea operativă și sigură a operațiunilor pe piața monetară ale Băncii Naționale, procesarea operațiunilor derulate de participanți în relație cu emitenții, efectuarea transferurilor de valori mobiliare în conexiune cu sistemul de plăți al BNM.

La data de 31 decembrie 2013 în Sistemul de înscrieri în conturi au fost înregistrate valori mobiliare în sumă totală de 9502.1 milioane lei la valoarea nominală, care în diviziune pe emitenți constituie după cum urmează:

I. Ministerul Finanțelor – VMS în sumă totală 6897.4 milioane lei, inclusiv:

- 4619.7 milioane lei, sau 67.0 la sută constituie VMS emise prin licitații și subscriere pe piața primară;
- 186.3 milioane lei, sau 2.7 la sută constituie VMS emise în favoarea Băncii de Economii în conformitate cu Legea nr.190 privind unele măsuri suplimentare de asigurare a stabilității financiare;
- 2091.4 milioane lei, sau 30.3 la sută constituie VMS emise și livrate Băncii Naționale.

II. Banca Națională a Moldovei – certificatele BNM (CBN) în sumă totală 2604.7 milioane lei.

Suma totală a VMS înregistrate în SIC la valoarea nominală este repartizată pe deținători în felul următor
Bănci

- la 31.12.2013 - 4381.4 milioane lei
- la 31.12.2012 - 3987.5 milioane lei

Alți investitori (inclusiv Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar)

- la 31.12.2013 - 424.6 milioane lei
- la 31.12.2012 - 258.5 milioane lei

Banca Națională a Moldovei (VMS livrate BNM ca rezultat al convertirii împrumuturilor acordate anterior statului și reemise ulterior)

- la 31.12.2013 - 2091.4 milioane lei
- la 31.12.2012 - 2086.5 milioane lei

La situația din 31 decembrie 2013, față de anul 2012, în structura deținătorilor VMS au fost evidențiate următoarele modificări:

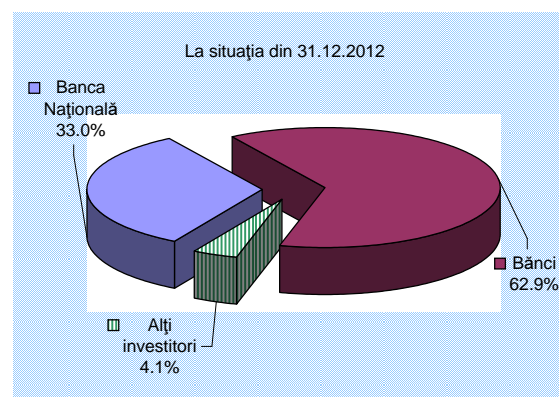
- majorarea cotei deținute de bănci ca urmare a creșterii volumului procurării VMS pe piața primară;
- majorarea cotei investitorilor nebancari, care în calitate de alternative de investiții au preferat să-și asume riscuri mai mici investind în piața valorilor mobiliare de stat;
- micșorarea cotei deținute de către Banca Națională cauzată de evoluții descendente a ratelor dobânzilor la VMS emise și livrate în urma convertirii împrumuturilor acordate anterior statului.

Certificatele BNM în sumă totală de 2604.7 milioane lei au fost înregistrate în portofoliile băncilor licențiate.

Pe parcursul anului 2013 în SIC la Banca Națională au fost înregistrate 7753 operațiuni în valoare de 232356.7 milioane lei, dintre care:

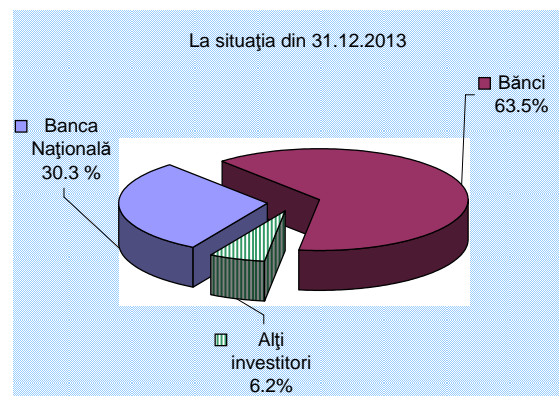
- Operațiuni pe piața primară a VMS și Certificate BNM – 113019.4 milioane lei.
- Răscumpărarea și plata dobânzii de către Ministerul Finanțelor a valorilor mobiliare de stat la data scadenței acestora – 15487.0 milioane lei.
- Răscumpărarea de către Banca Națională a Certificatelor BNM la data scadenței acestora – 98120.1 milioane lei.
- Operațiuni de vânzare-cumpărare – 49.4 milioane lei, din ele:

Graficul 3.27: Structura valorilor mobiliare de stat aflate în circulație în profilul deținătorilor la 31.12.2012

Sursa: BNM

Graficul 3.28: Structura valorilor mobiliare de stat aflate în circulație în profilul deținătorilor la 31.12.2013

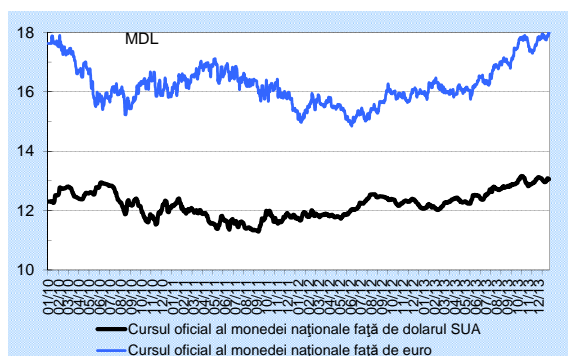
Sursa: BNM

- operațiuni cu VMS – 29.4 milioane lei;
- operațiuni cu Certificatele BNM – 20.0 milioane lei.
- Operațiuni de gajare – 5680.2 milioane lei.
- Operațiuni REPO – 0.6 milioane lei.

Din totalul transferurilor realizate în anul 2013, 98.6 la sută reprezintă transferuri DvP (livrare contra plată), iar 1.4 la sută reprezintă transferuri FoP (fără plată), acestea din urmă fiind transferuri efectuate între bănci și BNM la operațiunile de gajare, precum și transferuri între bănci și clienții acestora.

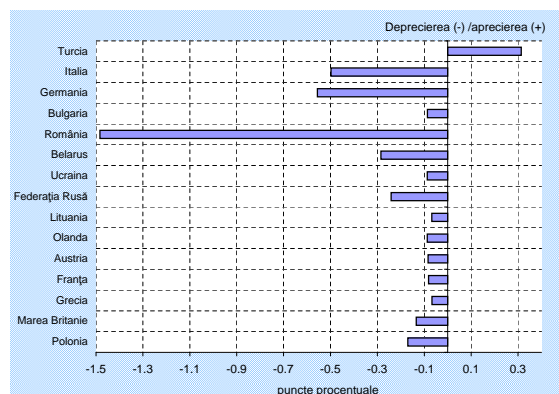
3.4 Piața valutară

Graficul 3.29: Fluctuațiile cursului oficial al leului moldovenesc

Sursa: BNM

Graficul 3.30: Contribuția principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova la modificarea cursului real efectiv pe parcursul anului 2013

Sursa: BNM

Evoluția cursului nominal și real efectiv

Pe parcursul anului 2013 **cursul de schimb oficial nominal al monedei naționale** s-a depreciat atât față de **dolarul SUA**, cât și față de **euro** cu 8.2 la sută și 12.3 la sută respectiv comparativ cu finele anului 2012 (Graficul 3.29).

Aceeași tendință a fost înregistrată și de **cursul oficial mediu de schimb al monedei naționale** care în 2013 s-a depreciat față de dolarul SUA și față de euro cu 4.0 la sută și 7.5 la sută, respectiv, în raport cu cursul oficial nominal mediu de schimb al monedei naționale înregistrat în 2012 (Graficul 3.30).

În același timp, a fost consemnată și o depreciere a **cursului de schimb real efectiv al monedei naționale**¹³, calculat în baza ponderii principalilor parteneri comerciali și a cursurilor medii de schimb (de 3.9 la sută față de luna decembrie 2012). La deprecierea cursului de schimb real efectiv contribuția majoritară i-a revenit României (cu 1.5 puncte procentuale), a cărei monedă s-a întărit atât față de leul moldovenesc, cât și față de dolarul SUA.

Oferta netă de valută străină de la persoanele fizice a înregistrat în 2013 o creștere anuală de 8.4 la sută, însumând 2934.7 milioane dolari SUA. În structura anuală pe valute, se atestă predominanța ofertei nete în euro, a cărei pondere a constituit 46.0 la sută. Totodată, a fost înregistrată o creștere graduală a ofertei în ruble rusești¹⁴, în mod special spre finele anului, astfel încât în

¹³ calculat comparativ cu luna decembrie 2000

¹⁴ recalculată la cursul constant din 31.12.13

decembrie 2013 acesteia i-a revenit ponderea majoritară de 39.3 la sută (Graficul 3.32).

În ceea ce privește evoluția *vânzărilor nete de valută străină către persoanele juridice*, se atestă o creștere anuală a acestora cu 6.3 la sută, care au atins suma de 2669.9 milioane dolari SUA. Referitor la structura valutară anuală, vânzările nete de dolari SUA ocupă ponderea majoritară (65.4 la sută), fiind urmate de vânzările nete de euro (34.0 la sută) și ruble rusești (1.2 la sută).

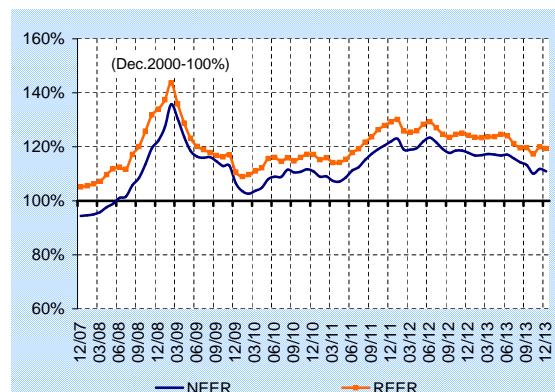
Prin urmare, în anul 2013 vânzările de valută străină au fost acoperite în proporție de 109.9 la sută de către oferta netă de valută străină comparativ cu 107.8 la sută în anul 2012.

Deși gradul de acoperire nu a fost uniform pe tot parcursul anului, de menționat că, în anul 2013 piața valutară internă a fost saturată de lichidități în valută străină. Pe lângă excedentul de ofertă de valută peste cererea de valută (264.8 milioane dolari SUA), drept factor de generare a surplusului de valută a fost fluxul net pozitiv aferent creditelor și investițiilor, care a constituit 444.9 milioane dolari SUA, majorându-se cu 115.5 milioane dolari SUA comparativ cu 2012. În vederea reducerii presiunilor dezinflaționiste¹⁵ și consolidării rezervelor valutare ale statului, BNM a procurat de pe piața valutară interbancară valută în sumă totală de 304.6 milioane dolari SUA¹⁶. Astfel, deși premisele de pe piața valutară internă au fost de apreciere, cursul de schimb al leului moldovenesc în raport cu dolarul SUA a fost într-o tendință generală de depreciere pe parcursul anului 2013 (Graficul 3.34). Dinamica cursului a fost determinată atât de intervențiile de cumpărare a valutei realizate de către BNM pentru a atenua presiunile dezinflaționiste, precum și de evoluția valutilor străine pe piețele externe.

În **primul trimestru** al anului 2013, deși vânzările de valută străină către persoanele juridice au fost acoperite la limită prin oferta netă de valută străină de la persoanele fizice (99.9 la sută), cursul mediu de schimb al monedei naționale, în raport cu dolarul SUA a înregistrat o apreciere moderată. Aceasta a fost generată de fluxul net aferent creditelor și investițiilor atrase de către persoanele juridice rezidente în sumă de 106.0 milioane dolari SUA, fiind vorba majoritar despre investițiile de la fondatori în capitalul unor întreprinderi. În contextul acestor evoluții, pe parcursul trimestrului I, 2013, BNM a absorbit surplusul de valută străină prin procurarea a 23.9 milioane dolari SUA.

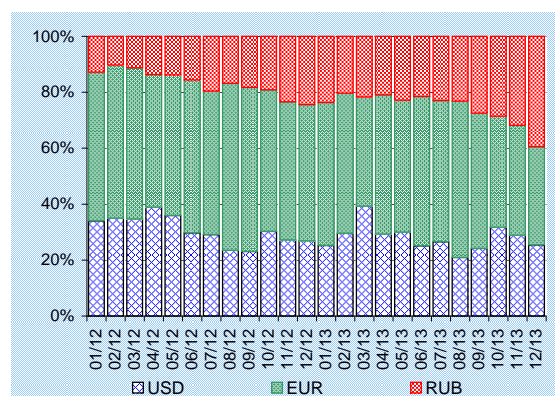
În **trimestrul II** al anului 2013, cursul mediu de schimb al leului moldovenesc în raport cu dolarul SUA s-a depreciat, prezentând

Graficul 3.31: Dinamica cursului nominal efectiv și real efectiv al monedei naționale calculat în baza ponderii principalilor parteneri comerciali pe parcursul perioadei dec. 2007 - dec. 2013

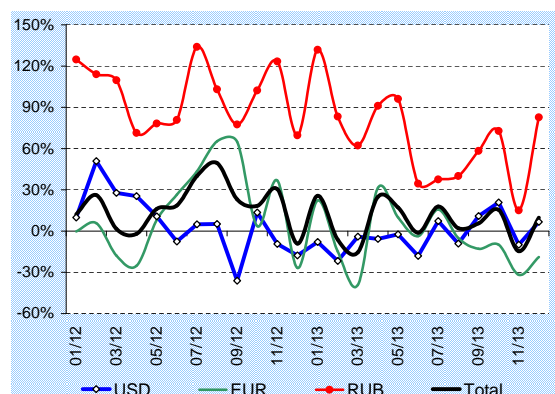
Sursa: BNM

Graficul 3.32: Structura valutară a ofertei nete de valută străină (valutele sunt recalculat în dolari SUA la curs mediu constant)

Sursa: BNM

Graficul 3.33: Ritmul de creștere al ofertei nete de valută străină de la persoanele fizice, pe valute (față de perioada similară a anului precedent)

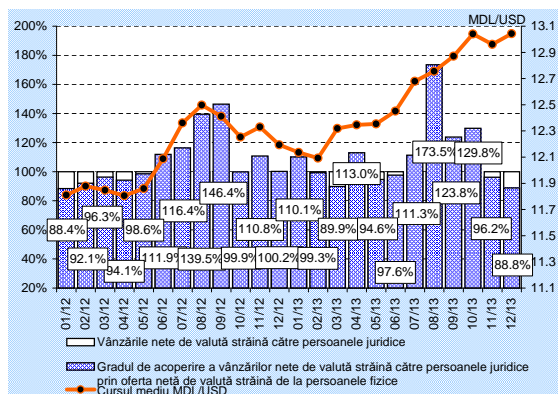

Sursa: BNM

¹⁵în contextul regimului de țintire a inflației

¹⁶cifra include intervențiile vizând toate valutele

Graficul 3.34: Gradul de acoperire a vânzărilor nete de valută străină persoanelor juridice prin oferta netă de valută străină de la persoanele fizice și dinamica cursului mediu de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA

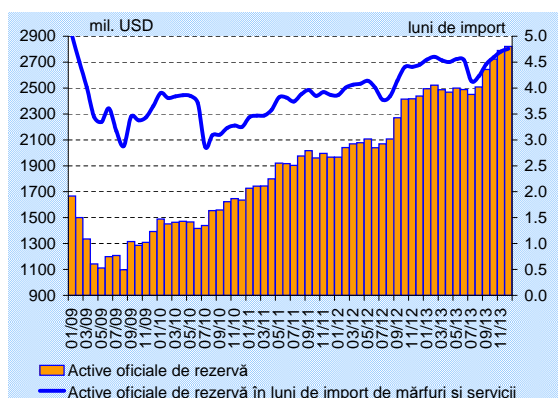

Sursa: BNM

tendințe de apreciere sau depreciere în funcție de evoluția gradului de acoperire a cererii de valută străină de către ofertă. Astfel, în luna aprilie, în condițiile cursului de schimb atractiv, oferta netă de valută străină de la persoanele fizice a crescut. Având în vedere presiunile de apreciere create pe piața valutară internă, BNM a efectuat intervenții de procurare a valutei străine în aprilie și în debutul lunii mai (25.0 milioane dolari SUA). Ulterior, în lunile mai și iunie, au fost înregistrate plăți semnificative de dividende de către anumite întreprinderi cu capital străin. În aceste condiții, a crescut cererea de valută străină din partea persoanelor juridice, respectiv reducerea gradului de acoperire a cererii de către ofertă. Aceasta a determinat intervenția Băncii Naționale în vederea satisfacerii necesităților de valută ale pieței, prin efectuarea operațiunilor swap de vânzare.

În **trimestrul III** al anului 2013, piața valutară internă a fost suprasaturată de lichidități, oferta netă record de valută străină de la persoanele fizice (934.2 milioane dolari SUA) depășind cu 32.5 la sută cererea de valută străină din partea agenților economici. Totuși, în această perioadă se atestă o depreciere a cursului mediu de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA, determinată de evoluția valutei străine pe piețele externe, precum și de intervențiile (în sumă totală de 247.8 milioane dolari SUA) realizate de BNM în scopul reducerii presiunilor dezinflaționiste¹⁷ și consolidării rezervelor valutare ale statului.

Graficul 3.35: Evoluția rezervelor valutare exprimate în luni de import de mărfuri și servicii

Sursa: BNM

În **trimestrul IV** 2013, cursul mediu de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA a consemnat o depreciere trimestrială, cu evoluții lunare specifice. Astfel, în prima parte a lunii octombrie 2013, cursul de schimb al monedei naționale s-a depreciat cu 1.6 la sută, după care și-a schimbat trendul marcând o apreciere bruscă pe fondul depășirii cu 29.8 la sută a cererii de valută de către ofertă. În ultimele două luni ale anului, premisele de apreciere s-au atenuat pe fundalul creșterii cererii de valută străină caracteristică acestei perioade, când are loc intensificarea plăților pentru importul de resurse energetice.

La finele anului 2013, activele oficiale de rezervă s-au cifrat la 2820.6 milioane dolari SUA, majorându-se cu 12.2 la sută față de finele anului anterior și acoperind circa 4.8¹⁸ luni de import (Graficul 3.35). Majorarea activelor oficiale de rezervă a fost condiționată de procurările de valută străină de pe piața valutară internă realizate de BNM, precum și de recepționarea de către Ministerul Finanțelor a granturilor acordate de către Comisia Europeană pentru susținere bugetară aferente reformării sectorului

¹⁷ în contextul regimului de țintire a inflației

¹⁸ calculat în baza prognozei aferente importului de bunuri și servicii pentru anul 2014

justiției (15.0 milioane euro sau echivalentul a 20.29 mil. dolari SUA), sectorului energetic (11.6 milioane euro sau echivalentul a 15.8 milioane dolari SUA), sectorului de stimulare economică în zonele rurale (13.0 milioane euro sau echivalentul a 17.64 milioane dolari SUA). În același timp, Banca Mondială a acordat Ministerului Finanțelor un credit aferent *Proiectului Suport de urgență pentru agricultura Moldovei* (6.38 milioane dolari SUA), precum și un credit în domeniul educației (3.92 milioane dolari SUA).

Evoluția pieței valutare a Republicii Moldova. Activitatea BNM pe piața valutară

Analiza pieței valutare a Republicii Moldova în anul 2013 denotă trendul ascendent al tranzacțiilor efectuate pe piața valutară internă contra MDL.

Rulajul total al valutilor tranzacționate contra MDL în această perioadă a însumat echivalentul a 22788.1 milioane dolari SUA, majorându-se cu 59.0 la sută față de anul 2012 (Tabelul A.11). În structura rulajului total, cumpărările de valută străină pe piața valutară internă contra MDL au constituit 11416.5 milioane dolari SUA, iar vânzările – 11371.6 milioane dolari SUA. Ascensiunea tranzacțiilor a fost propulsată în principal pe piața valutară prin virament, în special de tranzacțiile reversibile de tip swap valutar efectuate în anul 2013 de către băncile rezidente (de 4.4 ori) și de Banca Națională a Moldovei (de 2.3 ori), precum și de tranzacțiile băncilor nerezidente (cu 56.5 la sută).

Totodată, o prezență dominantă pe piața valutară prin virament au avut-o în anul 2013 persoanele juridice, înregistrând creșteri cu 15.2 la sută.

Pe piața valutară în numerar a crescut rulajul atât la punctele de schimb valutar ale băncilor licențiate (cu 7.3 la sută), cât și la casele de schimb valutar (cu 16.7 la sută) (Tabelul A.11).

Pe parcursul anului 2013, la fel ca și anul 2012, dolarul SUA a menținut poziția dominantă atât în rulajul total al tranzacțiilor valutare pe piața valutară internă, cât și în rulajul tranzacțiilor valutare efectuate pe piața valutară prin virament, cedând poziția dominantă valutei străine euro în rulajul pe piața valutară în numerar (tabelul A.12).

Modificări în poziții s-au înregistrat la capitolul cumpărări totale de pe piața valutară. Astfel, dacă în anul 2012 majoritar la acest

capitolul a fost euro, în anul 2013 situația s-a inversat în favoarea dolarului SUA.

Comparativ cu anul 2012, cumpărările de valută străină efectuate de către băncile licențiate pe piața valutară internă în 2013 s-au majorat semnificativ, cu 4181.8 milioane dolari SUA, sau cu 62.4 la sută (Tabelul A.13). Această majorare s-a datorat în principal creșterii cumpărărilor de valută străină efectuate de la băncile rezidente - cu 3340.5 milioane dolari SUA (de 4.4 ori), și de la BNM - cu 229.2 milioane dolari SUA (de 12.5 ori), preponderent datorită tranzacțiilor de tip swap de cumpărare.

De asemenea, au crescut cumpărările de valută străină de la persoanele juridice - cu 408.3 milioane dolari SUA (20.9 la sută), și de la persoanele fizice - cu 274.4 milioane dolari SUA (8.6 la sută).

Astfel, în anul 2013 cumpărările de valută străină de către băncile licențiate pe piața valutară internă au fost efectuate preponderent de la băncile rezidente (39.6 la sută), persoanele fizice și juridice (31.9 la sută și 21.7 la sută, respectiv).

Comparativ cu anul 2012, vânzările de valută străină efectuate de către băncile licențiate din Republica Moldova pe piața valutară internă în anul 2013 au crescut cu 4117.8 milioane dolari SUA, sau cu 61.2 la sută (Tabelul A.14). Această majorare a fost condiționată în special de majorarea vânzărilor către băncile rezidente - cu 3348.1 milioane dolari SUA (de 4.4 ori), și către BNM - cu 223.7 milioane dolari SUA (67.8 la sută), fiind determinată în principal de tranzacțiile de tip swap de vânzare. De asemenea, au crescut vânzările de valută străină către persoanele juridice - cu 566.5 milioane dolari SUA (12.7 la sută).

Vânzarea valutei de către băncile licențiate pe piața valutară internă în anul 2013 s-a efectuat preponderent în favoarea persoanelor juridice (46.4 la sută), băncilor rezidente (39.9 la sută), BNM (5.1 la sută) și a persoanelor fizice (5.0 la sută).

Excedentul de valută străină de pe piața valutară internă în suma totală de 3077.3 milioane dolari SUA, care derivă cu precădere de la persoanele fizice (2925.0 milioane dolari SUA, sau 95.0 la sută) (tabelul A.15), procurat de bănci în anul 2013, a fost vândut persoanelor juridice (2669.9 milioane dolari SUA) și Băncii Naționale a Moldovei (304.6 milioane dolari SUA).

Dinamica activelor și obligațiunilor în valută străină ale băncilor

La data de 31 decembrie 2013, **soldul activelor valutare bilanțiere**¹⁹ ale băncilor licențiate (credite acordate, disponibilități, rezerve obligatorii, alte active în valută străină și active atașate la cursul valutei străine) s-a majorat în comparație cu 31 decembrie 2012 cu 32.6 la sută (de la 1969.2 milioane dolari SUA până la 2610.2 milioane dolari SUA). Această majorare s-a produs datorită intensificării unor operațiuni cu clienții nerezidenți²⁰ ai unor bănci locale, precum și a plasamentelor interbancare pe piața internă.

În structura activelor valutare bilanțiere ponderea majoritară i-a revenit **soldului creditelor acordate în valută străină**, care a constituit 50.2 la sută la data de 31 decembrie 2013 (Tabelul A.16), în scădere cu 12.8 puncte procentuale față de 31 decembrie 2012. Acest indicator a variat pe parcursul anului 2013 de la nivelul minim de 49.9 la sută până la nivelul maxim de 64.9 la sută. Comparativ cu 31 decembrie 2012, **soldul creditelor acordate în valută străină** s-a majorat cu echivalentul a 68.7 milioane dolari SUA (de la 1240.2 mil. dolari SUA până la 1308.9 milioane dolari SUA), sau cu 5.5 la sută.

În ceea ce privește structura valutară a creditelor acordate în valută străină, la 31 decembrie 2013 au prevalat creditele acordate în euro (58.8 la sută), fiind urmate de cele în dolari SUA (40.8 la sută) (Tabelul A.17). În valori absolute, **soldul creditelor în euro** și **soldul creditelor în dolari SUA** s-au majorat cu echivalentul a 54.2²¹ milioane dolari SUA (de la 715.6 milioane dolari SUA până la 769.8 milioane dolari SUA), sau cu 7.6 la sută și respectiv cu echivalentul a 10.0 milioane dolari SUA (de la 524.6 milioane dolari SUA până la 534.6 milioane dolari SUA), sau cu 1.9 la sută.

La finele anului 2013, ponderea disponibilităților în valută străină a constituit 32.4 la sută în totalul activelor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate. Acest indicator a variat pe parcursul anului de la nivelul minim de 16.9 la sută până la nivelul maxim de 32.4 la sută.

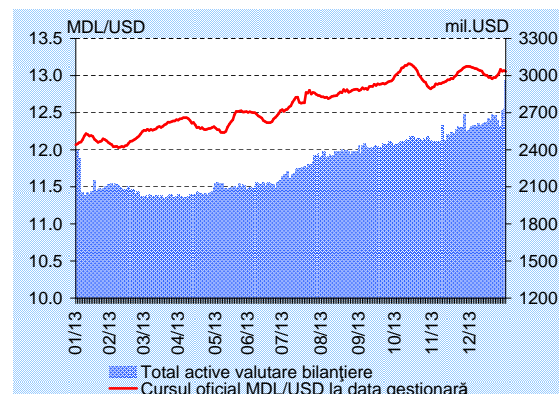
La sfârșitul anului 2013 **disponibilitățile în valută străină**, comparativ cu 31 decembrie 2012, s-au majorat cu echivalentul a

¹⁹excluzând poziția de reglare la active în valută străină

²⁰condiționate de atragerea plasărilor la termen de la bănci străine, creșterea soldurilor conturilor curente ale persoanelor juridice nerezidente, contractarea unor credite subordonate, precum și atragerea altor împrumuturi de la nerezidenți

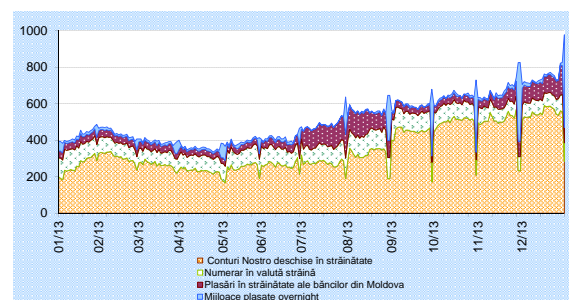
²¹dintre care 26.2 milioane dolari SUA condiționate de diferența de curs valutar, ca urmare a aprecierii euro față de dolarul SUA

Graficul 3.36: Evoluția activelor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate și a cursului oficial de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA

Sursa: BNM

Graficul 3.37: Dinamica disponibilităților în valută străină (echivalentul în milioane dolari SUA)

Sursa: BNM

453.6 milioane dolari SUA (de la 392.9 milioane dolari SUA până la 846.5 milioane dolari SUA), sau de 2.2 ori (Tabelul A.18). Disponibilitățile în valută străină ale băncilor licențiate la 31 decembrie 2013 au avut următoarea structură: mijloacele plasate overnight în străinătate – 44.1 la sută, conturile „Nostro” deschise în străinătate – 33.7 la sută, numerar în valută străină – 12.0 la sută, plasări în străinătate ale băncilor licențiate – 9.9 la sută și valori mobiliare în valută străină – 0.3 la sută.

La 31 decembrie 2013, soldul disponibilităților în valută străină a înregistrat următoarea structură pe tipuri de valute: dolarul SUA – 64.1 la sută, euro – 31.4 la sută, rubla rusească – 4.0 la sută, alte valute – 0.5 la sută (Tabelul A.19). Astfel, ponderea disponibilităților în dolari SUA a sporit cu 24.3 puncte procentuale în detrimentul ponderii disponibilităților în euro, care s-a redus cu 19.8 puncte procentuale. Modificarea structurii valutare a disponibilităților în valută străină s-a produs datorită sporirii semnificative a mijloacelor atrase de la nerezidenți preponderent în dolari SUA.

La 31 decembrie 2013, soldul *rezervelor obligatorii în valută străină* s-a majorat cu 9.0 la sută, de la 189.4 milioane dolari SUA până la 206.4 milioane dolari SUA, constituind 7.9 la sută din totalul activelor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate și pe parcursul perioadei de referință a variat între nivelul minim de 7.9 la sută și nivelul maxim de 10.0 la sută.

Referitor la *soldul altor active*, către finele anului 2013 se atestă o majorare a acestuia cu echivalentul a 110.4 milioane dolari SUA, până la 154.0 milioane dolari SUA, prioritar din contul mijloacelor overnight plasate pe piața interbancară locală.

Soldul activelor atașate la cursul valutei străine la data de 31 decembrie 2013 a constituit echivalentul a 94.4 milioane dolari SUA, înregistrând o scădere cu 8.7 milioane dolari SUA, sau cu 8.4 la sută comparativ cu 31 decembrie 2012. Soldul creditelor acordate atașate a înregistrat pe parcursul anului 2013 valoarea minimă de 96.4 milioane dolari SUA și valoarea maximă – 107.6 milioane dolari SUA.

Soldul obligațiunilor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate în perioada de referință a consemnat o majorare cu echivalentul a 583.0 milioane dolari SUA²² (de la 1947.8 milioane dolari SUA la data de 31 decembrie 2012 până la 2530.8 milioane dolari SUA la data de 31 decembrie 2013), sau cu 29.9 la sută (Tabelul A.20).

²²ca urmare atragerii plasărilor la termen de la bănci străine, creșterii soldurilor conturilor curente ale persoanelor juridice nerezidente, contractării unor credite subordonate, atragerii altor împrumuturi de la nerezidenți

La 31 decembrie 2013, *soldul depozitelor la termen în valută străină ale clienților* a avut cea mai semnificativă pondere în totalul obligațiunilor valutare bilanțiere (38.5 la sută). În acest context, soldul acestor depozite s-a majorat comparativ cu finele anului 2012 cu echivalentul a 87.6 milioane dolari SUA, sau cu 9.9 la sută, preponderent din contul majorării soldului depozitelor persoanelor fizice rezidente. În același timp, depozitele la termen ale nerezidenților au înregistrat o scădere nesemnificativă (de la 54.1 milioane dolari SUA la 31 decembrie 2012 până la 52.6 milioane dolari SUA la data de 31 decembrie 2013) din contul persoanelor juridice nerezidente. Pe parcursul anului 2013, ponderea depozitelor la termen ale nerezidenților în totalul depozitelor la termen ale clienților a variat între 4.9 și 6.9 la sută.

Soldul conturilor curente în valută străină ale clienților la data de 31 decembrie 2013 s-a cifrat la 374.1 milioane dolari SUA, majorându-se cu 37.6 la sută față de finele 2012. Această majorare a fost condiționată prioritar de sporirea mijloacelor în conturile curente ale persoanelor juridice nerezidente. Către finele anului 2013, *soldul conturilor curente în valută străină ale clienților* a înregistrat o pondere de 14.8 la sută în totalul obligațiunilor bilanțiere în valută străină (ce a variat între nivelul minim de 11.8 la sută și nivelul maxim de 15.6 la sută pe parcursul perioadei de referință). Totodată, soldului conturilor curente în valută străină ale nerezidenților i-a revenit o cotă de 27.0 la sută în totalul conturilor curente în valută străină ale clienților băncilor licențiate, comparativ cu 9.5 la sută la finele anului 2012.

La sfârșitul perioadei de referință, *depozitele diverse în valută străină ale clienților* au constituit 7.4 la sută în totalul obligațiunilor valutare bilanțiere, soldul acestora micșorându-se în proporții infime (de la 186.9 milioane dolari SUA la 31 decembrie 2012 până la 186.4 milioane dolari SUA la data de 31 decembrie 2013), sau cu 0.3 la sută. Pe parcursul anului 2013 ponderea depozitelor diverse ale nerezidenților în totalul depozitelor diverse ale clienților a variat între 1.2 și 2.3 la sută, al căror sold constituind la finele anului 2.9 milioane dolari SUA, fiind deținute de persoanele fizice nerezidente.

Obligațiunile de bază de bilanț în valută străină ale băncilor licențiate (depozitele la termen, depozitele diverse și conturile curente ale clienților) s-au majorat cu echivalentul a 189.3 milioane dolari SUA (de la 1344.4 milioane dolari SUA la 31 decembrie 2012 până la 1533.7 milioane dolari SUA la 31 decembrie 2013), sau cu 14.1 la sută. Majorarea a fost condiționată preponderent de sporirea mijloacelor plasate de persoanele juridice nerezidente (cu 65.7 milioane dolari SUA), precum și de persoanele fizice rezidente (cu 78.2 milioane dolari

SUA²³). Totodată, nerezidenților le-a revenit o cotă de 10.2 la sută în totalul soldului obligațiunilor de bază de bilanț în valută străină, în creștere cu 4.1 puncte procentuale față de 31 decembrie 2012.

Ponderea soldului depozitelor în euro în totalul depozitelor în valută străină ale clienților a constituit la sfârșitul perioadei de referință 63.0 la sută, micșorându-se față de 31 decembrie 2012 cu 3.1 puncte procentuale, ponderea minimă pe parcursul perioadei de referință fiind de 62.4 la sută, iar cea maximă – de 67.8 la sută (Tabelul A.21). Soldul depozitelor clienților în euro la 31 decembrie 2013 a constituit echivalentul a 966.9 milioane dolari SUA, majorându-se cu echivalentul a 78.2 milioane dolari SUA, sau cu 8.8 la sută comparativ cu 31 decembrie 2012. În același timp, 32.3 milioane dolari SUA din majorarea soldului depozitelor în euro se datorează diferențelor de curs valutar, ca urmare a aprecierii euro față de dolarul SUA pe piața internațională.

La 31 decembrie 2013, ponderea soldului depozitelor clienților în dolari SUA s-a majorat cu 3.5 puncte procentuale în comparație cu sfârșitul anului 2012 (de la 32.5 la sută până la 36.0 la sută). Pe parcursul anului 2013, ponderea maximă a acestor depozite a fost de 36.7 la sută, iar cea minimă – 30.7 la sută. Soldul depozitelor în dolari SUA la finele perioadei de referință a constituit 551.9 milioane dolari SUA, înregistrând o majorare cu 115.4 milioane dolari SUA, sau cu 26.4 la sută comparativ cu 31 decembrie 2012.

Depozitele în ruble rusești și în alte valute constituie o parte nesemnificativă din depozitele în valută străină ale clienților pe sistemul bancar. La sfârșitul perioadei analizate, soldul depozitelor în ruble rusești a constituit echivalentul a 12.0 milioane dolari SUA, în mare parte provenite de la persoanele juridice nerezidente. Ponderea soldului depozitelor în ruble rusești în totalul depozitelor clienților s-a micșorat până la 0.8 la sută, comparativ cu 1.2 la sută la finele anului 2012.

La 31 decembrie 2013, ponderea soldului creditelor primite în valută străină în totalul obligațiunilor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate a constituit 18.7 la sută, micșorându-se în valori absolute cu echivalentul a 4.5 milioane dolari SUA (de la 476.9 milioane dolari SUA până la 472.4 milioane dolari SUA), sau cu 0.9 la sută față de sfârșitul anului 2012.

Soldul depozitelor la termen în valută străină ale băncilor din străinătate la 31 decembrie 2013 a sporit în comparație cu finele anului 2012 cu echivalentul a 145.7 milioane dolari SUA (de la

²³dintre care o majorare de 23.9 mil. dolari SUA se datorează diferenței de curs, urmare a aprecierii euro față de dolarul SUA

50.6 milioane dolari SUA până la 196.3 milioane dolari SUA), sau de 3.9 ori.

Soldul activelor și obligațiunilor condiționale în valută străină ale băncilor licențiate la sfârșitul anului 2013 a înregistrat o diminuare față de 31 decembrie 2012, respectiv cu 14.2 și 4.0 la sută (Tabelul A.22). La sfârșitul anului 2013, obligațiunile condiționale în valută străină au depășit activele condiționale în valută străină cu 47.7 milioane dolari SUA, sau cu 13.5 la sută. Acest fapt s-a datorat sporirii vânzărilor la termen a valutei străine, operațiuni derulate în cadrul tranzacțiilor de tip swap și forward.

Comparativ cu finele lunii decembrie 2012, la 31 decembrie 2013 poziția valutară deschisă²⁴ (lungă) a băncilor licențiate la toate valutele s-a majorat cu 22.2 la sută (de la 34.7 milioane dolari SUA până la 42.4 milioane dolari SUA). Sporirea în cauză a fost condiționată de majorarea poziției la euro cu 43.0 la sută (de la 7.9 milioane dolari SUA până la 11.3 milioane dolari SUA), la dolari SUA - cu 16.1 la sută (de la 16.8 milioane dolari SUA până la 19.5 milioane dolari SUA), precum și la ruble rusești - cu 18.9 la sută (de la 8.6 milioane dolari SUA până la 10.2 milioane dolari SUA).

Gestionarea rezervelor valutare

În conformitate cu art. 5, 16 și 53 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, BNM păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului, efectuează operațiuni valutare folosind activele rezervelor valutare și le menține la un nivel adecvat pentru realizarea politicii monetare și valutare ale statului. Rolul rezervelor valutare este de a asigura credibilitatea și stabilitatea financiară a țării, de a onora plățile aferente obligațiunilor externe ale statului și de a face față unor șocuri exogene imprevizibile.

În procesul de gestionare a rezervelor valutare, BNM asigură un grad înalt de siguranță și un nivel necesar de lichiditate a investițiilor. Politica investițională a BNM este prudentă, urmărind optimizarea profitabilității, cu condiția asigurării lichidității și siguranței investițiilor. Un element esențial al procesului de gestionare a rezervelor valutare îl constituie managementul riscului investițional, care se realizează prin impunerea unor constrângeri și limite aferente investițiilor.

În tabelul A.23 sunt prezentate principalele riscuri aferente gestionării rezervelor valutare și metodele aplicate pentru diminuarea lor.

²⁴incluzând activele și obligațiunile atașate la cursul valutei străine

Începând cu luna iulie 2013, în colaborare cu Banca Mondială se implementează Alocarea Strategică a Activelor (ASA). Alocarea strategică a activelor implică o viziune de gestionare a activelor pe termen lung, orientată spre atingerea nivelului optim de rentabilitate și risc. În contextul ASA, rezervele internaționale sunt divizate în trei tranșe în funcție de obiectivele și reglementările sale specifice, această abordare asigurând realizarea mai eficientă a obiectivului stabilit.

Tranșa curentă reprezintă o parte din rezervele internaționale, care se utilizează pentru acoperirea necesităților de mijloace bănești pentru efectuarea intervențiilor de vânzare a valutei străine pe piața valutară internă, plăților aferente datoriei externe a BNM și a Guvernului Republicii Moldova și a altor plăți în valută străină pe parcursul unei luni.

Tranșa de lichiditate asigură acoperirea valorii medii a cel puțin 3 luni de import de mărfuri și servicii (calculată în baza datelor istorice pentru ultimii 4 ani și în baza prognozei importurilor pentru anul viitor), precum și a plăților aferente datoriei externe a BNM și a Guvernului Republicii Moldova și a altor plăți în valută străină pe parcursul unui an.

Tranșa de investiții reprezintă totalitatea rezervelor internaționale cu excepția activelor ce fac parte din tranșa curentă și tranșa de lichiditate. Tranșa de investiții permite investirea în instrumente cu termen mai lung și optimizarea profitului. Portofoliul valorilor mobiliare păstrate până la scadență și investițiile în aur fac parte din tranșa de investiții. Tranșele sunt compuse din portofolii în diferite valute, pentru fiecare portofoliu a fost selectat un benchmark - indice de piață, recunoscut și utilizat pe plan mondial la evaluarea comparativă a performanței și a riscurilor aferente portofoliilor de investiții.

Alocarea strategică a activelor este un proces complex și durabil. În momentul trecerii la ASA nu toate activele din rezervele valutare ale BNM puteau fi redistribuite conform cerințelor noi și pentru astfel de active a fost creată tranșa de tranziție. Valorile mobiliare din această tranșă sunt reinvestite conform benchmark-urilor noi la scadența acestora.

Economia mondială în anul 2013 a continuat să se confrunte cu numeroase turbulențe, cu accentuarea instabilității climatului politic, suspendarea activității guvernului SUA în urma dezacordurilor în privința politicii fiscale și a plafonului datoriei publice a SUA, precum și încetinirea creșterii economice în principalele economii emergente.

Banca Rezervelor Federale a SUA a decis să limiteze politica monetară expansionistă, iar speculațiile vizând această măsură au condus la creșterea ratei dobânzii la titlurile trezoreriei SUA. De asemenea, volatilitatea ratei dobânzii la valorile mobiliare a fost determinată de situația conflictuală din Orientul Mijlociu și anume de pericolul intervențiilor militare în Siria, precum și de situațiile critice din Ucraina și Turcia.

Un eveniment important al anului 2013 a fost creșterea economică a zonei euro cu 0.3 la sută în trimestrul II, ceea ce a condiționat depășirea celei mai prelungite recesiuni din istoria Uniunii Monetare. Un factor care a determinat această creștere este recunoașterea de către autoritățile financiare europene că austeritatea este contraproductivă, astfel renunțând la impunerea unor constrângeri fiscale suplimentare. Acest lucru a permis stabilizarea piețelor financiare din țările debitoare.

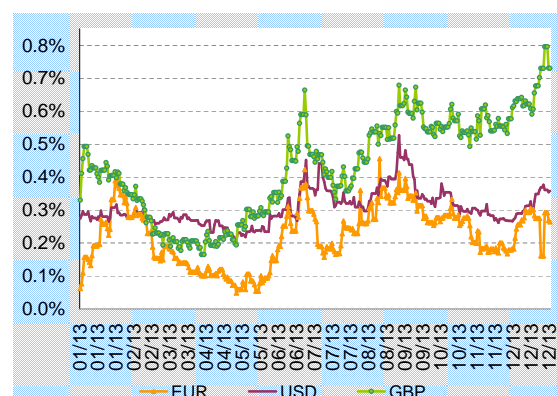
Pe parcursul anului de gestiune au avut loc retrogradări ale calificativelor de credit acordate de agențiile de rating la mai multe țări europene, cum ar fi: Italia, Marea Britanie, Franța și Olanda. Printre cauzele diminuării de rating se numără: instabilitatea politică, rata înaltă a șomajului, nivelul scăzut de creștere economică și eficiență a politicii fiscale, precum și creșterea pe termen mediu a deficitului bugetar și a datoriei de stat.

Trendul evoluției economiei mondiale este regăsit și în evoluția ratelor profitabilității (Graficul 3.38). Totodată, ratele de bază stabilite de către autoritățile monetare (Graficul 3.39) s-au menținut la același nivel pe parcursul anului 2013, cu excepția ratei de bază pentru euro, care a fost diminuată la data de 2 mai 2013 de la 0.75 la sută la 0.50 la sută și la data de 7 noiembrie 2013 de la 0.50 la sută la 0.25 la sută. La baza acestor decizii se află decelerarea inflației pe parcursul perioadei analizate.

Activele oficiale de rezervă s-au majorat la 31 decembrie 2013 față de 31 decembrie 2012 cu 12.15 la sută, sau cu circa 305.63 milioane dolari SUA (de la 2515.0 până la 2820.63 milioane dolari SUA). Printre principalii factori care au influențat creșterea activelor oficiale de rezervă pot fi enumerați: intervențiile pe piața valutară interbancară, venitul aferent gestionării rezervelor valutare, atragerea de granturi și credite de la Uniunea Europeană și Banca Mondială, majorarea mijloacelor rezervelor obligatorii ale băncilor licențiate menținute la BNM.

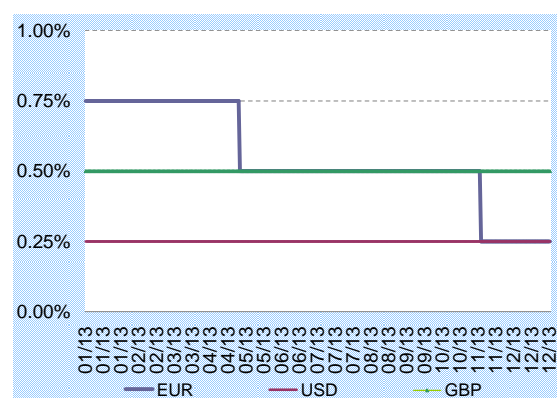
În cadrul gestionării rezervelor valutare, BNM investește în instrumente sigure, utilizate și de alte bănci centrale: plasamente pe conturi corespondente (de regulă la alte bănci centrale),

Graficul 3.38: Ratele profitabilității pentru valorile mobiliare guvernamentale cu scadență de 2 ani

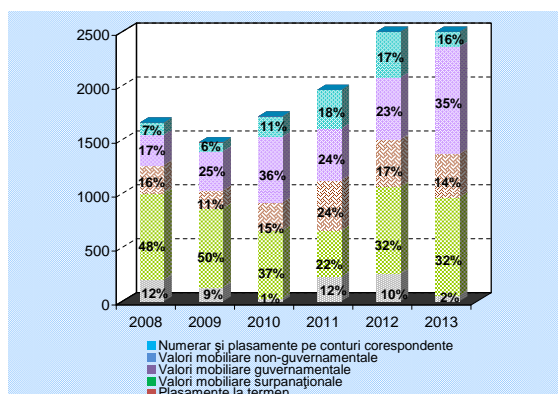
Sursa: BNM

Graficul 3.39: Ratele de bază în SUA, UE și Marea Britanie

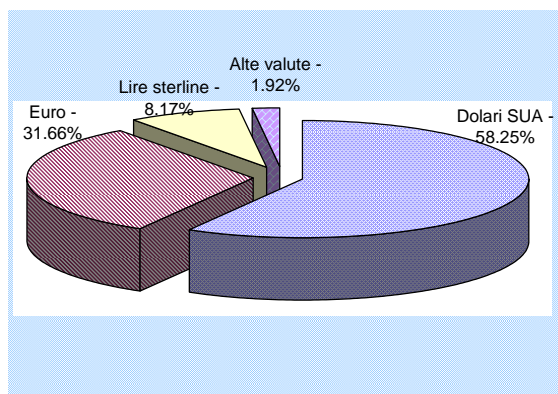
Sursa: BNM

Graficul 3.40: Structura rezervelor valutare la finele anilor 2008 - 2013 (milioane dolari SUA)

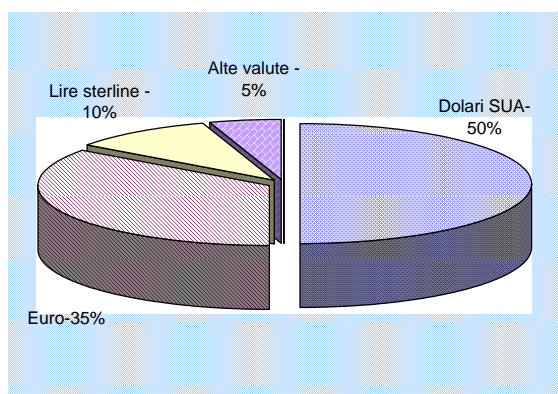
Sursa: BNM

Graficul 3.41: Compoziția rezervelor valutare la data de 31.12.2013

Sursa: BNM

Graficul 3.42: Compoziția valutară normativă

Sursa: BNM

plasamente la termen în valută străină și valori mobiliare, care se clasifică în valori mobiliare supranaționale (emise de instituții supranaționale), guvernamentale (emise de guvernul SUA, guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene, alți emitenți guvernamentali cu rating înalt) și nonguvernamentale (emise de agenții cu rating înalt).

O parte din rezervele valutare sunt gestionate extern de către Banca Mondială. Conform Acordului de consultanță și management investițional, din 8 decembrie 2010, între Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) și Banca Națională a Moldovei, BIRD a devenit consultantul și mandatarul BNM pentru administrarea unei părți a activelor externe, limitate la 20 la sută din activele oficiale de rezervă (de facto la 31 decembrie 2013 ponderea activelor gestionate extern constituia 7.27 la sută din activele oficiale de rezervă). Luând în considerație importanța și eficiența colaborării cu Banca Mondială în domeniul gestionării rezervelor valutare, pe 24 ianuarie 2014 acest acord a fost prelungit pe o perioadă de doi ani.

Portofoliul valorilor mobiliare păstrate până la scadență a fost suplinit și pe parcursul anului 2013 cu valori mobiliare noi. Valoarea acestui portofoliu la sfârșitul anului 2013 a constituit 546.0 milioane dolari SUA, sau 19.3 la sută din activele oficiale de rezervă, ceea ce se încadrează în limita maximă de 20.0 la sută.

Evoluția rezervelor valutare, divizate pe instrumente investiționale, pe parcursul anilor 2008 – 2013, este reflectată în graficul 3.40. De menționat tendința de diminuare a plasamentelor la termen, care au scăzut de la 48.33 la sută la finele anului 2008 până la 32.39 la sută la sfârșitul anului 2013. Investițiile în valori mobiliare au urmat un trend pozitiv, ponderea acestora modificându-se de la 39.42 la sută în anul 2008 la 65.69 la sută în anul 2013.

Totodată, pe parcursul anului 2013, ca urmare a ratelor scăzute de remunerare a soldurilor deținute pe conturi curente, precum și a implementării ASA, s-a înregistrat diminuarea investițiilor în plasamente pe conturi corespondente și majorarea concomitentă a investițiilor în valori mobiliare cu aproximativ 8.0 puncte procentuale față de anul 2012.

Rentabilitatea investițiilor depinde de conjunctura pieței, de fluctuațiile ratelor de schimb și ale prețurilor instrumentelor investiționale. Evoluția mediului economic mondial și perspectivele de dezvoltare a piețelor financiare au influențat deciziile investiționale și compoziția valutară a rezervelor. În graficul 3.41 este reflectată ponderea valutară în care sunt denuminate rezervele valutare la sfârșitul anului 2013. Cea mai

semnificativă cotă o deține dolarul SUA - 58.25 la sută, urmat de euro cu 31.66 la sută. De menționat că, de facto, compoziția valutară a rezervelor poate devia în limita de +/- 10 la sută de la compoziția valutară normativă (Graficul 3.42).

În pofida conjuncturii nefavorabile a mediului economic global și a evoluției negative a ratelor profitabilității instrumentelor investiționale, deciziile luate în cadrul gestionării rezervelor valutare au dus la obținerea unei rate medii a profitabilității pentru anul 2013 de 1.02 la sută, sau 26.65 milioane dolari SUA.

3.5 Activitatea Băncii Naționale a Moldovei în calitate de agent fiscal al statului

Datoria Guvernului față de Banca Națională a Moldovei

În conformitate cu prevederile Acordului cu privire la soldul datoriei statului contractate anterior de la Banca Națională a Moldovei pe anul 2013, încheiat între Ministerul Finanțelor și Banca Națională la 11 decembrie 2012, Banca Națională pe parcursul anului 2013 a efectuat reemisiuni ale valorilor mobiliare de stat (VMS) din portofoliul propriu ajunse la scadență.

Valorile mobiliare de stat au avut de regulă scadența de 91 zile și au fost obținute în portofoliul BNM la rate medii ale dobânzilor la VMS cu aceeași scadență vândute la licitațiile recente de plasare a valorilor mobiliare de stat pe piața primară, care au fost cuprinse în intervalul de 3.52–5.86 la sută anual.

La situația din 31 decembrie 2013 datoria statului față de Banca Națională sub formă de valori mobiliare de stat în portofoliul BNM a totalizat 2063.4 milioane lei (la prețul de cumpărare), rămânând la nivelul anului 2012.

Rata medie ponderată a dobânzii la VMS deținute în portofoliu la 31 decembrie 2013 a înregistrat nivelul de 5.45 la sută anual față de 4.50 la sută anual în 2012, iar scadența medie a valorilor mobiliare de stat din portofoliu în ultima zi a perioadei gestionare a constituit 43 zile.

Valoarea de piață a valorilor mobiliare de stat deținute în portofoliul BNM la data de 31 decembrie 2013 s-a cifrat la 2079.4 milioane lei.

Depozitele statului plasate la Banca Națională a Moldovei

În baza Acordului dintre Banca Națională a Moldovei și Ministerul Finanțelor din 5 decembrie 2007, al cărui obiect îl constituie prestarea serviciilor Ministerului Finanțelor de către BNM, precum și a prevederilor Regulamentului cu privire la acceptarea depozitelor de la Ministerul Finanțelor, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr.358 din 28 decembrie 2006, Ministerul Finanțelor în anul 2013 a plasat la Banca Națională depozite în lei moldovenesti pe termen de la 14 zile până la 6 luni, în volum total de 797.0 milioane lei.

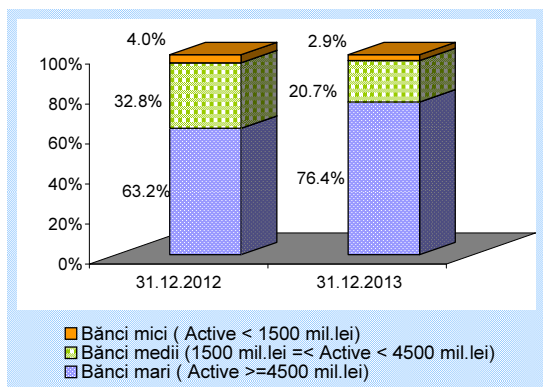
Comparativ cu anul 2012, suma depozitelor plasate la Banca Națională în anul 2013 s-a micșorat cu 578.0 milioane lei.

Depozitele au fost plasate la rata de bază a Băncii Naționale, variabilă pe durata contractului de depozit, care a constituit 4.5 la sută anual în lunile ianuarie - martie și 3.5 la sută anual în lunile aprilie – decembrie 2013.

La situația din 31 decembrie 2013 soldul depozitelor la termen ale Ministerului Finanțelor a fost nul.

3.6 Reglementarea și supravegherea activității băncilor

Graficul 3.43: Dinamica concentrării activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci

Sursa: BNM

Informație generală

La 31 decembrie 2013, în Republica Moldova funcționau 14 bănci licențiate, inclusiv 4 sucursale ale băncilor și ale grupurilor financiare străine.

Numărul total de subdiviziuni ale băncilor a constituit 1288, dintre care 344 filiale, 942 agenții și 2 puncte de schimb valutar. Pe parcursul anului 2013 au fost deschise 20 filiale, 40 agenții și au fost închise 3 filiale, 34 agenții și 5 puncte de schimb valutar.

Numărul total al personalului ocupat în sectorul bancar la situația din 31 decembrie 2013 a constituit 10933. În medie fiecărui angajat în sectorul bancar i-au revenit la 31 decembrie 2013 active în valoare de 7.0 milioane lei, în creștere cu 1.8 milioane lei (33.8 la sută) comparativ cu finele anului 2012.

Activele băncilor

Pe parcursul anului 2013, sectorul bancar din Republica Moldova a consemnat următoarele tendințe.

Activele au constituit 76184.0 milioane lei, majorându-se față de finele anului 2012 cu 18015.5 milioane lei (31.0 la sută). De asemenea, s-a majorat și ponderea lor în PIB de la 66.0 la sută până la 76.3 la sută (Graficul 3.44). Creșterea activelor a fost determinată atât de sporirea datoriilor cu 16597.3 milioane lei (34.5 la sută), cât și de majorarea capitalului (SIRF) cu 1418.2 milioane lei (14.2 la sută).

Concentrarea activelor sectorului bancar pe parcursul perioadei de referință este prezentată în graficul 3.43. Activele sectorului bancar sunt concentrate în grupul băncilor mari. La finele anului 2013 în grupul băncilor mari intrau 6 bănci (BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., B.C. „VICTORIABANK” S.A., Banca de Economii S.A., B.C. „UNIBANK” S.A., B.C. „EXIMBANK-Gruppo Veneto Banca” S.A.). Ponderea activelor băncilor din acest grup a constituit 76.4 la sută la 31 decembrie 2013, majorându-se cu 13.2 puncte procentuale față de finele anului 2012. De menționat că, în luna noiembrie 2013 s-a modificat componența grupelor. Astfel, B.C. „UNIBANK” S.A. a trecut din grupul băncilor medii în grupul băncilor mari. În grupul băncilor medii intrau 5 bănci (BC „MOBIASBANCA –Groupe Societe Generale” S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. B.C. „ProCredit Bank” S.A., B.C. „ENERGBANK” S.A., „FinComBank” S.A.), grupul băncilor mici este reprezentat de 3 bănci (BCR Chișinău S.A., BC „COMERȚBANK” S.A., BC „EuroCreditBank” S.A.).

De menționat că, limitele poziției dominante pe piața bancară după mărimea activelor sunt respectate. Cea mai mare pondere a activelor totale ale băncii în raport cu activele totale ale sectorului bancar a revenit BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A., constituind 17.6 la sută (norma $\leq 30\%$).

Structura activelor sectorului bancar conform principalelor componente este prezentată în tabelul A.25.

În structura activelor, pe parcursul anului 2013 au crescut (în ordine descrescătoare):

- numerarul și echivalentele de numerar²⁵ (preponderent din

²⁵Numerarul și echivalentele de numerar - includ numerarul, creditele interbancare acordate pe o perioadă mai mică de 3 luni, inclusiv mijloace bănești datorate de bănci, mijloace bănești datorate de Banca Națională a Moldovei, mijloacele plasate și creditele overnight, precum și partea corespunzătoare de dobândă sporită, valorile mobiliare de stat și valori mobiliare emise de Banca Națională a Moldovei procurate cu o scadență mai mică de 3 luni, inclusiv negajate, precum și rezervele obligatorii în lei moldovenești.

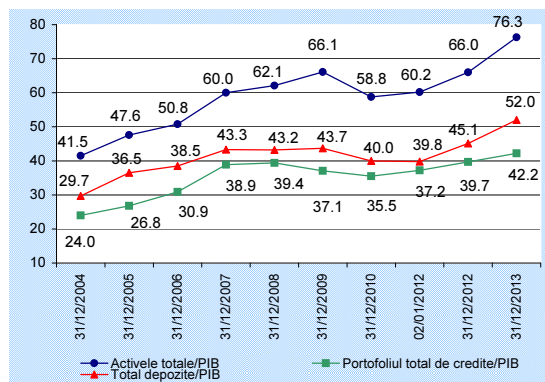
contul creșterii plasărilor interbancare)- cu 9981.5 milioane lei (69.5 la sută);

- împrumuturile și creanțele – cu 7505.2 milioane lei (20.7 la sută);
- investițiile păstrate până la scadență – cu 408.8 milioane lei (12.0 la sută);
- imobilizările corporale – cu 255.3 milioane lei (15.1 la sută);
- activele financiare disponibile pentru vânzare – 151.0 milioane lei (44.3 la sută);
- imobilizările necorporale – cu 12.6 milioane lei (5.0 la sută).

Concomitent, s-au micșorat:

- alte active – cu 155.1 milioane lei (17.8 la sută);
- activele imobilizate și grupurile destinate cedării, clasificate drept deținute pentru vânzare – cu 102.7 milioane lei (14.1 la sută);
- creanțele privind impozitele – cu 29.3 milioane lei (28.2 la sută);
- activele financiare deținute pentru tranzacționare – cu 11.8 milioane lei (6.4 la sută).

Graficul 3.44: Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)

Sursa: BNM

Ponderea maximă în totalul activelor a revenit împrumuturilor și creanțelor – 57.4 la sută, fiind cu 4.9 puncte procentuale mai mică față de finele anului 2012. Numerarul și echivalentele de numerar au constituit 32.0 la sută, majorându-se cu 7.3 puncte procentuale. Investițiile păstrate până la scadență au ocupat o pondere de 5.0 la sută, micșorându-se cu 0.9 puncte procentuale și imobilizările corporale – 2.6 la sută, micșorându-se cu 0.3 puncte procentuale. Ponderile celorlalte articole în total active sunt nesemnificative.

Portofoliul de credite brut (conform rapoartelor prudențiale) la 31 decembrie 2013 a constituit 42177.3 milioane lei, majorându-se pe parcursul anului cu 7195.0 milioane lei (20.6 la sută).

Ponderea în PIB a creditelor brute s-a majorat de la 39.7 la sută la 31 decembrie 2012 până la 42.2 la sută la 31 decembrie 2013 (Graficul 3.44).

Structura portofoliului de credite al băncilor licențiate din Republica Moldova, pe ramuri, este reflectată în tabelul A.26.

În contextul distribuirii riscurilor ponderea cea mai mare în portofoliul total de credite au deținut-o creditele acordate comerțului – 40.0 la sută, fiind urmate de creditele acordate industriei alimentare – 9.6 la sută, alte credite acordate – 9.4 la sută, creditele acordate industriei productive – 7.3 la sută, creditele de consum – 6.2 la sută, creditele acordate agriculturii – 5.3 la sută, creditele acordate în domeniul transportului, telecomunicațiilor și dezvoltării rețelei – 5.0 la sută, creditele acordate pentru procurarea/construcția imobilului – 4.3 la sută, creditele acordate persoanelor fizice care practică activitate – 3.6 la sută, creditele acordate în domeniul construcțiilor – 3.6 la sută, creditele acordate mediului financiar nebanca – 2.6 la sută, creditele acordate industriei energetice – 2.4 la sută. Ponderile celorlalte ramuri sunt ne semnificative.

Pe parcursul anului 2013, creditele neperformante în valoare absolută s-au micșorat cu 189.3 milioane lei (3.7 la sută), constituind 4883.0 milioane lei, iar ponderea creditelor neperformante (substandard, dubioase și compromise) în totalul creditelor s-a micșorat cu 2.9 puncte procentuale față de finele anului 2012, constituind 11.6 la sută la 31 decembrie 2013 (Graficul 3.45; Graficul 3.46). De asemenea, s-a micșorat și ponderea creditelor neperformante nete în capitalul normativ total cu 9.3 puncte procentuale, constituind 16.6 la sută la 31 decembrie 2013.

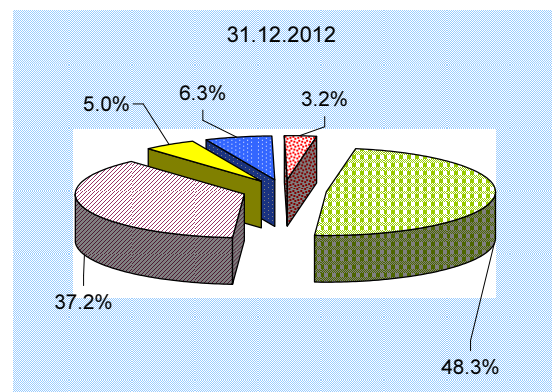
Ponderea reducerilor pentru pierderi la credite în totalul creditelor la 31 decembrie 2013 a constituit 9.7 la sută, micșorându-se comparativ cu finele anului 2012 cu 1.0 puncte procentuale.

De menționat că, reducerile calculate la toate activele și angajamentele condiționale ale sectorului bancar la 31 decembrie 2013 au constituit 5218.4 milioane lei, iar reducerile pentru pierderi din deprecieri formate - 2392.9 milioane lei, diferența înregistrată – 2825.5 milioane lei.

Expunerile băncilor față de persoanele afiliate înregistrează ponderi ne semnificative în totalul creditelor – 1.4 la sută (mediu pe sector). Raportul dintre expunerile față de persoanele afiliate și capitalul de gradul I la 31 decembrie 2013 a constituit 7.6 la sută (limita maximă – 20.0 la sută).

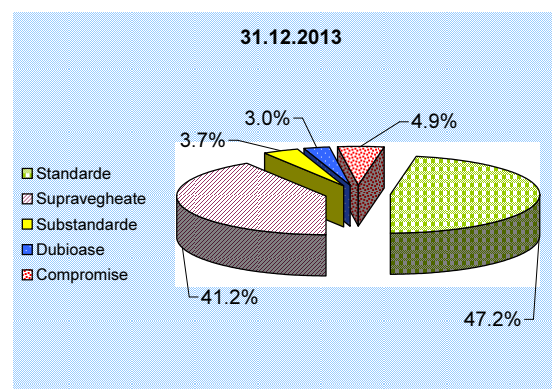
Suma celor mai mari zece datorii nete la credite a constituit 21.3 la sută din creditele nete pe sector (limita maximă - 30 la sută). Ponderea tuturor expunerilor „mari” a constituit 20.5 la sută în totalul portofoliului de credite și 105.8 la sută în CNT (limita maximă este de 500.0 la sută), (Graficul 3.47).

Graficul 3.45: Dinamica structurii portofoliului de credite și a leasingului financiar al sectorului bancar din Republica Moldova conform gradului de risc al operațiunilor investiționale la 31.12.2012

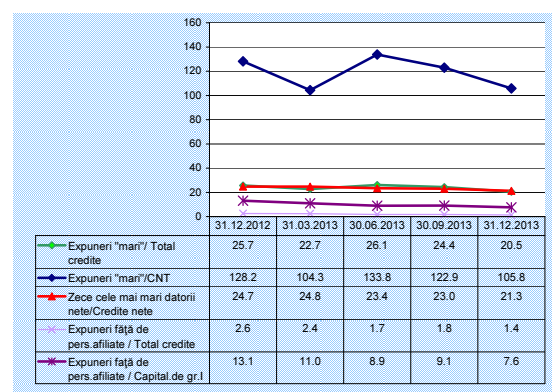
Sursa: BNM

Graficul 3.46: Dinamica structurii portofoliului de credite și a leasingului financiar al sectorului bancar din Republica Moldova conform gradului de risc al operațiunilor investiționale la 31.12.2013

Sursa: BNM

Graficul 3.47: Dinamica indicatorilor expunerii „mari” și expunerii față de persoanele afiliate (%)

Sursa: BNM

Suma totală a expunerilor nete ale băncii în lei moldovenești atașate la cursul valutei străine față de persoanele fizice, inclusiv cele care practică activitate de întreprinzător sau alt tip de activitate a alcătuit 5.6 la sută (limita ≤ 30 la sută) din capitalul normativ total. Suma totală a expunerilor nete, altele decât cele ipotecare față de persoanele fizice, a alcătuit 2.5 la sută (limita ≤ 10 la sută) din capitalul normativ total.

Creditele acordate funcționarilor băncilor reprezentau 186.8 milioane lei sau 0.4 la sută din totalul portofoliului de credite și 2.3 la sută din capitalul normativ total al sectorului bancar (limita maximă – 10.0 la sută).

Raportul dintre valoarea totală a investițiilor în imobilizări corporale pe termen lung și CNT pe sector a constituit 23.4 la sută (limita ≤ 50 la sută).

Raportul dintre valoarea totală a investițiilor în imobilizări corporale pe termen lung și cotele de participare în capitalul unităților economice și CNT pe sector a alcătuit 25.9 la sută (nivelul maxim fiind de 100.0 la sută).

Ponderea activelor bilanțiere în valută străină cumulate cu activele atașate la cursul valutar în totalul activelor a constituit 44.7 la sută. Ponderea obligațiunilor bilanțiere în valută străină și obligațiunilor atașate la cursul valutar în totalul activelor a alcătuit 43.4 la sută. Diferența de 1.3 puncte procentuale dintre ponderile menționate denotă faptul că riscul cursului de schimb valutar este minim și nu influențează semnificativ asupra stabilității financiare a sectorului bancar.

Capitalul băncilor

Capitalul de gradul I este partea capitalului normativ total față de care este stabilită mărimea minimă necesară pentru a efectua activități financiare în conformitate cu art. 26 din Legea instituțiilor financiare.

Capitalul de gradul I din sectorul bancar a atins valoarea de 7919.3 milioane lei, majorându-se comparativ cu finele anului 2012 cu 1008.0 milioane lei (14.6 la sută).

Creșterea capitalului de gradul I a fost determinată de veniturile obținute pe parcursul anului 2013 în mărime de 1020.2 milioane lei și de emisiunile de acțiuni efectuate de către 4 bănci în sumă de 568.7 milioane lei din contul aporturilor suplimentare în mijloace

bănești ale subscriitorilor de acțiuni (B.C. „EXIMBANK – Gruppo Veneto Banca” S.A – 365.0 milioane lei, B.C. „ProCredit Bank” S.A. – 23.5 milioane lei, Banca de Economii S.A. – 80.2 milioane lei și B.C. „UNIBANK” SA – 100.0 milioane lei).

Concomitent, s-a majorat mărimea calculată, dar nerezervată a reducerilor pentru pierderi la active și angajamente condiționale cu 386.2 milioane lei, sau cu 15.8 la sută (care micșorează mărimea capitalului de gradul I). De menționat că, pe parcursul anului 2013, 5 bănci au achitat dividende în sumă de 191.3 milioane lei.

La situația din 31 decembrie 2013, mărimea capitalului de gradul I al băncilor corespundea capitalului minim necesar (norma ≥ 200 milioane lei), cu excepția unei bănci.

Capitalul normativ total include capitalul de gradul I și capitalul de gradul II (capitalul de gradul II este limitat la 100% din capitalul de gradul I) minus cotele de participare în capitalul altor bănci care dețin licența Băncii Naționale a Moldovei. Capitalul normativ total comparativ cu finele anului 2012 s-a majorat cu 1153.1 milioane lei (16.5 la sută).

Dinamica capitalului de gradul I și a capitalului normativ total în perioada de referință este reprezentată în graficul 3.48.

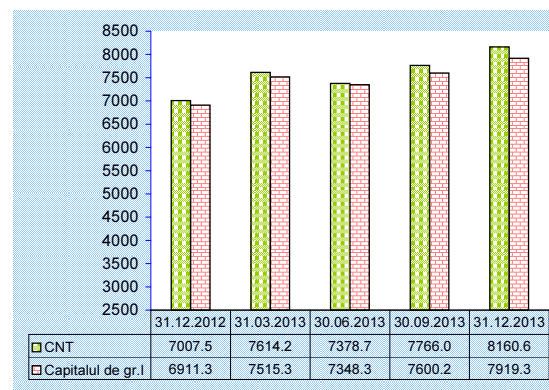
Media coeficientului suficienței capitalului ponderat la risc pe sector la 31 decembrie 2013 (raportul dintre valoarea CNT și activele ponderate la risc pe sector) se menține în continuare la un nivel înalt – 23.4 la sută (nivelul minim reglementat în Republica Moldova este ≥ 16 la sută) și indică un grad confortabil de siguranță a băncilor.

Comparativ cu 31 decembrie 2012, indicatorul menționat s-a micșorat cu 0.9 puncte procentuale din contul creșterii investițiilor. La situația din 31 decembrie 2013, acest indicator a fost respectat de către toate băncile.

Modificarea structurii capitalului sectorului bancar din punctul de vedere al concentrării acestuia pe grupuri de bănci este reflectată în graficul 3.49.

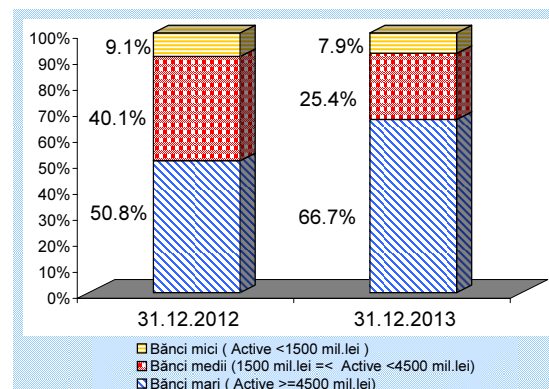
Cota capitalului de gradul I al băncilor mari în capitalul de gradul I al sectorului bancar a înregistrat 66.7 la sută la 31 decembrie 2013, majorându-se față de 31 decembrie 2012 cu 15.9 puncte procentuale. Cota capitalului de gradul I al băncilor medii și mici a constituit respectiv 25.4 la sută și 7.9 la sută, fiind în scădere comparativ cu finele anului 2012 cu 14.7 puncte procentuale și

Graficul 3.48: Dinamica capitalului sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2012 - 31.12.2013 (milioane lei)

Sursa: BNM

Graficul 3.49: Dinamica concentrării capitalului de gradul I al sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci

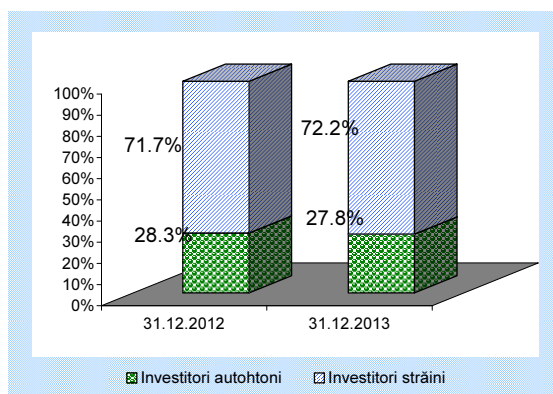

Sursa: BNM

respectiv cu 1.2 puncte procentuale, ca rezultat al modificării componenței grupurilor de bănci.

În anul 2013, s-a menținut atractivitatea sectorului bancar pentru investitorii străini, fapt confirmat prin cota semnificativă a investițiilor străine în capitalul băncilor, care la situația din 31 decembrie 2013 a constituit 72.2 la sută, fiind cu 0.5 puncte procentuale mai mare față de finele anului 2012, ca urmare a majorării capitalului social din contul investițiilor acționarilor nerezidenți (graficul 3.50). Astfel, investițiile acționarilor nerezidenți s-au majorat cu 431.0 milioane lei (16.9 la sută), iar investițiile acționarilor autohtoni au crescut cu 137.8 milioane lei (13.6 la sută).

Graficul 3.50: Structura capitalului social al sectorului bancar din Republica Moldova, conform sursei de proveniență a investițiilor

Sursa: BNM

Printre investitorii străini care participă la formarea capitalului băncilor din Republica Moldova sunt Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare, bănci din Italia, Franța, România și Slovenia, precum și investitori corporativi din Marea Britanie, Austria, Germania, SUA, Ucraina, Rusia, Olanda, Grecia, Cehia, Elveția, Cipru și alte țări.

Din numărul total al băncilor 4 bănci dispun de capital format complet din investiții străine (dintre care 2 sucursale ale băncilor străine: B.C. „EXIMBANK –Gruppo Veneto Banca” S.A. și BCR Chișinău S.A.) și 10 bănci - de capital format din investiții străine și autohtone.

Obligațiunile băncilor

Obligațiunile băncilor la situația din 31 decembrie 2013 au alcătuit 64752.9 milioane lei, majorându-se cu 16597.3 milioane lei (34.5 la sută) comparativ cu 31 decembrie 2012. Ponderea cea mai mare în totalul datoriilor la situația din 31 decembrie 2013 a revenit datoriilor financiare evaluate la costul amortizat (depozitele clienților, obligațiunile emise de către bancă, alte împrumuturi, datorii subordonate, împrumuturi overnight, valori mobiliare vândute cu răscumpărarea ulterioară (REPO)) – 98.6 la sută (63851.4 milioane lei), acestea fiind cu 16413.0 milioane lei (34.6 la sută) mai mari comparativ cu sfârșitul anului 2012. Astfel, depozitele clienților au constituit 55270.4 milioane lei, fiind în creștere comparativ cu 31 decembrie 2012 cu 15355.3 milioane lei (38.5 la sută). De asemenea, s-au majorat alte datorii (overdraft la conturi „Nostro”, împrumuturi overnight de la BNM, împrumuturi overnight de la bănci, împrumuturi de la bănci) cu 127.5 milioane lei (42.5 la sută), constituind 427.4 milioane lei, datoriile privind impozitele – cu 46.6 milioane lei (14.0 la sută),

alcătuind 380.4 milioane lei, provizioanele cu 9.1 milioane lei (10.8 la sută), alcătuind 92.6 milioane lei (inclusiv provizioanele pentru restructurarea afacerii, datoriile aferente beneficiilor angajaților, provizioanele aferente cheltuielilor cu daune care pot rezulta din procese intentate băncii licențiate, angajamentele de finanțare, alte provizioane) și datoriile financiare deținute pentru tranzacționare – cu 1.1 milioane lei, alcătuind 1.1 milioane lei (Tabelul A.27).

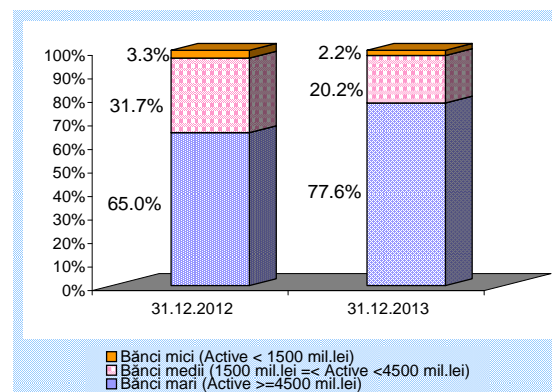
În obligațiunile băncilor ponderea cea mai mare la 31 decembrie 2013 a revenit depozitelor clienților – 85.4 la sută, fiind în creștere comparativ cu sfârșitul anului 2012 cu 2.5 puncte procentuale.

Soldul depozitelor conform rapoartelor prudențiale la 31 decembrie 2013 a constituit 51889.9 milioane lei, majorându-se comparativ cu 31 decembrie 2012 cu 12118.6 milioane lei (30.5 la sută) ca urmare a creșterii depozitelor persoanelor fizice cu 5869.2 milioane lei (23.0 la sută), până la 31349.3 milioane lei, a depozitelor persoanelor juridice - cu 3633.9 milioane lei (28.6 la sută), până la 16318.2 milioane lei, și a depozitelor băncilor – cu 2615.5 milioane lei (162.8 la sută), până la 4222.5 milioane lei. Ponderea depozitelor în PIB a crescut cu 6.9 puncte procentuale față de 31 decembrie 2012, constituind 52.0 la sută (Graficul 3.44).

La 31 decembrie 2013, în totalul depozitelor, 44.7 la sută (23183.9 milioane lei) au constituit depozitele în valută străină, a căror valoare absolută a crescut comparativ cu 31 decembrie 2012 cu 5748.5 milioane lei (33.0 la sută). Depozitele în lei moldovenești au consemnat 55.3 la sută (28706.0 milioane lei) din totalul depozitelor, majorându-se cu 6370.1 milioane lei (28.5 la sută) comparativ cu sfârșitul anului 2012. Concentrarea obligațiunilor sectorului bancar pe parcursul anului de raportare este prezentată în graficul 3.51.

Ponderea obligațiunilor băncilor mari în totalul obligațiunilor sectorului bancar la 31 decembrie 2013 constituia 77.6 la sută, majorându-se comparativ cu 31 decembrie 2012 cu 12.6 puncte procentuale. Totodată, s-a micșorat ponderea obligațiunilor băncilor mijlocii cu 11.5 puncte procentuale, alcătuind 20.2 la sută la 31 decembrie 2013, și ponderea obligațiunilor băncilor mici - cu 1.1 puncte procentuale, constituind 2.2 la sută în totalul obligațiunilor pe sector, ca urmare a modificărilor în structura grupurilor de bănci.

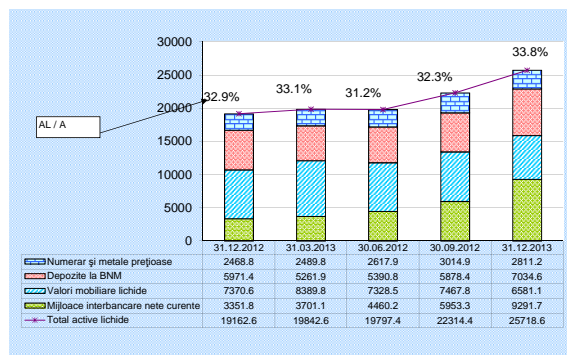
Graficul 3.51: Dinamica concentrării obligațiunilor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci

Sursa: BNM

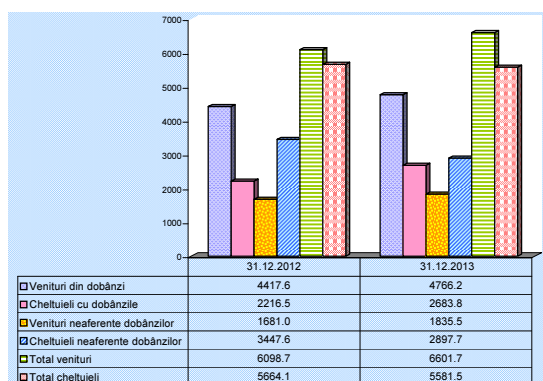

Graficul 3.52: Dinamica activelor lichide (milioane lei) și a ponderii acestora în totalul activelor sistemului bancar al Republicii Moldova

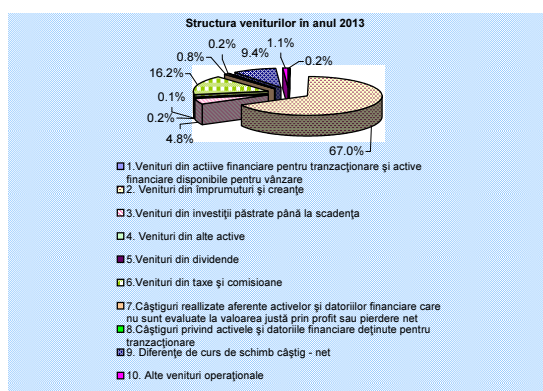
Sursa: BNM

Graficul 3.53: Dinamica veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru anii 2012-2013 (milioane lei)

Sursa: BNM

Graficul 3.54: Structura veniturilor în anul 2013

Sursa: BNM

Lichiditatea băncilor

Respectarea de către bănci a indicatorilor lichidității relevă existența surselor de finanțare pentru acoperirea necesităților potențiale atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Astfel, lichiditatea pe termen lung (active cu termenul de rambursare mai mare de 2 ani/resursele financiare cu termenul potențial de retragere care depășește 2 ani ≤ 1) din sistemul bancar la situația din 31 decembrie 2013 a constituit 0.7.

Lichiditatea curentă (active lichide exprimate în numerar, depozite la BNM, valori mobiliare lichide, mijloace interbancare nete curente/total active $\times 100\% \geq 20$ la sută) din sistemul bancar la finele anului 2013 a consemnat 33.8 la sută. Ambii indicatori au fost respectați de către toate băncile.

Activele lichide au alcătuit 25718.6 milioane lei, majorându-se comparativ cu 31 decembrie 2012 cu 6556.0 milioane lei (34.2 la sută). În structura activelor lichide creditele interbancare nete până la 1 lună s-au majorat cu 5939.9 milioane lei (2.8 ori), depozitele la BNM - cu 1063.2 milioane lei (17.8 la sută) și numerarul și metalele prețioase - cu 342.4 milioane lei (13.9 la sută). Concomitent, s-au micșorat valorile mobiliare lichide cu 789.5 milioane lei (10.7 la sută) (Graficul 3.52).

Valorile indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiilor și determină nivelul redus de vulnerabilitate al băncilor.

Ponderea maximă în activele lichide la situația din 31 decembrie 2013 le-a revenit mijloacelor interbancare nete curente – 36.1 la sută, fiind urmate de depozitele la BNM – 27.4 la sută, valorile mobiliare lichide – 25.6 la sută și numerarul și metalele prețioase – 10.9 la sută.

Veniturile și cheltuielile băncilor

La situația din 31 decembrie 2013, profitul aferent exercițiului pe sectorul bancar a constituit 1020.2 milioane lei. Comparativ cu perioada similară a anului 2012, profitul s-a majorat cu 585.6 milioane lei (2.3 ori), ca urmare a micșorării cheltuielilor neafere dobânzilor cu 549.9 milioane lei (15.9 la sută) și a majorării veniturilor din dobânzi cu 348.6 milioane lei (7.9 la sută).

Dinamica veniturilor și cheltuielilor băncilor pe parcursul anului de raportare este reprezentată în graficul 3.53.

Astfel, veniturile din dobânzi la 31 decembrie 2013 au constituit 4766.2 milioane lei sau 72.2 la sută din totalul veniturilor, majorându-se comparativ cu 31 decembrie 2012 cu 348.6 milioane lei (7.9 la sută). În structura veniturilor din dobânzi cota cea mai mare o ocupau veniturile din dobânzile la împrumuturi și creanțe, care au reprezentat 4425.3 milioane lei sau 92.8 la sută din total, fiind în creștere cu 452.4 milioane lei (11.4 la sută) comparativ cu 31 decembrie 2012.

Veniturile neaferele dobânzilor au constituit 1835.5 milioane lei sau 27.8 la sută din totalul veniturilor, majorându-se cu 154.5 milioane lei (9.2 la sută) comparativ cu 31 decembrie 2012. În totalul veniturilor neaferele dobânzilor cea mai mare parte au deținut-o veniturile din taxe și comisioane în sumă de 1066.7 milioane lei (58.1 la sută).

Suma totală a cheltuielilor a alcătuit 5581.5 milioane lei, dintre care 2683.8 milioane lei sau 48.1 la sută au constituit cheltuielile cu dobânzi, fiind în creștere cu 467.3 milioane lei (21.1 la sută) comparativ cu 31 decembrie 2012 (Graficul 3.54; Graficul 3.55)

Cheltuielile neaferele dobânzilor (inclusiv deprecierea activelor financiare care nu sunt evaluate la valoarea justă prin profit sau pierdere și deprecierea activelor nefinanciare) au constituit 2897.7 milioane lei sau 51.9 la sută din suma totală a cheltuielilor, micșorându-se cu 549.9 milioane lei (15.9 la sută) comparativ cu 31 decembrie 2012.

La situația din 31 decembrie 2013 deprecierea activelor financiare care nu sunt evaluate la valoarea justă prin profit sau pierdere a constituit 314.4 milioane lei, fiind în descreștere cu 422.2 milioane lei (57.3 la sută) comparativ cu anul 2012.

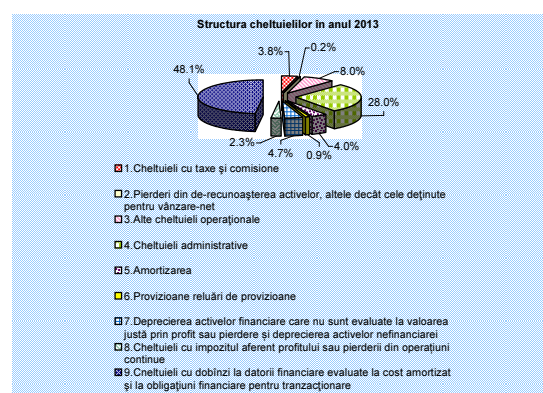
Deprecierea activelor nefinanciare ale sectorului bancar a înregistrat o valoare de minus 52.6 milioane lei la 31 decembrie 2013, micșorându-se cu 212.0 milioane lei (133.0 la sută) comparativ cu anul 2012.

În anul 2013, rentabilitatea activelor²⁶ și rentabilitatea capitalului²⁷ băncilor licențiate au înregistrat valoarea de 1.6 la sută și respectiv 9.4 la sută, fiind în creștere față de finele anului

²⁶Rentabilitatea activelor = venitul net anualizat/ media activelor

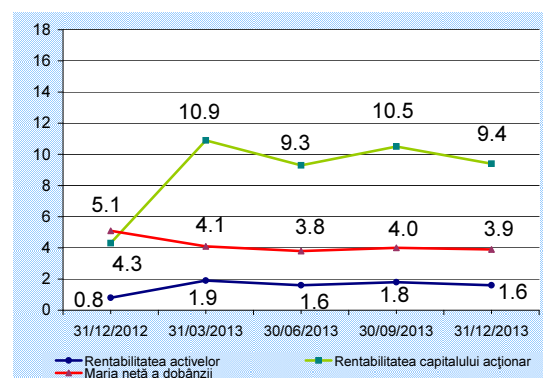
²⁷Rentabilitatea capitalului = venitul net anualizat/ media capitalului acționar

Graficul 3.55: Structura cheltuielilor în anul 2013

Sursa: BNM

Graficul 3.56: Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și capitalului ale sectorului bancar al Republicii Moldova (%)

Sursa: BNM

2012 cu 0.8 puncte procentuale și respectiv cu 5.1 puncte procentuale.

Marja netă a dobânzii²⁸ a constituit 3.9 la sută la 31 decembrie 2013, fiind în scădere cu 1.2 puncte procentuale comparativ cu finele anului 2012 (Graficul 3.56).

Valoarea absolută a activelor generatoare de dobândă s-a majorat pe parcursul anului 2013 cu 16599.8 milioane lei sau 34.9 la sută, constituind 64128.1 milioane lei la 31 decembrie 2013. Ponderea acestora în totalul activelor s-a majorat comparativ cu finele anului 2012 cu 2.5 puncte procentuale, constituind 84.2 la sută la 31 decembrie 2013. Ponderea semnificativă a acestora în totalul activelor sectorului bancar indică abilitatea băncilor de a genera venituri în viitor.

3.7 Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei pentru anii 2013-2017

În luna septembrie 2012, Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a adoptat pentru prima dată Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei pentru anii 2013-2017. Decizia de a elabora un plan strategic pentru BNM, prin care să fie trasată direcția de urmat în următorii cinci ani, a fost luată considerând dorința băncii de a consolida toate funcțiile și activitățile sale pentru a servi cât mai bine intereselor cetățenilor Republicii Moldova.

Planul strategic este un instrument de gestiune corporativă, care va ajuta banca să își canalizeze resursele și eforturile întru atingerea obiectivelor spre care aspiră într-o perioadă, în care provocările mediului în care activează băncile centrale s-au extins în urma crizei financiare globale. Planul are menirea să asigure un nivel sporit de eficiență, transparentă și performanță, prin alinierea la cele mai bune practici internaționale de comunicare, credibilitate și guvernare corporativă. Procesul de planificare strategică presupune stabilirea unor obiective considerate cele mai importante pentru atingerea succesului organizațional și dezvoltarea unui plan de acțiuni (altele decât cele operaționale), care vor conduce în timp la atingerea obiectivelor propuse și obținerea valorii adăugate. Un plan strategic realizat va avea drept rezultat consolidarea rolului BNM în societate, prin

²⁸Marja netă a dobânzii = venitul net aferent dobânzilor anualizat / media activelor generatoare de dobândă

îndeplinirea tuturor sarcinilor asumate, asigurarea utilizării eficiente a resurselor și reducerea expunerii la riscuri.

Planul strategic cuprinde mai multe elemente esențiale, cum ar fi: misiunea, viziunea, valorile, domeniile de activitate de bază, obiectivele strategice etc.

Misiunea Băncii Naționale a Moldovei

Misiunea reflectă obiectivul fundamental, activitatea Băncii, și descrie concret rațiunea acesteia de a exista și, indirect, indică factorii interesați primari (cetățenii, partenerii etc.). Declarația de misiune are o formulare concise, care identifică rolul BNM în stat. Misiunea ridică nivelul percepției publicului larg asupra problemelor economice, promovează credibilitatea Băncii. Declarația misiunii trebuie să fie realizabilă, instructivă, precisă, să reflecte valorile și cultura BNM și să fie orientată spre atingerea obiectivului fundamental al acesteia. Pornind de la cele expuse, misiunea BNM este următoarea:

„Obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională a Moldovei promovează și menține un sistem financiar bazat pe principiile pieței și sprijină politica economică generală a statului.”

Viziunea Băncii Naționale a Moldovei

Viziunea BNM este o declarație care exprimă concis o aspirație pentru viitor pe care aceasta încearcă să o atingă. Declarația privind viziunea BNM este acceptată, însușită și respectată de toți angajații și reprezintă punctul de plecare în formularea obiectivelor strategice. Respectiv, viziunea BNM este următoarea:

„Banca Națională a Moldovei este o autoritate publică independentă, eficientă și credibilă, care promovează o politică monetară adecvată și contribuie la asigurarea integrității și stabilității sistemului financiar, aplicând consecvent cele mai bune practici internaționale, în interesul societății.”

Valorile Băncii Naționale a Moldovei

Valorile comune ale BNM sunt principii de bază care ghidează activitatea acesteia și la care sunt aliniate deciziile luate; aceste valori sunt împărtășite de Consiliul de administrație, sunt apreciate la nivelul fiecărui angajat, sunt respectate de-a lungul timpului și rămân nemodificate. Valorile au menirea de a stabili modul de

comunicare internă, precum și de a susține crearea unei imagini publice solide a BNM. Valorile BNM sunt următoarele:

Angajament civic - activitate orientată spre beneficiul interesului public;

Eficiență - aplicarea inovațiilor și tehnologiilor moderne în utilizarea resurselor;

Excelență - demonstrarea competenței și profesionalismului în exercitarea atribuțiilor și adoptarea celor mai bune practici internaționale;

Transparență - atitudine transparentă și imparțială în procesul decizional;

Responsabilitate - atitudine responsabilă față de societate în implementarea sarcinilor trasate;

Integritate - comportament etic la nivel de bancă și fiecare angajat în parte;

Credibilitate - conduită care să inspire și să mențină încrederea publicului.

Prin stabilirea domeniilor de activitate de bază se pune accent pe funcțiile concrete ale BNM, aceste domenii reflectând de fapt misiunea BNM și constituie pilonii de bază ai acesteia. Domeniile de activitate de bază constituie o sursă pentru formularea obiectivelor strategice.

Obiectivele strategice reprezintă acele priorități pe care BNM le stabilește pornind de la misiune, pentru o perioadă determinată de timp, pentru a contribui la realizarea viziunii sale. Obiectivele strategice sunt clar definite și specifice, realizabile, fiind calitative sau cantitative. Este importantă în acest perimetru precizarea atât a unor termene intermediare (pentru acțiunile ce vor fi stabilite ulterior), cât și a celor finale, în funcție de natura, complexitatea și dificultatea obiectivelor asumate, precum și de volumul și modul de asigurare a resurselor angajate.

Domeniile de activitate de bază și obiectivele strategice stabilite în Planul strategic au fost plasate în *Matricea obiectivelor strategice* (Figura 1) cu scopul de a evidenția cei patru piloni de bază ai activității BNM și de a vizualiza mai clar obiectivelor strategice din perspectiva externă și internă.

Figura 1: Matricea obiectivelor strategice ale BNM

Anul 2013 este primul an de implementare a Planului strategic. În acest context au fost evaluate măsurile întreprinse de către subdiviziunile BNM în vederea atingerii obiectivelor strategice, printre cele cu o finalitate realizată fiind următoarele:

- Menținerea inflației în intervalul de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută;
- Aprobarea Conceptului privind Registrul riscului de credit;
- Instituirea Consiliului Național de Plăți;
- Aplicarea stress-testului macroprudential privind riscul de credit;
- Dezvoltarea competențelor interne de analiză, prognoză și supraveghere;
- Implementarea platformei unice de tranzacționare a instrumentelor monetar-valutare (*în derulare pentru operațiunile monetare*);
- Îmbunătățirea comunicării și diseminării cunoștințelor aferente domeniilor de activitate ale BNM către mass media, tineretul studios, publicul larg;
- Aprobarea Conceptului privind transformarea proceselor de activitate și modernizarea sistemului informatic bancar al BNM;
- Clasificarea datelor și informațiilor în BNM.

Pe parcursul anului 2013, în conformitate cu Planul strategic al Băncii Naționale pentru anii 2013-2017, în cadrul Băncii au fost derulate o serie de proiecte de importanță majoră pentru atingerea obiectivelor strategice stabilite. O trecere în revistă a celor mai importante proiecte și realizări ale anului 2013 este reprezentată în Tabelul A.39 din anexe.

3.8 Sistemul de plăți

Supravegherea sistemelor de plăți

În scopul asigurării stabilității financiare și menținerii încrederii publicului în instrumentele de plată, Banca Națională a Moldovei, conform atribuțiilor sale stabilite la art. 5 lit. f) din *Legea cu*

privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21 iulie 1995, efectuează supravegherea sistemului de plăți în Republica Moldova și facilitează funcționarea eficientă a sistemului de plăți interbancare. Această atribuție este realizată în corespundere cu cele mai bune practici internaționale, precum și cu recomandările, principiile, standardele din acest domeniu emise de Banca Reglementelor Internaționale, Banca Centrală Europeană, Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială etc., cu actele normative, precum și cu procedurile interne de supraveghere a sistemului automatizat de plăți interbancare, sistemului de înscriere în conturi ale valorilor mobiliare, pieței cardurilor de plată și a sistemelor de remitere de bani.

Conform *Politicii de supraveghere a sistemului de plăți în Republica Moldova* (aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație nr. 143 din 30 iunie 2011), Banca Națională a Moldovei supraveghează sistemele de plăți și decontări, a căror funcționare sigură și eficientă este esențială pentru stabilitatea financiară și implementarea politicii monetare și valutare, precum și mecanismele de gestionare a riscurilor în cadrul sistemelor utilizate pe scară largă de către populație pentru efectuarea plăților și transferurilor. De asemenea, Banca Națională a Moldovei efectuează supravegherea instrumentelor de plată fără numerar și a sistemelor de deservire bancară la distanță în scopul asigurării eficienței și siguranței utilizării acestora.

În domeniul supravegherii sistemelor de plăți și de decontări, supravegherii sunt supuse:

- 1) sistemul automatizat de plăți interbancare – sistemul prin intermediul căruia sunt efectuate plățile interbancare în lei moldovenești pe teritoriul Republicii Moldova, acesta fiind administrat de Banca Națională a Moldovei;
- 2) sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare – sistemul de depozitare și decontare a valorilor mobiliare organizat și administrat de către Banca Națională a Moldovei;
- 3) mecanismele de gestionare a riscurilor financiare aferente decontărilor în lei moldovenești stabilite în cadrul sistemelor de plăți cu carduri;
- 4) mecanismele de gestionare a riscurilor financiare și operaționale stabilite în cadrul sistemelor de remitere de bani.

Supravegherea sistemelor de plăți și decontări efectuată de către Banca Națională a Moldovei include: monitorizarea sistemelor/mecanismelor de gestionare a riscurilor; evaluarea

periodică a conformării sistemelor/mecanismelor de gestionare a riscurilor la cerințele expuse în actele normative în vigoare și/sau la standardele internaționale aplicabile; după caz, în funcție de rezultatele supravegherii dispunerea sancțiunilor și/sau a măsurilor de remediere sub formă de recomandări sau dispoziții obligatorii cu termene concrete de implementare conform prevederilor legale.

Supravegherea instrumentelor de plată fără numerar și sistemelor de deservire bancară la distanță cuprinde: colectarea datelor privind siguranța și eficiența instrumentelor de plată fără numerar și sistemelor de deservire bancară la distanță; monitorizarea apariției noilor tehnologii în domeniu; analiza indicatorilor de eficiență și siguranță în baza informației și datelor obținute atât de la bănci, cât și ca urmare a cercetărilor proprii în vederea identificării situației actuale și evoluțiilor recente în utilizarea instrumentelor de plată fără numerar/sistemelor de deservire bancară la distanță, a siguranței acestora, precum și a măsurilor ce pot fi întreprinse pentru îmbunătățirea valorii indicatorilor menționați. De asemenea, în cazul constatării deteriorării situației indicatorilor aferenți siguranței și eficienței instrumentelor de plată/sistemelor de deservire bancară la distanță, Banca Națională a Moldovei intervine prin ajustarea cadrului normativ, formularea de recomandări sau întreprinderea altor măsuri potrivite în vederea sporirii solidității acestora.

Sistemul automatizat de plăți interbancare

Date statistice

Sistemul automatizat de plăți interbancare (SAPI) este compus din sistemul de decontare pe bază brută în timp real (sistemul DBTR) și sistemul de compensare pe bază netă (sistemul CDN). Sistemul DBTR este destinat prelucrării plăților urgente și de mare valoare, iar sistemul CDN este destinat procesării plăților de mică valoare.

În anul 2013, plățile procesate prin intermediul SAPI, comparativ cu anul 2012, au înregistrat o creștere atât ca număr (cu 9.2 la sută), cât și ca valoare (cu 17.3 la sută). Numărul plăților s-a situat la nivelul de 14.1 milioane, iar valoare acestora a depășit 688.0 miliarde lei.

Din punctul de vedere al structurii plăților, ponderea cea mai mare din numărul acestora revine transferurilor de credit bugetare (56.4 la sută din numărul total al plăților), fiind urmate de transferurile ordinare ale clienților (42.6 la sută). Sub aspect valoric structura plăților se modifică: valoarea transferurilor ordinare ale clienților (20.9 la sută din valoarea totală a plăților) depășește valoarea

transferurilor de credit bugetare (14.9 la sută), însă ponderea cea mai mare revine transferurilor efectuate de către bănci în nume propriu, precum și celor efectuate de Banca Națională a Moldovei.

Distribuția numărului plăților între sistemul DBTR și sistemul CDN în anul 2013 a reprezentat respectiv 7.2 și 92.8 la sută. Proportia dintre cele două sisteme componente ale SAPI se schimbă în cazul valorii plăților decontate. În sistemul DBTR au fost decontate 93.2 la sută din valoarea totală a plăților, iar în sistemul CDN doar 6.8 la sută.

În anul 2013, în medie pe zi²⁹ prin sistemul DBTR au fost decontate 4 mii de plăți în valoare de 2.5 miliarde lei, iar prin sistemul CDN - 51.3 mii de plăți, în valoare de 184.2 milioane lei. Valoarea medie a unei plăți decontate în sistemul DBTR a constituit 634.8 mii lei, iar a unei plăți decontate în sistemul CDN - 3.6 mii lei.

Transferurile de credit bugetare și ordinare ale clienților dețin cota cea mai mare în numărul total al plăților procesate în SAPI, iar cotele acestora au fost distribuite astfel:

- transfer de credit ordinar al clienților - 42.6 la sută;
- transfer de credit bugetar - 56.4 la sută.

În Tabelul A. 28 este prezentată evoluția plăților decontate prin SAPI comparativ cu anul 2012.

Pe parcursul anului 2013 la SAPI a fost conectat Centrul de Guvernare Electronică în contextul decontării interbancare a plăților aferente serviciilor publice achitate prin intermediul Serviciului guvernamental de plăți electronice (MPay). Integrarea serviciului MPay, destinat achitării electronice a serviciilor publice, în SAPI se aliniază la agenda Băncii Naționale pentru anii 2013-2017 privind promovarea plăților fără numerar și reducerea numerarului în circulație³⁰

De asemenea, în vederea minimizării riscurilor financiare și implementării principiilor internaționale din domeniu³¹, începând

²⁹Termenul „zi” înseamnă zi operațională

³⁰Promovarea plăților fără numerar și reducerea numerarului în circulație este unul din obiectivele strategice ale Băncii Naționale stabilit în Planul strategic al BNM pentru anii 2013-2017, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație nr. 209 din 13.09.2012.

³¹Principles for financial market infrastructures, Banca Reglementelor Internaționale (BIS) - Organizația Internațională a Comisiilor de Valori Mobiliare (IOSCO), aprilie 2012

cu 1 ianuarie 2013 în SAPI participă Depozitarul Național al Valorilor Mobiliare.

Prin urmare, la finele anului 2013 în SAPI erau înregistrați 19 participanți:

- Banca Națională a Moldovei;
- 14 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei;
- Centrul de casă și decontări din or. Tiraspol;
- Trezoreria de Stat din cadrul Ministerului Finanțelor;
- Depozitarul Național de Valori Mobiliare al Moldovei;
- Centrul de Guvernare Electronică.

În calitate de administrator al SAPI, pe parcursul anului 2013, Banca Națională a Moldovei a monitorizat continuu activitatea participanților la sistem și a testat capacitatea acestora de a reacționa în situații de incident. Ca urmare a aplicării măsurilor menționate s-a constatat că participanții au activat în mod corespunzător, fără a induce riscuri substanțiale în sistem și dispun de capacitățile necesare de a se organiza prompt și eficient în situații de incident.

Având în vedere obiectivul Băncii Naționale a Moldovei de promovare a plăților fără numerar și de reducere a numerarului în circulație, începând cu 1 ianuarie 2013 a intrat în vigoare tariful uniformizat pentru procesarea unui document de plată în sistemul CDN. Astfel, indiferent de valoarea și destinația plății procesate prin sistemul CDN, comisionul perceput de Banca Națională a Moldovei a constituit 0.25 lei. De remarcat că anterior, comisionul pentru procesarea unui document de plată în sistemul CDN, cu excepția documentelor de plată aferente transferurilor bugetare care au valoarea $\leq 1\ 000$ de lei, constituia 1.25 lei.

Supravegherea SAPI

Supravegherea SAPI este efectuată în vederea asigurării funcționării stabile și eficiente a sistemului. Pe parcursul anului 2013 disponibilitatea sistemului pentru participanții la acesta a constituit 99.9 la sută și s-a încadrat în limitele parametrilor stabiliți pentru acest sistem, iar incidente majore care să perturbeze activitatea SAPI și să afecteze participanții nu au avut loc.

Sistemul de înscriere în conturi ale valorilor mobiliare

Sistemul de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare (SIC) reprezintă un sistem de deținere indirectă a valorilor mobiliare, structurat pe două niveluri:

1) la primul nivel al SIC, organizat la Banca Națională a Moldovei, se înregistrează valorile mobiliare pe numele fiecărui participant în parte;

2) la al doilea nivel al SIC, organizat la băncile licențiate și la depozitarul central, se înregistrează valorile mobiliare pe numele fiecărui client - proprietar al VMS, ca urmare a operațiunilor efectuate pe piața primară și secundară.

Supravegherea SIC

Supravegherea SIC este efectuată în vederea asigurării funcționării stabile și eficiente a sistemului. Pe parcursul anului 2013, disponibilitatea SIC pentru participanții la sistem a constituit 99.9 la sută și s-a încadrat în limitele parametrilor stabiliți pentru acest sistem, iar incidente care să afecteze activitatea sistemului și a participanților nu au fost înregistrate.

În anul 2013 a fost efectuată evaluarea conformării sistemului de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare (SIC) cu Principiile aferente infrastructurilor pieței financiare³², elaborate de CPSS³³-IOSCO³⁴. Evaluarea SIC a fost efectuată de asemenea cu utilizarea informației aferente funcționării SIC, inclusiv a informației obținute în urma monitorizării parametrilor funcționali și tehnici ai SIC, a modificărilor operate în actele legislative și normative care au tangență cu sistemul de decontare a valorilor mobiliare, evoluțiile recente în domeniul sistemelor de decontare a valorilor mobiliare, precum și alte informații relevante. În contextul evaluării s-a stabilit că SIC se conformează cu majoritatea principiilor.

Instrumentele de plată fără numerar

Banca Națională efectuează supravegherea instrumentelor de plată fără numerar ce sunt componente esențiale ale sistemelor de plăți în scopul asigurării eficienței și siguranței utilizării acestora.

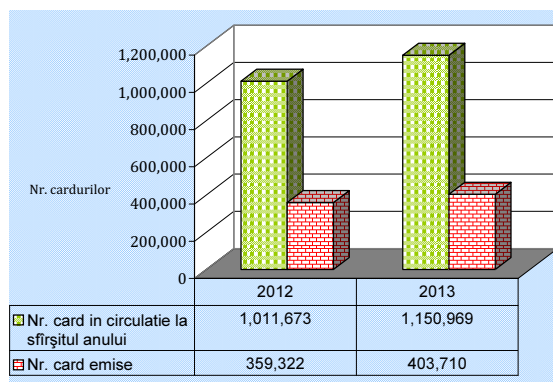
De menționat că, din ansamblul instrumentelor de plată cele mai utilizate de către populație sunt cardurile de plată, restul

³²Principles for Financial Market Infrastructures, CPSS-IOSCO, 2012

³³Comitetul pentru sisteme de plăți și decontări

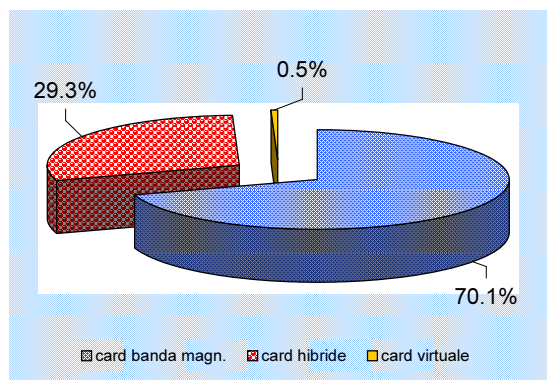
³⁴Organizația Internațională a Comisiilor Valorilor Mobiliare

Graficul 3.57: Numărul cardurilor aflate în circulație în anii 2012 și 2013

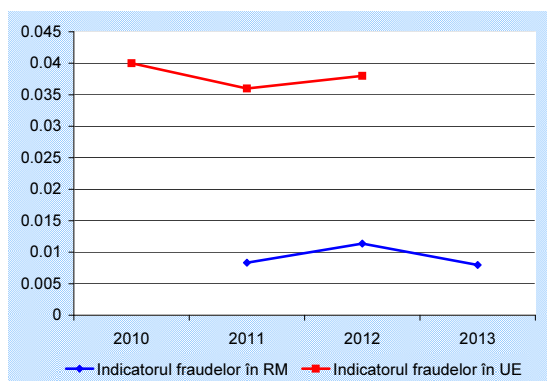
Sursa: BNM

Graficul 3.58: Ponderea cardurilor emise după soluția tehnică pe parcursul anului 2013

Sursa: BNM

Graficul 3.59: Indicatorul fraudelor efectuate cu cardurile de plată în UE și Republica Moldova

Sursa: BNM

instrumentelor de plată fiind la etapa incipientă de utilizare, iar BNM întreprinde măsuri relevante de comun acord cu alte autorități și instituții internaționale în vederea promovării utilizării acestora.

Cardurile de plată

Numărul cardurilor aflate în circulație, la finele anului 2013, a depășit cifra de 1 milion (1150969 unități), înregistrând o creștere de 13.8 la sută față de anul 2012. Cardurile *active*³⁵ constituie 62.0 la sută din numărul total de carduri aflate în circulație (713218 unități).

Ca și în anul 2012 pe piața cardurilor bancare din Republica Moldova prevalează cardurile înzestrate numai cu bandă magnetică - 70.1 la sută, cota cardurile cu bandă magnetică și cu microprocesor reprezintă 29.3 la sută. În anul 2012, cota cardurilor cu bandă magnetică a fost de 82.0 la sută.

Numărul cardurilor virtuale³⁶ a crescut pe parcursul unui an cu 65.0 la sută, însă cota acestora este nesemnificativă - 0.5 la sută (6119 carduri), dintre care 74.2 la sută (4542 unități) sunt carduri active.

Ceea ce ține de dinamica fraudelor, de menționat că, în anul 2013, în Republica Moldova a fost înregistrată o scădere a numărului și a valorii fraudelor înregistrate, în comparație cu anul 2012, cu 14.8 la sută și cu 19.5 la sută, respectiv.

Indicatorul de bază aplicat la evaluarea situației privind fraudele cu carduri de plată este ponderea valorii totale a fraudelor comise în valoarea totală a tranzacțiilor cu cardurile de plată emise de băncile licențiate locale, efectuate atât în țară, cât și în străinătate. În Republica Moldova acest indicator a constituit 0.0114 la sută pentru anul 2012 și 0.0079 la sută pentru 2013, ceea ce este sub nivelul european, care în 2012 a constituit 0.038 la sută.

Pentru anul 2013, cel mai răspândit tip de fraudă înregistrat este efectuat prin intermediul rețelei internet cu utilizarea datelor cardului (card not-present) - 50.2 la sută din numărul fraudelor.

Din punct de vedere geografic, în 2013, din numărul total al fraudelor efectuate cu cardurile emise de băncile licențiate din Republica Moldova 64.0 la sută sunt efectuate peste hotarele țării și constituie 78.0 la sută din valoarea totală a fraudelor.

³⁵Card bancar prin care s-a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei de gestiune

³⁶sunt folosite exclusiv pentru efectuarea plăților fără numerar prin Internet

Acțiuni întreprinse în domeniul dezvoltării sistemului național de plăți

Consiliul Național de Plăți. La 16 septembrie 2013 a avut loc ședința de constituire a Consiliului Național de Plăți și a fost aprobat Statutul Consiliului Național de Plăți.

La ședință au participat reprezentanți ai conducerii Băncii Naționale a Moldovei, Ministerului Economiei, Ministerului Finanțelor, Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Inspectoratului Fiscal Principal de Stat, Centrului de Guvernare Electronică, Asociației Băncilor din Moldova și ai băncilor licențiate din Republica Moldova.

Consiliul Național de Plăți este conceput drept un forum profesionist de consultare la nivel înalt între diverse instituții publice și private, pentru susținerea funcționării sigure și stabile a sistemului de plăți din Republica Moldova și are următoarele obiective de bază:

- promovarea plăților fără numerar în Republica Moldova și reducerea numerarului în circulație;
- promovarea eficienței operaționale, a securității și integrității serviciilor și sistemelor de plată în Republica Moldova;
- promovarea corespunderii sistemelor și serviciilor de plată cu cererea de piață și cu necesitățile utilizatorilor, precum și accesibilitatea acestora pentru toată populația Republicii Moldova;
- promovarea caracterului inovator al plăților, siguranței instrumentelor de plată fără numerar și accesibilității acestora pentru utilizatori.

Chestionar cu privire la instrumentele/serviciile de plată fără numerar. În vederea înțelegerii percepției populației cu privire la instrumentele de plată fără numerar și a principalelor cauze ale reticenței în utilizarea acestora, în perioada ianuarie-martie 2013 Banca Națională a Moldovei a organizat un sondaj care a avut drept scop identificarea opiniei populației față de instrumentele/serviciile de plată fără numerar (cardurile bancare, internet-banking, debitarea directă) și a principalelor cauze ale reticenței în deținerea acestora sau în utilizarea lor pentru efectuarea plăților fără numerar. Rezultatele acestui chestionar au oferit posibilitatea determinării opiniei respondenților față de instrumentele/serviciile de plată fără numerar, precum și a

principalelor impedimente în utilizarea acestora, fapt care este foarte important pentru stabilirea acțiunilor strategice, privind promovarea de către BNM a plăților fără numerar.

În acest context, Banca Națională a întreprins acțiuni în vederea majorării gradului de cultură financiară a utilizatorilor serviciilor de plată. A fost elaborat *Conceptul privind mediatizarea plăților fără numerar în scopul promovării educației financiare a utilizatorilor serviciilor de plată*, în baza căruia Banca Națională urmează să coopereze cu fondul german de investiții „Finance in motion” în vederea desfășurării campaniilor de sensibilizare privind creșterea gradului de conștientizare a avantajelor instrumentelor de plată fără numerar. Scopul acestor campanii este diseminarea prin intermediul diferitelor canale (TV, radio, Internet) a mesajelor referitor la avantajele efectuării plăților fără numerar.

Lansarea Serviciului MPay. Banca Națională a Moldovei a participat activ împreună cu băncile licențiate pentru lansarea serviciului MPay, ce permite achitarea serviciilor prin mai multe metode de plată. Banca Națională a participat la toate etapele de implementare a serviciului MPay - începând cu etapa de conceptualizare până la realizarea ultimelor teste în mediul live.

Facilitarea remiterilor prin utilizarea canalelor formale de transferare a remiterilor și majorarea gradului de incluziune financiară. În acest sens, în octombrie 2013 a fost încheiat Acordul de colaborare cu Organizația Internațională pentru Migrație - misiunea în Republica Moldova, care are ca obiective:

- creșterea culturii financiare a utilizatorilor serviciilor de remitere de bani;
- sporirea transparenței condițiilor de prestare a serviciilor de remitere de bani;
- consolidarea capacităților prestatorilor naționali de servicii de remitere de bani în vederea diversificării modalităților de efectuare a transferurilor internaționale de mijloace bănești.

3.9 Sistemul informatic de raportare către Banca Națională a Moldovei

După implementarea cu succes în anul 2012 a noului sistem informatic de raportare către BNM (SIRBNM), bazat pe standardul internațional de descriere și transmitere a datelor – XBRL, în 2013

s-a continuat lucrul de migrare a rapoartelor din vechiul sistem de raportare în SIRBNM. De asemenea, s-a lucrat și asupra optimizării și dezvoltării continue a SIRBNM.

Pe parcursul anului 2013 a fost extinsă raportarea FINREP (la nivel individual), prin includerea unor tabele noi, precum și raportarea FINREP la nivel consolidat (urmează a fi prezentată începând cu anul 2014, pentru situația din 31 decembrie 2013). Concomitent, a fost extins numărul rapoartelor din domeniul ORD³⁷ prezentate prin intermediul SIRBNM (cu actualizarea actelor normative în domeniul raportării, după caz). Astfel, la finele anului în cadrul SIRBNM erau prezentate:

a) pentru domeniul FINREP: – 1 raport care include 38 tabele, prezentat cu următoarea periodicitate lunară, trimestrială și semestrială;

b) pentru domeniul ORD: 29 rapoarte care includ 56 tabele, prezentate cu următoarea periodicitate 3 săptămânale, 11 lunare și 14 trimestriale.

În scopul asigurării calității datelor prezentate în cele 30 de rapoarte, au fost implementate un șir de reguli de validare, atât simple: tipuri de date, relații matematice/contabile, cât și avansate – condiționale sau relaționale (în funcție de valorile raportate pentru un anumit indicator, se determina necesitatea prezentării alor indicatori).

Totodată, ca urmare a finalizării cu succes în 2013 a etapei a doua de dezvoltare a sistemului de raportare, care avea drept scop îmbunătățirea funcționalității necesare pentru consolidarea raportărilor cu caracter statistic și prudential în formatul XBRL, inclusiv cele cu periodicitate mică (rapoartele zilnice), au fost create premisele necesare pentru migrarea integrală a rapoartelor statistice și prudenciale în SIRBNM, inclusiv a celor cu periodicitate zilnică.

3.10 Tehnologia informației

În anul 2013, prioritățile funcției TI în cadrul BNM s-au axat în principal pe continuarea proiectelor majore inițiate pe parcursul anului 2012. Aceste priorități au vizat atât proiectele transversale la nivelul BNM, cât și proiectele interne ale departamentului de

³⁷Domeniul care include totalitatea rapoartelor statistice și prudenciale, altele decât cele FINREP și COREP

dezvoltare și optimizare a serviciilor TI, cele din urmă fiind descrise în continuare.

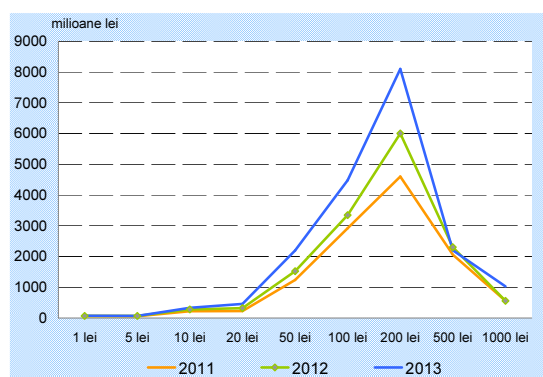
Pe aspectele de infrastructură hard și servicii TI, scopul primordial a fost cel de consolidare a capacităților de virtualizare a resurselor TI. Proiectele de virtualizare a resurselor TI în BNM au scopul de a asigura, pe de o parte, o gestionare cât mai eficientă a resurselor existente, iar, pe de altă parte, de a optimiza procesele ce țin de modul în care acestea sunt alocate, administrate, monitorizate și scoase din uz, de managementul capacităților și schimbărilor, de asigurarea securității informației etc.

Unul din proiectele de bază pe această direcție de dezvoltare inițiat pe parcursul anului 2012 și care urmează a fi finalizat până la sfârșitul anului 2014 reprezintă implementarea infrastructurii de virtualizare a stațiilor de lucru (Virtual Desktop Infrastructure). Acest proiect are la bază un concept inovator pentru Republica Moldova, care va permite optimizarea utilizării și gestionării resurselor TI, sporirea nivelului de protecție a datelor, asigurarea unui nivel înalt de disponibilitate a locului de muncă, sporirea capacităților de reacție și minimizarea timpului de restabilire în situații de incidente de continuitate, creșterea gradului de mobilitate a utilizatorilor etc. Printre realizările anului 2013 se numără extinderea numărului de locuri de muncă virtualizate de la 50 la 150, optimizarea platformei de virtualizare și îmbunătățirea calității serviciilor de virtualizare.

Un alt proiect major inițiat în anul 2013 a fost cel de modernizare a sistemului automatizat de plăți interbancare (SAPI). Obiectivele acestui proiect au vizat îmbunătățirea caracteristicilor de performanță, fiabilitate, securitate și funcționalitate ale SAPI. La baza acestor obiective au stat doi factori primordiali: nivelul de criticitate al acestui sistem pentru securitatea financiară a țării; și atingerea unui nivel înalt al uzurii morale și fizice ale infrastructurii hard/soft și platformei tehnologice, care au fost implementate în anul 2007. Acest proiect urmează a fi realizat în două etape: modernizarea infrastructurii TI și respectiv modernizarea platformei tehnologice și de aplicație. În anul 2013 a fost finalizată cu succes prima etapă, fiind implementată o infrastructură de generație nouă ce are la bază o arhitectură mult mai robustă, optimizată și fiabilă. A doua etapă a proiectului va fi realizată pe parcursul anului 2014.

În cadrul unui proiect major derulat în cadrul BNM – transformarea proceselor de activitate și modernizarea sistemului informatic bancar al BNM, au fost desfășurate diferite activități importante de îmbunătățire a cadrului de guvernare TI. În primul rând, prin revizuirea și completarea standardelor TI, s-a pus un accent

Graficul 3.60: Evoluția bancnotelor în circulația monetară (din punct de vedere valoric)

Sursa: BNM

deosebit pe necesitatea dezvoltării conceptului de arhitectură a organizației - „Enterprise architecture”, în conformitate cu cele mai bune practici în domeniu, cum ar fi metodologia TOGAF. Acest fapt, va permite BNM să asigure o dezvoltare durabilă a sistemului său informațional, astfel încât acesta să fie capabil să ofere tot suportul necesar pentru atingerea obiectivelor strategice ale BNM. Alte beneficii ar fi: un nivel îmbunătățit al interoperabilității la nivel de sisteme, reducerea complexității infrastructurii TI, reutilizarea componentelor de sistem, costuri de dezvoltare și mentenanță mai mici etc.

3.11 Operațiuni cu numerar

La finele anului 2013, numerarul aflat în circulație, din punct de vedere valoric, constituia 19045 milioane lei, cu 30.83 la sută superior celui înregistrat la sfârșitul anului 2012, când a însumat 14557 milioane lei.

Bancnote și monede în circulație

Bancnotele în circulație, la finele anului 2013, din punct de vedere valoric, au constituit suma de 18942 milioane lei, cu 30.9 la sută mai mare față de finele anului 2012 (Graficul 3.60).

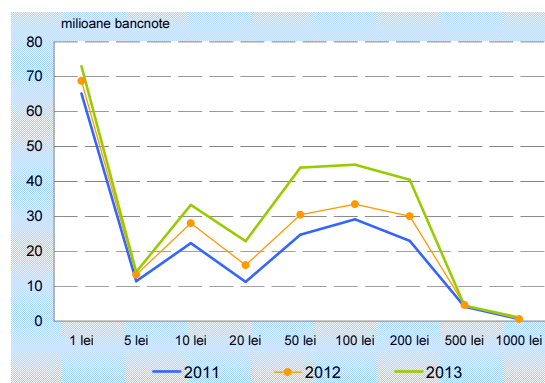
Numerarul în bancnote aflat în circulație, la finele anului 2013, din punct de vedere cantitativ, conform structurii valorilor nominale, constituia 278 milioane bancnote, cu 23.55 la sută mai mult decât în anul 2012 (Graficul 3.61).

Creșterea cantitativă a bancnotelor în circulație s-a datorat majorării ponderii bancnotelor de 20 lei, 50 lei, 100 lei, 200 lei și 1 000 lei în totalul bancnotelor aflate în circulație.

Din punctul de vedere al structurii valorilor nominale, bancnotele, la sfârșitul perioadei de raportare, dețineau, din punct de vedere cantitativ, circa: pentru 1 leu – 73.0 milioane bancnote, 5 lei – 14.1 milioane bancnote, 10 lei – 33.3 milioane bancnote, 20 lei – 23.0 milioane bancnote, 50 lei – 44.0 milioane bancnote, 100 lei – 44.8 milioane bancnote, 200 lei – 40.5 milioane bancnote, 500 lei – 4.4 milioane bancnote și 1000 lei – 1.0 milioane bancnote (Graficul 3.62, Graficul 3.63).

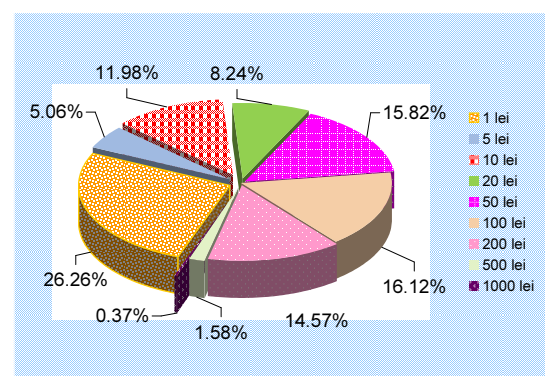
Monedele metalice divizionare aflate în circulație la finele anului 2013, din punct de vedere valoric, constituiau suma de 88.6 milioane lei, cu 7.8 la sută mai mare față de perioada corespunzătoare a anului 2012.

Graficul 3.61: Evoluția bancnotelor în circulația monetară (din punct de vedere cantitativ)

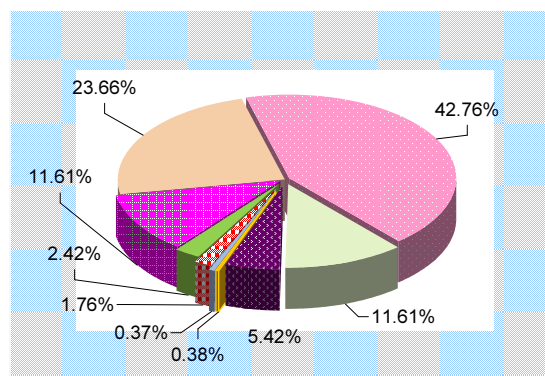
Sursa: BNM

Graficul 3.62: Structura pe valori nominale a bancnotelor în circulație la finele anului 2013 (din punct de vedere cantitativ)

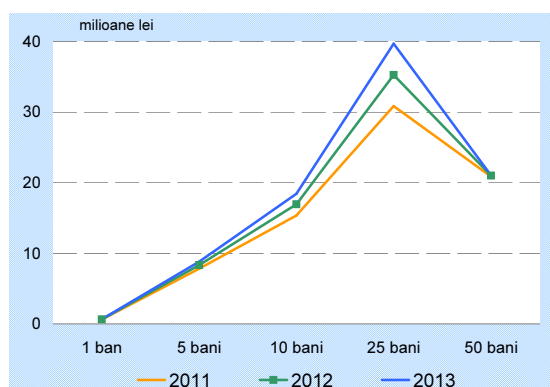
Sursa: BNM

Graficul 3.63: Structura pe valori nominale a bancnotelor în circulație la finele anului 2013 (din punct de vedere valoric)

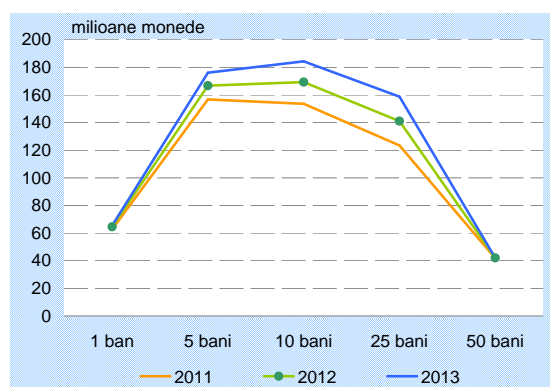
Sursa: BNM

Graficul 3.64: Evoluția monedelor în circulația monetară (din punct de vedere valoric)

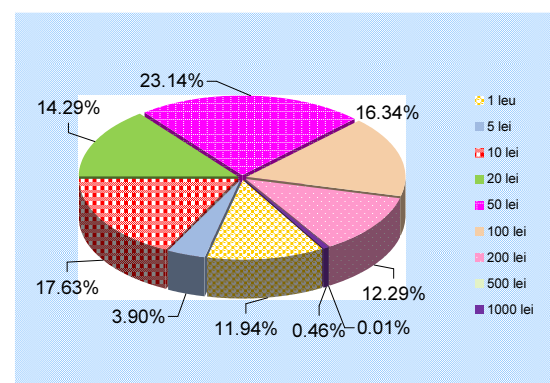
Sursa: BNM

Graficul 3.65: Evoluția monedelor în circulația monetară (din punct de vedere cantitativ)

Sursa: BNM

Graficul 3.66: Bancnote emise în cursul anului 2013 (din punct de vedere cantitativ)

Sursa: BNM

Numerarul în monede metalice divizionare aflate în circulație, la finele anului 2013, din punct de vedere cantitativ, conform structurii valorilor nominale, constituia 626.8 milioane monede, cu 7.4 la sută mai mult decât la finele anului 2012.

Creșterea cantitativă a monedelor metalice divizionare în circulație s-a datorat majorării ponderii monedelor de 5 bani, 10 bani și 25 bani, în totalul monedelor aflate în circulație. Din punctul de vedere al structurii valorilor nominale, la sfârșitul perioadei de referință, monedele dețineau, din punct de vedere cantitativ, pentru 5 bani - 28.1 la sută, 10 bani - 29.4 la sută, și 25 bani - 25.3 la sută, iar din punct de vedere valoric - 9.93 la sută, 20.80 la sută și 44.8 la sută, respectiv.

Emisia, retragerea și procesarea numerarului

Pe parcursul anului 2013, Banca Națională a Moldovei a emis numerar în valoare totală de 6701 milioane lei, cu circa 52.01 la sută mai mult comparativ cu anul 2012.

Bancnotele emise în anul 2013, din punct de vedere valoric constituiau suma de 6684.8 milioane lei, cu circa 51.88 la sută mai mult în comparație cu anul 2012, iar din punct de vedere cantitativ constituiau 107.7 milioane bancnote, cu circa 40.96 la sută mai mult decât în anul 2012.

Creșterea cantitativă a bancnotelor emise în circulație s-a datorat majorării ponderii bancnotelor de 10 lei, 20 lei, 50 lei, 100 lei, 200 lei și 1000 lei în totalul bancnotelor emise în anul 2013.

Bancnotele conform structurii valorilor nominale, dețineau din punct de vedere cantitativ, pentru 1 leu - 12.9 milioane bancnote, 5 lei - 4.2 milioane bancnote, 10 lei - 19.0 milioane bancnote, 20 lei - 15.4 milioane bancnote, 50 lei - 24.9 milioane bancnote, 100 lei - 17.6 milioane bancnote, 200 lei - 13.2 milioane bancnote, 500 lei - 0.01 milioane bancnote și 1000 lei - 0.5 milioane bancnote (Graficul 3.66).

Monedele metalice emise în anul 2013, din punct de vedere valoric constituiau suma de 6.4 milioane lei, cu circa 3.0 la sută mai puțin față de anul 2012, iar din punct de vedere cantitativ constituie 43.0 milioane monede, cu circa 3.0 la sută mai puțin decât în anul 2012.

Micșorarea cantitativă a monedelor metalice emise în circulație față de anul 2012 se datorează monedelor cu valorile nominale de 1 ban, 10 bani și 50 bani, care reprezintă respectiv 48.9 la sută, 5.7 la sută și 15.4 la sută.

Monedele metalice emise în anul 2013, conform structurii valorilor nominale, dețineau, din punct de vedere cantitativ, pentru 1 ban – 0.88 milioane monede, 5 bani – 9.4 milioane monede, 10 bani – 14.9 milioane monede, 25 bani – 17.7 milioane monede și 50 bani – 0.04 milioane monede (Graficul 3.67).

Pe parcursul anului 2013, Banca Națională a Moldovei a retras din circulație, prin depunerile băncilor licențiate, bancnote în sumă de 2.2 milioane lei, cu circa 16.0 la sută mai mult decât în anul 2012, iar din punct de vedere cantitativ au fost retrase 55.0 milioane bancnote, cu circa 28.0 la sută mai mult decât în anul 2012 (Graficul 3.68, Graficul 3.69).

În anul 2013, în cadrul Băncii Naționale a Moldovei au fost procesate 115.4 milioane bancnote, prin verificare atât din punctul de vedere al autenticității, cât și al calității în scopul păstrării calității și integrității bancnotelor aflate în circulație, potrivit criteriilor stabilite de BNM.

Ca urmare a procesării, circa 42.3 milioane bancnote au fost identificate ca fiind necorespunzătoare circulației. Rata de uzură a fost de circa 1.6 la sută ușor scăzută față de anul 2012.

Contrafaceri de monedă națională

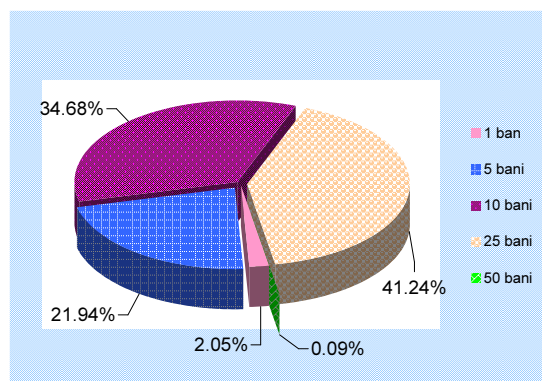
Pe parcursul anului 2013, numărul contrafacerilor de monedă națională expertizate a totalizat 2239 bancnote, în scădere cu circa 30.0 la sută față de anul 2012. Raportat la numărul bancnotelor autentice, aflate în circulație la finele perioadei de referință - 278 milioane bancnote, numărul bancnotelor falsificate se menține la un nivel foarte scăzut și reprezintă 0.0008 la sută.

Falsificatorii au manifestat predilecție pentru bancnotele de 100 lei, totalizând 1499 bancnote, 50 lei – 364 bancnote, 20 lei – 200 bancnote, 1000 lei – 82 bancnote și de 200 lei – 69 bancnote din cantitatea totală de falsuri constatate în anul 2013.

Ca bază de comparație, în anul 2012 numărul contrafacerilor de monedă națională a totalizat 3231 bancnote, iar bancnotele cu cel mai mare număr de falsuri au fost înregistrate pentru bancnotele de 100 lei totalizând 2552 bancnote, 50 lei – 392 bancnote și 1000 lei – 113 bancnote (Graficul 3.70, Graficul 3.71).

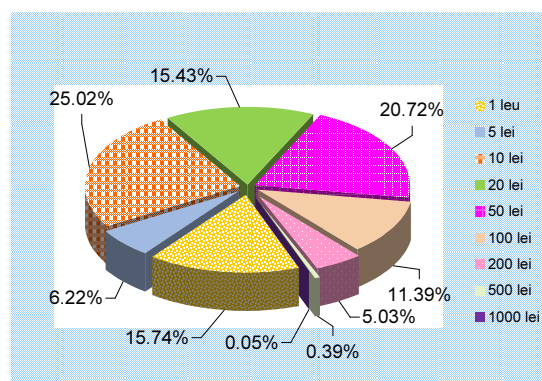
În scopul combaterii falsificării însemnelor monetare, Banca Națională a Moldovei recomandă în continuare publicului să fie vigilent la posibilitatea fraudelor, să verifice autenticitatea bancnotelor și monedelor, iar în cazul constatării acestora, să le

Graficul 3.67: Monede metalice emise în cursul anului 2013 (din punct de vedere cantitativ)

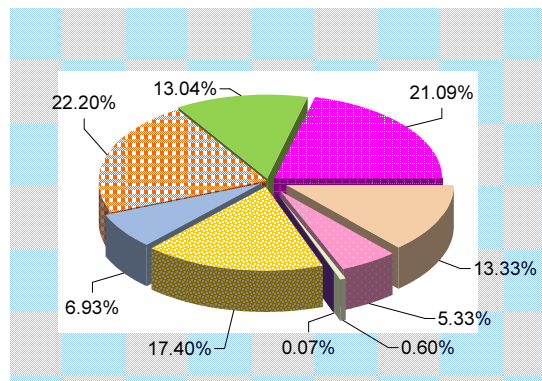
Sursa: BNM

Graficul 3.68: Bancnote retrase din circulație în cursul anului 2013 (din punct de vedere cantitativ)

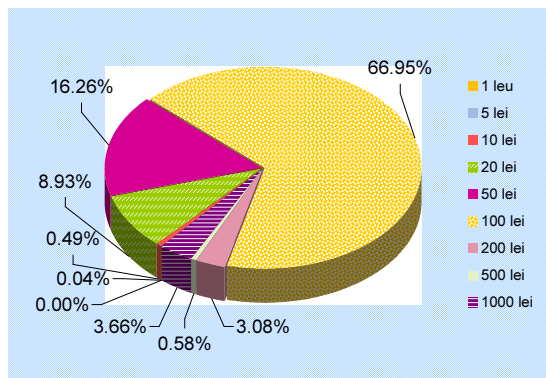
Sursa: BNM

Graficul 3.69: Bancnote retrase din circulație în cursul anului 2012 (din punct de vedere cantitativ)

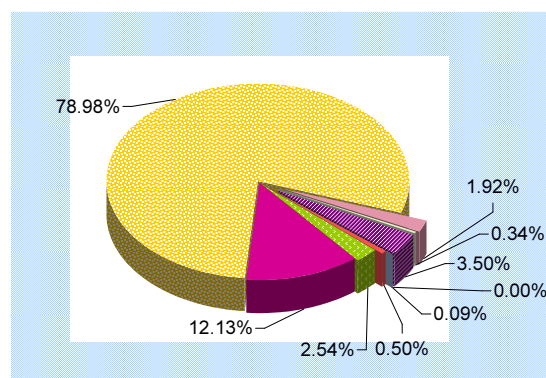
Sursa: BNM

Graficul 3.70: Structura pe valori nominale a falsurilor, constatate în anul 2013 (din punct de vedere cantitativ)

Sursa: BNM

Graficul 3.71: Structura pe valori nominale a falsurilor, constatate în anul 2012 (din punct de vedere cantitativ)

Sursa: BNM

retragă din circulație și să comunice despre acest fapt Ministerului Afacerilor Interne.

Emisia monedelor și bancnotelor comemorative

Totodată, BNM prin cooperare cu Ministerul Afacerilor Interne organizează pentru băncile licențiate cursuri specializate privind metodele de constatare și de retragere din circulație a falsurilor. În temeiul Legii nr. 548 – XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, Hotărârii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 10 din 24 ianuarie 2013 cu privire la emiterea monedelor comemorative, Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 137 din 22 februarie 2013 cu privire la emiterea monedelor comemorative, Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2013 a emis 13 monede comemorative, cu diverse tematici, dintre care 2 din aur și 11 din argint. Tirajele au fost diferențiate, în funcție de metalul din care au fost bătute, în total fiind emise 2000 monede din aur și 18000 monede din argint (Tabelul A. 29).

Tabelul A.29 reprezintă detalii cu privire la monedele comemorative emise în anul 2013.

La 29 noiembrie 2013, Banca Națională a Moldovei a pus în circulație, ca mijloc de plată și în scop numismatic, o bancnotă comemorativă dedicată aniversării a 20-ea de la introducerea monedei naționale în Republica Moldova. **Bancnotele comemorative au fost emise în tiraj limitat de 200000 exemplare.**

3.12 Auditul intern

În anul 2013, exercitarea activității de audit intern s-a axat în continuare pe misiuni de asigurare și consiliere, orientate spre îmbunătățirea sistemelor de control intern și management al riscurilor.

Prioritățile activității de audit au fost definite în *Planul strategic de audit intern 2013-2017*, elaborat în baza analizei riscurilor (analiza SWOT: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats). Prin urmare, *Planul anual de audit 2013* și *Programele individuale ale misiunilor de audit* au fost elaborate pe baza unui proces complex de identificare și evaluare a riscurilor, inclusiv riscurile de fraudă. Pentru anul 2013 aria de audit a acoperit domenii de activitate purtătoare de risc cu semnificație majoră în atingerea

obiectivelor instituției. În mod structurat acestea au inclus: a) moneda națională (21 la sută), b) achiziții, logistică și administrare (18 la sută), c) situațiile financiare și executarea bugetului BNM (13 la sută), d) gestionarea rezervelor valutare (12 la sută), e) serviciile și procesele TI (8 la sută), f) alte procese (28 la sută).

Pe parcursul anului 2013, organul de audit intern (Departamentul audit intern, DAI) a efectuat misiuni de audit și misiuni follow-up, care au vizat o serie de activități ce țin de planificarea, documentarea și raportarea rezultatelor de audit. Totodată, au fost efectuate „audite surpriză” (inventarieri, controale inopinate) asupra ariilor cu risc sporit. Ca rezultat, au fost întocmite rapoarte și înaintate recomandări, orientate spre optimizarea și/sau dezvoltarea normelor procedurale, proceselor operaționale, structurii de organizare, sistemului informatic al BNM etc.

În calitate de consultant și/sau observator, personalul DAI a conlucrat pe parcursul perioadei de analiză în cadrul mai multor activități și proiecte majore ale BNM. Au fost avizate situațiile financiare și executarea bugetului BNM, proiectele de acte normative, sub aspectul conformității, credibilității, transparenței și eficienței sistemului de control și management al riscurilor.

Anul 2013 a marcat și inițierea aplicării semnăturii digitale, atribut indispensabil al documentului electronic, asupra documentelor de audit transmise către destinatari – subdiviziunile structurale, Consiliul de administrație al BNM, având ca scop optimizarea modului de stocare a documentelor în condiții de securitate, precum și diminuarea consumului de hârtie.

În luna decembrie 2013, Consiliul de administrație al BNM a aprobat *Planul de acțiuni al Băncii Naționale pentru prevenirea și combaterea fraudei și a corupției*³⁸. Acest document constituie o actualizare a planului de acțiuni precedent și include măsuri pe termen scurt și termen mediu.

În vederea susținerii procesului de implementare a politicii antifraudă a Băncii Naționale, în a doua jumătate a anului 2013, s-a desfășurat evenimentul *Săptămâna antifraudă*, cu extindere la nivelul băncilor licențiate din Republica Moldova. Conferința internațională „*Frauda nu are frontiere. Programe, metode și tehnologii antifraudă*”, ediția a II-a, a deschis evenimentul, după care au urmat o gamă largă de activități educative destinate identificării, prevenirii și combaterii fraudelor bancare, precum: ateliere de lucru bazate pe scenarii de fraudă, difuzarea mesajelor

³⁸Planul de acțiuni al Băncii Naționale pentru prevenirea și combaterea fraudei și corupției este disponibil și pe pagina web-oficială a BNM, la adresa https://www.bnm.md/md/nbm_organization

antifraudă în regim on-line, a mesajelor informative, chestionarului de educare etc.

În același context, a fost elaborat *Ghidul metodologic de implementare a politicii și programelor antifraudă în băncile din Republica Moldova*³⁹, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 260 din 19 decembrie 2013. Ca suport informativ și generalizator, ghidul metodologic a fost conceput în conformitate cu cele mai bune practici internaționale și cuprinde un set de recomandări pentru bănci referitoare la principiile și procedurile de organizare optimă a activității cu impact asupra administrării eficiente a riscurilor de fraudă.

În vederea asigurării și îmbunătățirii continue a calității funcției de audit intern, pe parcursul anului 2013, au fost aplicate un șir de metode și tehnici de examinare sistematică a activității din punctul de vedere al conformității și al performanței în raport cu exigențele de rigoare.

De asemenea, în anul de raportare, colaboratorii DAI au participat la diverse programe de instruire, precum ateliere de lucru/seminare/conferințe internaționale și naționale. Prin programul propriu de instruire, DAI a urmărit dezvoltarea capacităților personalului de a utiliza cele mai actuale tehnici și instrumente în practica de audit. În acest scop au fost organizate ateliere de lucru și prezentări, după caz cu participarea colaboratorilor BNM, iar tematicile abordate au vizat: (i) DAI - misiune, viziune, rol, (ii) Conflictul de interese, (iii) Produsul program IDEA (*Interactive Data Extraction and Analyses*) - introducere în funcționalități, (iv) Instrumentele de audit pentru extragerea, procesarea și analiza datelor, (v) Matricea RACI (Responsible, Accountable, Consulted and Informed) pentru procesul de audit intern, (vi) Managementul timpului și al priorităților. Principii, tehnici și instrumente.

3.13 Colaborarea internațională a Republicii Moldova

Fondul Monetar Internațional (FMI)

Republica Moldova a acceptat Statutul FMI la 28 iulie 1992, iar la data de 12 august a aceluiași an a devenit membru al FMI. BNM,

³⁹Ghid metodologic de implementare a politicii și programelor antifraudă în băncile din Republica Moldova este disponibil și pe pagina web-oficială a BNM, la adresa http://www.bnm.md/md/supervision_regulation

în calitatea sa de agent fiscal al Republicii Moldova în cadrul FMI, este împuternicită să efectueze, în numele Republicii Moldova, toate operațiunile și tranzacțiile autorizate conform Statutului FMI.

Ca urmare a intrării în vigoare a reformelor prevăzute de cea de-a *Paisprezecea Revizuire Generală a Cotelor și Reforma Consiliului Executiv* inițiată de către FMI (Rezoluția nr. 66-2 din 15 decembrie 2010 a Consiliului de Guvernatori al Fondului Monetar Internațional), Republica Moldova își va majora cota sa de subscriere la FMI de la valoarea actuală de 123.2 milioane DST până la 172.5 milioane Drepturi Speciale de Tragere (DST).

La situația din 31 decembrie 2013, decizia de majorare a cotei Republicii Moldova la FMI nu a intrat în vigoare. Aceasta a fost condiționată de nefinalizarea în cadrul FMI a celei de-a *Paisprezecea Revizuirii Generale a Cotelor și Reformei Consiliului Executiv* din motivul acumulării unui număr insuficient de voturi de la statele-membre ale FMI care să accepte Amendamentul la Statutul FMI privind reforma Consiliului Executiv. În acest context, la sfârșitul anului 2013 cota de subscriere a Republicii Moldova la FMI a constituit 123.2 milioane (DST) (circa 189.7 milioane dolari SUA), sumă echivalentă cu 0.05 la sută din capitalul FMI. Puterea de vot a Republicii Moldova în cadrul FMI este de 1973 voturi, ceea ce constituie 0.08 la sută din numărul total de voturi.

Ultimul program al FMI cu Republica Moldova, finalizat la sfârșitul lunii aprilie⁴⁰ 2013, a fost inițiat ca urmare a semnării la 14 ianuarie 2010 de către autoritățile Republicii Moldova a Memorandumului cu privire la politicile economice și financiare pentru anii 2010-2012. Acest program care a îmbinat două mecanisme de finanțare în condiții concesionale (Mecanismul Extins de Creditare (ECF)) și, respectiv, în condiții neconcesionale (Mecanismul Extins de Finanțare (EFF)) acordate Republicii Moldova în valoare totală egală cu echivalentul a 369.6 milioane DST (300 la sută din cotă) s-a derulat pe parcursul ultimilor trei ani (ianuarie 2010 – aprilie 2013).

În cadrul ultimului program de finanțare susținut de FMI, Republica Moldova a beneficiat de 320.0 milioane DST (circa 577.15 milioane dolari SUA), dintre care 225.0 milioane DST au fost recepționate de către Banca Națională a Moldovei și, respectiv, 95.0 milioane DST – de către Ministerul Finanțelor. Debursarea tranșelor a fost condiționată de evaluările programului realizate

⁴⁰Inițial, programul FMI cu Republica Moldova a fost stabilit pentru perioada ianuarie 2010-ianuarie 2013, fiind ulterior extins până în aprilie 2013 cu scopul de a oferi autorităților Republicii Moldova mai mult timp pentru asigurarea finalității programului.

în cadrul Misiunilor FMI și de atingerea obiectivelor trasate în cadrul Memorandumului cu privire la politicile economice și financiare pentru anii 2010-2012 (Tabelul A. 30).

Pe parcursul anului 2013, cooperarea BNM cu FMI s-a derulat în contextul vizitei de monitorizare post-program, ca urmare a finalizării programului susținut de FMI, precum și a consultărilor anuale bilaterale în baza Articolului IV al Statutului FMI.

Misiunea FMI de monitorizare post-program a Republicii Moldova s-a desfășurat în perioada 18 septembrie - 1 octombrie 2013 și a avut ca scop analiza situației economice din Republica Moldova, precum și examinarea necesităților de cooperare în vederea elaborării politicilor de asigurare a stabilității macroeconomice în țara noastră. Printre realizările programului pot fi evidențiate menținerea sub control a inflației, consolidarea nivelului rezervelor internaționale etc.

În perioada 3 - 4 octombrie 2013, reprezentanții FMI și ai Băncii Mondiale au desfășurat în Republica Moldova o misiune preparatorie pentru realizarea ulterioară a Programului de evaluare a sectorului financiar al Republicii Moldova (Financial Sector Assessment Program - FSAP), preconizată pentru începutul anului 2014, ca urmare a solicitării autorităților Republicii Moldova. În cadrul întrevederilor experților FMI și ai Băncii Mondiale cu reprezentanții autorităților Republicii Moldova, au fost stabilite domeniile aferente pieței financiare care vor fi supuse evaluării FSAP, printre care pot fi evidențiate supravegherea sectorului financiar, guvernarea corporativă, gestionarea situațiilor de criză, dezvoltarea pieței de capital. Ultima dată sectorul financiar al Republicii Moldova a fost evaluat în cadrul FSAP în anul 2007.

În anul 2013, plățile totale aferente deservirii creditelor acordate Băncii Naționale a Moldovei de către FMI au constituit 15.77 milioane DST (echivalentul a 24.06 milioane dolari SUA), dintre care plățile pentru suma principală a creditului au constituit 14.17 milioane DST (echivalentul a 21.61 milioane dolari SUA), iar plățile pentru dobânzile și comisioanele la credite au constituit 1.60 milioane DST (echivalentul a 2.45 milioane dolari SUA).

Uniunea Europeană (UE)

Integrarea Europeană rămâne obiectivul ireversibil al agendei interne și externe a Republicii Moldova. Cadrul legal de derulare a relațiilor de colaborare cu Uniunea Europeană reprezintă Acordul de Parteneriat și Cooperare dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Către sfârșitul semestrului I, 2013 au fost finalizate negocierile privind instituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (ZLSAC), acesta fiind parte componentă a Acordului de Asociere între Uniunea Europeană și Republica Moldova. Negocierile s-au desfășurat în VII runde și au fost cele mai rapide negocieri purtate de UE cu un stat membru al Parteneriatului Estic.

Acordul ZLSAC va apropia economia țării noastre de cea a Uniunii Europene și va contribui la îmbunătățirea semnificativă a accesului reciproc de bunuri și servicii. Acest document va asigura optimizarea cadrului instituțional și legislativ, creșterea competitivității reale a sectoarelor economice, crearea unui climat stabil și previzibil de care vor beneficia mediul de afaceri și consumatorii din Republica Moldova. Totodată, ZLSAC înseamnă nu doar relații comerciale extinse, ci și crearea condițiilor atractive pentru investiții în Republica Moldova.

În perioada 28 - 29 noiembrie 2013, la Vilnius s-a desfășurat cel de-al treilea Summit al Parteneriatului Estic, în cadrul căruia Republica Moldova a parafat Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană. Acest forum a reunit șefii de stat sau de guvern din cele 28 de state membre ale UE și din Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina. Parafarea Acordului a reprezentat începerea unui parteneriat strategic pe termen lung cu Uniunea Europeană, care peste ani ar putea duce la integrarea efectivă a Republicii Moldova în blocul comunitar.

În contextul colaborării dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, în luna noiembrie 2013, reprezentanții Băncii Naționale a Moldovei au participat la cea de-a XIV-a reuniune a Comitetului de Cooperare dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, în cadrul căreia au fost abordate evoluțiile înregistrate pe parcursul anului 2013 în dezvoltarea relațiilor moldo-comunitare. De asemenea, pe parcursul anului 2013 s-au desfășurat reuniunile subcomitetelor de cooperare RM – UE „Economie, finanțe și statistică”, precum și „Comerț și investiții”, care reprezintă reuniuni sectoriale de lucru la nivel de experți, ce se organizează periodic. Agendele ședințelor au inclus un șir de subiecte ce țin de evoluția unor indicatori macroeconomici, implementarea măsurilor ce țin de dezvoltarea mediului de afaceri, precum și alte aspecte ce țin de dezvoltarea economică a țării pe diferite sectoare.

Pe parcursul anului 2013 Republica Moldova a beneficiat de asistență financiară din partea Uniunii Europene pentru susținere bugetară.

Astfel, în luna octombrie Comisia Europeană a transferat în bugetul de stat cea de-a doua tranșă de 11.6 milioane euro în cadrul *Programului de susținere bugetară aferent reformării sectorului energetic*. Programul dat este unul din cele 5 operațiuni de suport bugetar, în valoare de peste 216.0 milioane euro, în curs de implementare în diferite sectoare ale Republicii Moldova.

Comisia Europeană a alocat integral mijloacele prevăzute de *Programul de suport bugetar de stimulare economică a zonelor rurale* pentru Republica Moldova, ultima tranșă în valoare de 13.0 milioane euro fiind transferată în luna octombrie. Sprijinul total al UE în cadrul Programului de suport bugetar pentru stimularea economică în regiunile rurale în anii 2010-2014 este de 72.0 milioane euro. Principalele obiective ale programului sunt: îmbunătățirea politicilor economice la nivel național și sectorial; creșterea activităților de business în zonele rurale; sporirea transparenței, responsabilității și eficienței sistemelor de management al finanțelor publice.

De asemenea, în luna noiembrie Comisia Europeană a transferat țării noastre prima tranșă de 15.0 milioane de euro, din cele 60.0 de milioane prognozate pentru reforma justiției.

Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est

Pe parcursul anului 2013, în cadrul relațiilor de cooperare cu Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (BSCEE), Banca Națională a Moldovei a participat la cea de-a 26-a Conferință anuală a membrilor Grupului BSCEE. Conferința a avut ca obiectiv schimbul de experiență între supraveghetorii bancari din Europa de Sud-Est. Discuțiile principale au fost axate pe subiecte aferente gestiunii creditelor neperformante, noilor reglementări privind lichiditatea (Basel III), schimbărilor de organizare a supravegherii bancare în cadrul UE.

Totodată, în anul 2013, ca urmare a solicitării de către secretariatul Grupului BSCEE a opiniei membrilor referitor la intenția Agenției de Reglementare și Supraveghere Bancară a Turciei de a deveni membru al grupului respectiv, Banca Națională a Moldovei a acceptat admiterea acesteia în calitate de membru al Grupului BSCEE.

În calitate sa de membru al BSCEE, pe parcursul anului 2014, BNM a examinat și aprobat redacția nouă a *Acordului cu privire la regulile de organizare și funcționare a BSCEE și a Statutului Operațional al Secretariatului BSCEE, care conțin prevederi actualizate aferente cerințelor de aderare a noilor membri la BSCEE,*

precum și aspecte ce țin de consultările cu secretariatul BSCEE în contextul organizării diferitelor evenimente instructive destinate supraveghetorilor bancari din țările Europei Centrale și de Est.

Asistența tehnică externă și colaborarea cu organismele internaționale și băncile centrale ale altor state

În vederea consolidării capacităților în domeniul autorizării, supravegherii și reglementării activității băncilor, pe parcursul anului 2013 Banca Națională a Moldovei a continuat dezvoltarea relațiilor de cooperare cu autoritățile de supraveghere din alte țări în vederea realizării schimbului de informații. Astfel, în cadrul procesului de autorizare, Banca Națională a Moldovei a conlucrat cu Banca Națională a României, Banca Națională a Bulgariei, Banca Națională a Ucrainei, Banca Centrală a Federației Ruse și Banca Albaniei.

Având în vedere obiectivul de integrare europeană a Republicii Moldova, BNM a beneficiat pe parcursul anului 2013 de un șir de instruiți organizate de către Autoritatea de Supraveghere Financiară a Poloniei. Activitățile de instruire, conduse de către o echipă de experți polonezi din cadrul Autorității de Supraveghere Financiară a Poloniei, au avut ca scop acordarea asistenței și împărtășirea experienței în procesul de armonizare a legislației financiar-bancare cu legislația Uniunii Europene în contextul implementării angajamentelor asumate în cadrul Acordului de Asocierie parafat dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Una dintre principalele preocupări ale Băncii Naționale a Moldovei rămâne a fi menținerea stabilității financiare. În acest context, Departamentul de Trezorerie al Statelor Unite a oferit asistență tehnică Băncii Naționale a Moldovei în ceea ce privește îmbunătățirea mecanismelor de alertare timpurie orientate spre evaluarea riscurilor emergente din cadrul sectorului bancar, din cadrul altor sectoare economice, precum și din exteriorul țării. Aceste studii permit depistarea timpurie a situațiilor de criză și luarea măsurilor necesare pentru soluționarea acestora.

Impactul crizelor financiare recente a confirmat necesitatea de a introduce în practica băncilor centrale a mecanismelor ferme și adecvate pentru identificarea preventivă a factorilor care pot influența negativ echilibrele economice. În acest context, pe parcursul anului 2013 Banca Națională a Moldovei a continuat elaborarea și implementarea a noi mecanisme și instrumente în domeniul prevenirii și gestionării situațiilor de criză menite să asigure o monitorizare adecvată a riscurilor și buna funcționare a sectorului bancar. Astfel, Banca Națională a Moldovei a beneficiat de asistență tehnică din partea Băncii Mondiale în vederea

elaborării unui nou model de stres test (simulare a unor scenarii de criză) pentru evaluarea riscului de lichiditate. Acest model va permite cuantificarea riscului de lichiditate pentru fiecare bancă în parte, precum și pentru întreg sectorul bancar.

De asemenea, o atenție sporită este acordată domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Astfel, în procesul de dezvoltare a supravegherii bancare (din oficiu și pe teren), Banca Națională a Moldovei a beneficiat de asistență din partea Departamentului de Trezorerie al Statelor Unite (în cadrul celei de-a 4 vizite) în vederea îmbunătățirii mecanismului de control pe teren și ajustării cadrului normativ în vigoare aferent prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Asistența oferită a contribuit la perfecționarea reglementărilor interne și sporirea eficienței procedurilor aplicate în cadrul controlului pe teren în acest domeniu.

Totodată, de către instituția menționată mai sus a fost oferită asistență tehnică aferentă optimizării procesului de supraveghere pe teren, venind cu propuneri și recomandări privind modul de selectare a portofoliului de credite pentru controlul pe teren prin metode de eșantionare statistică.

Pe parcursul anului 2013, Banca Națională a Moldovei a beneficiat de consultanță din partea unui expert bancar al Comisiei Europene în contextul pregătirii documentației și întreprinderii măsurilor relevante premergătoare obținerii asistenței în cadrul proiectului Twinning. Scopul asistenței a fost elaborarea Fișei Twinning pentru proiectul „Consolidarea capacității Băncii Naționale a Moldovei în domeniul reglementării și supravegherii bancare în contextul implementării cerințelor Acordului Basel II/III.”

Dezvoltarea economică depinde în mare parte de modul de organizare și conducere a proceselor economice, fiind posibilă cu ajutorul unui sistem, ce ar corespunde cerințelor statelor dezvoltate. În vederea stabilizării și creșterii economice o importanță primordială îi revine sistemului de raportare, care trebuie adaptat la exigențele și tendințele europene de dezvoltare. Astfel, adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (SIRF), asigură prezentarea unei informații financiare autentice, transparente și comparabile. În acest sens, în anul 2013 Banca Națională a Moldovei a beneficiat de asistență tehnică din partea Departamentului de Trezorerie al SUA în domeniul evidenței contabile, având menirea să asigure înțelegerea și implementarea corectă a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară.

Banca Națională a Moldovei are un rol activ în supravegherea pieței transferurilor internaționale în cadrul sistemului de plăți

din Republica Moldova. Acțiunile respective includ monitorizarea evoluțiilor pe piața serviciilor de remitere de bani și evaluarea gradului de conformare a sistemului de plăți cu standardele internaționale în domeniu. Întru consolidarea capacităților prestatorilor naționali de servicii de transfer a mijloacelor bănești în vederea diversificării modalităților de efectuare a transferurilor internaționale de mijloace bănești, precum și facilitarea remiterilor spre Republica Moldova, prin utilizarea canalelor formale de transferare a acestora și majorarea gradului de incluziune financiară, a fost încheiat un *Acord de Colaborare cu Organizația Internațională pentru Migrație misiunea în Republica Moldova*, care are ca obiective creșterea culturii financiare a utilizatorilor serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești, sporirea transparenței condițiilor de prestare a serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești, precum și consolidarea capacităților prestatorilor naționali de servicii de transfer al mijloacelor bănești în vederea diversificării modalităților de efectuare a transferurilor internaționale de mijloace bănești.

În scopul perfecționării infrastructurii pieței financiare, pe parcursul anului 2013, Banca Națională a Moldovei a beneficiat de asistență tehnică din partea Fondului Monetar Internațional în domeniul sistemului de plăți și sistemului de decontare a valorilor mobiliare.

Una dintre atribuțiile de bază ale Băncii Naționale a Moldovei constă în păstrarea și gestionarea rezervelor valutare ale statului. Pe parcursul anului 2013, BNM a continuat să participe în cadrul programului RAMP (Program de gestiune a rezervelor și consultanță), oferit de Banca Mondială. Acest program s-a axat pe îmbunătățirea cadrului normativ aferent gestionării rezervelor valutare, utilizarea soluțiilor tehnice noi în procesul gestionării eficiente a rezervelor valutare, implementarea alocării strategice a activelor, precum și utilizarea indexării aprofundate și comprehensive la gestionarea portofoliului în dolarul SUA și în euro.

Un factor important pentru gestionarea eficientă a finanțelor, îmbunătățirea comportamentelor financiare individuale, precum și pentru asigurarea unei creșteri economice durabile reprezintă nivelul de incluziune financiară a populației. Astfel, educația financiară reprezintă un element cheie în vederea fortificării încrederii consumatorilor în sectorul bancar autohton. Banca Națională a Moldovei este orientată spre susținerea procesului de promovare a educației financiare, participând, în acest sens, pe parcursul anului 2013 la mai multe întruniri și reuniuni.

În perioada octombrie 2012 – septembrie 2013, Compania de consultanță Developing Markets Associates Limited (DMA) a implementat în Republica Moldova un proiect-pilot lansat de Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) în scopul susținerii incluziunii financiare a destinatarilor de remiteri, la care a participat și Banca Națională a Moldovei. De asemenea, în contextul promovării educației financiare în rândul generației tinere a republicii noastre, reprezentanții Băncii Naționale a Moldovei au participat, pe parcursul anului 2013, la cea de-a IV-a Reuniune Internațională Aflatoun în Nairobi, Kenya, organizată de către Aflatoun, Child Savings International în colaborare cu Investing in Children and their Societies (ICS Kenya), precum și la cea de-a doua întrunire regională a Băncii Centrale Europene și a Child and Youth Finance International (CYFI) pentru Europa și Asia Centrală care a avut loc la Frankfurt, Germania.

În decembrie 2013, Consiliul de administrație al BNM a aprobat hotărârea privind aderarea Băncii Naționale a Moldovei la Asociația Europeană de Istorie Bancară și Financiară (The European Association for Banking and Financial History), în calitate de membru cu drepturi depline. Asociația Europeană de Istorie Bancară și Financiară promovează gestionarea eficientă a sectorului financiar european care, în consecință, contribuie la asigurarea competitivității internaționale a acestuia și la sporirea stabilității financiare și economice în regiune. Astfel, aderarea Băncii Naționale a Moldovei în calitate de membră la Asociația Europeană de Istorie Bancară și Financiară va oferi colaboratorilor BNM posibilitatea de familiarizare cu cele mai bune practici europene în domeniul bancar și financiar.

În contextul colaborării cu alte bănci centrale, de menționat că în perioada 18 - 19 aprilie 2013 reprezentanți ai Băncii Naționale a Moldovei au efectuat o vizită de studiu la Banca Centrală a Finlandei, având ca scop cunoașterea experienței Băncii Finlandei în domeniul managementului resurselor umane, în special, a managementului performanței la nivel de instituție și replicarea acestuia la nivelul angajaților. Totodată, a fost studiat sistemul de salarizare, instruire, motivare și retenție a angajaților Băncii Finlandei. Rezultatele acestei vizite sunt utilizate în procesul de elaborare a sistemului de evaluare a performanțelor angajaților Băncii Naționale a Moldovei, sistem ce urmează a fi implementat pe parcursul anului 2014.

3.14 Activitatea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei

Pe parcursul anului 2013 au fost convocate 54 de ședințe ale Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei, la care s-au examinat și s-au aprobat 279 de hotărâri vizând activitatea sistemului financiar-bancar, au fost aprobate sau modificate acte cu privire la următoarele domenii:

- Politica monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei.
- Politica de supraveghere a sistemului de plăți în Republica Moldova.
- Politica de contabilitate a Băncii Naționale a Moldovei.
- Reglementarea și supravegherea bancară.
- Evidența contabilă.
- Balanța de plăți.

Pe parcursul anului au fost remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova 49 de hotărâri (conform Tabelului A.37 și Tabelului A.38 din anexe) cu caracter de aplicare generală ale Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei.

3.15 Activitatea legislativă în anul 2013

Reglementarea valutară

În anul 2013, activitatea Băncii Naționale a Moldovei (BNM) ce ține de reglementarea valutară a fost axată pe adoptarea și /sau amendarea actelor sale normative aferente funcționării pieței valutare interbancare a Republicii Moldova, stabilirii cursului oficial al leului moldovenesc, efectuării operațiunilor valutare atât prin intermediul băncilor licențiate, cât și al prestatorilor de servicii de plată nebankari rezidenți, precum și a actelor normative aferente raportării la BNM de către bănci a operațiunilor în domeniul valutar.

La data de 1 martie 2013 a intrat în vigoare *Regulamentul privind efectuarea operațiunilor pe piața valutară interbancară a Republicii Moldova*, ale cărui prevederi de bază se referă la:

- definirea noțiunilor utilizate în contextul operațiunilor pe piața valutară interbancară;
- principiile generale de efectuare a operațiunilor pe piața valutară interbancară a Republicii Moldova, în particular prin platforma unică de tranzacționare;
- regulile de desfășurare a licitațiilor valutare interbancare;
- particularitățile aferente publicării informației privind cotațiile băncilor, tranzacțiile valutare interbancare și accesul la această informație.

Astfel, a fost creat cadrul legal aferent trecerii la utilizarea sistemului informațional Bloomberg în calitate de platformă unică de tranzacționare pe piața valutară interbancară, precum și efectuării operațiunilor de schimb valutar în cadrul licitațiilor valutare interbancare. Acest fapt asigură transparența sporită la efectuarea tranzacțiilor valutare interbancare, precum și posibilitatea monitorizării on-line de către BNM a situației pe piața valutară interbancară a Republicii Moldova.

Prin amendamentele operate în anul 2013 la *Regulamentul privind stabilirea cursului oficial al leului moldovenesc față de valutele străine* s-a realizat:

- trecerea la utilizarea sistemului informațional Bloomberg pentru fixarea cross-cursurilor valutei străine față de dolarul SUA;
- optimizarea spectrului tranzacțiilor de cumpărare/vânzare a valutei străine contra lei moldovenești, ale căror volume și cursuri valutare se utilizează la determinarea cursului oficial al leului moldovenesc față de dolarul SUA. În particular, acest spectru cuprinde în prezent numai tranzacțiile valutare spot, fapt care permite de a include în calculul cursului oficial numai tranzacțiile ale căror curs reflectă situația la data curentă;
- excluderea necesității emiterii și semnării buletinului informativ privind cursul oficial al leului moldovenesc față de valutele străine. Ca rezultat al stocării în sistemul informațional al BNM, informația privind cursul oficial al leului moldovenesc se publică pe pagina-web oficială a BNM;
- modificarea listei valutei străine față de care BNM cotează moneda națională (în legătură cu trecerea Letoniei la euro a fost exclus latul leton);

- modificarea raportului cu privire la sumele de valută străină cumpărate și vândute de către bancă contra lei moldovenești (prin suplimentarea acestuia cu informația referitoare la tipul tranzacției de cumpărare /vânzare a valutei străine contra lei moldovenești (spot, forward, swap etc.) în scopul obținerii informației necesare pentru efectuarea unei analize mai profunde a evoluțiilor pe piața valutară internă.

Odată cu intrarea în vigoare a Legii nr.114 din 18 mai 2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, de rând cu băncile licențiate, serviciile de plată pot fi prestate și de către alți prestatori ai serviciilor de plată rezidenți, de exemplu, societățile de plată, societățile emitente de monedă electronică, furnizorii de servicii poștale. În acest sens, cadrul normativ în domeniul valutar a fost ajustat fiind modificate unele acte normative, și anume, Regulamentul privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare, Regulamentul privind autorizarea unor operațiuni valutare de către BNM și Instrucțiunea privind angajamentele externe. Modificările de bază se referă la:

- modificarea regulilor de primire /efectuare de către rezidenți și nerezidenți a plăților și transferurilor în cadrul operațiunilor valutare, inclusiv a celor supuse notificării /autorizării conform Legii privind reglementarea valutară, astfel încât acestea să fie aplicabile nu doar în cazul efectuării operațiunilor valutare prin /de către băncile licențiate, dar și în cazul efectuării acestor operațiuni și prin /de către prestatorii serviciilor de plată nebankari rezidenți. Același principiu este utilizat și în privința cerințelor față de documentele care se prezintă la prestatorii serviciilor de plată rezidenți (prestatorii SPR) de către rezidenți și nerezidenți în cazul plăților și transferurilor în cadrul operațiunilor valutare;
- permiterea prestatorilor SPR de a implementa reglementări proprii, având drept scop asigurarea respectării legislației valutare la efectuarea de către rezidenți și nerezidenți a operațiunilor valutare cu utilizarea instrumentelor de plată care permit accesul de la distanță la mijloacele aflate în conturi;
- specificarea particularităților de primire /efectuare a plăților și transferurilor în cadrul operațiunilor valutare de către băncile licențiate și prestatorii SPR nebankari;
- modul de efectuare a operațiunilor de schimb valutar în Republica Moldova, inclusiv cele efectuate de către prestatorii SPR nebankari. În acest sens au fost introduse

prevederi generale potrivit cărora operațiunile respective trebuie să fie efectuate în conformitate cu reglementările interne ale prestatorilor SPR, care urmează să asigure transparența condițiilor de efectuare a operațiunilor de schimb valutar, inclusiv aferente cursului valutar. De menționat că, potrivit prevederilor Legii nr.114 din 18 mai 2012, prestatorii SPR nebancari efectuează operațiuni de schimb valutar în strânsă legătură cu serviciile de plată /de emitere de monedă electronică prestate clienților săi;

- modificarea prevederilor ce țin de procesele aferente notificării /autorizării operațiunilor valutare și efectuării acestora, care sunt unice în cazul realizării operațiunilor valutare menționate atât prin intermediul băncilor licențiate, cât și al prestatorilor SPR nebancari. Totodată, a fost modificată lista documentelor necesare pentru notificarea /autorizarea unor operațiuni valutare.

De asemenea, au fost operate și alte modificări menite de a îmbunătăți cadrul normativ aferent efectuării operațiunilor valutare, inclusiv celor supuse notificării /autorizării.

Astfel, a fost asigurată stabilirea cadrului legal uniform ce ține de modul și condițiile de efectuare de către rezidenți și nerezidenți a plăților/transferurilor aferente operațiunilor valutare, inclusiv a celor supuse notificării și autorizării atât prin intermediul băncilor licențiate, cât și al prestatorilor SPR nebancari.

În anul 2013 a fost abrogat un șir de acte normative în domeniul valutar, printre care:

- Instrucțiunea privind mandatele poștale internaționale, fapt condiționat de amendamentele operate în actele menționate mai sus, în primul rând la Regulamentul privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare, care stabilește reguli unice de primire /efectuare de către rezidenți și nerezidenți a plăților /transferurilor atât prin intermediul băncilor licențiate, cât și al prestatorilor de servicii de plată nebancari, inclusiv al furnizorilor de servicii poștale;
- Instrucțiunea cu privire la efectuarea decontărilor valutare în urma tranzacțiilor încheiate la Bursa Universală de Mărfuri a Moldovei cu participarea nerezidenților. Abrogarea instrucțiunii a fost dictată de faptul că efectuarea plăților /transferurilor în valută străină între rezidenți pe teritoriul Republicii Moldova a fost prevăzută în Legea privind reglementarea valutară.

În anul 2013 a fost continuată activitatea ce ține de optimizarea cadrului normativ care reglementează procesul de raportare de către bănci la BNM în domeniul valutar, și anume:

- s-a trecut la noul sistem de raportare de către băncile licențiate către BNM (SIRBNM) *Raportul privind operațiunile băncii licențiate cu numerar în valută străină și cu cecuri de călătorie în valută străină*;
- în scopul evitării dublării datelor raportate de către bănci la BNM, a fost abrogat *Raportul privind transferurile internaționale ale persoanelor fizice*.

Reglementarea prudențială

Banca Națională a Moldovei exercită funcția de supraveghere bancară, care are ca scop asigurarea bunei funcționări a sectorului financiar al Republicii Moldova bazat pe un sistem puternic și competitiv orientat spre relațiile de piață și prevenirea riscurilor dependente de sistem. În acest scop, în anul 2013, în baza împuternicirilor și drepturilor conferite prin Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, au fost întreprinse un șir de măsuri aferente reglementărilor prudențiale.

Conform Instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor în scopuri prudențiale (Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr.279 din 1 decembrie 2011, Monitorul Oficial nr.216-221, art. 2008 din 09 decembrie 2011), băncile prezintă un set de rapoarte prudențiale aferente activității de creditare, expunerilor băncii, relațiilor cu persoanele afiliate, depozitelor acceptate, calculului capitalului normativ total, suficienței capitalului ponderat la risc, lichidității, altei informații care descrie activitatea băncii.

În vederea perfecționării metodelor de supraveghere bancară, în instrucțiunea menționată au fost efectuate un șir de modificări și completări. Astfel, instrucțiunea a fost suplimentată cu un set de rapoarte care reflectă informația privind lista persoanelor afiliate băncii, portofoliul acreditivelor și garanțiilor eliberate, imobilizările corporale transmise în posesia băncii în schimbul rambursării creditelor, depozitele „mari”. Informația din aceste rapoarte permite monitorizarea din oficiu a riscurilor, la care este supusă banca, aferente angajamentelor de creditare, acreditivelor și garanțiilor emise, imobilizărilor corporale transmise în posesiune/achiziționate în schimbul rambursării creditelor sau al

datoriilor, depozitelor (la termen și la vedere) de la cei mai mari 30 deponenți etc.

De asemenea, întru perfecționarea metodelor de raportare și promovarea raportării în formă electronică, a fost standardizată și prevăzută prezentarea unui șir de informații, care se prezentau pe suport hârtie, în format electronic (Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 64 din 04 aprilie 2013).

Prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.31 din 7 martie 2013 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.69-74, art.223) a fost modificată și completată Legea instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21 iulie 1995. Ca urmare a intrării în vigoare la 5 aprilie 2013 a legii menționate, Banca Națională a Moldovei a întreprins un șir de acțiuni în vederea perfecționării cadrului de reglementare aferent activității băncilor, inclusiv a proprietarilor acestora.

Conform art.15 alin.(6) și art.157 din Legea instituțiilor financiare, persoanele rezidente în jurisdicțiile ce nu implementează standardele internaționale de transparență nu pot deține direct sau indirect cote de participare în capitalul social al băncilor. Legea stipulează că lista a astfel de jurisdicții urmează a fi stabilită prin actele normative ale Băncii Naționale a Moldovei. În acest scop, prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a fost aprobată lista jurisdicțiilor ce nu implementează standardele internaționale de transparență.

Pentru elaborarea listei respective au fost examinate și s-a ținut cont de documentul Grupului de acțiune financiară internațională (FATF) (*Jurisdicțiile necooperante și cu risc înalt, FATF, 22 februarie 2013*), Ordinul Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.118 din 20 noiembrie 2007 privind aprobarea Ghidului activităților sau tranzacțiilor suspecte, care cad sub incidența Legii cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (anexa nr.3).

Stabilirea unei liste a jurisdicțiilor care nu implementează standardele internaționale de transparență va proteja integritatea sistemului bancar și va conduce la consolidarea în continuare a sistemului bancar autohton și la creșterea încrederii publicului larg față de bănci (Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 91 din 02 mai 2013).

Reformarea cadrului juridic cu privire la acționariat, în contextul transparenței structurii de proprietate a băncilor, a impus crearea

cadrelui normativ aferent deținerilor directe și indirecte a cotelor substanțiale în capitalul social al băncii.

În acest sens a fost aprobat Regulamentul cu privire la cotele de participare în capitalul social al băncii care detaliază cadrul juridic prin stabilirea unui șir de cerințe față de proprietarii băncilor.

Astfel, Regulamentul definește noțiuni-cheie, precum „influența dominantă asupra persoanei”, „legături strânse”, „persoane care acționează concertat”, determină exigențele și restricțiile privind dobândirea cotei substanțiale, precum și reglementează condițiile privind solicitarea permisiunii prealabile a Băncii Naționale a Moldovei pentru dobândirea sau majorarea cotei substanțiale în capitalul social al unei bănci prin stabilirea cerințelor față de setul de documente ce urmează a fi prezentat și adoptarea deciziei în acest sens.

Totodată, ținând cont de rolul important al proprietarilor băncii și influența acestora în determinarea direcțiilor strategice ale activității băncii, Regulamentul detaliază criteriile de evaluare a achizitorului potențial, stabilind concomitent instrumentele procesului de evaluare a acționariatului. Evaluarea are drept scop convingerea autorității de supraveghere privind corespunderea reputației, calificării și experienței, situației financiare a achizitorului potențial în vederea asigurării ulterioare a stabilității financiare a băncii. Totodată, Regulamentul conține actele-model și lista de documente necesare pentru aplicarea prevederilor acestuia.

De asemenea, sunt stabilite prevederi ce țin de monitorizarea continuă a calității acționariatului, fapt ce asigură premise pentru protejarea integrității pe tot parcursul existenței unei bănci. Concomitent, pentru facilitarea urmăririi schimbării structurii de proprietate a băncilor, regulamentul determină actele necesare pentru notificarea Băncii Naționale a Moldovei privind înstrăinarea sau reducerea cotei de participare în capitalul social al băncii sub limitele de 5.0 la sută, 20.0 la sută, 33.0 la sută și 50.0 la sută. Regulamentul stipulează măsurile care pot fi întreprinse de Banca Națională a Moldovei în cazul achizițiilor efectuate fără permisiunea prealabilă și neconformării deținătorilor de cote în capitalul băncii cerințelor prevăzute de legislație privind criteriile „potrivit și adecvat”.

Astfel, prevederile menționate se înscriu într-un proces mai amplu de reformare a cadrului normativ ce guvernează acționariatul bancar și permite urmărirea calității acestuia, a schimbărilor inoportune în structură, intervenția promptă a Băncii Naționale a Moldovei și aplicarea instrumentelor de rigoare, având ca

finalitate evitarea instabilității, a perturbărilor și minimizarea riscurilor în sistemul bancar (Hotărîrea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 127 din 27 iunie 2013).

Concomitent, a fost aprobat Regulamentul cu privire la calculul drepturilor de vot și înregistrarea transferului dreptului de proprietate asupra acțiunilor băncilor. Scopul regulamentului este stabilirea cadrului juridic referitor la calculul drepturilor de vot, precum și la procedura de înregistrare a transferului dreptului de proprietate asupra acțiunilor băncilor.

Regulamentul determină modalitatea de calcul a drepturilor de vot, situațiile care se iau în considerație la calculul respectiv, precum și cazurile în care drepturile de vot nu se iau în considerație la calcul. De asemenea, Regulamentul prevede că la dispoziția de transmitere prezentată registratorului/deținătorului nominal, pentru înregistrarea dreptului de proprietate, indiferent de cota vizată, se anexează obligatoriu declarația privind activitatea concertată sau lipsa activității concertate a acționarului, conform formularelor anexate la regulament (Hotărîrea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 130 din 04 iulie 2013).

Concomitent, ca urmare a modificărilor Legii instituțiilor financiare care permit extinderea genurilor de activități desfășurate de bancă, care se circumscriu domeniului financiar (art.26, lit.n)), precum și în vederea minimizării riscurilor la care pot fi supuse băncile în cadrul inițierii unor noi activități sau servicii, a fost perfecționat Regulamentul cu privire la licențierea băncilor, prin stabilirea cerințelor aferente posibilității desfășurării de către bancă a altor activități sau servicii, în măsura în care acestea se circumscriu domeniului financiar. În acest sens, a fost determinată procedura de obținere a permisiunii Băncii Naționale a Moldovei, în vederea dobândirii dreptului de a desfășura activități sau servicii determinate expres de bancă, de asemenea au fost stabilite cerințe față de cerere, setul de documente necesar prezentării la Banca Națională a Moldovei, față de statut, procesul decizional și modul de notificare. Astfel, banca va putea desfășura astfel de activități sau servicii numai după obținerea permisiunii Băncii Naționale a Moldovei, înregistrării la Camera Înregistrării de Stat a modificărilor și completărilor respective la statutul băncii, reperfectarea licenței băncii/copiei autorizate de pe licența băncii (Hotărîrea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 107 din 30 mai 2013).

Întru asigurarea unui cadru unic de raportare a situațiilor consolidate în conformitate cu prevederile SIRF, a fost elaborată

Instrucțiunea privind situațiile financiare consolidate FINREP, aplicabile băncilor.

Instrucțiunea prevede obligativitatea întocmirii situațiilor financiare consolidate FINREP de către băncile care dețin controlul entității în care s-a investit sau care posedă investiții în entități asociate sau asocieri în participație așa cum sunt definite în SIRF-uri. Instrucțiunea prevede un set de rapoarte consolidate (FIN-uri) cu privire la situația financiară a grupului de entități incluse în perimetrul de consolidare și care conțin informații de bază privind activele, datoriile și capitalul propriu al băncii; veniturile și cheltuielile legate de activitatea băncii și dezvăluirile pentru anumite poziții din rapoartele respective; clasificarea activelor financiare; activele depreciate și restante; datoriile financiare; imobilizările corporale și necorporale; angajamentele de creditare, garanțiile financiare și alte angajamente etc.

Rapoartele vor fi prezentate anual, pentru situația din 31 decembrie a fiecărui an, cel mai târziu la 30 mai după anul de gestiune. Prima raportare conform proiectului Instrucțiunii va fi efectuată pentru situația din 31 decembrie 2013 cu prezentarea concomitentă a rapoartelor respective pentru situația din 31 decembrie 2012, pentru efectuarea unei analize comparative (Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 133 din 11 iulie 2013).

În scopul perfecționării sistemului de promovare continuă în cadrul băncilor a persoanelor care corespund principiului potrivit și adecvat a fost modificat și completat Regulamentul cu privire la exigențele față de administratorii băncii. Astfel, au fost concretizate cerințele aferente experienței teoretice a candidaților în funcțiile de membru al consiliului băncii, președinte, vicepreședinte, membru al organului executiv și conducător al filialei băncii prin suplینirea cu studii în domeniul științelor de drept, inclusiv studii în domeniile științelor economice sau financiare realizate la organizațiile internaționale, la băncile de dezvoltare multilaterale sau la grupurile financiar-bancare internaționale, precum și cele ce țin de calificativul experienței practice în cadrul autorității de supraveghere a sectorului bancar.

Concomitent, ținând cont de prevederile art. 376, 382, 384 din Legea instituțiilor financiare, au fost stabilite cerințele privind numirea în funcție a administratorului special și a lichidatorului băncii în proces de lichidare. La stabilirea criteriilor de evaluare a persoanelor în aceste funcții s-a ținut cont de specificul desemnării (numirii) de către Banca Națională a acestora.

Totodată, unele modificări și completări au fost operate ca urmare a generalizării practicii de supraveghere și aducerii termenilor

utilizați în regulament în corespundere cu cei specificați în actele legislative (Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 220 din 14 noiembrie 2013).

În vederea diversificării și minimizării riscurilor asumate de băncile licențiate în cadrul expunerilor băncii față de băncile lor corespondente și evitării riscului excesiv în sectorul bancar, Banca Națională a Moldovei a ajustat actele normative aferente expunerilor și clasificării activelor și angajamentelor condiționale, prin lărgirea noțiunii de expunere în contextul calificării ca expunere a activelor interbancare (indiferent de termenul de scadență a acestora, inclusiv conturile „Nostro”), precum și extinderea clasificării activelor, și anume a plasărilor și creditelor overnight care nu au depășit termenul de rambursare de o zi.

Concomitent, luând în considerare specificul anumitor active, precum și în vederea evitării stopării plăților și facilitării funcționării adecvate a piețelor financiare și a infrastructurii conexe a fost extinsă lista activelor, care sunt exceptate de la expunere, și anume plasările în băncile care dispun de rating investițional nu mai mic de categoria BBB-/Baa3 și care sunt concomitent rezidente ale țărilor cu ratingul respectiv, precum și alte poziții aferente transferurilor efectuate în termen de câteva zile. Pentru conformarea băncilor noilor cerințe este prevăzută o perioadă de grație până la 30 iunie 2014.

De asemenea, a fost perfecționată noțiunea de „activitate în comun” prin schimbarea poziției de control (de la 25% la 20%) care va intra în vigoare începând cu 30 iunie 2014. Până la 30 iunie 2015 băncile trebuie să determine grupurile noi și să se conformeze limitelor maxime prevăzute de regulament.

Noile prevederi ale Regulamentului cu privire la expunerile „mari” au tangență cu prevederile Regulamentului privind tranzacțiile băncii cu persoanele sale afiliate. În acest context, în Regulamentul privind tranzacțiile băncii cu persoanele sale afiliate au fost efectuate ajustările de rigoare, și anume în vederea evitării concentrării riscurilor aferente expunerilor băncilor în contextul plasărilor interbancare.

Modificările Regulamentului cu privire la expunerile „mari” impun operarea modificărilor și la Regulamentul cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale. Astfel, a fost anulată exceptarea de la clasificare a plasărilor și creditelor overnight, care nu au depășit termenul de rambursare de o zi. Așadar, plasările și creditele respective vor fi supuse clasificării conform prevederilor regulamentului menționat mai sus (Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.240

din 9 decembrie 2013 cu privire la aprobarea, modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei).

În vederea prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru implementarea prevederilor Legii nr.190-XVI din 26 iulie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, în special a procesului ce ține de monitorizarea tranzacțiilor și activităților clienților băncilor, au fost elaborate și aprobate Recomandările cu privire la monitorizarea de către bănci a tranzacțiilor și activităților clienților în vederea prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Recomandările au drept scop de a oferi băncilor îndrumări metodologice în procesul creării unor mecanisme interne efective privind monitorizarea tranzacțiilor și a activităților clienților săi. Obiectivul urmează a fi realizat prin perfecționarea programelor proprii privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului și prin facilitarea cunoașterii procesului de monitorizare a tranzacțiilor, determinarea scopului și naturii relației de afaceri, interpretarea caracterului ordinar al activității clienților, precum și a tranzacțiilor complexe și neordinare. Recomandările conțin componentele principale în cadrul unui sistem efectiv de monitorizare a tranzacțiilor, cum ar fi verificarea clienților și plăților în timp real și analiza continuă a tranzacțiilor efectuate pentru a constata activitățile neordinare atât manual cât și automatizat. În același timp, proiectul Recomandărilor conține modalitățile de determinare a naturii relației de afaceri, caracterului ordinar al activității, precum și modul de stabilire a tranzacțiilor complexe (Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 256 din 19 decembrie 2013).

De menționat că, realizarea acestor Recomandări va asigura conformarea cu recomandările experților Consiliului Europei în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului (MONEYVAL) expuse în cadrul Raportului al 4-lea de evaluare a Republicii Moldova.

Reglementarea din domeniul sistemelor de plăți

Ca urmare a intrării în vigoare a *Legii cu privire la serviciile de plată și moneda electronică nr. 114 din 18 mai 2012*, care transpune două Directive ale UE (Directiva 2007/64/CE privind serviciile de plată în cadrul pieței interne și Directiva 2009/110/CE privind accesul la activitate, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică), a fost asigurat cadrul normativ necesar în vederea implementării Legii cu privire la serviciile de plată și moneda electronică.

În special, în anul 2013 a fost asigurată aducerea în concordanță a actelor normative cu prevederile Legii nr. 114 din 18 mai 2012: *Regulamentul cu privire la cardurile de plată, Regulamentul cu privire la transferul de credit și Regulamentul cu privire la activitatea prestatorilor de servicii de plată în sistemele de remitere de bani*, prin aprobarea de către CA al BNM a Hotărârii nr. 157 din 01 august 2013.

Totodată, în scopul facilitării înțelegerii de către potențialii investitori a prevederilor Legii nr. 114 din 18 mai 2012, precum și detalierii condițiilor de licențiere aferente activității de prestare a serviciilor de plată, Banca Națională a elaborat *Regulamentul cu privire la activitatea emitentilor de monedă electronică și prestatorilor de servicii de plată nebankari*, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.123 din 27 iunie 2013.

De asemenea, au fost elaborate și aprobate modificările și completările la *Regulamentul cu privire la sistemul automatizat de plăți interbancare*, care se referă la reglementarea aspectelor aferente interacțiunii Serviciului guvernamental de plăți electronice (MPay) cu Sistemul automatizat de plăți interbancare.

În anul 2013 a fost elaborat Proiectul de *Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, destinat promovării plăților fără numerar și combaterii evaziunii fiscale, elaborat în cadrul grupului de lucru interdepartamental constituit din reprezentanții Băncii Naționale a Moldovei, Ministerului Economiei, Ministerului Finanțelor, Inspectoratului Fiscal și Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Proiectul prevede realizarea unei serii de măsuri care se bazează pe cele mai bune practici internaționale, și anume: majorarea gradului de bancarizare, extinderea rețelei de acceptare a plăților fără numerar, limitarea utilizării numerarului și eliminarea discriminării la achitarea prin intermediul instrumentelor de plată. De menționat că, în cadrul ședinței de prezentare a proiectului de Lege, care a avut loc în incinta Băncii Naționale a Moldovei pe data de 5 iulie 2013, reprezentanții instituțiilor vizate au susținut unanim acest proiect, fiind înțeleasă importanța acestuia pentru economia națională și au convenit asupra promovării acestuia de către Ministerul Finanțelor, în comun cu Ministerul Economiei.

3.16 Personalul Băncii Naționale a Moldovei și perfecționarea profesională

Conform Planului strategic al Băncii Naționale a Moldovei, Direcția resurse umane este responsabilă de îndeplinirea a două obiective

strategice din cele zece: optimizarea gestionării resurselor umane și dezvoltarea culturii corporative.

În anul 2013, această optimizare a avut loc prin mai multe reorganizări ale structurii de personal fără ca salariații să-și piardă locurile de muncă.

La 31 decembrie 2013, structura Băncii Naționale a Moldovei era completată la nivelul de 93.62 la sută (470 unități conform statelor).

În anul 2013, 52 de persoane au fost angajate, 39 au demisionat, 35 salariați au fost promovați și 31 salariați au fost transferați în funcții similare în alte subdiviziuni. 20 de studenți și-au desfășurat stagiul în BNM, dintre care 3 au obținut locuri de muncă în BNM la finalizarea acestui stagiului. La sfârșitul anului 2013 a avut loc prima ediție a programului de inducție-orientare pentru integrarea noilor salariați.

Baza colectivului băncii o constituie persoanele cu vârsta medie de 39.8 ani. Aproape două treimi sunt femei (63.4 la sută) și aproape o treime (36.6 la sută) sunt bărbați. La nivel de șefi de subdiviziuni, însă, situația este de 50/50 la sută. Aproape 63 la sută (296 salariați) au copii și 65 la sută (306 salariați) fac parte din sindicate. Media vechimii în muncă în cadrul BNM o constituie 9 ani și 8 luni. Marea majoritate a salariaților sunt persoane cu studii superioare - 80.64 la sută, excepție fac angajații personalului tehnic. În cadrul băncii activează 10 salariați care dețin grad științific de doctor în economie sau științe tehnice, ceea ce constituie 2.13 la sută, 76 salariați dețin titlu de master, ceea ce constituie 16.17 la sută, și alți 293 salariați au studii superioare, ceea ce constituie 62.34 la sută. Pe parcursul anului 2013, 9 salariați și-au finalizat studiile postuniversitare.

Pe parcursul anului 171 salariați au participat la 214 instruirii de perfecționare peste hotare și 121 salariați – la cursuri în Republica Moldova, atât la cursuri care țin de domeniul lor de activitate (42 salariați), cât și la cursuri de certificare ACAP, de dezvoltare a competențelor lingvistice (de limbă engleză și franceză), a competențelor de comunicare (vorbire în public), fapt care contribuie la dezvoltarea personală și profesională a salariaților și la creșterea motivației de muncă. Salariații care au participat la cursurile de perfecționare peste hotare au beneficiat de formare profesională din contul organizațiilor internaționale. Pentru unele instruirii în Republica Moldova, salariații au achitat o sumă simbolică, marea parte a cheltuielilor fiind acoperită de către BNM.

În anul 2013, s-au organizat diverse evenimente care au contribuit la consolidarea culturii corporative, cum ar fi organizarea unor

campionate sportive de fotbal, volei, tenis de masă, spartachiada instituțiilor bancare și de asigurări, sărbătorirea Zilei lucrătorului bancar, a Crăciunului pentru salariați și copiii acestora, organizarea unor călătorii în Moldova și în afara țării, în scop educativ și de consolidare a echipelor, cu o contribuție financiară din partea salariaților.

În anul 2013 a fost organizată a patra ediție a sondajului de opinie a salariaților, prin care s-a evaluat satisfacția acestora legată de diferite aspecte ale muncii, nivelul de implicare etc.

3.17 Analiza situației financiare a BNM pentru anul 2013

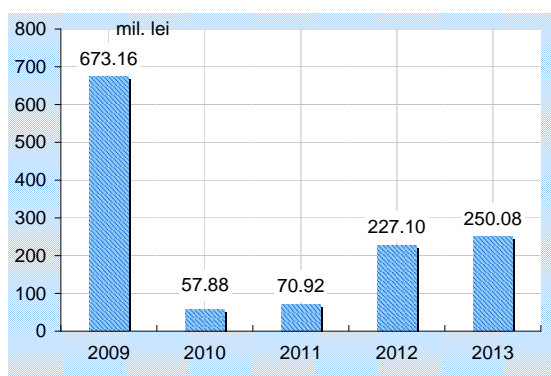
Considerații generale

În conformitate cu *Legea nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei*, obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Atribuțiile de bază ale Băncii Naționale sunt prevăzute în *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei*. În conformitate cu atribuțiile legale, operațiunile Băncii Naționale a Moldovei sunt efectuate în scopul promovării și susținerii politicii monetare și valutare în stat, asigurării stabilității sistemului bancar, emisiunii monedei naționale, gestionării rezervelor valutare ale statului etc. Respectiv, maximizarea profitului din activitatea Băncii Naționale a Moldovei nu constituie un scop în sine și nu poate servi drept impediment la realizarea obiectivului și atribuțiilor de bază.

Profitul disponibil pentru distribuire

Graficul 3.72: Evoluția profitului disponibil pentru distribuire pe parcursul anilor 2009-2013

Rezultatul financiar al Băncii Naționale a Moldovei depinde nemijlocit de necesitatea efectuării operațiunilor monetare și valutare, în vederea atingerii obiectivului fundamental și îndeplinirii atribuțiilor de bază ale băncii. Evoluția profitului disponibil pentru distribuire, pe parcursul anilor 2009-2013, este reflectată în graficul 3.72.

Conform *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei*, 50.0 la sută din suma profitului disponibil pentru distribuire sunt repartizate

pentru majorarea capitalului statutar și 50.0 la sută se transferă la bugetul de stat.

Conform situației financiare, la finele anului 2013, Banca Națională a înregistrat un profit disponibil pentru distribuire în sumă de 250.08 milioane lei, fiind caracterizat, în principal, de următoarele evoluții cu impact semnificativ comparativ cu anul 2012 (227.10 milioane lei):

Evenimentele cu impact pozitiv asupra profitului disponibil pentru distribuire:

- Creșterea veniturilor din gestionarea rezervelor valutare cu circa 124 milioane lei, datorită majorării veniturilor realizate de la operațiuni în valută străină, precum și a veniturilor din dobânzi la valori mobiliare și investiții în valută străină.
- Diminuarea cheltuielilor aferente operațiunilor de sterilizare cu circa 48 milioane lei, determinată de micșorarea ratei dobânzii la CBN plasate.
- Micșorarea cheltuielilor aferente rezervelor obligatorii cu circa 13 milioane lei față de anul 2012, condiționată de diminuarea ratelor dobânzii aplicate la plata pentru menținerea rezervelor obligatorii în MDL, care au variat în anul 2013 de la 1.50 la sută până la 0.50 la sută, în timp ce în anul 2012 acestea au variat de la 5.66 la sută până la 1.50 la sută.

Evenimente cu impact negativ asupra profitului disponibil pentru distribuire:

- Diminuarea veniturilor din amortizarea scontului la VMS cu circa 46 milioane lei, determinată de deținerea în portofoliul BNM a valorilor mobiliare de stat la rate de dobândă mai mici pe parcursul anului 2013, comparativ cu anul 2012. Rata medie a dobânzii în anul 2013 a constituit 4.52 la sută (2012: 6.56 la sută). Totodată, soldul mediu al VMS deținute în portofoliul BNM s-a diminuat, în anul 2013 constituind 2063.4 milioane lei (anul 2012 - 2196.0 milioane lei).
- Majorarea cheltuielilor pentru fabricarea monedei naționale, inclusiv transportarea și păstrarea ei, cu circa 84 milioane lei față de anul 2012, în urma producerii unui volum mai mare de monedă națională. Astfel, pe parcursul anului 2013 au fost efectuate cheltuieli pentru fabricarea monedei naționale în sumă de 107 milioane lei (în anul 2012 - 23 milioane lei).

- Majorarea cheltuielilor privind dobânzile la depozitele la vedere acceptate de la Ministerul Finanțelor cu circa 15 milioane lei, din cauza aplicării unor rate de dobândă mai mari pe parcursul anului 2013 comparativ cu anul 2012. Rata medie a dobânzii la depozitele la vedere acceptate de la Ministerul Finanțelor în anul 2013 a constituit 1.98 la sută (în anul 2012 - 1.04 la sută). Totodată, soldul mediu lunar al depozitelor la vedere s-a majorat, constituind 1274.01 milioane lei (în anul 2012 - 992.87 milioane lei).

Impactul evenimentelor expuse mai sus asupra profitului disponibil pentru distribuire, separat pe domeniile de activitate desfășurate de Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2013, este prezentat în tabelul A.31.

Impactul politicii monetare asupra situației financiare a Băncii Naționale

Persistența excesului de lichiditate în sistemul bancar a determinat Banca Națională a Moldovei să utilizeze instrumente de absorbție a lichidității pe parcursul întregului an 2013. În perioada de referință, soldul mediu zilnic al operațiunilor de sterilizare a lichidității a constituit 3713.8 milioane lei (în anul 2012 - 3751.9 milioane lei). Totodată, cheltuielile de la operațiunile de sterilizare efectuate prin emiterea de Certificate ale Băncii Naționale a Moldovei s-au diminuat, constituind circa 145 milioane lei în anul 2013 față de circa 193 milioane lei în anul 2012. Diminuarea cheltuielilor privind amortizarea scontului la CBN a fost determinată de micșorarea ratei dobânzii la CBN plasate. Rata medie a dobânzii la CBN plasate în anul 2013 a constituit 3.89 la sută (în anul 2012 - 5.05 la sută). Certificatele BNM au fost emise la rata de bază a BNM, în descreștere începând cu 4.50 la sută în luna ianuarie 2013 până la 3.50 la sută în luna decembrie 2013.

Ansamblul instrumentelor de politică monetară aplicate de Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2013 au generat o pierdere netă de 109.69 milioane lei, ceea ce reprezintă o reducere cu 5.48 la sută față de pierderile din anul 2012 (tabelul A.32).

Impactul operațiunilor de gestionare a rezervelor valutare ale statului asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei

Activele oficiale de rezervă ale statului, deținute de BNM, s-au majorat la situația din 31 decembrie 2013 față de 31 decembrie

2012 cu 12.15 la sută sau cu circa 305.63 milioane dolari SUA (de la 2515.00 milioane dolari SUA până la 2820.63 milioane dolari SUA), fiind investite preponderent în instrumente în dolari SUA și euro. Majorarea ponderii rezervelor valutare a generat creșterea veniturilor aferente gestionării rezervelor valutare și altor operațiuni valutare cu circa 110 milioane lei, pentru anul 2013, atingând nivelul de 522.38 milioane lei (în anul 2012 - 412.28 milioane lei).

Impactul operațiunilor de gestionare a rezervelor valutare asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei este prezentat în tabelul A.33.

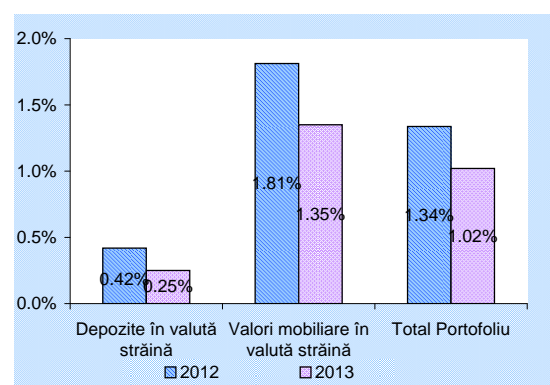
Deși în anul 2013 s-au înregistrat venituri din gestionarea rezervelor valutare mai mari comparativ cu anul 2012, profitabilitatea rezervelor valutare s-a micșorat față de anul 2012. Un factor care a influențat micșorarea profitabilității rezervelor valutare l-a reprezentat diminuarea randamentului valorilor mobiliare, precum și a depozitelor în valută străină, după cum se observă din graficul 3.69. Astfel, profitabilitatea valorilor mobiliare emise de nerezidenți a scăzut de la nivelul de 1.8121 la sută în anul 2012 până la 1.3453 la sută în anul 2013, din cauza evoluției negative a ratelor profitabilității pe piața de capital, ca urmare a accentuării instabilității climatului politic, suspendarea activității guvernului SUA în urma dezacordurilor în privința politicii fiscale și a plafonului datoriei publice a SUA, precum și încetinirea creșterii economice în principalele economii emergente.

Valorile mobiliare emise de nerezidenți deținute de Banca Națională a Moldovei în portofoliul său sunt reprezentate în principal de valori mobiliare emise de entități guvernamentale din Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană, Marea Britanie, precum și de titluri ale emitenților supranaționali. Ponderea valorilor mobiliare emise de nerezidenți în totalul portofoliului de investiții în perioada analizată a constituit 63.70 la sută (în anul 2012 - 61.18 la sută).

Rata medie ponderată a profitabilității depozitelor la termen s-a diminuat de la 0.4192 la sută în anul 2012 până la 0.2480 la sută în anul 2013 (Graficul 3.73).

De menționat că, în conformitate cu cele mai bune practici internaționale, precum și cu prevederile *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei*, criteriile principale pentru selectarea activelor de rezervă sunt siguranța sumelor de bază și lichiditatea. Astfel, doar după asigurarea acestor două criterii este luată în

Graficul 3.73: Evoluția profitabilității rezervelor valutare în anul 2013 în comparație cu anul 2012

Sursa: BNM

calcul profitabilitatea instrumentelor în care sunt investite rezervele valutare ale statului.

Evoluția cursului oficial de schimb al leului moldovenesc față de valutele în care sunt deținute rezervele valutare a avut un impact semnificativ asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei. Dinamica acestuia, precum și valorile anuale medii sunt reflectate în tabelul A.34.

La finele anului 2013, fluctuațiile cursului valutar au dus la înregistrarea veniturilor nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare în mărime de circa 1989.97 milioane lei, iar diminuarea prețurilor la valorile mobiliare în valută străină pe piețele internaționale au dus la înregistrarea pierderilor nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale în mărime de circa (73.08) milioane lei. Pierderile nerealizate nu au influențat mărimea profitului disponibil pentru distribuire, întrucât, conform *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei*, pierderile nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare ale anului 2013 au fost acoperite din rezerva creată din veniturile nerealizate ale anilor precedenți.

La finele anului 2012 au fost înregistrate venituri nerealizate din diferențe de curs în mărime de circa 846.01 milioane lei, din care venituri nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare în mărime de 714.82 milioane lei și din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale în mărime de 131.19 milioane lei, care au fost transferate în conturile respective de rezervă.

Capital și rezerve

Activitățile desfășurate de către Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2013 în scopul îndeplinirii atribuțiilor sale de bază au influențat structura bilanțului băncii. Acest fapt este reflectat în tabelul A.35.

Situația capitalului și a rezervelor este reflectată în tabelul A.36.

La 31 decembrie 2013, soldul debitor al fondului general de rezervă s-a diminuat cu 125.04 milioane lei, ca rezultat al înregistrării profitului disponibil pentru distribuire în mărime de 250.08 milioane lei, și ca urmare a utilizării acestuia în mărime de 50 la sută, conform *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei*, pentru majorarea capitalului statutar. Astfel, soldul debitor al

fondului general de rezervă la 31 decembrie 2013 a constituit 471.36 milioane lei (în anul 2012 - 596.40 milioane lei).

Soldul debitor al fondului general de rezervă înregistrat la finele anilor 2009-2012 nu a fost acoperit de către Guvern, în persoana Ministerului Finanțelor, pe parcursul anilor 2010-2013 prin emiterea valorilor mobiliare de stat în conformitate cu prevederile *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei*.

La situația din 31 decembrie 2013, capitalul și rezervele băncii au înregistrat un nivel pozitiv în mărime totală de 2813.76 milioane lei, fiind în creștere față de 31 decembrie 2012 în condițiile înregistrării veniturilor nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare în mărime de 1989.97 milioane lei și a pierderilor nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea valorilor mobiliare investiționale în mărime de 73.08 milioane lei, care au modificat corespunzător conturile respective de rezervă.

Alte rezerve cuprind rezerva veniturilor din reevaluarea valorilor mobiliare de stat care a consemnat un rezultat total pozitiv în mărime de 1.50 milioane lei și diferențele negative din reevaluarea aurului monetar în sumă de 8.17 milioane lei, care respectiv au generat diminuarea altor rezerve ale băncii până la suma de 6.67 milioane lei (în anul 2012 - 2.17 milioane lei).

Listă de figuri

1.1	Ritmul mediu anual de creștere a economiei mondiale (%)	9
1.2	Ritmul mediu anual de creștere în economiile avansate în anul 2013 (%)	10
1.3	Ritmul mediu anual de creștere a PIB și IPC în România (%)	10
1.4	Ritmul mediu anual de creștere a PIB și IPC în Federația Rusă (%)	11
1.5	Ritmul mediu anual de creștere a PIB și IPC în Ucraina (%)	11
1.6	Ritmul mediu anual de creștere a indicilor prețurilor mondiale (%)	12
1.7	Evoluția prețurilor la gazele naturale (USD/1000 m ³) și petrol (USD/baril)	13
1.8	Rata medie a șomajului în zona euro și economiile vecine (%)	13
2.1	Contribuția componentelor cererii la creșterea PIB (p.p.)	15
2.2	Contribuția sectoarelor economiei la creșterea PIB (p.p.)	16
2.3	Contribuția componentelor (p.p.) la creșterea consumului final al gospodăriilor populației (%)	17
2.4	Contribuția surselor de finanțare (p.p.) asupra creșterii reale a consumului gospodăriilor populației (%)	17
2.5	Investiții în active materiale pe termen lung pe tipuri de mijloace fixe (% , față de perioada similară a anului precedent)	17
2.6	Investiții în active materiale pe termen lung pe surse de finanțare (% , față de perioada similară a anului precedent)	18
2.7	Producția globală agricolă (% , față de anul precedent)	18
2.8	Evoluția în termeni reali a producției industriale și a transportului de mărfuri (% , față de perioada similară a anului precedent)	19
2.9	Evoluția comerțului intern (% , față de perioada similară a anului precedent)	19
2.10	Evoluția ritmului anual al exporturilor (%) și contribuția pe categorii de țări (p.p.)	20

2.11 Evoluția ritmului anual al exporturilor (%) și contribuția subcomponentelor pe grupe de mărfuri (p.p)	20
2.12 Evoluția ritmului anual al importurilor (%) și contribuția pe categorii de țări (p.p.) . . .	20
2.13 Evoluția ritmului anual al importurilor (%) și contribuția subcomponentelor pe grupe de mărfuri (p.p)	21
2.14 Populația activă și ocupată (% , față de perioada similară a anului precedent)	21
2.15 Evoluția ratei șomajului și a ratei de ocupare (%)	21
2.16 Populația ocupată pe activități ale economiei naționale (% , față de anul precedent) . . .	22
2.17 Salariul mediu real* (% , față de anul precedent)	22
2.18 Salariul mediu real în industrie (% , față de anul precedent)	23
2.19 Ritmul anual al IPC și al inflației de bază (%)	23
2.20 Ritmul anual al subcomponentelor inflației (%)	24
2.21 Evoluția inflației anuale și contribuția subcomponentelor (p.p.)	24
2.22 Contribuția componentelor la dinamica anuală a inflației de bază (p.p.)	25
2.23 Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor la produsele alimentare (p.p.)	25
2.24 Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor reglementate (p.p.)	27
2.25 Contribuția componentelor la creșterea anuală a prețurilor la combustibil (p.p.)	27
2.26 Ritmul anual al IPPI (%)	28
2.27 Evoluția indicelui prețurilor în construcții (% , față de perioada similară a anului precedent)	28
2.28 Prețurile producătorului la produsele agricole (% , față de anul precedent)	29
2.29 Indicatorii bugetului public național	29
2.30 Dinamica structurii veniturilor fiscale	30
2.31 Distribuirea sectorială a cheltuielilor publice	30
2.32 Evoluția deficitului bugetului public național	31

2.33 Datoria de stat ca pondere în PIB (%)	31
2.34 Contul curent - componente principale (mil. USD)	31
2.35 Principalii parteneri comerciali ai Republicii Moldova în anul 2013 (mil. USD)	32
2.36 Structura importurilor de bunuri pe Mari Categorii Economice în anul 2013	33
2.37 Importurile de produse energetice și electricitate, dinamică anuală, mil. USD, prețuri FOB	33
2.38 Contul de capital și financiar, componente principale (mil. USD)	35
2.39 Investițiile străine directe în economia națională* (mil. USD)	35
2.40 Alte investiții – active financiare, fluxuri nete (mil. USD)	36
2.41 Alte investiții – pasive financiare, fluxuri nete (mil. USD)	37
2.42 Datoria externă, la sfârșitul perioadei, prezentare sectorială (mil. USD)	38
2.43 Evoluția raportului dintre datoria externă și PIB (%)	38
2.44 Raportul dintre datoria externă publică și public garantată și exporturile de bunuri și servicii (%)	39
2.45 Raportul dintre datoria externă publică și public garantată și veniturile bugetului public național (%)	39
2.46 Raportul dintre serviciul datoriei externe publice* și exporturile de bunuri și servicii (%)	39
2.47 Presiunea serviciului datoriei externe publice* asupra finanțelor publice (%)	40
2.48 Gradul de acoperire a datoriei externe pe termen scurt prin active oficiale de rezervă (%)	40
3.1 Evoluția lunară a coridorului ratelor dobânzilor (%)	42
3.2 Evoluția ratelor de referință pe piața interbancară și a ratei de bază a BNM (%)	42
3.3 Soldul operațiunilor de sterilizare (milioane lei) efectuate de BNM în anul 2013	43
3.4 Evoluția mijloacelor atrase în lei moldovenesti, a rezervelor obligatorii în lei moldovenesti și a normei rezervelor obligatorii în anul 2013	46
3.5 Evoluția rezervelor obligatorii în USD și EUR pe parcursul anilor 2012-2013 (milioane)	46

3.6	Evoluția cursului oficial de schimb MDL/USD și volumul tranzacțiilor zilnice ale BNM în anul 2013	46
3.7	Evoluția componentelor masei monetare M2 (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	56
3.8	Dinamica principalelor componente ale masei monetare M3 (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	56
3.9	Evoluția creditelor în economie (% , creștere față de luna similară a anului precedent) . .	57
3.10	Soldul creditelor acordate în economie (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	57
3.11	Dinamica volumului și a ratelor medii la creditele noi acordate în moneda națională . .	58
3.12	Dinamica volumului și a ratelor medii la creditele noi acordate în valută străină	58
3.13	Ratele medii ale dobânzilor în MDL (%)	58
3.14	Dinamica volumului și a ratelor medii la depozitele la termen atrase în moneda națională	59
3.15	Dinamica volumului și a ratelor medii la depozitele la termen noi atrase în valută străină	59
3.16	Evoluția marjei bancare la operațiunile în moneda națională și în valută străină (p.p.) .	59
3.17	Indicatorii cantitativi ai pieței primare a VMS (milioane dolari SUA)	60
3.18	Dinamica lunară a valorilor mobiliare de stat la licitațiile pe piața primară în anul 2013	60
3.19	Structura emisiunilor de VMS în diviziune pe tipuri în anul 2012	61
3.20	Structura emisiunilor de VMS în diviziune pe tipuri în anul 2013	61
3.21	Dinamica ratelor nominale ale dobânzilor la VMS (%)	61
3.22	Evoluția ratelor dobânzilor (%)	62
3.23	Dinamica volumului de VMS în circulație la finele perioadei (milioane lei)	62
3.24	Dinamica indicatorilor pe piața secundară	63
3.25	Structura procurărilor VMS la licitațiile de piață primară în diviziune pe categorii de participanți	65
3.26	Tranzacțiile de vânzare-cumpărare efectuate de către dealerii primari pe piața secundară (milioane lei)	65

3.27 Structura valorilor mobiliare de stat aflate în circulație în profilul deținătorilor la 31.12.2012	67
3.28 Structura valorilor mobiliare de stat aflate în circulație în profilul deținătorilor la 31.12.2013	67
3.29 Fluctuațiile cursului oficial al leului moldovenesc	68
3.30 Contribuția principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova la modificarea cursului real efectiv pe parcursul anului 2013	68
3.31 Dinamica cursului nominal efectiv și real efectiv al monedei naționale calculat în baza ponderii principalilor parteneri comerciali pe parcursul perioadei dec. 2007 - dec. 2013	69
3.32 Structura valutară a ofertei nete de valută străină (valutele sunt recalulate în dolari SUA la curs mediu constant)	69
3.33 Ritmul de creștere al ofertei nete de valută străină de la persoanele fizice, pe valute (față de perioada similară a anului precedent)	69
3.34 Gradul de acoperire a vânzărilor nete de valută străină persoanelor juridice prin oferta netă de valută străină de la persoanele fizice și dinamica cursului mediu de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA	70
3.35 Evoluția rezervelor valutare exprimate în luni de import de mărfuri și servicii	70
3.36 Evoluția activelor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate și a cursului oficial de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA	73
3.37 Dinamica disponibilităților în valută străină (echivalentul în milioane dolari SUA)	73
3.38 Ratele profitabilității pentru valorile mobiliare guvernamentale cu scadență de 2 ani	79
3.39 Ratele de bază în SUA, UE și Marea Britanie	79
3.40 Structura rezervelor valutare la finele anilor 2008 - 2013 (milioane dolari SUA)	80
3.41 Compoziția rezervelor valutare la data de 31.12.2013	80
3.42 Compoziția valutară normativă	80
3.43 Dinamica concentrării activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci	82
3.44 Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)	84

3.45 Dinamica structurii portofoliului de credite și a leasingului financiar al sectorului bancar din Republica Moldova conform gradului de risc al operațiunilor investiționale la 31.12.2012	85
3.46 Dinamica structurii portofoliului de credite și a leasingului financiar al sectorului bancar din Republica Moldova conform gradului de risc al operațiunilor investiționale la 31.12.2013	85
3.47 Dinamica indicatorilor expuneri „mari” și expuneri față de persoanele afiliate (%)	85
3.48 Dinamica capitalului sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2012 - 31.12.2013 (milioane lei)	87
3.49 Dinamica concentrării capitalului de gradul I al sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci	87
3.50 Structura capitalului social al sectorului bancar din Republica Moldova, conform sursei de proveniență a investițiilor	88
3.51 Dinamica concentrării obligațiunilor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci	89
3.52 Dinamica activelor lichide (milioane lei) și a ponderii acestora în totalul activelor sistemului bancar al Republicii Moldova	90
3.53 Dinamica veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru anii 2012-2013 (milioane lei)	90
3.54 Structura veniturilor în anul 2013	90
3.55 Structura cheltuielilor în anul 2013	91
3.56 Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și capitalului ale sectorului bancar al Republicii Moldova (%)	91
3.57 Numărul cardurilor aflate în circulație în anii 2012 și 2013	102
3.58 Ponderea cardurilor emise după soluția tehnică pe parcursul anului 2013	102
3.59 Indicatorul fraudelor efectuate cu cardurile de plată în UE și Republica Moldova	102
3.60 Evoluția bancnotelor în circulația monetară (din punct de vedere valoric)	106
3.61 Evoluția bancnotelor în circulația monetară (din punct de vedere cantitativ)	107
3.62 Structura pe valori nominale a bancnotelor în circulație la finele anului 2013 (din punct de vedere cantitativ)	107

3.63 Structura pe valori nominale a bancnotelor în circulație la finele anului 2013 (din punct de vedere valoric)	107
3.64 Evoluția monedelor în circulația monetară (din punct de vedere valoric)	108
3.65 Evoluția monedelor în circulația monetară (din punct de vedere cantitativ)	108
3.66 Bancnote emise în cursul anului 2013 (din punct de vedere cantitativ)	108
3.67 Monede metalice emise în cursul anului 2013 (din punct de vedere cantitativ)	109
3.68 Bancnote retrase din circulație în cursul anului 2013 (din punct de vedere cantitativ) .	109
3.69 Bancnote retrase din circulație în cursul anului 2012 (din punct de vedere cantitativ) .	109
3.70 Structura pe valori nominale a falsurilor, constatate în anul 2013 (din punct de vedere cantitativ)	110
3.71 Structura pe valori nominale a falsurilor, constatate în anul 2012 (din punct de vedere cantitativ)	110
3.72 Evoluția profitului disponibil pentru distribuire pe parcursul anilor 2009-2013	134
3.73 Evoluția profitabilității rezervelor valutare în anul 2013 în comparație cu anul 2012 . .	137

Listă de tabele

1.1	Aprecierea (-)/deprecierea (+) medie a valutelor în anul 2013	12
3.1	Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat pe scadente (%)	62
A.1	Balanța de plăți - agregate principale (milioane USD)	150
A.2	Comerțul exterior cu servicii, în dinamică	151
A.3	Balanța veniturilor	151
A.4	Transferuri curente	152
A.5	Activele și pasivele externe, fluxuri nete (milioane USD)	152
A.6	Investițiile directe în economia națională și peste hotare, fluxuri (milioane USD)	153
A.7	Împrumuturi externe (milioane USD)	154
A.8	Datoria externă brută a Republicii Moldova, la sfârșitul perioadei (milioane USD)	155
A.9	Datoria externă publică, public garantată și datoria privată negarantată, la sfârșitul perioadei (milioane USD)	156
A.10	Împrumuturi externe și alocări de DST la sfârșitul perioadei, specificarea creditelor (milioane USD)	157
A.11	Evoluția datoriei creditoare a băncilor față de Banca Națională a Moldovei în anul 2013 (milioane lei)	158
A.12	Rulajul total al operațiunilor pe piața valutară internă (cumpărări/vânzări de valută străină contra MDL), (echivalentul în milioane dolari SUA)	158
A.13	Structura rulajului tranzacțiilor valutare pe piața valutară internă	158
A.14	Sursele principale de cumpărare a valutei străine de către băncile licențiate ale Republicii Moldova pe piața valutară internă (echivalentul în milioane dolari SUA)	159
A.15	Direcțiile principale de vânzare a valutei străine de către băncile licențiate ale Republicii Moldova pe piața valutară internă (echivalentul în milioane dolari SUA)	159

A.16 Soldul net al operațiunilor de cumpărare/vânzare de valută străină contra MDL (echivalentul în milioane dolari SUA)	160
A.17 Active valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA) . .	160
A.18 Credite acordate în valută străină de către bănci (echivalentul în milioane dolari SUA) .	161
A.19 Disponibilități în valută străină ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	161
A.20 Disponibilități în valută străină ale băncilor licențiate pe tipuri de valute (echivalentul în milioane dolari SUA)	161
A.21 Obligațiuni valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	162
A.22 Total depozite în valută străină ale clienților băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	162
A.23 Active și obligațiuni condiționale ale băncilor licențiate în valută străină (echivalentul în milioane dolari SUA)	162
A.24 Limite pe investiții și constrângeri aplicate de BNM în procesul de gestionare a riscului investițional	163
A.25 Dinamica structurii activelor sectorului bancar al Republicii Moldova (%)	164
A.26 Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova pe ramuri	165
A.27 Dinamica structurii obligațiunilor sectorului bancar al Republicii Moldova (%)	166
A.28 Evoluția plăților decontate prin sistemul automatizat de plăți interbancare	166
A.29 Monedele comemorative emise în cursul anului 2013	166
A.30 Aranjamente financiare cu FMI de care a beneficiat Banca Națională a Moldovei	167
A.31 Analiza profitului disponibil pentru distribuire în corelație cu principalele activități ale BNM	167
A.32 Rezultatul net din implementarea politicii monetare	167
A.33 Rezultatul net obținut în urma administrării rezervelor valutare deținute de BNM	167
A.34 Evoluția cursului oficial de schimb	168
A.35 Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)	168
A.36 Capital și rezerve	169
A.37 Lista Hotărârilor Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în semestrul I, 2013	170
A.38 Lista Hotărârilor Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în semestrul II, 2013	171

Anexa A

Tabele

Tabelul A.1: Balanța de plăți - agregate principale (milioane USD)

	2009	2010	2011	2012	2013 pr.
CONTUL CURENT	-446.67	-451.34	-784.47	-495.28	-384.67
Bunuri și servicii	-1988.54	-2282.96	-2872.04	-2945.06	-2981.13
Bunuri	-1948.79	-2219.45	-2869.44	-2923.98	-2978.58
export (FOB), din care	1326.93	1590.43	2277.05	2228.06	2470.17
băuturi alcoolice	<i>157.26</i>	<i>175.84</i>	<i>177.81</i>	<i>210.65</i>	<i>226.75</i>
import (FOB), din care:	-3275.72	-3809.88	-5146.49	-5152.04	-5448.75
resurse energetice (fără energie electrică)	<i>-652.99</i>	<i>-732.77</i>	<i>-1046.76</i>	<i>-1039.51</i>	<i>-1045.45</i>
Servicii	-39.75	-63.51	-2.60	-21.08	-2.55
export	673.11	700.31	881.47	936.32	1028.69
import	-712.86	-763.82	-884.07	-957.40	-1031.24
Venituri	321.24	504.70	571.52	839.78	884.71
intrări, din care:	592.06	766.98	926.75	1051.80	1160.07
veniturile rezidenților din muncă	563.42	742.96	899.03	1012.53	1114.76
ieșiri, din care:	-270.82	-262.28	-355.23	-212.02	-275.36
dividende și profituri distribuite din investiții directe	-134.65	-124.65	-153.28	-123.01	-134.08
venit reinvestit și profituri nedistribuite ale filialelor	11.56	-14.55	-86.72	11.01	-9.42
venit din alte investiții	-62.39	-48.25	-59.45	-63.25	-74.41
Transferuri curente	1220.63	1326.92	1516.05	1610.00	1711.75
intrări, din care:	1323.99	1416.32	1614.71	1711.52	1854.20
transferuri personale	635.21	608.47	701.37	773.79	860.96
ieșiri	-103.36	-89.40	-98.66	-101.52	-142.45
CONTUL DE CAPITAL ȘI FINANCIAR	369.41	373.72	696.77	420.19	296.20
Contul de capital	-17.54	-28.36	-29.50	-33.80	-44.72
Contul financiar	386.95	402.08	726.27	453.99	340.92
Investiții directe, din care	201.57	204.39	267.64	155.36	203.08
în economia națională	208.33	207.90	288.21	175.14	231.31
capital social și venit reinvestit	150.00	171.53	230.62	133.54	170.89
împurtuturi intragrup	58.33	36.37	57.59	41.60	60.42
Investiții de portofoliu, din care:	-5.87	1.00	-0.03	21.34	9.71
Active**	-0.30	-4.84	-5.16	6.98	-0.36
titluri de participare	-0.30	-0.47	0.13	-0.18	-0.06
titluri de creanțe	-	-4.37	-5.29	7.16	-0.30
Pasive**	-5.57	5.84	5.13	14.36	10.07
titluri de participare	2.39	5.84	5.07	14.36	10.07
titluri de angajamente	-7.96	-	0.06	-	-
Derivate financiare - bancare, valoare netă	0.34	-0.63	0.19	-0.24	0.11
Alte investiții	-9.64	491.69	736.58	775.16	411.86
Active*	-210.56	75.51	90.82	225.62	-109.23
credite comerciale	44.86	21.24	-74.30	98.15	69.26
împrumuturi	4.20	-7.39	1.99	-4.96	-37.79
valută și depozite	-259.62	61.66	163.13	131.88	-240.30
alte active	-	-	-	0.55	99.60
Pasive**	200.92	416.18	645.76	549.54	521.09
credite comerciale	60.70	99.09	200.72	31.50	57.61
împrumuturi pe termen lung	-10.03	286.21	313.26	440.43	139.86
utilizare	312.23	632.91	734.81	860.85	690.97
rambursare	-322.26	-346.70	-421.55	-420.42	-551.11
împrumuturi pe termen scurt	-49.95	5.92	18.13	1.93	45.88
depozite ale nerezidenților în sistemul bancar național	-46.64	-69.59	47.69	-5.45	226.12
alte pasive	62.64	94.55	65.96	81.13	51.62
alocări de DST	184.20	-	-	-	-
Activele de rezervă ale statului*	200.55	-294.37	-278.11	-497.63	-283.84
Erori și omisiuni	77.26	77.62	87.70	75.09	88.47
Informativ:					
<i>Transferuri de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor licențiate</i>	<i>1182.02</i>	<i>1244.14</i>	<i>1443.47</i>	<i>1494.23</i>	<i>1608.98</i>

*(-) - majorare, (+) - micșorare; pentru activele de rezervă ale statului - evaluate la rata medie trimestrială ** (+) - majorare, (-) - micșorare;

Notă: Datele pentru anul 2013 sunt provizorii

Sursa: BNM

Tabelul A.2: Comerțul exterior cu servicii, în dinamică

	2009	2010	2011	2012	2013	2013 / 2012
	milioane USD					%
Servicii	-39.75	-63.51	-2.60	-21.08	-2.55	12.1
<i>Credit</i>	673.11	700.31	881.47	936.32	1028.69	109.9
<i>Debit</i>	-712.86	-763.82	-884.07	-957.40	-1031.24	107.7
Transport	-3.29	-40.10	-21.99	-18.37	12.11	-65.9
<i>Credit</i>	253.48	244.46	343.04	363.13	410.33	113.0
<i>Debit</i>	-256.77	-284.56	-365.03	-381.50	-398.22	104.4
Călătorii	-70.52	-87.60	-104.79	-118.96	-120.23	101.1
<i>Credit</i>	172.52	172.71	194.96	212.52	226.21	106.4
<i>Debit</i>	-243.04	-260.31	-299.75	-331.48	-346.44	104.5
Servicii de comunicații	66.06	87.92	92.50	99.88	86.20	86.3
<i>Credit</i>	105.21	126.05	134.96	140.04	137.81	98.4
<i>Debit</i>	-39.15	-38.13	-42.46	-40.16	-51.61	128.5
Alte servicii	-32.00	-23.73	31.68	16.37	19.37	118.3
<i>Credit</i>	141.90	157.09	208.51	220.63	254.34	115.3
<i>Debit</i>	-173.90	-180.82	-176.83	-204.26	-234.97	115.0

Sursa: BNM

Tabelul A.3: Balanța veniturilor

	2009	2010	2011	2012	2013	2013 / 2012
	milioane USD					%
Venituri	321.24	504.70	571.52	839.78	884.71	105.4
<i>Credit</i>	592.06	766.98	926.75	1051.80	1160.07	110.3
<i>Debit</i>	-270.82	-262.28	-355.23	-212.02	-275.36	129.9
Compensarea pentru munca rezidenților	497.12	683.61	863.22	984.99	1075.74	109.2
<i>Credit</i>	563.42	742.96	899.03	1012.53	1114.76	110.1
<i>Debit</i>	-66.30	-59.35	-35.81	-27.54	-39.02	141.7
Venituri din investiții	-175.88	-178.91	-291.70	-145.21	-191.03	131.6
<i>Credit</i>	28.64	24.02	27.72	39.27	45.31	115.4
<i>Debit</i>	-204.52	-202.93	-319.42	-184.48	-236.34	128.1
Venituri din investiții directe și de portofoliu	-120.63	-134.18	-237.66	-87.77	-130.45	148.6
<i>Credit</i>	21.50	20.50	22.31	33.46	31.48	94.1
<i>Debit</i>	-142.13	-154.68	-259.97	-121.23	-161.93	133.6
Dividende și profituri distribuite	-133.70	-121.09	-150.17	-119.94	-134.19	111.9
<i>Credit</i>	2.14	6.26	6.36	6.31	6.61	104.8
<i>Debit</i>	-135.84	-127.35	-156.53	-126.25	-140.80	111.5
Venit reinvestit și profituri nedistribuite(-)/pierderi (+)	11.56	-14.55	-86.72	11.01	-9.42	-
<i>Debit</i>	11.56	-14.55	-86.72	11.01	-9.42	-
Dobânzi	1.51	1.46	-0.77	21.16	13.16	62.2
<i>Credit</i>	19.36	14.24	15.95	27.15	24.87	91.6
<i>Debit</i>	-17.85	-12.78	-16.72	-5.99	-11.71	195.5
Venituri din alte investiții	-55.25	-44.73	-54.04	-57.44	-60.58	105.5
<i>Credit</i>	7.14	3.52	5.41	5.81	13.83	de 2.4 ori
<i>Debit</i>	-62.39	-48.25	-59.45	-63.25	-74.41	117.6

Sursa: BNM

Tabelul A.4: Transferuri curente

	2009	2010	2011	2012	2013	2013 / 2012
	milioane USD					%
Balanța transferurilor curente	1220.63	1326.92	1516.05	1610.00	1711.75	106.3
<i>Credit</i>	1323.99	1416.32	1614.71	1711.52	1854.20	108.3
<i>Debit</i>	-103.36	-89.40	-98.66	-101.52	-142.45	140.3
Granturi și asistență tehnică	246.62	273.02	274.70	290.49	322.67	111.1
<i>Credit</i>	247.56	274.35	276.83	292.26	326.10	111.6
<i>Debit</i>	-0.94	-1.33	-2.13	-1.77	-3.43	193.8
Învățământ și perfecționarea cadrelor	28.47	42.02	45.10	47.71	49.49	103.7
<i>Credit</i>	28.96	42.72	45.50	47.84	49.73	104.0
<i>Debit</i>	-0.49	-0.70	-0.40	-0.13	-0.24	184.6
Ajutor umanitar	21.42	40.97	26.49	31.91	21.45	67.2
<i>Credit</i>	21.43	40.99	26.54	31.91	21.45	67.2
<i>Debit</i>	-0.01	-0.02	-0.05	-	-	-
Cotizații în organizații internaționale	-5.00	-4.94	-5.59	-6.76	-8.15	120.6
<i>Credit</i>	0.02	0.06	0.17	0.10	0.12	120.0
<i>Debit</i>	-5.02	-5.00	-5.76	-6.86	-8.27	120.6
Transferuri personale	627.24	589.23	685.98	760.35	837.55	110.2
<i>Credit</i>	635.21	608.47	701.37	773.79	860.96	111.3
<i>Debit</i>	-7.97	-19.24	-15.39	-13.44	-23.41	174.2
Alte transferuri curente	301.88	386.62	489.37	486.30	488.74	100.5
<i>Credit</i>	390.81	449.73	564.30	565.62	595.84	105.3
<i>Debit</i>	-88.93	-63.11	-74.93	-79.32	-107.10	135.0

Sursa: BNM

Tabelul A.5: Activele și pasivele externe, fluxuri nete (milioane USD)

	2009	2010	2011	2012	2013
Contul financiar	386.95	402.08	726.27	453.99	340.92
Active externe*	-17.15	-227.84	-213.03	-285.05	-421.78
Investiții directe	-6.76	-3.51	-20.57	-19.78	-28.23
Investiții de portofoliu	-0.30	-4.84	-5.16	6.98	-0.36
Derivate financiare	-0.08	-0.63	-0.01	-0.24	-0.12
Alte investiții	-210.56	75.51	90.82	225.62	-109.23
credite comerciale	44.86	21.24	-74.30	98.15	69.26
împrumuturi	4.20	-7.39	1.99	-4.96	-37.79
valută și depozite	-259.62	61.66	163.13	131.88	-240.30
Alte active	-	-	-	0.55	99.60
Active de rezervă	200.55	-294.37	-278.11	-497.63	-283.84
Pasive externe	404.10	629.92	939.30	739.04	762.70
Investiții directe	208.33	207.90	288.21	175.14	231.31
Investiții de portofoliu	-5.57	5.84	5.13	14.36	10.07
Derivate financiare	0.42	-	0.20	-	0.23
Alte investiții	200.92	416.18	645.76	549.54	521.09
credite comerciale	60.70	99.09	200.72	31.50	57.61
împrumuturi	-59.98	292.13	331.39	442.36	185.74
valută și depozite	-46.64	-69.59	47.69	-5.45	226.12
alte pasive	62.64	94.55	65.96	81.13	51.62
alocare de DST	184.20	-	-	-	-

*(-) creștere

Sursa: BNM

Tabelul A.6: Investițiile directe în economia națională și peste hotare, fluxuri (milioane USD)

	2009		2010		2011		2012		2013	
	intrări	ieșiri	intrări	ieșiri	intrări	ieșiri	intrări	ieșiri	intrări	ieșiri
Investiții directe	376.94	175.37	358.62	154.23	440.10	172.46	350.51	195.15	348.07	144.99
În economia națională	373.55	165.22	358.53	150.63	440.06	151.85	350.10	174.96	348.05	116.74
<i>capital social*</i>	209.53	47.97	186.33	29.35	187.24	43.34	210.12	65.57	183.86	22.39
sectorul bancar	25.45	-	34.03	-	7.64	-	12.21	18.60	32.64	7.48
alte sectoare	184.08	47.97	152.30	29.35	179.60	43.34	197.91	46.97	151.22	14.91
<i>venit reinvestit și profituri nedistribuite</i>	-11.56	-	14.55	-	86.72	-	-11.01	-	9.42	-
sectorul bancar	-21.48	-	-24.66	-	10.91	-	5.26	-	8.81	-
alte sectoare	9.92	-	39.21	-	75.81	-	-16.27	-	0.61	-
<i>alt capital**</i>	175.58	117.25	157.65	121.28	166.10	108.51	150.99	109.39	154.77	94.35
creanțe față de investitorii străini	10.28	0.10	2.71	6.80	7.27	20.48	0.03	9.83	5.62	18.36
angajamente față de investitorii străini	165.30	117.15	154.94	114.48	158.83	88.03	150.96	99.56	149.15	75.99
Peste hotare	3.39	10.15	0.09	3.60	0.04	20.61	0.41	20.19	0.02	28.25

*inclusiv procurările de imobile de către persoane fizice și juridice nerezidente

** în alt capital se includ doar împrumuturile altor sectoare, împrumuturile băncilor se includ la „alte investiții”

Sursa: BNM

Tabelul A.7: Împrumuturi externe (milioane USD)

	2009		2010		2011		2012		2013	
	valorificări	rambursări	valorificări	rambursări	valorificări	rambursări	valorificări	rambursări	valorificări	rambursări
Împrumuturi ale autorităților monetare (BNM de la FMI)	-	14.86	61.34	8.41	135.37	6.16	154.64	16.13	-	21.61
Împrumuturi guvernamentale	41.19	44.60	212.05	45.91	112.80	62.31	152.98	53.58	100.76	64.06
Împrumuturi bancare	100.04	154.97	156.98	123.13	242.51	152.43	310.32	281.55	269.76	231.30
<i>pe termen lung</i>	98.04	106.79	154.21	120.36	199.46	127.63	157.59	119.22	219.03	204.29
<i>pe termen scurt</i>	2.00	48.18	2.77	2.77	43.05	24.80	152.73	162.33	50.73	27.01
Împrumuturi ale altor sectoare	184.98	171.76	219.33	180.12	302.89	241.28	440.43	264.75	398.86	266.67
<i>pe termen lung</i>	173.00	156.01	205.31	172.02	287.18	225.45	395.64	231.49	371.18	261.15
<i>pe termen scurt</i>	11.98	15.75	14.02	8.10	15.71	15.83	44.79	33.26	27.68	5.52
TOTAL	326.21	386.19	649.70	357.57	793.57	462.18	1058.37	616.01	769.38	583.64

Sursa: BNM

Tabelul A.8: Datoria externă brută a Republicii Moldova, la sfârșitul perioadei (milioane USD)

	2009	2010	2011	2012	2013
Sectorul guvernamental	957.50	1116.18	1157.92	1265.59	1305.17
<i>Pe termen lung</i>	<i>957.50</i>	<i>1116.18</i>	<i>1157.92</i>	<i>1265.59</i>	<i>1305.17</i>
Împrumuturi	773.63	934.90	977.77	1084.14	1123.89
Alocări de DST	183.87	181.28	180.15	181.45	181.28
Autorități monetare	153.33	204.24	327.05	467.34	445.07
<i>Pe termen lung</i>	<i>153.33</i>	<i>204.24</i>	<i>327.05</i>	<i>467.34</i>	<i>445.07</i>
Împrumuturi	153.33	204.24	327.05	467.34	445.07
Bănci	457.60	406.62	544.11	570.97	845.89
<i>Pe termen scurt</i>	<i>189.98</i>	<i>113.18</i>	<i>184.17</i>	<i>169.32</i>	<i>423.38</i>
Împrumuturi	10.60	10.60	28.85	18.85	42.57
Valută și depozite	179.38	101.97	148.99	144.80	371.33
Alte angajamente aferente datoriei	-	0.61	6.33	5.67	9.48
<i>Pe termen lung</i>	<i>267.62</i>	<i>293.44</i>	<i>359.94</i>	<i>401.65</i>	<i>422.51</i>
Împrumuturi	267.62	293.44	359.94	401.65	422.51
Alte sectoare	1905.46	2100.09	2372.80	2662.09	2908.13
<i>Pe termen scurt</i>	<i>1137.97</i>	<i>1320.76</i>	<i>1543.14</i>	<i>1658.07</i>	<i>1782.38</i>
Împrumuturi	13.07	18.85	18.93	30.62	52.84
Credite comerciale	683.96	775.72	947.34	987.77	1050.26
Alte angajamente aferente datoriei	440.94	526.19	576.87	639.68	679.28
Arierate	67.13	93.35	121.80	127.94	140.01
Altele	373.81	432.84	455.07	511.74	539.27
din care datoria pentru resurse energetice	372.19	419.64	453.45	505.67	537.66
<i>Pe termen lung</i>	<i>767.49</i>	<i>779.33</i>	<i>829.66</i>	<i>1004.02</i>	<i>1125.75</i>
Împrumuturi	767.49	779.33	829.66	1004.02	1125.75
Investiții directe: creditare intragrup	853.19	883.97	957.03	1017.77	1108.42
Angajamente față de investitorii străini	853.19	883.97	957.03	1017.77	1108.42
Arierate	75.20	84.26	93.57	95.87	104.08
Împrumuturi de la investitorii străini	777.99	799.71	863.46	921.90	1004.34
TOTAL	4327.08	4711.10	5358.91	5983.76	6612.68

Sursa: BNM

Tabelul A.9: Datoria externă publică, public garantată și datoria privată negarantată, la sfârșitul perioadei (milioane USD)

	2009	2010	2011	2012	2013
Datoria publică și public garantată	1139.79	1348.68	1521.35	1762.56	1774.92
<i>Pe termen scurt</i>	0.10	0.03	-	-	-
Alte angajamente aferente datoriei	0.10	0.03	-	-	-
Arierate (principal și dobândă)	0.10	0.03	-	-	-
din care datoria corporațiilor publice și UAT*	0.10	0.03	-	-	-
<i>Pe termen lung</i>	1139.69	1348.65	1521.35	1762.56	1774.92
Împrumuturi	955.82	1167.36	1341.20	1581.11	1593.64
din care datoria corporațiilor publice	20.43	21.86	47.04	46.47	38.09
Alocări de DST de la FMI	183.87	181.28	180.15	181.45	181.28
Datoria privată negarantată	3187.29	3362.42	3837.56	4221.20	4837.76
<i>Pe termen scurt</i>	1327.84	1433.91	1727.31	1827.40	2205.76
Împrumuturi	23.67	29.45	47.78	49.47	95.40
Valută și depozite	179.38	101.97	148.99	144.80	371.33
Credite comerciale	683.96	775.72	947.34	987.77	1050.26
Alte angajamente aferente datoriei	440.83	526.77	583.20	645.36	688.77
Arierate (principal și dobândă)	67.03	93.32	121.80	127.94	140.01
Altele	373.80	433.45	461.40	517.42	548.76
<i>Pe termen lung</i>	1006.26	1044.54	1153.22	1376.03	1523.58
Împrumuturi	1006.26	1044.54	1153.22	1376.03	1523.58
<i>Investiții directe: creditare intragrup</i>	853.19	883.97	957.03	1017.77	1108.42
Angajamente față de investitorii străini	853.19	883.97	957.03	1017.77	1108.42
Arierate	75.20	84.26	93.57	95.87	104.08
Împrumuturi de la investitorii străini	777.99	799.71	863.46	921.90	1004.34
TOTAL	4327.08	4711.10	5358.91	5983.76	6612.68

*unități administrativ-teritoriale

Sursa: BNM

Tabelul A.10: Împrumuturi externe și alocări de DST la sfârșitul perioadei, specificarea creditelor (milioane USD)

	2009	2010	2011	2012	2013
Autorități monetare	153.33	204.24	327.05	467.34	445.07
FMI	153.33	204.24	327.05	467.34	445.07
Datoria de stat directă	944.20	1106.09	1134.85	1239.93	1286.62
<i>Organisme internaționale</i>	<i>688.36</i>	<i>855.53</i>	<i>920.06</i>	<i>1039.33</i>	<i>1107.07</i>
BIRD și AID	441.16	479.41	508.16	562.94	568.70
BERD	1.46	0.49	3.49	14.41	32.74
FIDA	37.18	42.31	45.42	54.24	63.84
BDCE	12.91	12.34	13.30	17.82	27.73
BEI	11.78	16.49	24.15	62.03	86.48
FMI	183.87	304.49	325.54	327.89	327.58
<i>Relații bilaterale</i>	<i>255.84</i>	<i>250.56</i>	<i>214.79</i>	<i>200.61</i>	<i>179.55</i>
SUA	53.82	51.24	48.65	46.07	43.48
Japonia	23.50	23.40	21.23	16.25	10.38
Rusia	121.30	109.09	96.89	84.68	70.06
România	9.40	9.40	9.40	8.06	6.71
Germania	38.67	33.99	31.29	30.31	28.64
Polonia	-	15.00	-	-	-
Austria	-	-	-	9.04	15.21
Turcia	7.93	7.14	6.35	5.56	4.76
altele	1.22	1.30	0.98	0.64	0.31
Datoria garantată asumată de stat	13.30	10.08	7.63	5.64	3.55
<i>Alți creditori</i>	<i>13.30</i>	<i>10.08</i>	<i>7.63</i>	<i>5.64</i>	<i>3.55</i>
Datoria unităților administrativ-teritoriale	-	-	15.44	20.02	15.00
<i>Organisme internaționale</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>11.43</i>	<i>11.32</i>	<i>13.95</i>
IFC	-	-	5.00	4.69	7.07
BEI	-	-	6.43	6.63	6.88
<i>Alți creditori</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>4.01</i>	<i>8.70</i>	<i>1.05</i>
Datoria corporațiilor publice	20.53	21.90	31.60	26.45	23.09
<i>Organisme internaționale</i>	<i>9.45</i>	<i>8.74</i>	<i>16.39</i>	<i>16.50</i>	<i>5.66</i>
BERD	9.31	8.61	14.80	14.86	5.66
BEI	0.14	0.13	1.59	1.64	-
<i>Alți creditori</i>	<i>11.07</i>	<i>13.16</i>	<i>15.21</i>	<i>9.95</i>	<i>17.43</i>
Datoria privată garantată de stat	8.43	6.37	4.78	3.19	1.59
<i>Organisme internaționale</i>	<i>8.43</i>	<i>6.37</i>	<i>4.78</i>	<i>3.19</i>	<i>1.59</i>
BERD	8.43	6.37	4.78	3.19	1.59
Datoria privată negarantată de stat	1950.14	2051.28	2279.83	2571.20	2867.41
Organisme internaționale	160.36	235.67	307.84	350.27*	352.02
Alți creditori	1789.78	1815.61	1971.99	2220.93*	2515.39
TOTAL	3089.93	3399.96	3801.18	4333.77	4642.33

*date revizuite

Sursa: BNM

Tabelul A.11: Evoluția datoriei creditoare a băncilor față de Banca Națională a Moldovei în anul 2013 (milioane lei)

Destinația creditelor	Sold la 31.12.2012	Credite acordate în anul 2013	Credite achitate în anul 2013	Sold la 31.12.2013
Credite acordate pentru protejarea integrității sectorului bancar	279.4	0	93.1	186.3
Credite acordate pentru creditarea CCL	10.7	0	2.6	8.1
Total	290.1	-	95.7	194.4

Sursa: BNM

Tabelul A.12: Rulajul total al operațiunilor pe piața valutară internă (cumpărări/vânzări de valută străină contra MDL), (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Piața valutară internă prin virament					Piața valutară internă în numerar			Piața valutară internă	
	BNM	Băncile rezidente	Băncile nerezidente	Persoane juridice	Diverse	Total	PSV ale băncilor licențiate	Casele de schimb valutar		Total
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>										
2012	350.1	1947.0	39.3	6416.2	1395.0	10147.6	3278.9	910.3	4189.2	14336.8
2013	803.0	8635.6	61.5	7390.9	1316.0	18207.0	3519.1	1062.0	4581.1	22788.1
<i>Pondere, %</i>										
2012	2.4	13.6	0.3	44.8	9.7	70.8	22.9	6.3	29.2	100
2013	3.5	37.9	0.3	32.4	5.8	79.9	15.4	4.7	20.1	100
<i>Ritmul creșterii față de anul precedent, %</i>										
2013	2.3 ori	4.4 ori	56.5	15.2	-5.7	79.4	7.3	16.7	9.4	59.0

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei străine efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM, Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către casa de schimb valutar, Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către hotel.

Tabelul A.13: Structura rulajului tranzacțiilor valutare pe piața valutară internă

	Piața valutară prin virament		Piața valutară în numerar		Total piața valutară		În rulajul total	
	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări		
<i>Pondere, %</i>								
2012								
USD		55.2	63.1	31.9	31.5	43.7	59.2	51.4
EUR		41.3	34.7	53.3	56.5	47.3	37.4	42.3
RUB		3.4	2.0	13.9	8.2	8.5	2.8	5.7
Alte valute		0.1	0.2	0.9	3.8	0.5	0.6	0.6
Total		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
<i>Pondere, %</i>								
2013								
USD		61.7	63.8	30.4	31.0	51.4	61.0	56.2
EUR		34.8	33.2	48.9	54.4	39.4	35.0	37.2
RUB		3.5	2.8	19.7	10.4	8.8	3.5	6.2
Alte valute		0.0	0.2	1.0	4.2	0.4	0.5	0.4
total		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei străine efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM.

Tabelul A.14: Sursele principale de cumpărare a valutei străine de către băncile licențiate ale Republicii Moldova pe piața valutară internă (echivalentul în milioane dolari SUA)

Cumpărări de valută pe piața valutară internă contra MDL, inclusiv operațiuni de tip SWAP valutar de la:								
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Case de schimb valutar	Persoane fizice	Diverse	Total
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>								
2012	20.0	970.3	5.5	1952.2	2.1	3196.0	553.7	6699.8
2013	249.2	4310.8	4.9	2360.5	2.2	3470.4	483.6	10881.6
<i>Pondereea, %</i>								
2012	0.3	14.5	0.1	29.1	0.0	47.7	8.3	100.0
2013	2.3	39.6	0.0	21.7	0.0	31.9	4.5	100.0
<i>Ritmul creșterii față de anul precedent, %</i>								
2013	12.5 ori	4.4 ori	-10.9	20.9	4.8	8.6	-12.6	62.4

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei străine efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM.

Tabelul A.15: Direcțiile principale de vânzare a valutei străine de către băncile licențiate ale Republicii Moldova pe piața valutară internă (echivalentul în milioane dolari SUA)

Vânzări de valută pe piața valutară contra MDL, inclusiv operațiuni de tip SWAP valutar								
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Case de schimb valutar	Persoane fizice	Diverse	TOTAL
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>								
2012	330.1	976.7	33.8	4463.9	0.0	498.4	423.8	6726.7
2013	553.8	4324.8	56.6	5030.4	0.0	545.4	333.5	10844.5
<i>Pondereea, %</i>								
2012	4.9	14.5	0.5	66.4	0.0	7.4	6.3	100.0
2013	5.1	39.9	0.5	46.4	0.0	5.0	3.1	100.0
<i>Ritmul creșterii față de anul precedent, %</i>								
2013	67.8	4.4 ori	67.5	12.7	0.0	9.4	-21.3	61.2

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei străine efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM.

Tabelul A.16: Soldul net al operațiunilor de cumpărare/vânzare de valută străină contra MDL (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Soldul net							TOTAL
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Case de schimb valutar	Persoane fizice	Diverse	
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>								
Trimestrul I	0.0	0.2	1.3	-609.9	0.6	561.4	24.8	-21.6
Trimestrul II	-21.3	-8.0	-14.0	-638.3	0.6	644.7	30.9	-5.5
Trimestrul III	-220.9	0.4	-12.5	-629.2	0.8	837.5	40.4	16.5
Trimestrul IV	-67.9	1.0	-3.0	-634.3	0.1	654.0	33.8	-16.3
2012	-310.1	-6.4	-28.3	-2511.7	2.1	2697.6	129.9	-26.9
Trimestrul I	-20.9	0.6	-8.9	-573.6	0.6	570.5	58.3	26.6
Trimestrul II	-13.0	-17.8	-17.7	-730.9	0.5	735.5	37.0	-6.4
Trimestrul III	-228.5	2.7	-20.2	-705.1	1.0	930.9	39.0	19.8
Trimestrul IV	-42.2	0.5	-4.9	-660.3	0.1	688.1	15.8	-2.9
2013	-304.6	-14.0	-51.7	-2669.9	2.2	2925.0	150.1	37.1

Sursa: BNM

Tabelul A.17: Active valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2012	Pondere %	Sold la 31.12.2013	Pondere %	Modificarea față de 31.12.2012, %
Credite acordate	1240.2	63.0	1308.9	50.2	5.5
Disponibilități în valută străină	392.9	20.0	846.5	32.4	2.2 ori
Rezerve obligatorii în valută străină	189.4	9.6	206.4	7.9	9.0
Alte active în valută străină	43.6	2.2	154.0	5.9	3.5 ori
Active atașate la cursul valutei străine	103.1	5.2	94.4	3.6	-8.4
Total active valutare bilanțiere	1969.2	100.0	2610.2	100.0	32.6

Sursa: BNM

Tabelul A.18: Credite acordate în valută străină de către bănci (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2012	Pondere %	Sold la 31.12.2013	Pondere %	Modificarea față de 31.12.2012, %
EUR	715.6	57.7	769.8	58.8	7.6
USD	524.6	42.3	534.6	40.8	1.9
RUB	0.0	0.0	4.5	0.4	-
Total	1240.2	100.0	1308.9	100.0	5.5

Sursa: BNM

Tabelul A.19: Disponibilități în valută străină ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2012	Pondere %	Sold la 31.12.2013	Pondere %	Modificarea față de 31.12.2012, %
Conturi 'Nostro'					
deschise în străinătate	194.5	49.5	284.9	33.7	46.5
Numerar	96.3	24.5	101.3	12.0	5.2
Mijloace plasate și credite overnight					
în străinătate	62.0	15.8	373.4	44.1	6.0 ori
Plasări în străinătate ale băncilor licențiate	37.6	9.6	84.1	9.9	2.2 ori
Valori mobiliare	2.5	0.6	2.8	0.3	12.0
Total	392.9	100.0	846.5	100.0	2.2 ori

Sursa: BNM

Tabelul A.20: Disponibilități în valută străină ale băncilor licențiate pe tipuri de valute (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2012	Pondere %	Sold la 31.12.2013	Pondere %	Modificarea față de 31.12.2012, %
EUR	201.2	51.2	265.9	31.4	32.2
USD	156.5	39.8	542.3	64.1	3.5 ori
RUB	30.8	7.9	33.8	4.0	9.7
Alte valute	4.4	1.1	4.5	0.5	2.3
Total	392.9	100.0	846.5	100.0	2.2 ori

Sursa: BNM

Tabelul A.21: Obligațiuni valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2012	Pondere %	Sold la 31.12.2013	Pondere %	Modificarea față de 31.12.2012, %
Depozite la termen ale clienților	885.6	45.5	973.2	38.5	9.9
Conturi curente ale clienților	271.8	13.9	374.1	14.8	37.6
Depozite diverse ale clienților	186.9	9.6	186.4	7.4	-0.3
Credite primite	476.9	24.5	472.4	18.7	-0.9
Depozite la termen ale băncilor din străinătate	50.6	2.6	196.3	7.7	3.9 ori
Conturi „LORO” ale băncilor din străinătate	0.4	0.0	0.2	0.0	-50.0
Alte obligațiuni în valută străină, inclusiv:	75.6	3.9	328.2	12.9	4.3 ori
- depozite și împrumuturi overnight acordate rezidenților	0.0	0.0	134.4	5.3	-
- alte obligațiuni	75.6	3.9	193.8	7.6	2.6 ori
Total	1947.8	100.0	2530.8	100.0	29.9

Sursa: BNM

Tabelul A.22: Total depozite în valută străină ale clienților băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2012	Pondere %	Sold la 31.12.2013	Pondere %	Modificarea față de 31.12.2012, %
EUR	888.7	66.1	966.9	63.0	8.8
USD	436.5	32.5	551.9	36.0	26.4
RUB	16.5	1.2	12.0	0.8	-27.3
Alte valute	2.6	0.2	2.9	0.2	11.5
Total	1344.3	100.0	1533.7	100.0	14.1

Sursa: BNM

Tabelul A.23: Active și obligațiuni condiționale ale băncilor licențiate în valută străină (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2012	Pondere %	Sold la 31.12.2013	Pondere %	Modificarea față de 31.12.2012, %
Active condiționale în valută străină					
Cumpărări curente	404.1	98.2	335.2	94.9	-17.1
Cumpărări la termen	4.0	1.0	16.9	4.8	4.2 ori
Alte active condiționale	3.4	0.8	1.1	0.3	-67.6
Total active condiționale	411.5	100.0	353.2	100.0	-14.2
Obligațiuni condiționale în valută străină					
Vânzări curente	413.0	98.9	346.4	86.4	-16.1
Vânzări la termen	4.0	1.0	54.3	13.5	13.6 ori
Alte obligațiuni condiționale	0.4	0.1	0.2	0.1	-50.0
Total obligațiuni condiționale	417.4	100.0	400.9	100.0	-4.0
Active condiționale - Obligațiuni condiționale	-5.9		-47.7		
(Active condiționale – Obligațiuni condiționale)/CNT (%)	-1.0		-8.0		

Sursa: BNM

Tabelul A.24: Limite pe investiții și constrângeri aplicate de BNM în procesul de gestionare a riscului investițional

Riscuri	Metode de diminuare
Riscul de credit	<ul style="list-style-type: none"> * Investirea în contrapărți sigure, cu calitate creditară înaltă, stabilită de agențiile internaționale de rating Standard&Poor's, Moody's și Fitch Ratings (se utilizează ratingul mediu cotate de către cele trei agenții). * Stabilirea unui rating minim admisibil al contrapărților autorizate pentru efectuarea tranzacțiilor. * Stabilirea limitelor în dependență de: tipul, durata și rating-ul instrumentelor investiționale, precum și de compoziția valutară. * Monitorizarea zilnică a limitelor pe investiții și respectarea limitelor de creditare. * Cuantificarea riscului de credit, utilizând coeficienții de default determinați de către agenția de rating Standard&Poor's, pentru fiecare tip de rating și în funcție de scadență.
Riscul de piață	<ul style="list-style-type: none"> * Monitorizarea zilnică și lunară a riscului de piață se efectuează prin intermediul evaluării la prețul de piață a veniturilor/pierderilor nerealizate de la fluctuația ratelor de schimb și modificarea prețurilor la valorile mobiliare. * Riscul de piață aferent portofoliului de valori mobiliare investiționale este gestionat și monitorizat în baza metodologiei valorii expuse la risc (VaR și CVAR), care estimează pierderile economice potențiale bazate pe un șir de parametri și asumări pentru diferite modificări ale condițiilor pieței. * Monitorizarea riscului ratei dobânzii și determinarea sensibilității prețului valorilor mobiliare din portofoliile de investiții la modificarea ratelor dobânzii este evaluată aplicând PV01. * Stabilirea de către Consiliul de administrație al BNM a compoziției valutare normative a portofoliului de investiții care urmărește acoperirea riscului valutar și optimizarea portofoliului printr-o corespondență adecvată a compoziției valutare a activelor și pasivelor, precum și printr-un orizont investițional acceptabil pentru asigurarea continuității deservirii obligațiilor externe curente și implementării politicilor monetare și valutare ale statului. Compoziția valutară normativă se determină în baza unei analize ample a: compoziției valutare a importului de mărfuri și servicii, datoriei externe, valutei în care se efectuează intervențiile, etc. Compoziția valutară a rezervelor poate devia în limite de +/- 10% de la compoziția valutară normativă. * Stabilirea de către Comitetul de investiții al BNM a structurii valutare a fiecărui sub-portofoliu și devierile admisibile. * Respectarea compoziției valutare normative și structurii valutare a fiecărui sub-portofoliu.
Riscul de lichiditate	<ul style="list-style-type: none"> * Asigurarea lichidității prin depunerile la vedere și prin investirea în valori mobiliare cu lichiditate înaltă și nivel redus de risc. * Monitorizarea zilnică a riscului de lichiditate se efectuează și prin utilizarea unor benchmark-uri de piață stabilite pentru sub-portofoliile de investiții indexate în funcție de tipul instrumentelor și de valuta de investiții. Benchmark-urile folosite sunt indici de piață, recunoscuți și utilizați pe plan mondial la evaluarea comparativă a performanței și riscurilor aferente portofoliilor de investiții. * Politica investițională a BNM permite gestionarea activă a rezervelor, cu devieri de instrumente și de durată limitate la +/- 20% față de benchmark.

Sursa: BNM

Tabelul A.25: Dinamica structurii activelor sectorului bancar al Republicii Moldova (%)

Indicatorul	31.12.2012		31.12.2013		Dinamica 31.12.2013/ 31.12.2012	
	mil. lei	ponderea în total active (%)	mil. lei	ponderea în total active (%)	mil. lei	+/- (%)
Numerar și echivalente de numerar	14364.6	24.7	24346.1	32.0	9981.5	69.5
Active financiare deținute pentru tranzacționare	185.2	0.3	173.5	0.2	-11.7	-6.4
Active financiare desemnate ca fiind evaluate la valoarea justă prin profit sau pierdere	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Active financiare disponibile pentru vânzare	340.9	0.6	491.8	0.6	151.1	44.3
Împrumuturi și creanțe	36223.4	62.3	43728.6	57.4	7505.2	20.7
Investiții păstrate până la scadență	3406.7	5.9	3815.5	5.0	408.8	12.0
Imobilizări corporale	1695.4	2.9	1950.7	2.6	255.3	15.1
Imobilizări necorporale	252.1	0.4	264.7	0.4	12.6	5.0
Creanțe privind impozitele	104.0	0.2	74.7	0.1	-29.3	-28.2
Alte active	869.4	1.5	714.3	0.9	-155.1	-17.8
Active imobilizate și grupuri destinate cedării, clasificate drept deținute pentru vânzare	726.8	1.2	624.1	0.8	-102.7	-14.1
TOTAL ACTIVE	58168.5	100.0	76184.0	100.0	18015.5	31.0

Sursa: BNM

Tabelul A.26: Dinamica structurii portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova pe ramuri

Indicatorul	31.12.2012		31.12.2013		Dinamica 31.12.2013/ 31.12.2012	
	mil. lei	ponderea în total credite (%)	mil. lei	ponderea în total credite (%)	mil. lei	(%)
Credite acordate agriculturii	2159.2	6.2	2221.6	5.3	62.4	2.9
Credite acordate industriei alimentare	3705.8	10.6	4062.0	9.6	356.2	9.6
Credite acordate în domeniul construcțiilor	1526.0	4.4	1525.6	3.6	-0.4	0.0
Credite de consum	2039.2	5.8	2615.1	6.2	575.9	28.2
Credite acordate industriei energetice	1475.4	4.2	1031.6	2.4	-443.8	-30.1
Credite overnight și overdraft acordate băncilor	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Credite acordate băncilor	37.8	0.1	84.9	0.2	47.1	124.7
Credite acordate instituțiilor finanțate de la bugetul de stat	0.6	0.0	0.0	0.0	-0.6	-100.0
Credite acordate Casei Naționale de Asigurări Sociale / Companiei Naționale de Asigurări în Medicină	8.0	0.0	0.0	0.0	-8.0	-100.0
Credite acordate Guvernului	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Credite acordate unităților administrativ-teritoriale/ instituțiilor subordonate unităților administrativ-teritoriale	48.0	0.1	107.6	0.3	59.6	123.9
Credite acordate industriei productive	2919.4	8.3	3060.6	7.3	141.2	4.8
Credite acordate comerțului	12843.0	36.7	16870.1	40.0	4027.1	31.4
Credite acordate mediului financiar nebanca	851.6	2.4	1103.1	2.6	251.5	29.5
Credite acordate pentru procurarea/ construcția imobilului	1460.1	4.2	1810.6	4.3	350.5	24.0
Credite acordate organizațiilor necomerciale	132.5	0.4	112.9	0.3	-19.6	-14.8
Credite acordate pers. fizice care practică activitate	1271.3	3.6	1499.9	3.6	228.6	18.0
Credite acordate în domeniul transportului, telecomunicațiilor și dezvoltării rețelei	1837.3	5.3	2105.6	5.0	268.3	14.6
Alte credite acordate	2667.2	7.7	3966.0	9.4	1298.8	48.7
Total	34982.3	100	42177.3	100	7195.0	20.6

Sursa: BNM

Tabelul A.27: Dinamica structurii obligațiunilor sectorului bancar al Republicii Moldova (%)

Denumirea articolului	31.12.2012		31.12.2013		Dinamica	
	Valoarea contabilă (mil. lei)	Pondere (%)	Valoarea contabilă (mil. lei)	Pondere (%)	mil. lei	%
Datorii financiare deținute pentru tranzacționare	0.0	0.0	1.1	0.0	1.1	-
Datorii financiare desemnate ca fiind evaluate la valoarea justă prin profit sau pierdere	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-
Datorii financiare evaluate la cost amortizat: inclusiv depozitele clienților	47438.4	98.5	63851.4	98.6	16413.0	34.6
Provizioane	39915.1	82.9	55270.4	85.4	15355.3	38.5
Datorii privind impozitele	83.5	0.2	92.6	0.1	9.1	10.8
Alte datorii	333.8	0.7	380.4	0.6	46.6	14.0
Alte datorii	299.9	0.6	427.4	0.7	127.5	42.5
TOTAL DATORII	48155.6	100.0	64752.9	100.0	16597.3	34.5

Sursa: BNM

Tabelul A.28: Evoluția plăților decontate prin sistemul automatizat de plăți interbancare

Sistemul	Anul	Numărul (mii plăți)		Valoarea (mil. lei)		Valoarea medie pe tranzacției (mii lei)
		Total	Medie zilnică	Total	Medie zilnică	
SAPI	2012	12914.3	50.7	586774.6	2301.1	45.4
	2013	14101.7	55.3	688007.7	2698.1	48.8
Inclusiv						
SDBTR	2012	1010.6	4.0	544231.2	2134.3	538.5
	2013	1009.8	4.0	641049.7	2513.9	634.8
SCDN	2012	11903.7	46.7	42543.4	166.8	3.6
	2013	13091.9	51.3	46958.0	184.2	3.6

Sursa: BNM

Tabelul A.29: Monedele comemorative emise în cursul anului 2013

Denumirea monedei	Valoarea nominală	Metal	Greutate (gr)	Diametru (mm)	Tiraj (ex.)
Seria Evenimente istorice					
20 de ani de la introducerea monedei naționale în Republica Moldova	200 lei	Aur 999.9/1000	15.5	40 x 28	1000
1900 de ani de la inaugurarea Columnei lui Traian	100 lei	Argint 999/1000	28.28	40 x 28	2000
Anul european al cetățenilor	100 lei	Argint 999/1000	31.1	37	2000
	100 lei	Argint 999/1000	31.1	37	1000
Seria Aleea Clasicilor din Grădina Publică Ștefan cel Mare și Sfânt din mun. Chișinău					
Adrian Păunescu	100 lei	Aur 999.9/1000	7.8	24	1000
	50 lei	Argint 999/1000	13.0	28	1000
Seria Personalități					
Alexandru Plămădeală - 125 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13.0	28	1000
Alexei Mateevici - 125 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1000	13.0	28	1000
Seria Sărbătorile, cultura, tradițiile Moldovei					
Guguță - personaj literar din creația lui Spiridon Vangheli	100 lei	Argint 999/1000	13.0	28	2000
Plugușorul	50 lei	Argint 999/1000	16.5	30	2000
Seria Mănăstirile Moldovei					
Mănăstirea Țipova	50 lei	Argint 999/1000	16.5	30	2000
Seria Cartea Roșie a Republicii Moldova					
Lebăda cucuiată	50 lei	Argint 999/1000	16.5	30	2000
Libelula Mercuriu	50 lei	Argint 999/1000	16.5	30	2000

Sursa: BNM

Tabelul A.30: Aranjamente financiare cu FMI de care a beneficiat Banca Națională a Moldovei

Tipul facilității	Suma aprobată	Suma debursată	Ponderea debursărilor	Stoc la	Stoc la
	până la 31.12.2013	până la 31.12.2013	în suma total aprobată	31.12.2013	31.12.2013
	(mil. DST)	(mil. DST)	(%)	(mil. DST)	(mil. USD)
Facilitatea de Finanțare Extinsă (EFF)	319.80	236.62	73.99	149.12	229.65
Facilitatea de Creditare Extinsă (ECF)	311.56	191.58	61.49	139.89	215.43

Sursa: BNM

Tabelul A.31: Analiza profitului disponibil pentru distribuire în corelație cu principalele activități ale BNM

	2013	2012	Diferența	Diferența absolută
	Rezultat financiar	Rezultat financiar	Diferența 2013/2012	
	mii lei	mii lei	%	mii lei
Activități gestionate de bancă				
Operațiuni monetar- creditare	(109,688)	(116,044)	(5.48)	6,356
Gestionarea rezervelor valutare	522,384	412,279	26.71	110,105
Emisiunea monedei naționale	(71,864)	16	(549.15)	(87,864)
Alte operațiuni, inclusiv costuri de funcționare	(90,752)	(69,153)	31.23	(21,599)
Profit disponibil pentru distribuire	250,080	227,098	10.12	6,998

Sursa: BNM

Tabelul A.32: Rezultatul net din implementarea politicii monetare

	2013	2012	Diferența	Diferența absolută
	Rezultat financiar	Rezultat financiar	Diferența 2013/2012	
	mii lei	mii lei	%	mii lei
Facilități permanente	(1,966)	(5,197)	(62.17)	3,231
Rezerve obligatorii	(24,579)	(37,793)	(34.96)	13,214
Conturi și depozite ale Ministerului Finanțelor	(29,820)	(17,709)	68.39	(12,111)
Operațiuni pe piața deschisă	(144,953)	(193,169)	(24.96)	48,216
Activitatea de creditare și deținerea portofoliului de VMS	91,630	137,824	(33.52)	(46,194)
Rezultat net	(109,688)	(116,044)	(5.48)	6,356

Sursa: BNM

Tabelul A.33: Rezultatul net obținut în urma administrării rezervelor valutare deținute de BNM

	2013	2012	Diferența	Diferența absolută
	Rezultat financiar	Rezultat financiar	Diferența 2013/2012	
	mii lei	mii lei	%	mii lei
Valori mobiliare în valută străină	266,929	264,516	0.91	2,413
Depozite	23,775	36,598	(35.04)	(12,823)
Împrumuturi FMI	(31,017)	(24,505)	26.57	(6,512)
Diferențe de curs valutar	263,680	145,603	81.10	118,077
Comisioane și taxe	(983)	(9,933)	(90.10)	8,950
Rezultat net	522,384	412,279	26.71	110,105

Sursa: BNM

Tabelul A.34: Evoluția cursului oficial de schimb

	Anul 2013		Anul 2012	
	mediu pe perioadă	la finele anului	mediu pe perioadă	la finele anului
MDL/USD	12.5907	13.0570	12.1122	12.0634
MDL/EUR	16.7241	17.9697	15.5632	15.9967
MDL/GBP	19.7072	21.5015	19.1917	19.5150
MDL/JPY	0.1293	0.1241	0.1519	0.1406
MDL/XDR	19.1370	20.1078	18.5459	18.5955
MDL/XAU	570.2558	504.3804	649.0238	641.9843

Sursa: BNM

Tabelul A.35: Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)

	Anul 2013		Anul 2012	
	Pondere %	Rata medie anuală a dobânzii, %	Pondere %	Rata medie anuală a dobânzii, %
ACTIVE	100.00	-	100.00	-
Active externe	94.22	1.02	93.09	1.34
Valori mobiliare de stat	4.98	4.52	5.92	6.56
Credite acordate (pe termen scurt/mediu)	0.67	/0.01	0.87	10.80/0.01
Alte active	0.13	-	0.12	-
PASIVE	100.00	-	100.00	-
Moneda națională în circulație	45.62	-	41.53	-
Disponibilități ale Guvernului, inclusiv:	3.93	-	5.41	-
<i>la vedere, MDL</i>	3.84	1.98	5.14	1.04
<i>la termen, MDL</i>	-	-	-	-
<i>la vedere, VLC</i>	0.09	-	0.27	-
Disponibilități ale băncilor, inclusiv:	16.85	-	17.05	-
<i>conturi LORO, inclusiv:</i>	10.08	-	8.78	-
rezerve obligatorii în MDL remunerate	-	0.83	-	2.03
rezerve obligatorii în VLC remunerate	6.46	0.49	6.52	0.28
depozite Overnight	0.31	0.86	1.75	2.26
Certificatele BNM (plasate)	6.24	3.89	10.68	5.05
Credite primite de la FMI (EFF)	13.51	1.08	16.09	1.11
Alte obligațiuni	7.11	-	7.01	-
Capital și rezerve	6.74	-	2.23	-

Sursa: BNM

Tabelul A.36: Capital și rezerve

	31 decembrie 2013	31 decembrie 2012
	mii lei	mii lei
Capital autorizat	330,017	330,017
Fondul general de rezervă	(471,360)	(596,400)
Total capital statutar	(141,343)	(266,383)
Rezerva veniturilor nerealizate din diferențe de curs de la reevaluarea stocurilor valutare	2,733,942	743,974
Rezerva veniturilor nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	227,835	300,911
Alte rezerve	(6,672)	2,168
Total capital și rezerve	2,813,762	780,670

Sursa: BNM

Tabelul A.37: Lista Hotărârilor Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în semestrul I, 2013

Nr. d/o	Nr. HCA	Data aprobării HCA	Titlul HCA	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
1	7	24.01.2013	Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului privind stabilirea cursului oficial al leului moldovenesc față de valutele străine	36-40/233	22.02.2013
2	8	24.01.2013	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind efectuarea operațiunilor pe piața valutară interbancară a Republicii Moldova	36-40/234	22.02.2013
3	15	31.01.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	27-30/131	08.02.2013
4	16	31.01.2013	Cu privire la nivelul ratei de bază a Băncii Naționale a Moldovei la creditele pe termen lung	27-30/132	08.02.2013
5	18	31.01.2013	Cu privire la aprobarea Instrucțiunii cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată	31-35/152	15.02.2013
6	19	31.01.2013	Cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	42-47/248	01.03.2013
7	28	22.02.2013	Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la operațiunile de piață deschisă ale Băncii Naționale a Moldovei cu valori mobiliare de stat	42-47/249	01.03.2013
8	34	28.02.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	49-55/319	08.03.2013
9	53	28.03.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	69-74/392	05.04.2013
10	59	28.03.2013	Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la operațiunile cu numerar în băncile din Republica Moldova	116-118/795	24.05.2013
11	64	04.04.2013	Cu privire la modificarea și completarea Instrucțiunii privind modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor în scopuri prudențiale	83-90/444	19.04.2013
12	76	17.04.2013	Cu privire la modificarea Instrucțiunii privind modul de reprezentare de către bănci a rapoartelor în formă electronică la Banca Națională a Moldovei	92-95/503	26.04.2013
13	82	25.04.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	97-103/576	03.05.2013
14	83	25.04.2013	Cu privire la nivelul ratei de bază a Băncii Naționale a Moldovei la creditele pe termen lung	97-103/577	03.05.2013
15	91	02.05.2013	Cu privire la stabilirea listei jurisdicțiilor ce nu implementează standardele internaționale de transparență	141-144/1036	05.07.2013
16	96	17.05.2013	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la plasarea și răscumpărarea valorilor mobiliare de stat în formă de înscrieri în conturi	125-129/887	14.06.2013
17	103	30.05.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	122-124/850	07.06.2013
18	107	30.05.2013	Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la licențierea băncilor	141-144/1037	05.07.2013
19	110	30.05.2013	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind ratele de referință CHIBOR și CHIBID	122-124/851	07.06.2013
20	120	27.06.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	141-144/1038	05.07.2013
21	123	27.06.2013	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea emitenților de monedă electronică și a prestatorilor de servicii de plată nebankari	173-176/1221	09.08.2013
22	127	27.06.2013	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la deținerea cotelor de participare în capitalul social al băncii	198-204/1419	13.09.2013

Sursa: BNM

Tabelul A.38: Lista Hotărârilor Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în semestrul II, 2013

Nr. d/o	Nr. HCA	Data aprobării HCA	Titlul HCA	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
1	130	04.07.2013	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la calculul drepturilor de vot și înregistrarea transferului dreptului de proprietate asupra acțiunilor băncilor	198-204/1420	13.09.2013
2	131	08.07.2013	Cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată și în scop numismatic a unor monede comemorative	146-151/1089	12.07.2013
3	133	11.07.2013	Cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind situațiile financiare consolidate FINREP, aplicabile băncilor	152-158/1110	19.07.2013
4	136	11.07.2013	Cu privire la aprobarea proiectului statutului Consiliului Național de Plăți	152-158/1111	19.07.2013
5	140	25.07.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	167-172/1203	02.08.2013
6	141	25.07.2013	Cu privire la nivelul ratei de bază a Băncii Naționale a Moldovei la creditele pe termen lung	167-172/1204	02.08.2013
7	157	01.08.2013	Cu privire la aprobarea, modificarea, completarea și abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	191-197/1370	06.09.2013
8	159	01.08.2013	Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului privind cerințele față de documentele contabile interne	198-204/1421	13.09.2013
9	161	08.08.2013	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la gestionarea riscurilor aferente Sistemului de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare	177-181/1268	16.08.2013
10	162	08.08.2013	Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la sistemul automatizat de plăți interbancare	182-185/1287	23.08.2013
11	168	19.08.2013	Cu privire la modificarea și completarea Instrucțiunii cu privire la raportarea unor operațiuni valutare de către băncile licențiate	213-215/1464	27.09.2013
12	174	29.08.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	191-197/1371	06.09.2013
13	180	05.09.2013	Cu privire la abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	198-204/1422	13.09.2013
14	185	26.09.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	216-220/1490	04.10.2013
15	201	17.10.2013	Cu privire la modificarea și completarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	297-303/1875	20.12.2013
16	212	31.10.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	252-257/1688	08.11.2013
17	213	31.10.2013	Cu privire la nivelul ratei de bază a Băncii Naționale a Moldovei la creditele pe termen lung	252-257/1689	08.11.2013
18	220	14.11.2013	Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului cu privire la exigențele față de administratorii băncii	4-8/46	10.01.2014
19	221	14.11.2013	Cu privire la modificarea și completarea Regulamentului privind stabilirea cursului oficial al leului moldovenesc față de valutele străine	304-310/1912	27.12.2013
20	222	21.11.2013	Cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la funcționarea pieței monetare interbancare în moneda națională	276-280/1754	29.11.2013
21	223	21.11.2013	Cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată și în scop numismatic a unor monede comemorative și a unei bancnote comemorative	276-280/1755	29.11.2013
22	228	28.11.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	284-289/1824	06.12.2013
23	230	28.11.2013	Cu privire la abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	297-303/1876	20.12.2013
24	240	09.12.2013	Cu privire la aprobarea, modificarea, completarea și abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	17-23/97	24.01.2014
25	256	19.12.2013	Pentru aprobarea Recomandărilor cu privire la monitorizarea de către bănci a tranzacțiilor și activităților clienților în vederea prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului	315-319/1938	31.12.2013
26	265	26.12.2013	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și a normei rezervelor obligatorii	315-319/1939	31.12.2013
27	275	26.12.2013	Cu privire la termenele de prezentare de către bănci a unor rapoarte	315-319/1940	31.12.2013

Tabelul A.39: Proiecte majore ale BNM pe parcursul anului 2013

	Denumirea proiectului	Perioada inițierii	Obiective	Realizări	Pași următori
1	Transform BNM	Martie 2012	Asigurarea evaluării și transformării proceselor de activitate ale BNM ce țin de operațiunile bancare și gestionarea resurselor financiare, materiale și umane, precum și asigurarea modernizării sistemului informatic bancar al BNM, astfel încât să fie atins obiectivul de sporire a eficienței activității operaționale a BNM. Scopul urmărit în cadrul proiectului Transform BNM se axează pe o transformare multidimensională a organizației cu menirea de a asigura o aliniere maximă la obiectivele sale strategice. Această abordare este bazată pe modelul de arhitectură de scară largă la nivel de organizație (Enterprise Architecture), care odată implementat asigură corelarea proceselor de activitate, structurii organizatorice, personalului, sistemelor aplicative, informațiilor, tehnologiilor etc. la obiectivele organizației.	În luna octombrie 2013, a fost încheiată prima etapă a proiectului, perioadă în care situația existentă a fost analizată în raport cu viziunea strategică de dezvoltare a băncii și cele mai bune practici ale băncilor centrale. De asemenea, a fost definit viitorul model-țintă al organizării BNM sub aspectele proceselor de activitate, resurselor umane, structurii organizatorice și tehnologiei informației. Modelul țintit va spori eficiența utilizării resurselor interne ale băncii prin: automatizarea și reducerea duratei proceselor, accelerarea luării deciziilor, optimizarea circuitului de documente, promovarea unei culturi corporative bazate pe performanță ș.a. Pentru a realiza transformarea băncii, a fost elaborat un Plan de acțiuni detaliat care conține măsuri pe termen scurt ce vor duce la obținerea unor performanțe rapide, precum și măsuri pe termen mediu care țin de implementarea sistemelor informatice noi.	Anunțarea unei licitații deschise internaționale pentru selectarea și implementarea unor sisteme informatice moderne și performante de gestiune a resurselor și de derulare a operațiunilor bancare. Modernizarea tehnologică a BNM are menirea să susțină transformarea băncii atât pe dimensiunea tehnologiilor informaționale, cât și pe cea a gestiunii și dezvoltării resurselor umane și proceselor de activitate, în conformitate cu planul de transformare aprobat al BNM. În același timp, urmează a fi implementate măsurile din Planul de acțiuni, pentru obținerea câștigurilor rapide, a celor pe termen mediu, cât și pe termen lung. Totodată, în perioada următoare va fi ajustată treptat structura organizatorică a băncii pentru a obține sinergii prin gruparea unor activități similare și pentru a simplifica structurile de raportare ierarhică. Finalizarea proiectului este preconizată pentru anul 2016.

2	Implementarea platformei unice de tranzacționare a instrumentelor monetar-valutare prin sistemul informațional Bloomberg	Octombrie 2012	Asigurarea dezvoltării durabile a pieței monetar-valutare prin consolidarea proceselor de tranzacționare pe o singură platformă, prin modernizare tehnologică și de procese, prin asigurarea unui grad sporit de eficacitate, eficiență și transparență, precum și prin consolidarea capacităților de gestionare a riscurilor.	Începând cu luna martie 2013 a fost automatizat procesul de tranzacționare pe piața valutara internă prin platforma unică de tranzacționare, precum și a fost asigurat accesul la informația privind ratele și volumele tranzacționate. Totodată, începând cu luna iulie 2013 a fost automatizat procesul de tranzacționare a valorilor mobiliare de stat, precum și calcularea ratelor de referință CHIBOR&CHIBID de către agentul de fixing Bloomberg. Către finele anului 2013, și anume, începând cu luna decembrie 2013 platforma unică de tranzacționare este utilizată pentru negocierea creditelor/depozitelor interbancare, precum și pentru tranzacții interbancare cu valori mobiliare de stat (VMS) pe piața secundară.	În anul 2014 urmează realizarea procesului de tranzacționare a instrumentelor de politică monetară ale BNM (CertIFICATELE Băncii Naționale, Repo de cumpărare și Repo de vânzare, vânzări /cumpărări de VMS în/din portofoliul BNM, acordarea de credite, atragerea de depozite), precum și a Certificatelor Băncii Naționale pe piața secundară.
3	Organizarea tranzacționării valorilor mobiliare de stat (VMS) cu termen mai mare de un an la Bursa de Valori (BVM) (proiect comun cu Comisia Națională a Pieței Financiare)	Ianuarie 2013	Dezvoltarea pieței secundare a VMS și lărgirea bazei investitorilor VMS, ridicarea numărului și a volumului de tranzacții cu VMS.	Au fost operate modificări și completări ale cadrului normativ și ale sistemelor informaționale ale BNM ce vor asigura includerea Depozitarului Național de Valori Mobiliare ca participant la sistemul de înscrieri în conturi (SIC) gestionat de BNM, în vederea realizării tranzacționării VMS cu termen mai mare de un an la BVM.	În anul 2014 urmează darea în exploatare a modificărilor sistemelor informatice, atribuirea Depozitarului Național de Valori Mobiliare a calității de participant în SIC la BNM și realizarea procesului de tranzacționare a VMS cu termenul mai mare de un an la BVM.

4	Implementarea lucrărilor și serviciilor de dezvoltare a soluției Sistemului informatic de raportare către Banca Națională a Moldovei (SIRBNM) pentru asigurarea implementării rapoartelor cu caracter statistic și prudential (Faza II)	Noiembrie 2012	Obiectivele acestui proiect se referă la optimizarea procesului de raportare și, respectiv, a fluxurilor informaționale către BNM, la sporirea calității datelor raportate, inclusiv a relevanței, integrității, oportunității, exactității, accesibilității, comparabilității și coerenței, la reducerea costurilor și eforturilor necesare pentru asigurarea conformității din partea entităților raportoare, la optimizarea procesului de analiză a datelor, a cadrului reglementat de raportare al băncilor licențiate din Republica Moldova și, nu în ultimul rând, la alinierea la cerințele de raportare aplicate în Uniunea Europeană.	În acest sens, ca urmare a realizării condițiilor necesare pentru trecerea integrală a procesului de raportare al băncilor licențiate prin intermediul SIRBNM, inclusiv prin utilizarea componentei de transport a acestui sistem, pe parcursul anului 2013 a fost implementată funcționalitatea necesară pentru consolidarea raportărilor cu caracter statistic și prudential în formatul XBRL.	Includerea rapoartelor statistice și prudenciale prezentate la BNM în cadrul SIRBNM.
5	Centrala riscului de credit	Ianuarie 2013	Crearea centralei riscului de credit va asigura Banca Națională cu informații operative și suficiente care vor contribui la optimizarea reglementării prudenciale și la consolidarea supravegherii bancare într-un cadru macroprudential de supraveghere a activității de creditare a băncilor, în concordanță cu principiile moderne de administrare a riscului de credit, evaluarea capacității băncilor de a depăși un eveniment de stres financiar, urmărirea solvenței bancare și a stabilității macroeconomice etc.	Au fost realizate studii și cercetări ale practicilor băncilor centrale în vederea identificării și analizei aspectelor principale și specifice ale domeniului. A fost organizată o vizită de studiu la Banca Centrală a Italiei, care a relevat mai multe aspecte ce trebuie luate în considerație la implementarea unei astfel de soluții, acestea fiind incluse în cerințele funcționale față de soluția ce urmează a fi achiziționată. Totodată, a fost organizată o ședință de lucru cu trei bănci licențiate în vederea identificării potențialelor impedimente în procesul de implementare a centralei riscurilor și a fost organizată o vizită de lucru la Biroul Istoriilor de Credite din Republica Moldova în vederea familiarizării cu funcționalitatea sistemului informatic.	Selectarea furnizorului de soluție TI pentru implementarea centralei riscului de credit, implementarea acesteia

6	Implementarea Acordului Basel II/III	Iunie 2013	Implementarea prevederilor Acordului Basel II/III va permite asigurarea unui cadru de reglementări prudentiale mai flexibile pentru stabilirea cerințelor de capital (de la un nivel simplificat la un nivel sofisticat), adecvat profilului de risc al instituțiilor bancare. Totodată, Basel II/III va contribui considerabil la sporirea stabilității sistemului bancar, fiind asigurată urmărirea specificului activității fiecărei instituții bancare și profilului de risc pe care aceasta îl prezintă, precum și va asigura diversificarea metodelor privind evaluarea riscurilor. Ca urmare, implementarea cerințelor Acordului Basel II/III va stimula transparența și disciplina de piață.	În anul 2013, Banca Națională a Moldovei a beneficiat de asistență din partea unui expert bancar al Comisiei Europene din cadrul proiectului Suport pentru implementarea acordurilor dintre RM și UE în procesul elaborării proiectului Fișei Twinning „Consolidarea capacității Băncii Naționale a Moldovei în domeniul reglementării și supravegherii bancare în contextul implementării prevederilor Acordului Basel”. Proiectul Fișei este în proces de definitivare în baza propunerilor și obiecțiilor Comisiei Europene.	Definitivarea proiectului Fișei Twinning „Consolidarea capacității Băncii Naționale a Moldovei în domeniul reglementării și supravegherii bancare în contextul implementării prevederilor Acordului Basel”.
7	Promovarea plăților fără numerar și combaterea evaziunii fiscale (în comun cu Ministerul Finanțelor și Ministerul Economiei)	Trimestrul I 2013	Proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, elaborat în baza recomandărilor Băncii Mondiale, prevede majorarea exigențelor față de agenții economici și a gradului de bancarizare a populației, extinderea rețelei de acceptare a plăților fără numerar, limitarea utilizării numerarului și eliminarea discriminării la achitarea prin intermediul instrumentelor de plată.	În baza recomandărilor Băncii Mondiale din raportul "Modernizarea sistemului de plăți: Analiza economiei tenebre în Republica Moldova și formularea propunerilor pentru introducerea de stimulente fiscale la punctele de vânzare în scopul promovării plăților electronice", a fost elaborat, de comun acord cu reprezentanți ai Ministerului Finanțelor, Inspectoratului Fiscal Principal de Stat și ai Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative în vederea promovării plăților fără numerar și combaterii evaziunii fiscale.	Promovarea proiectului de lege de către Ministerul Finanțelor, în comun cu Ministerul Economiei.

8	Instituirea Consiliului Național de Plăți (CNP).	Tr. III/2012 - tr. III/2013	Susținerea funcționării sigure și stabile a sistemului de plăți din Republica Moldova prin: promovarea plăților fără numerar în Republica Moldova și reducerea numerarului în circulație; promovarea eficienței operaționale, securității și integrității serviciilor și sistemelor de plată în Republica Moldova; promovarea corespunderii sistemelor și serviciilor de plată cu cererea de piață și cu necesitățile utilizatorilor, precum și accesibilitatea acestora pentru toată populația Republicii Moldova; promovarea caracterului inovator al plăților, siguranței instrumentelor de plată fără numerar și accesibilității acestora pentru utilizatori.	În luna septembrie 2013 a fost instituit Consiliul Național de Plăți, acesta fiind compus din reprezentanți ai sectorului privat și public, cum ar fi Banca Națională a Moldovei, Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Inspectoratul Fiscal Principal de Stat, Centrul de Guvernare Electronică, Asociația Băncilor din Moldova și băncile licențiate.	
9	Modernizarea Paginii Oficiale Web a BNM	Noiembrie 2012	Lansarea proiectului de modernizare și îmbunătățire a structurii, conținutului și designului paginii-web oficiale a BNM, care constituie una din măsurile menite să asigure atingerea obiectivului strategic de îmbunătățire a comunicării externe. Pagina-web oficială a Băncii Naționale a Moldovei este destinată publicului larg pentru a oferi acces la informația veridică și operativă privind activitatea BNM și situația din sistemul bancar al Republicii Moldova și este considerată a fi unul din instrumentele de bază ce asigură comunicarea cu părțile interesate, contribuind la formarea imaginii BNM în exterior. Pornind de la acest fapt, proiectul urmărește să realizeze o revizuire completă a structurii și conținutului informațional, al designului web, a elementelor de interactivitate, care în ansamblu vor crea premisele necesare pentru optimizarea comunicării BNM cu părțile externe.	A fost elaborată noua structură a paginii web, precum și conținutul informațional al compartimentelor aferente domeniilor de activitate ale Băncii Naționale, ce urmează a fi plasat odată cu implementarea acesteia. A fost realizată etapa de selecție a furnizorului de servicii de modernizare a paginii oficiale web a BNM.	În anul 2014 urmează realizarea și darea în exploatare a noii pagini oficiale web a BNM.

10	Implementarea soluției informatice PAT II (Portfolio Analytics Tool II) în cadrul Acordului de consultanță și managementul investițional semnat între Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Banca Națională a Moldovei.	Februarie 2013	Consolidarea capacităților de gestiune a riscurilor aferente gestionării rezervelor valutare ale BNM, precum și a capacităților de monitorizare și analiză a performanțelor portofoliului de investiții.	În trimestrul II al anului 2013 a fost realizată darea în exploatare a soluției PAT II pentru ariile de gestiune a riscurilor și management al performanței portofoliului de investiții în cadrul gestiunii rezervelor valutare.	
11	Modernizarea edificiului BNM	Ianuarie 2013	Consolidarea imaginii BNM prin construirea unei fațade noi a sediului.	Au fost contractate serviciile de proiectare a fațadei, elaborarea proiectului fiind în derulare.	Selectarea furnizorului lucrărilor de construcție a fațadei, efectuarea nemijlocită a lucrărilor .